

THE AIRE CENTRE
Advice on Individual Rights in Europe

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
CONSTITUTIONAL COURT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Analiza prakse najviših sudova u BiH u predmetima organizovanog kriminala i korupcije

Sarajevo, 2023.

**Analiza prakse
najviših sudova u
BiH u predmetima
organizovanog
kriminala i korupcije**

Sarajevo, 2023.

ANALIZA PRAKSE NAJVIŠIH SUDOVA U BiH U PREDMETIMA ORGANIZOVANOG KRIMINALA I KORUPCIJE

Naslov:

ANALIZA PRAKSE NAJVIŠIH SUDOVA U
BiH U PREDMETIMA ORGANIZOVANOG
KRIMINALA I KORUPCIJE

Наслов:

АНАЛИЗА ПРАКСЕ НАЈВИШИХ СУДОВА У
БИХ У ПРЕДМЕТИМА ОРГАНИЗОВАНОГ
КРИМИНАЛА И КОРУПЦИЈЕ

Izdavač:

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
THE AIRE CENTAR

Za izdavače:

ZLATKO M. KNEŽEVIĆ
BI LJ JANA BRAITHWAITE

Urednik i rukovodilac stručnog tima:

VALERIJA GALIĆ
ZLATKO M. KNEŽEVIĆ

Stručni tim:

ZLATKO M. KNEŽEVIĆ
ZVONKO MIJAN
ERMINA DUMANJIĆ
FRANJO DRAGIČEVIĆ
MARIJANA SLADOJE

Konsultanti:

EMIRA HODŽIĆ
LJILJANA FILIPOVIĆ
VELJKO IKANOVIĆ
ILJO KLAIĆ

Lektura:

LJILJANA KRSMANOVIĆ-ŠEŠUM
KRISTINA FILIPOVIĆ-ANDRIĆ

Korektura:

ADISA KARADŽA

Koordinator projekta:

VESNA MIJIĆ
AZRA BEĆIROVIĆ
ELMA VELEDAR ARIFAGIĆ

DTP:

MARKO MILIČEVIĆ, KLIKER DIZAJN

Štampa:

SAVART M, SARAJEVO

Tiraž:

500

ISBN 978-9926-464-22-6 (Ustavni sud Bosne i Hercegovine)

ISBN 978-1-914005-00-8 (The Aire Centre)

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske
biblioteke BiH pod ID brojem 53686022

British Embassy
Sarajevo

Izradu publikacije podržala je Vlada Velike Britanije. Stajališta iznesena u publikaciji ne predstavljaju nužno stavove Vlade Velike Britanije.

Sadržaj

Riječ urednika	7
Predgovor	8
Kratki prikaz analize prakse najviših sudova u BiH u predmetima organizovanog kriminala i korupcije	11
Analysis of the Case-Law of the Highest Bosnia and Herzegovina Courts on Organised Crime and Corruption	15
1. Uvod.....	20
2. Organizovani kriminal.....	24
2.1. Organizovani kriminal – neovlašteni promet opojnim drogama.....	24
2.2. Organizovani kriminal – razbojništvo, nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija, neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje	141
2.3. Organizovani kriminal – teška krađa, iznuda	146
2.4. Organizovani kriminal – zločinačko udruženje.....	159
2.5. Organizovani kriminal – poreska utaja i pranje novca	163
2.6. Organizovani kriminal – trgovina ljudima i krijumčarenje ljudi.....	196

3. Koruptivna krivična djela	212
3.1. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja.....	212
3.2. Protivzakonito posredovanje	277
3.3. Trgovina uticajem	284
3.4. Primanje i davanje poklona i drugih oblika koristi.....	291
3.5. Krivotvorenje isprava i ovjeravanje neistinitog sadržaja.....	348
4. Zaključak	359

Riječ urednika

Organizovani kriminal predstavlja složen i opasan oblik kriminaliteta koji uključuje grupe koje se bave različitim kriminalnim aktivnostima poput trgovine drogom i oružjem, zatim pranjem novca, iznudama i ubistvima. On predstavlja velik izazov za društvo u cjelini budući da njegova štetna djelatnost može imati ogromne posljedice na ekonomiju, sigurnost i javno zdravlje. Upravo zbog svoje složenosti, organizovani kriminal je i velik izazov za pravosudne sisteme širom svijeta. Stoga je sudska praksa o organizovanom kriminalu ključni element u borbi protiv tog oblika kriminala. Publikacija koja je pred vama nudi pregled i analizu značajnog broja presuda redovnih sudova koje se odnose na tu temu, te pruža uvid u različite strategije koje su sudovi koristili u suzbijanju organizovanog kriminala. Ona čini jednu zaokruženu cjelinu u kojoj se mogu pronaći svi bitni elementi procesuiranja organizovanog kriminala, počev od same definicije organizovane grupe, radnji dokazivanja, dokaznog postupka, kaznene politike, te standarda koje su uspostavili Evropski sud za ljudska prava i Ustavni sud Bosne i Hercegovine. Međutim, sadržajan i sistematičan pregled sudske prakse nije jedino po čemu je publikacija značajna. Ono što je najbitnije jeste da ona daje uvid u važnost sudske prakse u borbi protiv tog opasnog fenomena. Jednaku vrijednost ima i praksa sudova vezana za koruptivna krivična djela, koja je također na jednako temeljit način sadržana u ovoj publikaciji.

Publikacija može pružiti korisne informacije i znanja svima koji se bave borbom protiv organizovanog kriminala, kao i onima koji su generalno zainteresovani za temu kriminaliteta i pravosuđa. Zajednički cilj svih članova pravosuđa Bosne i Hercegovine bi trebao biti uspostavljanje pravosuđa koje će u potpunosti biti usklađeno s evropskim standardima. Stoga je pred njima i zadatak harmonizacije sudske prakse. Smatram da su ovom publikacijom otvorena vrata i ka tome.

Predsjednica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Predgovor

Poštovani čitaoci,

organizovani kriminal i korupcija su pojave koje izazivaju stalnu zabrinutost u demokratskim društvima te drže otvorenim pitanja kako ih efikasno kontrolisati i eliminisati. U vezi s tim, snaga domaćeg pravosuđa u suočavanju s tim krivičnim djelima je ključna. Njom se na adekvatan način šalje poruka da takve pojave u jednom demokratskom društvu, koje dosljedno slijedi evropske standarde, nisu prihvatljive.

Jedan od ciljeva analize koja je pred vama jeste da pravosudnoj zajednici, ali i pravnicima praktičarima predstavi na koji način i koliko uspješno sudovi u Bosni i Hercegovini rješavaju predmete u vezi s krivičnim djelima organizovanog kriminala i korupcije, cijeneći sve bitne aspekte suđenja.

U vezi s tim, zadovoljstvo mi je da je AIRE centar mogao podržati izradu ove publikacije, koja sadrži detaljnu analizu većeg broja presuda sudova u Bosni i Hercegovini u predmetima organizovanog kriminala i korupcije. Analiza pruža uvid u način na koji su sudovi rješavali složena pitanja u svim fazama suđenja, s osvrtom na brzinu procesuiranja, dokaze koji su izvedeni, način na koji su provedena vještačenja iz različitih oblasti, te dokaze prikupljene modernim tehnološkim sredstvima komunikacije.

Imajući u vidu pobrojane aspekte, kvalitativni zaključci koji su izvedeni su utoliko značajniji. Oni ujedno pružaju uvid u dobru praksu, ali i u poteškoće s kojima se sudovi suočavaju prilikom procesuiranja tih krivičnih djela. Analiza, također, ukazuje na nova ozbiljna pitanja o kojima je potrebno razgovarati i kojima se temeljito treba posvetiti daljnji rad.

Kako je u fokusu projekta Jačanje kapaciteta pravosuđa za borbu protiv organizovanog kriminala i nekažnjivosti u Bosni i Hercegovini harmonizacija sudske prakse u Bosni i Hercegovini, od izrazitog je značaja i pregled koji navedena analiza pruža u tom segmentu, posebno kada se ima u vidu politika kažnjavanja ili način procesuiranja zloupotrebe uticaja i položaja.

Kao što ćete imati priliku da pročitate u samom uvodu Analize, ovaj dokument ne treba sam sebi poslužiti kao svrha, već treba da bude temelj za daljnji intenzivni rad i stručnu raspravu na osnovu iznesenih zaključaka, čemu je AIRE centar spreman pružiti neophodnu podršku.

Zahvalni smo svim autorima, stručnom timu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i konsultantima koji su bili angažovani na pripremi ove analize na strpljivom i sveobuhvatnom pristupu i stručnom angažmanu na njenoj izradi, u svim koracima koji su bili neizbježan dio rada na ovom dijelu projekta.

Direktorica Programa za Zapadni Balkan
AIRE centra u Londonu
Biljana Braithwaite

Kratki prikaz analize prakse najviših sudova u BiH u predmetima organizovanog kriminala i korupcije

---

AIRE centar je niz godina u Bosni i Hercegovini provodio aktivnosti u sklopu programa usmjerenog ka jačanju vladavine prava, nezavisnosti sudova i mnogih drugih pitanja bitnih za pravosuđe u BiH. Rezultat tih aktivnosti su mnogobrojne analize sudske prakse i vodiči o različitim temama iz Evropske konvencije. Aktivno djelovanje AIRE centra u Bosni i Hercegovini nastavlja se trogodišnjim projektom pod nazivom *Jačanje kapaciteta pravosuđa za borbu protiv organizovanog kriminala i nekažnjivosti u Bosni i Hercegovini (2022–2025)*. Jedan od dva ključna prioriteta projekta, naročito u oblasti organizovanog kriminala, jeste usaglašavanje i unapređenje transparentnosti domaće sudske prakse i njena harmonizacija s dobrom praksom, odlukama Ustavnog suda BiH i Evropskog suda, naročito u oblasti krivičnog pravosuđa.

Ova publikacija samo je jedna od aktivnosti koja je pokrenuta u okviru tog projekta. Proces rada na publikaciji započet je uspostavljanjem saradnje s nosiocima pravosudnih funkcija najviših sudova u Bosni i Hercegovini (Vrhovni sud Republike Srpske, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, Apelacioni sud Brčko distrikta, Sud BiH), koji su svoju spremnost i otvorenost za saradnju pokazali tako što su izdvojili i dostavili presude koje su smatrali značajnim u vezi s koruptivnim krivičnim djelima i krivičnim djelom organizovanog kriminala. Na tome smo im mnogo zahvalni!

Daljnje aktivnosti bile su usmjerene na izradu sažetaka dostavljenih presuda i izdvajanje bitnih stavova koji su u njima zauzeti.

Napisani materijal je podijeljen u dva osnovna dijela. Prvi dio odnosi se na organizovani kriminal, a drugi na koruptivna krivična djela. Svaki dio dalje je

podijeljen prema konkretnim krivičnim djelima. U okviru dijela koji se odnosi na organizovani kriminal izdvojeno je nekoliko naslova: organizovani kriminal u vezi s neovlaštenim prometom opojnim drogama; organizovani kriminal u vezi s razbojništvom, nedozvoljenim držanjem oružja ili eksplozivnih materija, neovlaštenim prisluškivanjem i zvučnim snimanjem; organizovani kriminal u vezi s teškom krađom i iznudom; organizovani kriminal u vezi sa zločinačkim udruženjem; organizovani kriminal u vezi s poreskom utajom i pranjem novca; organizovani kriminal u vezi s trgovinom ljudima i krijumčarenjem ljudi. U okviru koruptivnih krivičnih djela izdvojena je praksa koja se odnosi na zloupotrebu položaja, protivzakonito posredovanje, trgovinu uticajem, primanje i davanje poklona i drugih oblika koristi, te krivotvorenje isprava i ovjeravanje neistinitog sadržaja. U oba dijela, na početku svakog podnaslova, za svako krivično djelo citirane su relevantne zakonske odredbe i izdvojeni stavovi i sažeci koji upućuju čitaoca na ono što dalje slijedi u tekstu.

U slučajevima u kojima su protiv odluka redovnih sudova podnesene apelacije Ustavnom sudu BiH navedene su informacije o odlukama tog suda u tim slučajevima. U određenom broju predmeta postupak po apelacijama je u momentu objavljivanja ove publikacije još uvijek bio u toku, tako da će se konačan stav o tim predmetima, na domaćem nivou, saznati kasnije. Tamo gdje nije bila podnesena apelacija Ustavnom sudu BiH autori su, s ciljem poređenja, u vezi s nekim pravnim pitanjima stavljali napomene koje upućuju na praksu Ustavnog suda BiH i Evropskog suda. Prema tome, cilj ove analize nije samo da iznese aktuelnu praksu o navedenim temama, već ona predstavlja i poziv na stručnu raspravu o svim spornim pitanjima.

Kako bi stručna rasprava o navedenim temama bila što obuhvatnija, jedan od zaključaka ove analize jeste da bi bilo veoma korisno uhvatiti se u koštac i s pitanjima kao što su rad policijskih agencija u otkrivanju i saradnji s tužilačkom organizacijom u procesuiranju, te rad tužilačkog sistema u saradnji s policijskim organizacijama u otkrivanju krivičnih djela. Rezultat tog napora mogle bi biti analize koje bi predstavljale svojevrsnu dopunu ove analize. Na taj način došlo bi se do jedne zaokružene cjeline o temi organizovanog kriminala i koruptivnih krivičnih djela.

Jedan od bitnih zaključaka ove analize je da pravosudni sistem u Bosni i Hercegovini, na nivou najviših sudova, ali i sudova prvog stepena, ima respektabilan profesionalni kapacitet da se nosi s najtežim izazovima koji se pred njega postavljaju u postupku suđenja. Drugostepene odluke predstavljaju ne samo zbir odgovora na prigovore i žalbene navode nego i obrazlažuća uputstva o najboljoj praksi obrazložene presude.

Analiza ukazuje i na to da se koruptivna krivična djela relativno brzo procesuiraju te da nema većih problema u njihovom dokazivanju. Međutim, pitanje zloupotrebe uticaja i položaja i dalje predstavlja problem i u optuženju i u presuđenju.

Primjena posebnih istražnih radnji je tema kojoj je AIRE centar tokom svog djelovanja u Bosni i Hercegovini poklonio posebnu pažnju. Druga godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini posvećena je upravo tome, kao i izvjestan broj publikacija. Nekoliko godina nakon toga, zaključak ove analize jeste da su posebne istražne radnje tema koju su dobrim dijelom apsolvirali najviši sudovi. Međutim, sadržaj naredbi o posebnim istražnim radnjama, obaveza strogog poštovanja kumulativnog ispunjenja zakonskih uslova za određivanje i produženje naredbi pitanja su koja su još uvijek aktuelna za prvostepene sudove. Ista je situacija i s korištenjem iskaza svjedoka koji su u toku glavnog pretresa sklopili sporazume o priznanju krivice ili o zasnivanju odluke o krivici optuženog na osnovu tuđih sporazuma ili na iskazima optuženih datih u istrazi u svojstvu svjedoka. Kako je istaknuto u zaključnom dijelu, u svim tim slučajevima zanemarena je potreba da se i drugim dokaznim sredstvima dokaže eventualna krivica optuženog.

Kada je riječ o dokazivanju, izuzetno brz napredak modernih sredstava komunikacije dovest će sudove u situaciju suočavanja s dokazima pribavljenim korištenjem kriptovane komunikacije i nekim oblikom međunarodne pomoći o kojima će se zauzeti novi stavovi i stvarati nova praksa. Kada je riječ o dokazima pribavljenim u postupku međunarodne pravne pomoći, iako se dosadašnja praksa bazira na zaključku da se sudovi ne mogu upuštati u ocjenu zakonitosti takvih dokaza, nije isključeno da će tek uslijediti konačan zaključak u pogledu korištenja tih dokaza u specifičnim situacijama koje su u posljednjih nekoliko mjeseci postale bitne za otkrivanje, ali i dokazivanje izvršenja krivičnih djela.

Analizom je obuhvaćeno i krivično djelo utaje poreza i pranja novca. Pred sudovima su se pojavila pitanja fiktivnih prometa, formalnih i faktičkih rukovođenja pravnim licima, međunarodnih prometa i, kada je riječ o razlozima organizovanog kriminala (a to je pribavljanje imovinske koristi), na koji način se izboriti sa skrivanjem tog nelegalnog toka novca i njegovim ubacivanjem u legalne finansijske tokove. Ukazivanjem na praksu sudova u ovim predmetima željelo se ukazati da se hitno mora reformisati sistem finansijske kontrole jer se bez posebnih institucionalnih i validnih stručnjaka iz te oblasti sudovima nameće ili prihvatanje tuđih zaključaka kao sudijskih ili upuštanje u razmatranje validnosti, što opterećuje sudove i usporava presuđenje.

Opšti zaključak ove analize je da su svi najviši sudovi u zemlji skoro pa ujednačeni kada se radi o ključnim i najvažnijim krivično-procesnim i krivično-materijalnim temama. Međutim, ono što izaziva pažnju i kvari ovaj zaključak jeste pitanje ujednačenosti (ili neujednačenosti) izricanja kazni i o tome bi se mogla povesti ozbiljna rasprava.

Kao što je na početku rečeno, projekat AIRE centra pod nazivom *Jačanje kapaciteta pravosuđa za borbu protiv organizovanog kriminala i nekažnjivosti u Bosni i Hercegovini* je trogodišnji projekat. Okončanje Analize prakse sudova u vezi s krivičnim djelom organizovanog kriminala i koruptivnih krivičnih djela značajan je iskorak u tom projektu, ali isto tako i tek jedna od faza tog projekta. Njom se dalo na važnosti predmetima koji imaju velik značaj i posljedice na društvo. AIRE centar će nastaviti preduzimati daljnje korake u okviru tog projekta, zaključaka ove analize i tema koje je ona istakla.

Analysis of the Case-Law of the Highest Bosnia and Herzegovina Courts on Organised Crime and Corruption

› Summary

For years now the AIRE Centre has conducted activities in Bosnia and Herzegovina within a programme designed to strengthen the rule of law and judicial independence, while addressing many other issues of importance for the judiciary in Bosnia and Herzegovina, too. As a result, these activities have produced a series of case-law analyses and guides on various topics of the European Convention on Human Rights. The AIRE Centre continues to play an active role in Bosnia and Herzegovina with the three-year project “Strengthening the Capacity of Judiciary to Combat Organised Crime and Impunity in Bosnia and Herzegovina (2022-2025)”. One of the two key priorities of the Project, particularly in the domain of organised crime, is to foster the consistency and transparency of domestic case-law and harmonize it with the best practice, decisions of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina and the European Court of Human Rights (ECHR), especially in the area of criminal justice system.

The publication is only one of the activities launched within the Project. The first step in the process was to establish cooperation with judicial office holders in the highest courts of Bosnia and Herzegovina (The Supreme Court of Republika Srpska, the Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina, the Appellate Court of Brčko District of Bosnia and Herzegovina, the Court of Bosnia and Herzegovina), demonstrating their readiness for and openness to cooperation by selecting and forwarding the judgments they had

considered to be relevant to corruption-related offenses and organised crime, and for that we are extremely grateful!

Further activities involved writing the summaries of the adjudicated cases, and highlighting the important judicial opinions therein.

The written material has been divided into two parts. Part One covers organised crime, and Part Two corruption-related offenses, whereas both are subdivided according to specific criminal offenses. In the section on organised crime there are several different titles: organised crime related to illicit traffic in narcotic drugs; organised crime related to robbery, illegal possession of a weapon or an explosive substance, illegal interception and audio recording; organised crime related to grand larceny and extortion; organised crime related to criminal alliance; organised crime related to tax avoidance and money laundering; organised crime related to trafficking in human beings and human smuggling. In the framework of corruption offenses, practices have been covered that are related to abuse of position, illegal mediation, trading in influence, accepting and giving gifts and other benefits, forging a document and certifying false content. In both parts, at the beginning of each subtitle, there are relevant legal provisions quoted for every crime, while opinions and summaries have been provided for to instruct the reader as to what comes next in the text.

Where decisions by ordinary courts of law have been appealed against to the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, information has been provided about the decisions of the Court in those cases. In a number of cases appellate proceedings were still pending when the publication came out, and the final position by the national judiciary on those cases will be known at a later date. When no appeal has been brought to the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, the authors, for the sake of comparison, have made notes on some legal matters referring to the case-law of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina and the European Court. In a word, the purpose of this analysis is not only to share the existing practice as to the aforementioned themes, but it also calls for an expert debate on all controversial issues.

To make the expert debate as comprehensive as possible, one of the conclusions of the analysis is that it would be very useful to address the issues such as the work of police agencies in crime detection and cooperation with prosecutorial organisations in processing, as well as the operation of the prosecution system in collaboration with police organisations in the detection of crimes. A possible result of the effort might be new analyses that could serve as a complement of sorts to this analysis. It would provide a well-rounded contribution to the topic of organised crime and corruption-related offenses.

One of the important conclusions of this analysis is that the judicial system of Bosnia and Herzegovina, at the level of not only the highest courts, but first-instance courts as well, possesses a respectable professional capacity to address even the most difficult of challenges lying ahead in the trial process. A second-instance decision cannot be a mere sum of responses to objections and appeals, but should also provide for explanatory instructions as to the best practice of a reasoned judgment.

The analysis also suggests that corruption offenses are processed fairly quickly, and that there have been no major difficulties in proving the offenses. Yet the abuse of influence and authority is still a problem issues in charging and adjudicating.

The use of special investigative actions is the theme the AIRE Centre has paid special attention to during its engagement in Bosnia and Herzegovina. The Second Annual Conference of the Highest Courts in Bosnia and Herzegovina has been specifically devoted to it, alongside a number of publications. Several years later, the conclusion of this analysis is that special investigative measures as a topic has been largely mastered by the highest courts. Yet the content of an order for a special investigative measure, the duty to meet strict cumulative requirements for making and extending it are still current issues for first-instance courts. The situation is the same with the use of testimonies by witnesses who during the main hearing have reached admission of guilt agreements, or when a decision that the defendant is guilty or not guilty is based on someone else's agreement or testimonies by defendants they have given as witnesses during the investigation. As underlined in the closing

remarks, in all such cases the need had been neglected for using other evidence to prove the actual guilt of the defendant.

When it comes to evidence, as modern means of communication have advanced so quickly, courts will inevitably come across evidence obtained by using encrypted communication and some form of international assistance on which new positions will be taken, bringing about new practice as well. When it comes to evidence obtained through international legal aid procedure, although the existing practice is based on the conclusion that courts cannot discuss the lawfulness of such evidence, it is not impossible that the final conclusion is yet to be made as to the use of such evidence in specific situations, which over the past few months have become important not only for the detection of a crime, but for providing evidence for the commission of a crime as well.

The analysis also involves the crime of tax avoidance and money laundering. Courts are dealing with the issues including fictitious trade, formal and factual management of legal entities, international transactions and, and when it comes to the purposes of organised crime (financial gain), how to combat the concealment of the illicit financial flow and shift it to legal ones. The purpose of describing the case-law in these cases was to unveil the need to urgently reform the system of financial control, because without special institutional and valid experts in the field the courts are forced to either accept other party's conclusions as those made by judges, or to discuss the validity thereof, which is yet another burden on courts, slowing down adjudication.

The general conclusion of the analysis is that all the highest courts in the country are almost consistent in terms of key and most important procedural and substantive issues in the field of criminal law. What draws attention though, casting a shadow on this conclusion, is the issue of consistency (or a lack thereof) in sentencing, which deserves a serious debate.

As said at the beginning, the AIRE Centre's project "Strengthening the Capacity of Judiciary to Combat Organised Crime and Impunity in Bosnia and Herzegovina" is a three-year project. The completion of the Analysis of Case-Law on Organised Crime and Corruption is a breakthrough in the Project, but also just one of its stages. It attached significance to the cases of great importance

for society, which also have considerable consequences for it. The AIRE Centre will continue to take steps within the Project, the conclusions of the Analysis and the themes it has highlighted.

1. Uvod

Krivična djela iz oblasti organizovanog kriminala i koruptivnih krivičnih djela po svojoj prirodi obuhvataju čitav niz krivičnih djela koja mogu biti počinjena pojedinačno, ali po pravilu (i za ovu analizu bitno) i u sklopu grupe ili organizovane grupe.^[1]

Radi pojašnjenja tački interesa kojima smo se bavili u analizi^[2] aktuelne prakse najviših sudova u Bosni i Hercegovini^[3], prvo ćemo morati čitaočevu pažnju uputiti na nekoliko elemenata koji se nameću kao bitni u smislu razjašnjenja kriminaliteta u širem smislu ili kao bitni elementi bića krivičnih djela koja analiziramo.

Naravno, ponekad to podrazumijeva i dodir s elementima krivičnog procesnog prava kada je riječ o optuženju i presuđenju, ali je cilj jasno određen: analiza aktuelne prakse u oblasti konačnog (pravosnažnog, uključujući i konačnu odluku Ustavnog suda o apelacijama) završetka procesa koji započinje prijavom ili izvještajem, a okončava se odlukom suda ili sudova na koju više ne postoji pravni lijek u BiH (u najširem smislu riječi).

Zbog aktuelnosti, za neke od analiziranih predmeta više će se koristiti narativno-analitički metod nego sintetičko-kvalifikatorni metod jer predmeti nisu ili pravosnažni ili konačni^[4], ali njihovo uključivanje u Analizu ima svoju svrhu: s jedne strane pokazuje ažurnost rada tužilaštava i sudova, a s druge strane otvara nam mogućnost da ova analiza ima svoj vremenski nastavak i u narednom periodu jer je na određeni način uvod u sljedeću analizu.

---

[1] Više lica je najmanje dva lica; grupa ljudi je udruženje od najmanje tri lica; organizovana grupa je grupa ljudi formirana radi neposrednog izvršenja krivičnog djela; grupa za organizovani kriminal je grupa od tri ili više lica; *Krivični zakon Bosne i Hercegovine*, Opšti dio, opšti pojmovi, član 1. tač. 18, 20, 21, 22 [...], integralni tekst 2021. godine, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 3/2003 i dalje.

[2] U daljnjem tekstu: Analiza.

[3] U daljnjem tekstu: BiH.

[4] U momentu zaključivanja ovog teksta nisu donesene pravosnažne odluke o izjavljenim žalbama ili konačne odluke o izjavljenim apelacijama.

Rad na ovoj analizi zasniva se na uvjerenju da su čitaoci i korisnici poznavaoi osnova materije o kojoj se piše, tako da se nećemo baviti definicijama niti pregledom s naučnog aspekta raznih pitanja koja otvara sam pojam *organizovani kriminal*, niti analizom pojedinih elemenata poput saučesništva, imovinske koristi, pranja novca, oduzimanja imovinske koristi i svih drugih. O tome postoji bogata stručna i naučna literatura.

U vezi s tim, radovi prof. dr. Milana Škulića^[5] daju izuzetnu naučnu podlogu raspravama o organizovanom kriminalu, uključujući oba aspekta: krivično-materijalno-pravni i krivično-procesno-pravni. Također, i u BiH postoje značajna naučna i stručna izdanja. Vrijedno je pomenuti autore A. Jamaković, mr. krim. B. Mijić, kao i neke druge koji doprinose naučnom i stručnom objašnjenju ovog kriminogenog fenomena.

Svakako treba pomenuti ozbiljan i višegodišnji rad na *Vodiču kroz dobre prakse u procesuiranju koruptivnih krivičnih djela, krivičnih djela s finansijskim elementom i krivičnih djela organizovanog kriminala*^[6] koji je, bez obzira na svoju usmjerenost ka *praktičnosti u postupanju* autora s visokim profesionalnim znanjem, ponudio i pregled zakonskih definicija te tumačenja relevantne prakse kada je riječ o *definisaniu pojmova* koji su predmet našeg interesa.

Ono što nas interesuje sadržano je u zakonskim tekstovima u BiH, a koji su opet zasnovani na *Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala*^[7], a kada je riječ o koruptivnim krivičnim djelima na *Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv korupcije*^[8].

---

[5] Prof. dr. Milan Škulić, redovni profesor Pravnog fakulteta u Beogradu, zamjenik predsjednika Ustavnog suda Republike Srbije, autor referentnog udžbenika *Organizovani kriminalitet*, kao i mnogobrojnih naučnih radova iz te oblasti.

[6] *Vodič kroz dobre prakse u procesuiranju koruptivnih krivičnih djela, krivičnih djela s finansijskim elementom i krivičnih djela organizovanog kriminala – Priručnik za opšta pitanja i pitanja krivičnog postupka*; izdanje USAID-a, projekt pravosuđa u BiH iz 2019.

[7] Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000. godine.

[8] Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije iz 2003/2005/2006. god.

Načelno, za potrebe ovog rada, u sociološko-pravnom smislu, možemo reći da organizovani kriminal predstavlja udruženje više lica s precizirano raspoređenom strukturom po načelu subordinacije i podjelom uloga (zadataka) s ciljem sticanja materijalne koristi, po pravilu vršenjem krivičnih djela i/ili s ciljem prenošenja (ubacivanja) nezakonito stečene imovinske koristi u legalne tokove novca. Ta udruženja mogu biti lokalnog, nacionalnog ili višenacionalnog (transnacionalnog) karaktera i sa savremenim *svijetom bez granica* sve više imaju vezivne tačke s drugim lokalnim i nacionalnim udruženjima, a cijeneći osnovne izvore prihoda (trgovina drogom, oružjem i ljudima) i transnacionalne veze i međusobnu saradnju.

Kada je riječ o koruptivnim krivičnim djelima, ona izvire iz korupcije (*corruptio*) koja je u stvari primanje i/ili davanje nezaslužene imovinske koristi suprotno obavezama koje ima lice u svom poslu ili položaju. U sociološkom smislu, korupcija je društveno negativna pojava stara koliko i organizovanje države i jednako toliko dugo i borba protiv nje.

Kako se koruptivna krivična djela zasnivaju na položaju moći^[9] (službeno ili odgovorno lice), a imovinska korist (novac) potrebna za podmićivanje po pravilu potiče iz nezakonitih izvora, nesporna je međusobna povezanost ova dva pojma i društvena fenomena – organizovanog kriminala i korupcije – te je ključni razlog analize i pregleda aktuelne prakse upravo u vezanosti i međusobnoj uzročnosti.

Stoga, u analizi pregleda aktuelne prakse svakog od najviših sudova nećemo ponavljati opšta mjesta o definisanju pojmova, ali ćemo na početku navesti zakonski tekst (normu) kojim se definišu elementi bića upravo tog posebnog krivičnog djela o kojem govorimo.

Takvim pristupom dajemo pregled aktuelne prakse svakog od najviših sudova tako da se svako krivično djelo iz ove oblasti i svako presuđenje analitički odvaja od opštih stavova i precizno vezuje za posebnost koju svako od krivičnih djela ima. Naravno, u potpunoj analizi bi se raspravljalo i o načinu procesuiranja, otkrivanju krivičnog djela, vođenju istrage, korištenju dokaznih sredstava, uključujući i posebne istražne radnje, dokazivanje u suđenju, presuđenja i na kraju kaznenu

---

[9] Korupcija predstavlja svaku zloupotrebu moći.

politiku^[10]. Sve navedeno se pojavljuje i u pregledu i analizi aktuelne prakse, prije svega u sudskim odlukama koje mogu poslužiti za detaljniji uvid. Međutim, naglašavamo da zbog obima i metodologije rada nismo bili u mogućnosti da svaku od navedenih presuda detaljno analiziramo, niti na to imamo pravo, već ih koristimo prvenstveno kao dokaz da su se najviši sudovi u BiH ozbiljno i profesionalno uhvatili u koštac s ova dva krivičnopravna fenomena. Pojedinačni zaključci ili kratki komentari u separatima koji se odnose na krivična djela ili presude ne predstavljaju konačan stav već upućujući pravac za istraživanje pojedinog čitaoca shodno njegovom interesu.

U sklopu ove oblasti^[11] postoje krivična djela koja su opisana s posebnostima samo u nekim krivičnim zakonima u BiH ili su suđena samo pred nekim sudovima, a svojim posebnostima mogu pripadati (ili pripadaju) oblasti koju analiziramo jer se suštinski elementi bića krivičnog djela odnose na istu zabranjenu radnju. Tako se ovaj oblik analize odnosi i na *primanje poklona i drugih oblika koristi*, kao i na *primanje mita*. No, o tome detaljnije u tekstu koji je vezan za pregled pojedinih krivičnih djela^[12].

---

[10] Posebno bi bilo interesantno raspraviti praksu oko upotrebe specifičnih *presretanja* elektronskih komunikacija, ali takve prakse još uvijek nema na nivou opšte prihvaćenosti.

[11] Samo za potrebe ovog izdanja, kada koristimo termin „oblast“ govorimo uopšteno o predmetima organizovanog kriminala i koruptivnim krivičnim djelima.

[12] Redoslijed krivičnih djela koja se analiziraju prema pregledu aktuelne prakse nije zasnovan na zakonskom redoslijedu zbog postojanja više krivičnih zakona, od kojih svaki ima svoj način označavanja i numerisanja krivičnih djela.

2. Organizovani kriminal

› 2.1. Organizovani kriminal – neovlašteni promet opojnim drogama

Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18 i 46/21)

XXII – GLAVA DVADESET I DRUGA – DOGOVOR, PRIPREMANJE, UDRUŽIVANJE I ORGANIZOVANI KRIMINAL

Organizovani kriminal

Član 250.

(1) Ko počini krivično djelo propisano zakonom Bosne i Hercegovine kao pripadnik „grupe za organizovani kriminal“, ako za pojedino krivično djelo nije propisana teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(2) Ko kao pripadnik „grupe za organizovani kriminal“ počini krivično djelo propisano zakonom Bosne i Hercegovine za koje se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna, ako za pojedino krivično djelo nije propisana teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

(3) Ko organizuje ili bilo kako rukovodi „grupom za organizovani kriminal“ koja zajedničkim djelovanjem počini ili pokuša krivično djelo propisano zakonom Bosne i Hercegovine kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

(4) Ko postane pripadnik „grupe za organizovani kriminal“ koja zajedničkim djelovanjem počini ili pokuša krivično djelo propisano zakonom Bosne i Hercegovine, ako za pojedino krivično djelo nije propisana teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora najmanje jednu godinu.

(5) Pripadnik „grupe za organizovani kriminal“ iz st. od 1. do 4. ovog člana koji otkrije „tu grupu“, može se osloboditi kazne.

XVII – GLAVA SEDAMNAESTA – KRIVIČNA DJELA PROTIV ČOVJEČNOSTI I VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENIH MEĐUNARODNIM PRAVOM

Neovlašteni promet opojnim drogama

Član 195.

(1) Ko neovlašteno vrši međunarodnu prodaju ili prijenos ili nudi na prodaju ili radi prodaje kupuje, drži, prevozi ili prenosi, ili posreduje u međunarodnoj prodaji ili kupovini, šalje, isporučuje, uvozi, izvozi ili na drugi način neovlašteno stavlja u međunarodni promet supstance ili preparate koji su propisom proglašeni opojnim drogama kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(2) Ko organizuje grupu ljudi radi počinjenja krivičnog djela iz stava 1. ovog člana, ili ko postane članom takve organizovane grupe ljudi kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

(3) Ko u međunarodnoj transakciji neovlašteno pravi, nabavlja, posreduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstancu znajući da će biti upotrijebljeni za proizvodnju opojnih droga kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Opojne droge i sredstva za njihovu proizvodnju oduzet će se.

Praksa u nastavku odnosi se na krivično djelo organizovanog kriminala u vezi s krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama, neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga. Nekoliko primjera iz prakse odnosi se samo na krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga.

Također, praksa naglašava izuzetnu štetnost tog krivičnog djela. U jednoj od odluka sud ističe da zakonodavac tom djelu daje značaj i inkriminisanjem samog udruživanja više lica radi vršenja takvih krivičnih djela te je za to djelo predvidio strožu kaznu nego za sami promet drogom.

Kada je riječ o pravnoj kvalifikaciji djela, u jednom od slučajeva zaključeno je da je krivično djelo iz člana 232. stav 1. KZBD (neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga) krivično djelo sa tzv. alternativnom dispozicijom, odnosno da se ono može počiniti preduzimanjem bilo koje od alternativno propisanih radnji. Dalje je navedeno da se iz tako (alternativno) postavljene dispozicije nesumnjivo može zaključiti da svaka od pobrojanih mogućih radnji počinjenja mora biti preduzeta „radi stavljanja u promet opojne droge“, tako da se samo „držanje ili prenošenje“, ako ono nije preduzeto s ciljem daljnje prodaje, ne bi moglo smatrati krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojne droge iz člana 232. stav 1. KZBD, nego bi se eventualno moglo raditi o prekršaju iz člana 85. stav 3. Zakona o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga Bosne i Hercegovine.

U jednom od slučajeva data je analiza krivičnog djela iz člana 238. stav 2. KZBiH (neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga) u odnosu na član 340. st. 1. i 2. KZFBiH, te je istaknuto da krivično djelo iz člana 238. stav 2. KZFBiH predstavlja poseban oblik krivičnog djela udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. st. 1. i 2. KZFBiH, te po svom sadržaju radnje počinjenja tog krivičnog djela predstavljaju pripremne radnje, koje su zbog svoje izuzetne društvene opasnosti inkriminisane kao samostalno krivično djelo. Takva inkriminacija, koja obuhvata djelatnost stvaranja kriminalnih udruženja, samostalnog je karaktera i ona ne gubi svoju krivičnoppravnu autonomiju u slučaju izvršenja krivičnog djela radi kojeg je udruženje stvoreno, pa će u tom slučaju postojati sticaj ova dva djela.

Kada je riječ o organizovanoj grupi, u jednom od slučajeva, između ostalog, ističe se da je to grupa ljudi koja je formirana radi direktnog činjenja krivičnog djela, dakle nije nastala spontano. Članovi grupe ne moraju imati formalno određene uloge i grupa ne mora imati slijed članstva, niti razvijenu organizaciju. Dovoljno je dobrovoljno i faktičko članstvo ili pridruživanje, što se najčešće potvrđuje i određenim planiranim aktivnim umišljajnim radnjama samog pripadnika, a to znači da nije neophodno da se krivično djelo i izvrši: formiranje, odnosno organizovanje, kao i postajanje članom je radi vršenja krivičnog djela u budućnosti kako bi se ono moglo sigurnije izvršiti ili kako bi se osiguralo višekratno vršenje krivičnog djela. U suštini, ovdje se inkriminišu pripremne radnje. Pri tome pripadnici organizovane grupe ne moraju znati jedni

za druge, ali moraju imati svijest da su organizovana najmanje tri lica. Također, do prometa droge dolazi i unutar same grupe jer je upravo cilj da se droga konačno stavi u daljnji promet. Praksa koja slijedi također ukazuje da se analizira djelovanje optuženih i njihova međusobna povezanost radi donošenja zaključka o postojanju organizovane grupe ljudi. U jednom od slučajeva ističe se da, iako je postojala određena hijerarhija i na vrhu hijerarhije stajao pravosnažno osuđeni, optuženi kao članovi grupe nisu imali formalno određene uloge, tako da je u odnosu na njih djelo iz člana 238. stav 2. KZFBiH dovršeno postajanjem članovima tako organizovane grupe ljudi za vršenje krivičnog djela iz člana 238. stav 1. KZFBiH. S druge strane, u jednom od slučajeva utvrđena je bitna povreda odredbi ZKPRS zbog nerazumljive izreke prvostepene presude jer je izostao neophodni minimalni okvir izreke za pravilno određivanje pripadnosti zločinačkom udruženju te nisu dati razlozi na osnovu kojih dokaza je utvrđeno svojstvo organizatora „kriminalnog udruženja“.

U praksi sudova u Republici Srpskoj također je istaknuto da su definicije pojma „zločinačkog udruženja“ sadržanog u dispoziciji krivičnog djela iz člana 383. stav 2. KZRS (raniji zakon) i pojma „organizovane kriminalne grupe“ sadržanog u dispoziciji krivičnog djela iz člana 366. stav 2. Krivičnog zakonika RS (važeći zakonik) sadržajno identične, pa kada je u činjeničnom opisu djela pravno kvalifikovanog po sada važećem zakoniku upotrijebljen pojam „zločinačkog udruženja“ umjesto pojma „organizovane grupe“, onda na taj način nije povrijeđen Krivični zakon jer se dispozicija krivičnog djela za koje su osuđeni proglašeni krivim sadržajno ne razlikuje po elementima koji određuju biće krivičnog djela u novom zakoniku i ranijem krivičnom zakonu.

Praksa ukazuje i na to da je otkrivanje i dokazivanje krivičnog djela organizovanog kriminala u vezi s neovlaštenim prometom opojnim drogama uglavnom povezano s posebnim istražnim radnjama, i to primjenom mjera nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica, transportnih sredstava i predmeta koji stoje u vezi s njima, te prikrivenim istražiocima i simulovanim otkupom predmeta. Posebne istražne radnje su se najčešće koristile u kombinaciji i sinhronizovano. Također su korišteni dokazi dobijeni preduzimanjem posebnih istražnih radnji u drugim državama.

Pitanje zakonitosti dokaza se skoro pa neminovno pokreće u vezi s

upotrebom dokaza dobijenih posebnim istražnim radnjama. Tako je npr. istaknut stav da se sud ne može upuštati u ocjenu zakonitosti dokaza provedenih u postupku međunarodne pravne pomoći pribavljenih od organa druge države i u skladu s njenim procesnim zakonima. Također je jedan od stavova sudske prakse da se dokazi pribavljeni provođenjem posebne istražne radnje nadzora nad telekomunikacijama i snimanjem razgovora, odnosno prisluškivanjem telefonskih razgovora mogu koristiti i protiv lica u odnosu na koje naredba uopšte nije izdata nego se pojavljuje kao tzv. sagovornik, ukoliko se utvrdi da i to lice učestvuje u izvršenju krivičnog djela za koje je izdata naredba.

U praksi se također često postavlja pitanje zakonitosti i manjkavosti naredbi za provođenje posebnih istražnih radnji, a u nekim su zbog takvih propusta donesene oslobađajuće presude. U vezi s tim pitanjem, mogli bi se, između ostalih, izdvojiti sljedeći stavovi:

- ▶ Naredbe sadrže dovoljno podataka za individualizaciju lica na koja se odnose i onda kada ta lica nisu određena ličnim imenima i prezimenima i drugim ličnim podacima, te tačnu oznaku posebnih istražnih radnji koje se određuju ili produžavaju, njihovo trajanje, postojanje razloga na osnovu kojih je sud utvrdio da postoje osnovi sumnje da je lice u odnosu na koje se posebne istražne radnje određuju počinilo krivično djelo u odnosu na koje se mogu primijeniti posebne istražne radnje, te razloga na osnovu kojih je sud utvrdio da se bez primjene posebnih istražnih radnji, odnosno na neki drugi način ne mogu pribaviti dokazi ili bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama;
- ▶ Naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji koje su izdali sudovi sadržavale su određene manjkavosti, odnosno nisu sadržavale ni minimum obrazloženja o tome da se dokazi, kakvi su pribavljeni posebnim istražnim radnjama, nisu mogli pribaviti na drugi način, ili pak da bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama, a usljed kojih i sami dokazi, pribavljeni provođenjem takvih radnji, nisu pribavljeni na način koji je propisan zakonom. Budući da Tužilaštvo osim tih dokaza nije ponudilo niti jedan drugi konkretni dokaz koji bi potvrdio činjenične navode opisane u određenim tačkama optužnice, optuženi su oslobođeni optužnice;

- ▶ Naredba za određivanje posebnih istražnih radnji nije nezakonita zbog toga što ju je donio sudija za prethodni postupak Opštinskog suda iako je optužnica podnesena za krivično djelo iz nadležnosti Kantonalnog suda jer se istraga vodila zbog postojanja osnova sumnje da su optuženi počinili krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH, a to krivično djelo je, s obzirom na propisanu kaznu zatvora, u nadležnosti Opštinskog suda;
- ▶ Neulaganjem u spise predmeta naredbi suda o posebnim istražnim radnjama nije dovedena u pitanje zakonitost tih posebnih istražnih radnji.

Izvjerna pitanja pokreću se i u vezi sa saslušanjem svjedoka kao još jedne od radnji dokazivanja. Neka od njih su korištenje iskaza svjedoka koji su zaključili sporazum o priznanju krivice, izuzetak od neposrednog izvođenja dokaza i dr. Kada je u pitanju prihvatljivost iskaza svjedoka koji su zaključili sporazum o priznanju krivice, sudovi su u nekim slučajevima ukazali na činjenicu da kada lice koje je bilo optuženo u istom krivičnom predmetu zaključi sporazum o priznanju krivice, to *a priori*, samo po sebi, ne isključuje mogućnost zasnivanja presude na njegovom iskazu budući da se njegov iskaz dovodi u vezu s ostalim provedenim dokazima, posmatrano pojedinačno i u međusobnoj povezanosti pa tek na osnovu tako provedene ocjene dokaza izvodi zaključak o krivici. U jednom od primjera iznesen je stav u vezi s prigovorom odbrane da svjedocima, saslušanim neposredno na pretresu, kada su već imali status osuđenih lica (u toku glavnog pretresa zaključili sporazume o priznanju krivice s Tužilaštvom), nije bilo zakonski moguće predočavati iskaze iz istrage date u statusu osumnjičenih lica. U vezi s tim, istaknuto je da nema zakonske zapreke da se sporni zapisnici o ispitivanju tada osumnjičenih prezentuju svjedocima bez obzira na njihov različit procesni položaj. Praksa ukazuje i na nespojivost dvojnog statusa optuženog u istom krivičnom postupku (svjedok – osumnjičeni), pa je nedopušteno prilikom saslušanja optuženog (svjedočenja u korist svoje odbrane) radi podsjećanja (diskreditacije) koristiti zapisnik iz istrage na kojem je optuženi saslušan u nekom drugom svojstvu (svjedok).

Zakonitost dokaza postavlja se i u vezi s provođenjem procesnih radnji otvaranja privremeno oduzetih predmeta. U jednom od slučajeva sud se prilikom preispitivanja pitanja da li se radilo o zakonito pribavljenim dokazima

nije ograničio samo na pitanja, gledana s proceduralne strane, koja bi se svela na ispitivanje pravilnosti činjenice da li je poštovana odredba člana 71. ZKPBiH, kako su to odbrane isključivo pokušale usmjeriti. Prema mišljenju suda u tom slučaju, takav pristup odbrane bio bi neprimjeren redukcionizam konkretnoj situaciji. Naime, njenom preispitivanju valjalo je pristupiti s aspekta pravičnosti postupka u cjelini i uopšte razmotriti pitanje zakonitosti i prihvatljivosti spornih dokaza s obzirom na način njihovog pribavljanja i okolnosti koje ukazuju na njihovu vjerodostojnost. U jednom od slučajeva u kojima je pokrenuto isto pitanje sud je naglasio da je u neodlučnoj poziciji, u kojoj je jedan ustavnopravno zaštićen interes suočen s ustavnopravno zaštićenim suprotnim interesom, izlaz iz te situacije u odmjeraivanju interesa prema načelu srazmjernosti, preciznije rečeno, u iznalaženju odgovora saobrazno načelu pretežnosti interesa. U vezi s tim pitanjem, istaknut je još i stav da činjenica da je pretres optuženih stranih državljana izvršen bez prisustva ovlaštenog sudskog tumača za njihov maternji jezik i što su oni potpisali potvrde o privremenom oduzimanju predmeta ne čini te dokaze nezakonitim jer se sud uvjerio da optuženi razumiju službene jezike u BiH.

Kada je riječ o pretresu mobilnih telefona, izdvojen je stav da samo sud može izdati naredbu za pretres mobilnog telefona, pa su dokazi pribavljeni na osnovu naredbe Tužilaštva nezakoniti.

U vezi s krivičnim sankcijama izrečenim za krivično djelo organizovanog kriminala u vezi s neovlaštenim prometom droga, iz sudskih odluka koje slijede u nastavku vidljivo je da su one različite. Raspon kazni zatvora izrečenih prema Krivičnom zakonu BiH za to krivično djelo kreće se od pet do 12 godina. U Republici Srpskoj za krivično djelo izvršenja krivičnog djela u sastavu kriminalnog udruženja (član 366) u vezi s neovlaštenom proizvodnjom i prometom opojnih droga iz člana 207. raspon kazne kretao se od tri do devet godina. Krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga u Krivičnom zakonu Federacije BiH propisano je članom 238. Za to krivično djelo izricane su kazne zatvora od tri mjeseca do sedam godina. Kada je riječ o Brčko distriktu, krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga propisano je članom 232. Krivičnog zakona Brčko distrikta. Izrečene su kazne zatvora u rasponu od tri mjeseca do sedam mjeseci. U nekoliko odluka optuženi su oslobođeni krivice.

Osim izrečenih kazni optuženima su izricane i mjere sigurnosti oduzimanja predmeta, kao i oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Neka od pitanja koja su također analizirana u izloženoj praksi su: primjena načela *in dubio pro reo*, poštovanje prava na odbranu, načelo slobodne ocjene dokaza i standard „van razumne sumnje“, dokazivanje putem indicija, načelo primjene blažeg zakona i dr. Značajan je broj primjera u kojima se govorilo i o dovoljnim razlozima za obrazloženu odluku.

- **Primjer 2.1.1.**

Sud BiH

**Prvostepena presuda broj S 1 2 K 016661 14 K
od 23. decembra 2015. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 016661 16 KŽ 2
od 14. jula 2016. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 016661 16 KŽk
od 17. februara 2017. godine**

Zakonitost dokaza pribavljenih otvaranjem privremeno oduzetih predmeta bez prisustva osumnjičenih. Za ocjenu načina na koji su dokazi pribavljeni i upotrijebljeni u postupku ispitivanja predmeta optuženja, te za ocjenu da li su takvi dokazi bili od uticaja i koliko na postupak u cjelini s aspekta njegove pravičnosti potrebno je prethodno izvesti dokaze na pretresu pred apelacionim vijećem. Pitanje nezakonitih dokaza predstavlja živu materiju drugačiju gotovo u svakom pojedinom spisu, u kojoj sudska praksa aktivno, gotovo dnevno, zauzima stavove, koji su podložni promjenama. U neodlučnoj poziciji, u kojoj je jedan ustavnopravno zaštićen interes suočen s ustavnopravno zaštićenim suprotnim interesom, izlaz iz te situacije je u odmjeravanju interesa prema načelu srazmjernosti, preciznije rečeno, u iznalaženju odgovora saobrazno načelu pretežnosti interesa.

Prvostepena presuda

Dvojica optuženih su, prema određenim tačkama optužnice, prvostepenom presudom proglašeni krivim zbog toga što su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 3. KZBiH u vezi s produženim krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnih droga iz člana 195. stav 1. KZBiH u vezi sa članom 54. KZBiH. Osuđeni su na kazne zatvora u trajanju od pet i deset godina. Oduzeti su im droga i mobilni telefoni, te imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela u iznosu od 300,00 KM i 100,00 eura.

Prema preostalim tačkama optužnice optuženi su oslobođeni optužbe za isto krivično djelo i produženo krivično djelo krijumčarenja ljudi.

Branilac optuženog je u završnoj riječi, između ostalog, prigovorio da sud, njegov branjenik, kao ni on kao branilac nisu bili obaviješteni o otvaranju privremeno oduzetih predmeta, niti je njegov branjenik bio doveden u prostorije Tužilaštva radi provođenja navedene radnje. Slijedom navedenog, službenu zabilješku Tužilaštva uloženu kao dodatni dokaz Tužilaštva smatra nezakonitom jer, prema njegovim navodima, ZKPBiH ne poznaje telefoniranje kao način obavještavanja, pa on negira postojanje zapisnika o otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta, te ističe da on nije bio priložen kao dokaz uz optužnicu.

Sud je mišljenja da navedeno ne predstavlja povredu zakonom zagwarantovanih prava osumnjičenog, posebno zbog toga što je njegov branilac, koji ima obavezu zaštite njegovih prava i potpunog praćenja svih radnji u postupku, kako u odnosu na proces tako i na njihov sadržaj, koji je uz ocjenu date situacije, znajući sve okolnosti i slijed provođenja konkretne radnje, dao usmenu saglasnost da se predmet otvori u njegovoj odsutnosti i u odsutnosti njegovog branjenika.

Sud je odluku u pogledu oslobađajućeg dijela presude koji se odnosi na pojedinačne radnje iz određenih tačaka optužnice u odnosu na optužene donio rukovodeći se načelom *in dubio pro reo*.

Drugostepena presuda

Sud je drugostepenom presudom uvažio žalbe branilaca optuženih i Tužilaštva, ukinuo u cijelosti prvostepenu presudu i odredio održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda BiH.

Apelaciono vijeće je zaključilo da su žalbe branilaca optuženih dovele u sumnju zakonitost provedenih radnji iz kojih su proizašli dokazi, a sve zbog toga što to vijeće, analizirajući pobijanu presudu, nije steklo uvjerenje o tome da je ona svojim obrazloženjem u tom pogledu dala adekvatan odgovor o zakonitosti provedene radnje otvaranja i pregleda privremeno oduzetih predmeta, čime su izostali razlozi o toj odlučnoj činjenici.

Naime, konstatacija prvostepenog suda, posebno imajući u vidu prisutna, odnosno obaviještena lica, ostaje bez dovoljne argumentacije s obzirom na to da pobijana presuda nije dala ni dovoljno obrazloženja u vezi sa spornim obavještavanjem branioca optuženog telefonom.

U konačnici, pobijana presuda ne obrazlaže dovoljno ni navodnu hitnost postupanja u konkretnom predmetu, a čime pravda neobavještavanje branioca o procesnoj radnji pregleda i otvaranja privremeno oduzetih predmeta, što sve, i u vezi s prethodno navedenim, kod tog vijeća stvara sumnju u zakonitost provedene radnje. Zbog toga je potrebno navedene činjenice ponovo ispitati, te o njima dati dovoljne razloge s obzirom na to da se radi o odlučnim činjenicama.

U pogledu oslobađajućeg dijela prvostepene presude, apelaciono vijeće, analizirajući pobijanu presudu u oslobađajućem dijelu, te u okviru žalbenih prigovora Tužilaštva, nalazi da ona sadržajno ne zadovoljava uslove propisane članom 290. stav 7. ZKPBiH, odnosno zaključuje da je počinjena bitna povreda odredbi krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k) s obzirom na to da iz nje ne proizlaze dostatni razlozi za obrazloženu odluku.

Stoga je prvostepeni sud, između ostalog, i takvim parcijalnim pristupom svakoj od tačaka optužnice doveo do toga da obrazloženje nema cjelinu koja bi zadovoljila uslove obrazložene sudske odluke. Naime, prema mišljenju tog vijeća, prvostepeni sud je u konkretnom slučaju propustio da na način propisan

u odredbi člana 290. stav 7. ZKPBiH određeno i potpuno iznese koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane, odnosno nije dao ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza.

Drugostepena presuda nakon održanog pretresa

Nakon održanog pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja, sud je donio presudu koja je u izreci identična prvostepenoj presudi.

Obrana je zahtijevala od apelacionog vijeća da *in tempore* odluči o zakonitosti dokaza, kako bi ona mogla u skladu s tom odlukom predložiti nastavak izvođenja dokaza. Međutim, to vijeće je tim povodom zaključilo da je takav zahtjev odbrane preuranjen i prejudicirajući. Naime, za povlačenje ocjene načina na koji su dokazi pribavljeni i upotrijebljeni u postupku ispitivanja predmeta optuženja, te za ocjenu da li su takvi dokazi bili od uticaja i koliko na postupak u cjelini s aspekta njegove pravičnosti potrebno je prethodno izvesti dokaze na pretresu pred apelacionim vijećem.

Apelaciono vijeće se *a fortiori* rukovodilo i činjenicom da je Evropski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) u svojim odlukama ustanovio da nezakonitost dokaza obavezno i pod određenim uslovima *eo ipso* ne isključuje i njihovu prihvatljivost. Nadalje, to vijeće se rukovodilo i dotadašnjom praksom tog suda prema kojoj „[...] odluka o prihvatanju dokaza u toku provođenja dokaznog postupka procesnog je karaktera. Primjereno je da se dokazi u spis u toku postupka prihvataju procesnim rješenjima, a da se ocjena tih dokaza u smislu njihovog sadržaja i dokazne snage vrši nakon okončanja glavnog pretresa, kada prvostepeno vijeće ima pregled svih izvedenih dokaza, te može, u smislu odredbe iz čl. 15. i 281. st. 1. i 2. ZKPBiH, izvršiti slobodnu ocjenu svakog dokaza pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima“ (vidi Sud BiH, predmet broj S1 1 K 004050 13 Krž 15, *Tužilaštvo BiH protiv Božidara Kuvelje*, drugostepena presuda, 16. septembar 2013. godine, par. 57). Sve navedeno vodilo je konačnom zaključku, a to je da je svakako bespredmetno govoriti o kontaminiranosti suda u slučaju ako se prema tvrdnji odbrane nezakoniti dokazi ne izdvoje iz navedenog spisa s obzirom na to da je apelaciono vijeće već u razmatranju žalbi i ispitivanju žalbenih prigovora bilo upoznato sa svim izvedenim dokazima. Također, ZKPBiH, osim u članu 233. stav 2 (razlozi za prigovor i odluka o prigovoru na optužnicu),

ne predviđa da se dokazi, ukoliko su doista nezakoniti, moraju izdvojiti iz spisa u kasnijoj fazi krivičnog postupka. Vijeće, nasuprot navodima odbrane i nastojanjima da se veže za druge odluke u sličnim predmetima, ukazuje i na stanovište prema kojem pitanje nezakonitih dokaza predstavlja živu materiju drugačiju gotovo u svakom pojedinom spisu, u kojoj sudska praksa aktivno, gotovo dnevno, zauzima stavove, koji su, kako je to vidljivo iz izloženog, podložni promjenama. U neodlučnoj poziciji, u kojoj je jedan ustavnopravno zaštićen interes suočen s ustavnopravno zaštićenim suprotnim interesom, izlaz iz te situacije je u odmjeravanju interesa prema načelu srazmjernosti, preciznije rečeno, u iznalaženju odgovora saobrazno načelu pretežnosti interesa.

Nakon okončanja pretresa, apelaciono vijeće je povodom isticanih prigovora odbrane o nezakonitosti provedenih procesnih radnji otvaranja privremeno oduzetih predmeta utvrdilo da su oni neosnovani.

Naime, to vijeće se prilikom preispitivanja da li se radilo o zakonito pribavljenim dokazima nije ograničilo samo na pitanja, gledana s proceduralne strane, koja bi se svela na ispitivanje pravilnosti činjenice da li je poštovana odredba člana 71. ZKPBiH, kako su to odbrane isključivo pokušale usmjeriti. Prema mišljenju tog vijeća, takav pristup odbrane bio bi neprimjeren redukcionizam konkretnoj situaciji. Naime, njenom preispitivanju valjalo je pristupiti s aspekta pravičnosti postupka u cjelini i uopšte razmotriti pitanje zakonitosti i prihvatljivosti spornih dokaza s obzirom na način njihovog pribavljanja i okolnosti koje ukazuju na njihovu vjerodostojnost. Takav pristup preispitivanju dokaza apelaciono vijeće zasniva na stavu Evropskog suda koji je izražen u predmetu *Lisica protiv Hrvatske* kada je sud zaključio: „Kad se utvrđuje da li je postupak u cjelini bio pošten, potrebno je uzeti u obzir i da li su poštovana prava odbrane. Naročito se mora ispitati da li je podnosiocu zahtjeva pružena prilika da ospori vjerodostojnost dokaza i usprotivi se njegovoj upotrebi. Osim toga, mora se uzeti u obzir i kvalitet dokaza, između ostalog, i da li je, zbog okolnosti u kojima je dokaz pribavljen, dovedena u pitanje njegova pouzdanost ili tačnost.“

Polazeći od izloženih kriterija, apelaciono vijeće je u konkretnom slučaju utvrdilo da su sporni dokazi u tom predmetu izuzeti na osnovu zakonite naredbe tog suda, prilikom kojih pretresa osumnjičeni nisu imali primjedbi koje bi bile unesene u zapisnike, koje su svojeručno potpisali, te kojom prilikom

su izuzeti predmeti detaljno opisani i pobrojani u potvrdama o privremenom oduzimanju, koje su također svojeručno potpisali tada osumnjičeni. Uz sve to, prilikom pretresa urađena je i fotodokumentacija iz koje je vidljiv svaki predmet detaljno opisan u zapisnicima o pretresanju, kao i u potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta pa je to za vijeće nesporan kvalitet tih dokaza, te njihova pouzdanost i tačnost ničim nije dovedena u pitanje.

Vraćajući se na primjedbe da su u drugim predmetima bile vrlo slične ili iste okolnosti kao i prethodno navedene, ali da su vijeća tada ipak zauzimala drugačije stavove, te dokaze proglašavali nezakonitim, vijeće naglašava da ne može ulaziti u okolnosti slučaja u kojem nije postupalo i u vezi s kojim ne zna dovoljno detalja koji su bili odlučujući za sud da donese takvu odluku, pa se slijedom toga ne može ni tvrditi da se radi o istom ili sličnom pravnom osnovu.

Dakle, cijeneći sve prethodno navedeno, vijeće smatra da je postupak u odnosu na optužene vođen na pravičan način i da nije došlo do procesnih povreda takvog kvaliteta koji bi doveo u pitanje poštovanje načela pravičnog suđenja. Kada tako zaključuje, apelaciono vijeće se rukovodi i činjenicom da Evropski sud, ocjenjujući da li okolnosti u kojima je dokaz pribavljen dovode u sumnju njegovu pouzdanost i tačnost, posebno uzima u obzir i to da li je osumnjičeno/optuženo lice obaviješteno o dokaznoj radnji, te može li joj prisustvovati. U vezi s tim, to vijeće ukazuje da je ključna okolnost za pravilno rješavanje krivičnopravne stvari da je dokazna radnja, kao što je pretres i privremeno oduzimanje predmeta, zakonito provedena, u što u užem smislu ne potpada procesna radnja samog otvaranja i pregleda tih predmeta, zbog čega upravo eventualna manjkavost te procesne radnje ne može dovesti u pitanje zakonitost same provedene radnje dokazivanja.

U pogledu oslobađajućeg dijela presude, apelaciono vijeće nakon okončanog pretresa, analizom svih preuzetih i postojećih dokaza u spisu, nije moglo van razumne sumnje donijeti odluku o krivici optuženih za navedene tačke optuženja koje se tiču ovog dijela, pa je za radnje iz određenih tačaka optužnice, cijeneći načelo *in dubio pro reo*, valjalo donijeti oslobađajuću presudu.

Napomena: Odlukama Ustavnog suda BiH br. AP-2638/17 i AP-2601/17 odbijene su apelacije optuženih podnesene protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH. Ustavni sud je zaključio da su osporene presude obrazložene i jasne, te da način na koji je utvrđeno činjenično stanje i izvršena ocjena dokaza ne odaje utisak proizvoljnosti. Također je zaključio da su odluke donijete uz pravilnu primjenu procesnih normi, da ništa ne upućuje na povredu prava na pravičan postupak u cjelini, te da odluke nisu zasnovane na nezakonitim dokazima, niti je apelantu uskraćeno pravo na odbranu. U predmetu broj AP-2638/17 apelant je, između ostalog, smatrao da je nezakonito provedena radnja otvaranja i pregleda privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije i da u tom smislu nije poštovana odredba člana 71. ZKPBiH, kao ni sudska praksa (između ostalog i Ustavnog suda) jer su propusti suda i Tužilaštva počinjeni u fazi istrage relativizovani, iako se radi o ozbiljnom kršenju prava u krivičnom postupku, naročito u fazi kad je imao status osumnjičenog lica. Konkretno, apelant je smatrao da su dokazi prikupljeni posebnim istražnim radnjama, otvaranjem i pregledom privremeno oduzetih predmeta, morali biti izuzeti. U tom smislu, Ustavni sud je istakao da je apelaciono vijeće, analizirajući pojedinačno svaki od istaknutih žalbenih navoda, među kojima i prethodno navedene, vrlo detaljno i jasno obrazložilo zbog čega su apelantovi navodi neosnovani. Ustavni sud je zaključio da cio tok pribavljanja dokaza ne ostavlja utisak proizvoljnosti, kako apelant neosnovano smatra. Osim toga, apelaciono vijeće je s aspekta pravičnosti postupka kao cjeline imalo u vidu i kriterij koji se tiče mogućnosti osporavanja dokaza, pa i onih koje apelant smatra nezakonitim, a koji su eventualno mogli uticati na njegovo pravo na odbranu. U tom kontekstu je napomenuto da je radi razjašnjenja određenih pravnih pitanja određeno održavanje pretresa pred apelacionim vijećem i da prethodna prvostepena presuda nije ukinuta zbog povrede koja bi vodila obligatornom izdvajanju nezakonitih dokaza iz spisa,

već nedostatka o odlučnim činjenicama koje su razjašnjene na pretresu pred apelacionim vijećem, pa i u pogledu zaključka o zakonitosti dokaza, odnosno načina njihovog pribavljanja, te zaključka u pogledu njihove pouzdanosti i tačnosti. U vezi s tim je ispitan i prigovor koji se ticao zakonitosti iskaza jednog od svjedoka dat u fazi istrage, te je zaključeno da je navedeni prigovor neosnovan jer je iskaz dat po pravilima koji važe za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima, pri čemu država moliteljica nema nadležnost da ispituje zakonitost takvog dokaza poštujući pri tom načelo povjerenja države s kojom ostvaruje saradnju. U tom kontekstu, Ustavni sud zapaža da je apelaciono vijeće, cijeneći neosnovanost apelantovih žalbenih navoda kojima je ukazano na bitne povrede postupka u vezi s ocjenom dokaza i zakonitošću pojedinih, za apelanta spornih dokaza, ukazalo na razloge zbog kojih je bila ukinuta prvostepena presuda protiv apelanta, zakonitost dokaza i njihovu primjenu u postupku, pri čemu je odbrana istrajavala na tezi da se pojedini dokazi ne mogu upotrijebiti (nezakoniti), ne osporavajući pri tome činjenično stanje koje je proizašlo iz analize i ocjene svih dokaza zajedno, koji čine zatvoreni krug u pogledu zaključka o apelantovoj krivičnopravnoj odgovornosti. Ustavni sud je zaključio da su ti apelantovi navodi neosnovani.

- **Primjer 2.1.2.**

Sud BiH

**Prvostepena presuda broj S1 2 K 017854 15 K
od 7. aprila 2016. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 017854 15 KŽ 10
od 21. septembra 2016. godine**

Prvostepena presuda

Tužilaštvo je potvrđenom optužnicom u nekoliko tačaka optužilo više lica da su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH u vezi s krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH. Prema određenim tačkama optužnice pojedini optuženi su oslobođeni optužbe.

Prema preostalim tačkama optužnice određeni optuženi su proglašeni krivim, te su im izrečene kazne zatvora u trajanju od dvije do šest godina. Od otkrivenih su oduzeti droga, pokretne stvari, mobiteli i motorna vozila.

Obrana optuženih je istakla prigovor jer pronađena biljna materija koja asocira na drogu nikada nije bila pod nadzorom suda, nije oduzeta po naredbi suda, niti je sud osiguravao njeno čuvanje. Obrana je predložila da se droga proglasi nezakonitim dokazom, kao i dokazi koji se odnose na njeno vještačenje.

Razmatrajući navedene prigovore, sud je te prigovore našao osnovanim, te utvrdio da je prilikom pronalaska takvih predmeta bilo neophodno da policijski organi obavijeste sudiju za prethodni postupak i zatraže izdavanje naredbe za njihovo oduzimanje u skladu sa članom 65. ZKPBiH, a potom ih dostave sudu koji bi dalje osigurao čuvanje i bili bi pod nadzorom suda. Nakon toga bi tužilac, uz eventualnu pomoć stručnih lica/vještaka, otvorio i pregledao sadržaj takvog predmeta u skladu sa članom 71. ZKPBiH, pa čak i u prisustvu ili uz urednu obavještenost samo sudije za prethodni postupak, s obzirom na to da bi bio oduzet od N. N. lica.

Kako je sporna opojna droga jedan od ključnih dokaza na kojem se zasnivaju određene tačke optužnice, to su, prema ocjeni tog vijeća, odbrane osnovano ukazale da propust organa gonjenja da postupe u skladu s odredbama čl. 65, 70. i 71. ZKPBiH istovremeno predstavlja i povredu odredbe člana 10. stav 2. ZKPBiH, prema kojoj sud ne može zasnivati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda, a ni na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama tog zakona. Takvi dokazi imaju karakter nezakonitih dokaza, a u skladu s odredbom člana 10. stav 3. ZKPBiH takav karakter imaju i dokazi koji su dobijeni na osnovu nezakonitih dokaza („plodovi otrovne voćke“). Zbog toga je vijeće donijelo odluku da se oduzeta droga, te naknadni nalazi i mišljenje vještaka proglaše nezakonitim.

Branioци optuženih osporavali su zakonitost naredbi za primjenu posebnih istražnih radnji. Naime, prema stavu odbrane, navedene naredbe nisu sadržavale potrebno obrazloženje u pogledu osnova sumnje, odnosno nisu sadržavale konkretno obrazloženje i ocjenu dokaza na osnovu kojih se može zaključiti o postojanju osnova sumnje kao uslova za primjenu posebne istražne radnje prema nekom licu, kao i da u njima nije obrazloženo zbog čega se na drugi način ne mogu pribaviti dokazi, odnosno nije navedeno o kojim nesrazmjernim teškoćama se radi.

Sud je konstatovao da su prigovori branilaca o nezakonitosti neosnovani. Stoga, u konkretnom slučaju sud nalazi da su naredbe izdate u skladu sa zakonom, odnosno da su ispunjeni svi zakonski uslovi za provođenje posebnih istražnih radnji, te da je upotreba takvih mjera u navedenom periodu bila neophodna i proporcionalna datim okolnostima.

Odbrana optuženih je prigovarala načinu identifikacije optuženih prema brojevima telefona s obzirom na to da navedeni brojevi nikada nisu pronađeni kod optuženih, te da identifikacije predstavljaju samo gole tvrdnje policijskih službenika. Razmatrajući navedeni prigovor, sud je našao neosnovanim navedene prigovore odbrane.

Dakle, ocjenjujući navedene informacije policijskih službenika u konkretnim prijedlozima, koje sud nalazi u dovoljnoj mjeri uvjerljivim, a koje su osnažene materijalnim dokazima, odnosno kada se sam smisao sadržaja komunikacija

ostvarenih putem navedenih pretplatničkih brojeva dovede u vezu s drugim provedenim dokazima, sud je uvjerenija da je navedene pretplatničke brojeve, iako nisu pronađeni kod njega, koristio upravo optuženi.

Obrana optuženog je uložila prigovor zakonitosti u smislu da osumnjičena lica nikada nisu obaviještena u skladu sa članom 119. stav 3. ZKPBiH, odnosno da su se protiv njih provodile mjere, tako da im je bila uskraćena i mogućnost da ospore zakonitost njihovog provođenja. Razmatrajući navedeni prigovor, s obzirom na to da se odbrana pozivala na pomenute zauzete stavove u odlukama Suda BiH i drugih sudova, sud nalazi da ni apelaciono vijeće u drugom predmetu, u rješenju o ukidanju prvostepene presude, nije eksplicitno navelo niti zaključilo da neobavještenje osumnjičenih lica o preduzetim posebnim istražnim radnjama implicira, samo po sebi, nezakonitost takvog dokaza. Pritom, takvu posljedicu, kako to taj sud primjećuje, nije propisao ni zakonodavac u relevantnim odredbama ZKPBiH.

Također, odbrana optuženih je prigovorila da se nezakonitost posebnih istražnih radnji odnosi i na nenadležnost policijskih organa koji su provodili istražne radnje. Tako je nezakonito bilo i provođenje posebnih istražnih radnji pripadnika MUPRS prema optuženima s obzirom na to da su oni nastanjeni na području Federacije BiH. Razmatrajući navedene prigovore, sud ih je našao neosnovanim s obzirom na to da je u naredbama suda o provođenju posebnih istražnih radnji tačno naznačeno da se njihovo provođenje povjerava Upravi kriminalističke policije MUPRS, odnosno da policijske agencije, koje odredi Tužilaštvo BiH, pružaju operativnu i tehničku podršku MUPRS, a sve po naredbama i uputstvima Tužilaštva.

Odrane optuženih su prigovarale na zakonitost naredbi za pretres stana, ostalih prostorija, pokretnih stvari i lica i privremeno oduzimanje predmeta. Naime, odbrana optuženih je ukazala da naredbe ne sadrže dovoljno osnova za sumnju, kao i da u konkretnom slučaju nisu poštovane odredbe člana 58. ZKPBiH.

Razmatrajući prigovor branilaca optuženih, prvenstveno u dijelu koji se odnosi na ukazanu nezakonitost izvršenog pretresa i privremeno oduzimanje predmeta, sud nalazi da je ista radnja preduzeta prema naredbama tog suda,

kako to nalaže i zakon. Ocjenom sadržaja navedenih naredbi sud nalazi da one sadrže osnov sumnje.

Nadalje, sud konstatuje da su branioci prigovorima suštinski osporavali i daljnji slijed postupanja s privremeno oduzetim predmetima, odnosno „lanac čuvanja” predmeta, te su potencirali činjenicu da je otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije, za koje je Tužilaštvo dostavilo zapisnike, izvršeno manjkavo, ni u kojem slučaju u skladu s odredbama člana 71. ZKP-a, pa da shodno tome svi dokazi/radnje u vezi s nezakonito oduzetim predmetima predstavljaju „plodove otrovne voćke”.

Odbrane su u odnosu na otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta koji su oduzeti od optuženih i drugih lica, najčešće njihovih srodnika, poznanika, prigovorile da optuženi, njihovi branioci, ali ni druga lica nikada nisu pozvani na otvaranje, što je suprotno odredbi člana 71. ZKPBih, pozivajući se na odluke Suda BiH i Ustavnog suda BiH kojim je utvrđena povreda člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), odnosno da u tim predmetima sudovi nisu otklonili razumnu sumnju u pogledu identiteta oduzetih predmeta.

Prije svega, s ciljem svestranog i pravilnog razmatranja navedenog prigovora, sud smatra da je neophodno ukazati na slijed radnji nakon izvršenog pretresanja, i to u odnosu na lica koja su obuhvaćena osuđujućim dijelom presude. U tom smislu, u zapisnicima o pretresanju i potvrdama o oduzimanju predmeta (u kojima su tačno individualizovani predmeti koji su pronađeni prilikom pretresa) navedeno je da su za oduzete predmete izdate potvrde o privremenom oduzimanju predmeta, koje se imaju smatrati sastavnim dijelom zapisnika, a u kojima su taksativno numerisani i tačno individualizovani predmeti koji su privremeno oduzeti od tada osumnjičenih i drugih lica, što su oni i potvrdili svojeručnim potpisom, pri čemu je u potvrdama navedeno da će privremeno oduzeti predmeti biti dostavljeni Sudu BiH, što je i učinjeno.

Tužilaštvo je svojim dopisom obavijestilo sudiju za prethodni postupak o provedenom otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta, uz naznaku da su o tome telefonom obavijestili branioce osumnjičenih koji se nalaze u pritvoru, te osumnjičene koji se brane sa slobode.

Iako Tužilaštvo u spis nije uložilo dokaze da su osumnjičeni i njihovi branioci (koje su u tom trenutku imali) zaista i obaviješteni, te su u tom dijelu navedeni zapisnici sadržajno manjkavi, za sud nema nikakve sumnje da je pregled i otvaranje privremeno oduzetih predmeta provedeno nezakonito.

Obrana optuženog prigovarala je i u vezi s provedenim biološkim vještačenjem.

Također, s obzirom na to da je uzimanje tragova radi daljnjeg DNK vještačenja specifičan metod osjetljive prirode, pri čemu se tragovi nakon uzimanja sterilizovanom opremom dostavljaju na daljnje vještačenje u zatvorenim vrećicama, sud nalazi da bi svako naknadno otvaranje takvih tragova zbog kontaminacije predstavljalo ogroman rizik da se navedeno DNK vještačenje ne bi moglo provesti. Sud je pri tome cijenio da su navedeni tragovi u samom izvještaju, fotodokumentaciji, te DNK vještačenju u dovoljnoj mjeri individualizovani, čime nije dovedena u pitanje njihova istovjetnost, pa je prigovor branilaca da se s navedenim tragovima nije postupalo u skladu sa članom 71. ZKPBiH odbijen kao neosnovan.

Drugostepena presuda

Drugostepenom presudom odbijene su žalbe optuženih i Tužilaštva u pogledu oslobađajućeg dijela prvostepene presude. Žalba Tužilaštva izjavljena protiv osuđujućeg dijela uvažena je i prvostepena presuda preinačena u odluci o krivičnopravnoj sankciji, tako da su izrečene kazne zatvora od pet do 12 godina.

Drugostepeno vijeće smatra da prvostepeni sud nije na adekvatan način vrednovao sve relevantne okolnosti prilikom odmjeravanja kazni optuženima, tako da izrečene kazne zatvora nisu srazmjerne težini krivičnog djela i stepenu krivice optuženih, te se njima u konkretnom slučaju, a što se osnovano ukazuje žalbom Tužilaštva BiH, ne može postići svrha kažnjavanja u skladu s odredbom člana 39. KZBiH. Sud je uzeo u obzir da je predmet prometa pri izvršenju tog krivičnog djela bilo narkotičko sredstvo s visokim stepenom štetnosti i opasnosti za ljudsko zdravlje, zatim količinu tog opojnog sredstva, te izražen stepen društvene opasnosti zbog konstantnog vršenja te vrste krivičnih djela na području BiH.

Napomena: Odlukama Ustavnog suda BiH br. AP-1088/17, AP-974/17, AP-883/17 i AP-682/17 odbijene su kao neosnovane apelacije podnesene protiv navedenih presuda Suda BiH. Ustavni sud je zaključio da nije povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije kada apelanti nisu pružili dovoljno jasne i jake argumente kojima dovode u pitanje pravičnost cjelokupnog postupka, odnosno da je eventualna nezakonitost uticala na konačan ishod presude u odnosu na apelante, niti da je na bilo koji način za odlučenje relevantan „nezakonit dokaz”, te kada se bez bilo kakve konkretizacije paušalno ukazuje na ostale povrede koje su uticale na pravičnost postupka, a što ne proizlazi iz pobijanih presuda.

- **Primjer 2.1.3.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 017901 15 K od 5. maja 2017. godine

Drugostepena presuda broj S1 2 K 017901 17 Kžk od 13. aprila 2018. godine

Svjedoku je dat status svjedoka pod prijetnjom i ispitan je putem tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka (promjena glasa i slike svjedoka) na način da stranke i branioci mogu postavljati pitanja a da ne budu prisutni u istoj prostoriji sa svjedokom. Pojedini članovi grupe su s Tužilaštvom zaključili sporazum o priznanju krivice, koji je sud prihvatio. Odbijen je prigovor odbrane na otvaranje privremeno oduzetih predmeta bez prisustva optuženih i branilaca. Apelaciono vijeće je svojom odlukom uvažilo žalbe braniteljica optuženih, te navedenu prvostepenu presudu ukinulo i odredilo održavanje pretresa pred tim vijećem zbog toga što naredbe Suda BiH o provođenju posebnih istražnih radnji nisu sadržavale sve potrebne elemente, te su izdvojeni iz spisa. Apelaciono vijeće je primijenilo pravnu kvalifikaciju djela jer sud nije vezan tužiočevom pravnom kvalifikacijom.

Prvostepena presuda

Dvojica optuženih proglašeni su krivim da su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH u vezi s krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH, sve u vezi sa članom 54. KZBiH. Osuđeni su na kazne zatvora od pet i sedam godina.

Sud je donio procesno rješenje kojim se svjedoku, za kojeg su prijedlogom Tužilaštva tražene mjere zaštite, daje status svjedoka pod prijetnjom, u skladu s odredbom člana 3. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, s obzirom na to da svjedok navodi da postoji razuman osnov za bojazan da bi kao posljedica njegovog svjedočenja proistekla opasnost za njegovu ličnu sigurnost i sigurnost njegove porodice. U smislu člana 9. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, a budući da postoji potreba da se osigura zaštita svjedoku, sud je odredio da će se svjedok ispitati putem tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka tako da stranke i branioci mogu postavljati pitanja a da ne budu prisutni u istoj prostoriji sa svjedokom.

U skladu sa članom 13. stav 2. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, određeno je korištenje elektronskih uređaja za promjenu glasa i slike svjedoka putem tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka.

Optužnicom Tužilaštva bilo je obuhvaćeno dvanaest lica, među kojima su navedena i dvojica optuženih, koja se terete da su kao pripadnici grupe za organizovani kriminal počinili krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama. U međuvremenu, osam pripadnika grupe, kao i organizator grupe, zaključilo je s Tužilaštvom sporazume o priznanju krivice. Sud je nakon toga donio presude kojima su oni pravosnažno osuđeni. S obzirom na to da se opojna droga kretala lančano u okviru grupe, Tužilaštvo je opravdano dokazivalo putanju kretanja droge, te *modus operandi* grupe. U situaciji kada su krivična djela počinjena u okviru djelovanja grupe za organizovani kriminal, cjelishodno je i potpuno opravdano dokazivati radnje i drugih članova grupe, koji, iako su zaključili sporazume ili osuđeni u drugoj državi, nisu predmet konkretnog optuženja. Na taj način pruža se uvid u cjelovitu sliku krivičnog djela, te se daje detaljniji prikaz uloga i radnji onih optuženih o čijoj krivici sud odlučuje. Sud zbog toga prigovore odbrana uložene u tom pravcu odbija kao neosnovane

nalazeći sve uložene dokaze Tužilaštva, reprodukovane presretnute razgovore, kao i iskaz svjedoka relevantnim za odlučivanje o krivici dvojice optuženih.

U pogledu prigovora odbrane na otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta, sud je naveo da se ta radnja obavlja u situaciji kada nije moguće izvršiti popis predmeta i dokumentacije koji su usljed te nemogućnosti stavljeni u omot i zapečaćeni, kako to predviđa odredba člana 68. stav 2. ZKPBiH, te je ta radnja u službi osiguranja načela jednakosti stranaka u postupku. U suprotnom, ako su prilikom privremenog oduzimanja predmeta isti predmeti popisani u zapisniku, s naznakom bitnih karakteristika predmeta kojima se utvrđuje njihova istovjetnost, te je o tome izdata potvrda, onda je radnja pečaćenja predmeta, a time i njihovo otvaranje nepotrebno. Takav stav je jasno izražen u Odluci Ustavnog suda broj AP-2079/13, u kojoj je, između ostalog, navedeno: „Evidentno je da je Ustavni sud odlučivao o apelaciji podnesenoj protiv presude Vrhovnog suda Republike Srpske, te se odluka Ustavnog suda BiH referiše na odredbe ZKPRS, međutim, kako je sadržaj odredbe člana 126. ZKPRS identičan sadržaju odredbe člana 62. ZKPBiH, sadržaj odredbe člana 132. ZKPRS identičan sadržaju odredbe člana 68. ZKPBiH, a sadržaj odredbe člana 135. ZKPRS identičan sadržaju odredbe člana 71. ZKPBiH, a koje odredbe su tumačene pomenutom odlukom, nedvojbeno je potreba primjene ovog stava Ustavnog suda BiH i na postupke koji se vode pred Sudom BiH”.

Za sud je nedvojbeno da su u konkretnom slučaju ispunjeni svi sadržajni elementi definicije grupe za organizovani kriminal, propisani Krivičnim zakonom BiH, jednako kao i obavezni, a djelimično i neobavezni kriteriji identifikacije organizovane kriminalne grupe, koje je definisao Komitet eksperata Vijeća Evrope, a s kojima je saglasno pozitivno krivičnopravno zakonodavstvo BiH.

Drugostepena presuda

Apelaciono vijeće je svojom odlukom uvažilo žalbe braniteljica optuženih, te navedenu prvostepenu presudu ukinulo i odredilo održavanje pretresa pred tim vijećem. Prvostepena presuda je ukinuta s obzirom na počinjenu povredu iz člana 297. stav 1. tačka i) ZKPBiH, i to zbog toga što naredbe Suda BiH o provođenju posebnih istražnih radnji nisu sadržavale sve potrebne elemente, te su izdvojene iz spisa.

Optuženi su proglašeni krivim što su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH u vezi s krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH, sve u vezi sa članom 54. KZBiH, te su osuđeni na kazne zatvora od pet godina i pet godina i šest mjeseci.

Nakon okončanja pretresa, apelaciono vijeće je pristupilo preispitivanju isticanih prigovora odbrana o nezakornitosti provedenih procesnih radnji otvaranja privremeno oduzetih predmeta, te utvrdilo da su oni neosnovani. U neodlučnoj poziciji, u kojoj je jedan ustavnopravno zaštićen interes suočen s ustavnopravno zaštićenim suprotnim interesom, izlaz iz te situacije je u odmjeravanju interesa prema načelu srazmjernosti, preciznije rečeno u iznalaženju odgovora saobrazno načelu pretežnosti interesa. Dakle, cijeneći čitav tok pribavljanja spornih dokaza, počev od toga da su pretresi rađeni na osnovu zakonite naredbe suda, da su o tome urađeni zapisnici i izdate potvrde koje su tada osumnjičeni potpisali, da su predmeti u njima detaljno pobrojani i opisani, da u svemu navedenom nema nikakvih odstupanja niti različitosti u samim izvještajima o vještačenju, te da je nesporno dostavljano sve ono što je oduzeto i na što prilikom pretresanja nije data primjedba, to je za vijeće nespornan kvalitet tih dokaza, pa njihova pouzdanost i tačnost ničim nisu dovedeni u pitanje. Navedeni kontinuitet istovjetnosti predmeta odnosi se i na predmete oduzete od drugih lica, a koji su relevantni za konkretnu krivičnu stvar. Uz sve navedeno, u prilog zaključku da je postupak u odnosu na optužene u cjelini bio pravičan, apelaciono vijeće ističe i činjenicu da je odbrani data mogućnost da ospori dokaze, te je vođen pretres i pred drugostepenim sudom, na kojem su kao nezakoniti izdvojeni svi dokazi za koje je nesporno utvrđeno da su nezakoniti (posebne istražne radnje), pa činjenica da konačan ishod postupka ipak rezultira osuđenjem, s obzirom na zakonitost i valjanost preostalih dokaza, ni u kojem slučaju ne narušava pravičnost postupka u cjelini, a imajući u vidu da nisu povrijeđena prava odbrane, te da joj je pružena mogućnost osporavanja tih dokaza.

S obzirom na to da se u postupku kao svjedoci javljaju pravosnažno osuđena lica, koja su zaključila sporazum o priznanju krivice s tužiocem, vijeće smatra da je potrebno dati poseban osvrt o vrijednosti iskaza takvih svjedoka.

Kada je u pitanju prihvatljivost iskaza svjedoka koji su zaključili sporazum o priznanju krivice, apelaciono vijeće ukazuje na činjenicu da kada lice, koje je također bilo optuženo u tom krivičnom predmetu, zaključi sporazum o priznanju

krivice, to *a priori* samo po sebi ne isključuje mogućnost zasnivanja presude na njegovom iskazu budući da se njegov iskaz dovodi u vezu s ostalim provedenim dokazima, posmatrano pojedinačno i u međusobnoj povezanosti, pa tek na osnovu tako provedene ocjene dokaza izvodi zaključak o krivici.

Sud se pozvao na praksu Ustavnog suda BiH u predmetu broj AP-661/04 i praksu Evropskog suda u predmetu *Luca protiv Italije*.

Apelaciono vijeće podsjeća da sud nije vezan tužiočevom pravnom kvalifikacijom, shodno odredbi člana 280. stav 2. ZKPBiH. Naime, Tužilaštvo je optuženima stavljalo na teret da su navedena djela počinjena kao produženo krivično djelo iz člana 54. KZBiH. Prema navedenoj zakonskoj odredbi, produženo krivično djelo je počinjeno kad je počinitelj s umišljajem počinio više istih ili istovrsnih krivičnih djela koja, s obzirom na način počinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti koje ih povezuju, čine jedinstvenu cjelinu. Apelaciono vijeće u konkretnom slučaju nije našlo da se radi o produženom krivičnom djelu iz člana 54. KZBiH s obzirom na to da izostaje opis koja su to ista ili istovrsna djela počinjena. Daje se samo opšta vremenska odrednica (od aprila do polovine septembra 2013. godine), dok se konkretizacija faktički svodi samo na jednu krivičnopravnu radnju kojom bi se ostvarilo jedno, ali ne i produženo krivično djelo.

Konačno, vijeće napominje da je prilikom odlučivanja o krivičnopravnoj sankciji cijenilo i značaj zakonom zaštićenog dobra, te je imalo u vidu činjenicu da zdravlje ljudi predstavlja objekt zaštite kod krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i prometa opojnim drogama iz člana 195. KZBiH, te da je broj te vrste krivičnih djela u stalnom porastu, zbog čega treba poslati snažnu poruku kako bi se ostvarila generalna prevencija, a ujedno ostvariti i svrhu specijalne prevencije, odnosno uticati na počinitelje da u budućnosti ne čine krivična djela.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-3912/18 od 4. juna 2020. godine odbijena je apelacija podnesena protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH. Ustavni sud je, između ostalog, istakao da je apelaciono vijeće, u smislu načela slobodne ocjene dokaza, analizirajući i ocjenjujući sve predložene i

izvedene dokaze, dalo logično i uvjerljivo obrazloženje zbog čega je zaključilo da su apelanti radi sticanja protivpravne imovinske koristi postali pripadnici grupe za organizovani kriminal, te da su kao pripadnici grupe učestvovali u radnjama opisanim u tački 2. optužnice. Na taj način su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH u vezi s krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH. Apelaciono vijeće je naročito dovelo u vezu iskaze svjedoka optužbe sa svim materijalnim dokazima pojedinačno i pri tome je dalo obrazloženje kako svakog dokaza pojedinačno tako i svih dokaza zajedno, zatim da je provedene dokaze dovelo u uzajamnu logičku vezu, te da je postupanjem na navedeni način navelo razloge u obrazloženju osporene presude koji ne dovode u sumnju odluku o krivici apelanata. Pored toga, Ustavni sud je smatrao da iz obrazloženja konačne presude, kao i iz apelacionih navoda ne proizlazi da je apelantima u toku postupka bila uskraćena mogućnost da ospore navode i dokaze optužbe pa činjenica da je sud povjerovao dokazima optužbe uz jasno obrazloženje zašto je to učinio, dok dokaza odbrane (izuzev saslušanja prvoapelanta kao svjedoka) nije ni bilo, ne utiče na pravično suđenje. Suprotno navodima apelanata, Ustavni sud nije mogao zaključiti da je konačna presuda u bilo kojem dijelu rezultat pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja ili proizvoljne ocjene dokaza. Dalje, Ustavni sud zapaža da su apelanti navode koje iznose u apelaciji, a koji se tiču pravičnosti redovnog sudskog postupka, iznosili u toku trajanja tog postupka i da je apelaciono vijeće odgovorilo na sve te navode. Naime, apelanti su vrlo opširno iznosili svoja viđenja, ali u suštini se njihovi navodi svode na tvrdnju o pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju i pogrešnoj primjeni prava, za čiju je neosnovanost apelaciono vijeće u konačnoj presudi dalo detaljna, opširna i jasna obrazloženja, koja Ustavnom sudu ne ostavljaju dojam proizvoljnosti.

- **Primjer 2.1.4.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 020632 16 K od 16. juna 2017. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 020632 17 Kž 4 od 8. februara 2018. godine

Razdvajanje postupka – bilo je neizvjesno kada će se osigurati prisustvo optuženog pred sudom. Poštovanje prava na odbranu, načelo slobodne ocjene dokaza i standard „van razumne sumnje“. Dokazivanja putem indicija. Načelo primjene blažeg zakona. Preduzimanje posebnih istražnih radnji u drugim državama u kojima je vođena istraga protiv optuženih i drugih lica. Olakšavajuće i otežavajuće okolnosti prilikom izricanja kazne. U konkretnom slučaju se radi o proširenom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Cijeneći mišljenje vještaka angažovanog po naredbi Tužilaštva BiH, na osnovu podataka koji se odnose na lična primanja lica koja su bila predmet finansijske istrage, te podataka koji govore o njihovoj pokretnoj i nepokretnoj imovini, stanja na bankovnim računima, imajući u vidu izvedene dokaze, kao i obavezu suda, u smislu odredbe člana 392. stav 1. ZKPBiH, utvrđen je očigledni nesrazmjer imovine. Van razumne sumnje je utvrđeno da je drugooptuženi vlasnik vozila koje je prilikom pretresa oduzeto od trećeg lica. Stoga, tokom trajanja postupka nije bilo razloga za saslušavanje tog trećeg lica kao lica od kojeg je oduzeto vozilo.

Dvojica optuženih proglašeni su krivim što su, zajedno s drugim licima, kao pripadnici grupe za organizovani kriminal počinili krivična djela, i to prvooptuženi krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH u vezi s krivičnim djelom pranja novca iz člana 209. stav 1. KZ-a, a drugooptuženi krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH u vezi s krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH, pa su osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od po šest godina, a drugooptuženom je izrečena kao sporedna i novčana kazna u iznosu od 50.000,00 KM. Optuženima je oduzeta nezakonito stečena imovinska korist, i to garaža, putničko motorno vozilo i novac u iznosu od 85.000,00 eura.

Tužilaštvo BiH je podiglo optužnicu protiv prvooptuženog koji je optužen zbog krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH u vezi s krivičnim djelom pranja novca iz člana 209. stav 1. KZBiH i krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. istog zakona, te protiv dvoje optuženih zbog krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH u vezi s krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH. Trećooptuženom je na teret stavljeno i počinjenje krivičnog djela neovlaštene nabavke, držanja ili prodaje oružja ili bitnih dijelova za oružje iz člana 65. stav 1. Zakona o oružju i municiji u Brčko distriktu BiH.

Na prijedlog Tužilaštva, sud je proveo dokaze optužbe, i to saslušanje svjedoka, svjedoka – stručnih lica, te saslušanje vještaka.

Sud je na osnovu iskaza svjedoka – stručnih lica, te sadržaja neposredno puštenih presretnutih telekomunikacija i rezultata tajnog praćenja i tehničkog snimanja, dovodeći ih u vezu s izvještajem MUPRS i izvještajem o analizi MUPRS, utvrdio slijed radnji i događaja, kao i sadržaj komunikacija koje su bile izdvojene kao relevantne u smislu ocjene učešća i krivične odgovornosti optuženih za svaku pojedinačnu radnju koja im je optužnicom stavljena na teret i na osnovu kojih je sud cijenio da li se u njima ostvaruju bića krivičnog djela, kao i pojedinačnu ulogu optuženih.

Razdvajanje postupka (član 26. ZKPBiH)

Vijeće je na ročištu za nastavak glavnog pretresa, u skladu s odredbom člana 26. ZKPBiH i razlozima cjelishodnosti, uz saglasnost stranaka i branilaca, donijelo odluku da se razdvoji krivični postupak protiv trećooptuženog zbog nedostupnosti organima gonjenja u BiH, te da je bilo neizvjesno kada će se osigurati njegovo prisustvo pred Sudom BiH, uz obavezu osiguranja uslova za efikasno vođenje krivičnog postupka protiv ostalih optuženih u ovom krivičnom predmetu, bez nepotrebnog odlaganja.

Pravo na odbranu

Tokom krivičnog postupka bilo je ispoštovano načelo prava na odbranu s obzirom na to da su optuženi imali stručnu pomoć branilaca tokom postupka.

Sud zaključuje da su optuženi tokom trajanja cijelog postupka imali mogućnost ispitivanja svjedoka i vještaka, osporavanja materijalnih dokaza, te predlaganja dokaza u svoju korist, koje pravo je odbrana i iskoristila, a sve u skladu s pozitivnim zakonskim propisima i Evropskom konvencijom.

Načelo slobodne ocjene dokaza i standard „van razumne sumnje“

Rukovodeći se prvenstveno načelom slobodne ocjene dokaza, zagarantovanim odredbom člana 15. ZKPBiH, sud je cijeli postupak vodio s ciljem da osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se počiniocu krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim KZBiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKPBiH), posebno vodeći računa o ravnopravnosti stranaka u postupku. U tom smislu, sud je izvedene dokaze cijenio u skladu s osnovnim načelima ZKPBiH i Evropske konvencije, nalazeći da nije prihvatljivo odlučivati na štetu optuženog ako nema jasnih činjenica i dokaza protiv njega, što je u duhu pravnih načela „pretpostavke nevinosti“ i *in dubio pro reo*, te visokih zahtjeva dokaznog standarda, odnosno ispunjavanja zahtjeva u odnosu na najviši stepen vjerovatnosti postojanja bitnih činjenica za proglašavanje optuženog krivcem, a što je od suštinske važnosti za pravilno i zakonito presuđenje.

Da bi sud mogao donijeti osuđujuću presudu, neophodno je utvrditi sadržaj dokaza koji su izvedeni na glavnom pretresu, te da određenu činjenicu potvrđuju „van razumne sumnje“. Iz sadržaja odredbe člana 3. stav 2. ZKPBiH jasno proizlazi šta navedeni pravni standard podrazumijeva. Naime, odredba člana 3. stav 2. ZKPBiH propisuje da sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili od kojih zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog. Dakle, odlučne činjenice za utvrđivanje krivičnog djela i krivice optuženog, i to u odnosu na svaku pojedinačnu radnju za koju se optuženi tereti, moraju biti utvrđene na nesumnjiv način i s potpunom sigurnošću, tako da njihovo postojanje ne bi mogao dovesti u sumnju bilo koji objektivni presuditelj, te na taj način treba razumijevati značenje standarda „van razumne sumnje“.

U skladu s načelom slobodne ocjene dokaza, u toku glavnog pretresa relevantne činjenice mogu se utvrđivati neposrednim i posrednim dokazima, odnosno indicijama. Neposredni dokazi su oni dokazi koji neposredno utvrđuju

spornu činjenicu. Posrednim dokazima se istinitost sporne činjenice utvrđuje putem drugih činjenica, odnosno posredni dokazi predstavljaju dokaze o činjenicama o događaju ili krivičnom djelu, iz kojih logično proizlazi konkretna činjenica. Takvi dokazi uzeti pojedinačno sami po sebi mogu biti nedovoljni za utvrđivanje neke činjenice, ali ukoliko se sagledaju u svojoj ukupnosti njihov kolektivni i kumulativni karakter može biti razotkrivajući, a ponekad i presudan, ali zaključak koji se izvodi na osnovu takvih dokaza mora biti jedini mogući razuman zaključak.

U sudskoj praksi utvrđeno je pravilo dokazivanja putem indicija tako što indicije moraju djelovati kao čvrst zatvoreni krug koji dozvoljava samo jedan opravdan zaključak u odnosu na relevantnu činjenicu, te da objektivno isključuje mogućnost bilo kakvog drugog zaključka u odnosu na istu činjenicu. Prateći taj stav, uzima se da osnov za osuđujuću presudu može predstavljati samo takav niz činjenica utvrđenih na osnovu posrednih dokaza koje su nesumnjivo utvrđene i međusobno logički i čvrsto povezane tako da predstavljaju zatvoreni krug i s punom sigurnošću upućuju na jedini mogući zaključak, a to je da je upravo optuženi počinio krivično djelo koje mu se optužnicom stavlja na teret i da se izvedenim dokazima isključuje svaka druga mogućnost.

Ustavni sud BiH zauzeo je stav da utvrđivanje činjenica putem indicija nije u suprotnosti s načelom pravičnosti suđenja predviđenim članom 6. stav 1. Evropske konvencije. Međutim, dokazanost činjenice putem posrednih dokaza mora se utvrditi van razumne sumnje i mora postojati čvrsta i logična povezanost tako da činjenični zaključak bude jedini mogući zaključak na osnovu tog dokaza.

U tom kontekstu, sud cijeni da je odredbom člana 4. stav 1. KZBiH propisano načelo vremenskog važenja krivičnog zakona (*tempus regit actum*) tako što se na počinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela. U vezi s tim, članom 4. stav 2. KZBiH propisano je načelo primjene blažeg zakona, koje nalaže da u slučaju ako se poslije počinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon primijenit će se zakon koji je blaži za počinioca.

Osnovno polazište je da se pitanje izbora povoljnijeg zakona ne rješava *in abstracto*, već *in concreto*, tj. ne uopštenim upoređivanjem starog i novog ili

novih zakona, već njihovim upoređivanjem u odnosu na dati, konkretni slučaj. Pri tome je potrebno utvrditi sve okolnosti koje mogu biti relevantne za navedenu ocjenu pa shodno tome izvršiti procjenu, pri tome imajući u vidu koliko kasnije izmjene samostalno i u vezi s drugim krivičnim djelom mogu uticati na konačnu odluku povodom utvrđivanja krivice, a shodno tome i odmjeravanja sankcije.

S obzirom na izložene zakonske formulacije, te da se optuženom na teret stavlja počinjenje krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH u vezi sa, između ostalog, krivičnim djelom pranja novca iz člana 209. stav 1. KZBiH, a sadržajno cijeneći izmjene KZBiH u pogledu krivičnog djela iz člana 209. stav 1. istog zakona, to sud zaključuje da određivanje blažeg zakona u pogledu krivičnog djela iz člana 209. KZBiH nije prijeko potrebno u konkretnom slučaju za utvrđivanje krivične odgovornosti i odmjeravanje krivičnopravne sankcije, i to prije svega zato što je raspon moguće sankcije ostao nepromijenjen, dok je sadržaj radnje krivičnog djela upotpunjen izmjenama zakona iz 2015. godine, ali to sadržajno nema uticaj na utvrđivanje krivične odgovornosti optuženog u konkretnom slučaju i odmjeravanje sankcije, a pogotovo zbog toga što se kao osnovno djelo u utvrđivanju krivične odgovornosti i odmjeravanju sankcije uzima pripadništvo grupi za organizovani kriminal, odnosno krivično djelo iz člana 250. stav 2. KZBiH kao teže krivično djelo.

Imajući u vidu da je oduzimanje imovinske koristi, što je predloženo u optužnici, sadržajno jednako obuhvaćeno kako zakonom u vrijeme izvršenja krivičnog djela tako i izmjenama zakona iz 2015. godine, to je u pogledu navedenog očigledna istovjetnost odredbi.

U odnosu na preduzimanje posebnih istražnih radnji u drugim državama u kojima je vođena istraga protiv optuženih i drugih lica, kao i u odnosu na ostale dokaze pribavljene putem međunarodne pravne pomoći, s obzirom na to da branilac nije precizirao koje posebne istražne radnje snimanja telekomunikacija osporava, sud ipak ukazuje da se zakonitost provođenja posebnih istražnih radnji provedenih po naredbama sudova drugih država ne može dovesti u pitanje ukoliko su dokazi pribavljeni u skladu s propisima te države, te ukoliko nisu u suprotnosti s domaćim propisima.

Imajući u vidu navedene činjenice, sud zaključuje da su dokazi pribavljeni provođenjem posebnih istražnih radnji po naredbama Suda BiH zakoniti s obzirom na to da su naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji usklađene s pozitivnim zakonskim okvirima te nisu protivne obrazloženju navedene odluke Ustavnog suda BiH.

Imajući u vidu utvrđene okolnosti, kao i lične prilike optuženih, sud kod optuženih nije pronašao okolnosti koje bi se mogle cijeliti olakšavajućim u konkretnom slučaju.

U smislu utvrđivanja otežavajućih okolnosti, optuženi su pokazali posebnu upornost, naročito kada se cijeni vremenski kontinuitet i organizovanost djelovanja u toj grupi, sve dovodeći u vezu s intenzitetom htijenja optuženih i nastupanja štetne posljedice, kao i ulogom koju su optuženi imali u navedenoj grupi i lancu izvršenja pripremanih radnji. Sud je prilikom odlučivanja imao u vidu da je ocjenom provedenih dokaza utvrdio da su optuženi počinili krivična djela kao pripadnici grupe za organizovani kriminal, pri čemu organizovani kriminal u današnje vrijeme predstavlja najopasniji vid kriminaliteta.

Sud je, prije svega, u odnosu na otežavajuće okolnosti cijenio činjenicu ranije osuđivanosti u odnosu na obojicu optuženih. U odnosu na drugooptuženog, utvrđena je višestruka osuđivanost za sljedeća krivična djela: krađa, prijetnje smrću, saučesništvo u ubistvu, posjedovanje i trgovina oružjem i krivotvorenje (svjesno korištenje nevažeće putne isprave, korištenje tuđe putne isprave, korištenje falsifikovanog dokumenta). U odnosu na njega, sud je kao otežavajuću okolnost cijenio i činjenicu da je optuženi relativno duži period bio u bjekstvu.

Sud je na osnovu vlastitog kazivanja tog optuženog utvrdio da je on otac maloljetnog djeteta, a ta okolnost se ne može smatrati olakšavajućom u konkretnom slučaju, posebno prilikom izvršenja konkretnog krivičnog djela ukoliko se ima u vidu zaštitno dobro, a to je zdravlje ljudi i htijenje i svijest o učešću u navedenim krivičnim djelima.

Prilikom izbora krivične sankcije i njene visine, sud je posebno cijenio značaj zakonom zaštićenog dobra i imao u vidu činjenicu da zdravlje ljudi predstavlja objekt zaštite kod krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i prometa opojnim

drogama iz člana 195. KZBiH, da je broj te vrste krivičnih djela u stalnom porastu, kao i da se u konkretnom predmetu radilo o tzv. teškoj drogi kokain. Kao posebno važan aspekt u konkretnom slučaju, a na osnovu prethodno utvrđenih činjenica, sud nalazi neophodnim ukazati da je drugooptuženi u konkretnom slučaju bio svjestan da je riječ o supstancama koje su proglašene opojnim drogama, te da su se neovlašteno bavili prijenosom, prodajom i prometom opojne droge kokain kao posebno teške droge u smislu posljedica na zdravlje ljudi, dok je prvooptuženi bio upoznat sa činjenicom izvora novčanih sredstava koje je ulagao u legalne tokove.

Kao posljedica krivičnog djela iz člana 195. stav 1. KZBiH javlja se apstraktna, opšta opasnost. To je, dakle, opasnost za zdravlje ljudi koja je mogla da nastupi usljed preduzete radnje izvršenja pa je zaštićeno dobro samim momentom preduzimanja te djelatnosti ugroženo, odnosno dovedeno u opasnost. Činjenica da su holandske vlasti osigurale daljnju distribuciju opojne droge kokain, da se zbog toga štetno dejstvo nije moglo proširiti na međunarodno tržište opojnih droga i da se radilo o organizovanom posmatranju trgovine opojnim drogama od holandskih operativnih snaga i da je to na samom početku smanjilo mogućnost cirkulisanja droge nikako se ne može smatrati okolnošću koja bi se na bilo koji način mogla posmatrati kao olakšavajuća. S druge strane, sud je cijenio i da radnje u vezi s krivičnim djelom pranja novca neposredno utiču na smanjenje transparentnosti i narušavanje stabilnosti finansijskog tržišta i važnih odrednica u djelotvornom funkcionisanju cjelokupne privrede.

Stoga je sud uvjerenja da će se izrečenim kaznama zatvora ostvariti zakonom predviđena svrha kažnjavanja, kako u odnosu na optužene tako i u pogledu svijesti građana o štetnosti krivičnih djela i o pravednosti kažnjavanja, odnosno da će se postići opšta i specijalna prevencija, te da će se optuženi ubuduće kloniti vršenja krivičnih djela.

Odredba člana 209. stav 5. KZBiH je *lex specialis* u odnosu na oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom iz člana 209. stav 1. KZBiH. Međutim, imajući u vidu da se u konkretnom slučaju radilo o proširenom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom na osnovu člana 110a. KZBiH, te da opšte odredbe KZBiH o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom kao *lex generalis* obuhvataju i sadržaj i smisao primjene odredbe člana

209. stav 5. KZBiH, kao i radi jasnoće izreke presude, sud je imovinsku korist oduzeo od optuženih uz primjenu odredbi čl. 110, 110a. i 111. KZBiH u vezi sa članom 392. ZKPBiH.

Van razumne sumnje je utvrđeno da je drugooptuženi vlasnik vozila koje je prilikom pretresa oduzeto trećem licu. Stoga, tokom trajanja postupka nije bilo razloga za saslušavanje tog trećeg lica kao lica kojem je oduzeto vozilo s obzirom na to da je vozilo bilo samo u faktičkom posjedu i da mu je oduzeto zbog nedostupnosti drugooptuženog koji je bio u bjekstvu, odnosno da nije bilo osnova za njegovo pozivanje, u smislu odredbe člana 393. stav 1. ZKPBiH, kao lica na koje je imovinska korist prenesena jer do toga, po utvrđenom stanju stvari, u konkretnom slučaju nije ni došlo.

Cijeneći sve navedeno, sud je zaključio da je tužilac pružio dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je imovinska korist pribavljena izvršenjem tih krivičnih djela. S druge strane, cijeneći data obrazloženja, utvrđeno je da optuženi nisu pružili dokaze da je korist pribavljena zakonito. Dakle, kad se sve te okolnosti dovedu u vezu, one čine čvrst zatvoreni krug koji dozvoljava samo jedan opravdan zaključak u odnosu na relevantnu činjenicu, te objektivno isključuju mogućnost bilo kakvog drugog zaključka, osim onog da su optuženi preduzimali radnje izvršenja krivičnog djela s ciljem ostvarivanja protivpravne imovinske koristi, te da su takvu korist i ostvarili. Ocjenjujući mišljenje vještaka angažovanog po naredbi Tužilaštva BiH, na osnovu podataka koji se odnose na lična primanja lica koja su bila predmet finansijske istrage, te podataka koji govore o njihovoj pokretnoj i nepokretnoj imovini, stanju na bankovnim računima, imajući u vidu izvedene dokaze, kao i obavezu suda, u smislu odredbe člana 392. stav 1. ZKPBiH, utvrđen je očigledni nesrazmjer imovine. Stoga, u odnosu na navedenu imovinu (garaža, oduzeta novčana sredstva, te putničko motorno vozilo) sud je utvrdio da ta imovina predstavlja imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelima, zbog čega je ona oduzeta od optuženih.

U konačnici, sud ne isključuje mogućnost da su optuženi stekli i veću imovinsku korist od one koja je oduzeta, ali je, idući u korist optuženih, od njih oduzeta imovinska korist na način određen izrekom presude, vodeći se načelno prijedlozima Tužilaštva BiH i u tom smislu ponuđenim dokazima.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda broj AP-3234/18 od 17. decembra 2019. odbijena je apelacija podnesena protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH. Ustavni sud je zaključio da nema kršenja apelantovog prava na pravično suđenje kada su, sagledavajući postupak u cjelini, redovni sudovi za osporene odluke dali detaljna, jasna i argumentovana obrazloženja u pogledu izvedenih dokaza i primjene pozitivnopravnih propisa, kada je apelantova odbrana imala jednaku mogućnost kao i Tužilaštvo BiH da predlaže dokaze, te kada su redovni sudovi dali logična i uvjerljiva obrazloženja u pogledu utvrđenja postojanja i pripadnosti apelanta organizovanoj kriminalnoj grupi te počinjenja krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 250. KZBiH u vezi s krivičnim djelom pranja novca iz člana 209. stav 1. KZBiH. Također, iz obrazloženja osporenih presuda ne proizlazi ništa što bi ukazivalo da su redovni sudovi imali sumnju u pogledu postojanja bilo koje činjenice koja čini obilježja krivičnih djela koja su apelantu stavljena na teret pa da bi tu sumnju rješavali presudom na način koji je povoljniji za apelanta.

- **Primjer 2.1.5.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 022942 17 K od 5. marta 2018. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 022942 18 Kž od 20. juna 2016. godine

Sud se ne može upuštati u ocjenu zakonitosti dokaza provedenih u postupku međunarodne pravne pomoći, koje su pribavili organi druge države i u skladu s njenim procesnim zakonima. Naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji koje je izdao sud sadrže određene manjkavosti, a usljed kojih i sami dokazi, pribavljeni provođenjem takvih radnji, nisu pribavljeni na način koji je propisan zakonom. Kako Tužilaštvo, osim tih dokaza, nije ponudilo niti jedan drugi konkretni dokaz koji

bi potvrdio činjenične navode opisane u određenim tačkama optužnice, optuženi su oslobođeni optužnice. Odluka o proširenom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Dvojica optuženih su, prema određenim tačkama optužnice, proglašeni krivim da su počinili krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZBiH, sve u vezi sa članom 29. KZBiH, pa su im izrečene kazne zatvora u trajanju od dvije godine i jednu godinu i šest mjeseci. Također je izrečena mjera sigurnosti oduzimanja predmeta i oduzeta imovinska korist u iznosu od 1.000,00 eura i 100,00 dolara.

Jedan od tih optuženih i druga dvojica optuženih su oslobođeni optužbe da su počinili produženo krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama, odnosno krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama.

U pogledu dokaza provedenih u postupku međunarodne pravne pomoći, sud je naveo da su ih pribavili organi druge države i u skladu s njenim procesnim zakonima, te se neće upuštati u ocjenu zakonitosti navedenih dokaza, zbog čega je prigovor branilaca optuženih odbio kao neosnovan.

Branilac jednog optuženog je u toku postupka i u završnoj riječi istakao i prigovor zakonitosti na naredbe suda o provođenju posebnih istražnih radnji, u smislu načina njihovog pribavljanja, a tim prigovorima su se pridružili i branioci ostalih optuženih.

Kada su u pitanju naredbe Suda BiH o provođenju posebnih istražnih radnji, sud konstatuje da je prigovorima odbrana optuženih osnovano ukazano da naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji sadrže određene manjkavosti, a usljed kojih i sami dokazi, pribavljeni provođenjem takvih radnji, nisu pribavljeni na način koji je propisan zakonom, odnosno da su ti dokazi pribavljeni uz kršenje ljudskih prava zagwarantovanih odredbom člana 8. Evropske konvencije, pa kao takvi i ne mogu biti dokaz u tom krivičnom postupku.

Uvidom u uložene naredbe sud je, analizom navedenih inicijalnih naredbi, te naknadnih naredbi kojim je provođenje posebnih istražnih radnji produženo, utvrdio da naredbe ne sadrže razloge zbog kojih se izdaju, tj. razloge zašto dokazi

nisu mogli biti pribavljeni na drugi način, odnosno zbog čega bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama, a što je u suprotnosti sa čl. 116. i 118. ZKPBiH, kao i praksom Evropskog suda. Naime, odredba člana 116. stav 1. ZKPBiH sadrži kumulativno propisane uslove pod kojima se posebne istražne radnje mogu primijeniti, a između ostalog kao jedan od uslova je postavljeno i „ako se na drugi način ne mogu pribaviti dokazi ili bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama.” Shodno odredbi člana 118. stav 1. ZKPBiH, taj bitan element mora biti unesen u naredbu o provođenju posebnih istražnih radnji tako što moraju biti obrazloženi razlozi zbog kojih dokazi na drugi način nisu mogli biti pribavljeni, odnosno zbog čega bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama. Sud je uvidom u naredbe u konkretnom predmetu utvrdio da one ne samo da ne sadrže obrazloženje navedenog uslova koji mora biti ispunjen da bi se posebne istražne radnje mogle odrediti nego ne sadrže čak ni navođenje same zakonske formulacije kao bitnog elementa naredbe u tom dijelu. Imajući u vidu da su posebne istražne radnje mjere kojima se u najširem obimu zadire u ljudska prava pojedinca, njihova primjena mora biti strogo kontrolisana i ograničena samo na izuzetne situacije kada sud, uz ispunjenje ostalih kumulativno propisanih uslova, utvrdi da dokaze nije moguće pribaviti na drugi način. U prilog tome govori i stav Evropskog suda u predmetu *Dragojević protiv Hrvatske* u kojem se navodi:

„Dakle, kako je sud utvrdio da su naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji koje su izdate u ovom predmetu nezakonite, odnosno kako je utvrđeno da one ne sadrže ni minimum obrazloženja o tome da se dokazi, kakvi su pribavljeni posebnim istražnim radnjama, nisu mogli pribaviti na drugi način, ili pak da bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama, a s obzirom na to da je članom 10. stav 2. ZKPBiH propisano da sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava, niti na dokazima pribavljenim bitnim povredama odredbi ZKPBiH, sud ih je izdvojio iz dokazne građe, te na njima nije zasnivao ovu presudu”.

Slijedom navedenog, sud nije mogao, van svake razumne sumnje, utvrditi krivičnu odgovornost optuženih. Prema ocjeni suda, Tužilaštvo, izuzev presretnutih telefonskih razgovora između optuženih, nastalih provođenjem posebnih istražnih radnji po naredbama koje je sud proglasio nezakonitim, nije ponudilo niti jedan drugi konkretni dokaz koji bi potvrdio činjenične navode opisane u određenim tačkama optužnice.

S druge strane, ocjenom svih provedenih dokaza, kako dokaza optužbe tako i dokaza odbrane, pojedinačno i u međusobnoj vezi, sud je van razumne sumnje utvrdio da su optuženi počinili krivičnopravne radnje neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 3. KZBiH u vezi sa stavom 1. KZBiH, sve u vezi sa članom 29. KZBiH.

Odluku o proširenom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom sud je donio cijeneći da je tužilac u konkretnom slučaju pružio dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je imovinska korist pribavljena izvršenjem konkretnog krivičnog djela, a s druge strane optuženi nije pružio dokaze da je korist pribavljena na zakonit način, polazeći od načela da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-5276/18 od 10. aprila 2019. godine odbačena je kao očigledno (*prima facie*) neosnovana apelacija podnesena protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH.

- **Primjer 2.1.6.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 030671 19 K od 24. oktobra 2019. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 030671 19 Kž 5 od 10. januara 2020. godine

Sud je donio rješenje kojim se postupak u odnosu na optužene koji su sklopili sporazum razdvajaju od postupka protiv optuženog koji se izjasnio da nije kriv. Sud je kao neosnovan odbio prijedlog Tužilaštva da se optuženom oduzme novac u iznosu ne manjem od 6.000,00 eura kao imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela, koja bi se utvrdila po slobodnoj ocjeni suda.

Sud je optuženog proglasio krivim da je počinio krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 2. KZBiH u vezi sa stavom 1. KZBiH, te izrekao kaznu zatvora u trajanju od 11 godina i kao sporednu novčanu kaznu u iznosu od 80.000,00 KM, te izrekao mjeru sigurnosti oduzimanja mobilnog telefona. Sud je odbio kao neosnovan prijedlog Tužilaštva BiH da se, u skladu sa čl. 110. i 111. KZBiH, optuženom oduzme novac u iznosu ne manjem od 6.000,00 eura kao imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela.

Tužilaštvo je optužnicom, koja je potvrđena, optužilo tri lica da su u vrijeme i na način pobliže opisan u činjeničnom dijelu optužnice počinili krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 2. KZBiH. U završnoj riječi Tužilaštvo je predložilo da se optuženom oduzme imovinska korist u iznosu ne manjem od 6.000,00 eura, pojašnjavajući da optuženi nije davao izjavu, te Tužilaštvo nema informacije o tačnom iznosu kao kod drugih optuženih. Pozvao se i na odredbu člana 394. ZKPBiH, te predložio da sud, prema slobodnoj ocjeni, donese odluku o visini iznosa imovinske koristi s obzirom na istaknute poteškoće koje je Tužilaštvo imalo oko utvrđivanja iznosa.

U smislu člana 26. ZKPBiH, sud je u toku postupka, nakon primanja sporazuma o priznanju krivice, donio rješenje kojim se postupak u odnosu na optužene koji su sklopili sporazum razdvaja od postupka protiv optuženog. U tom posebnom postupku donesena je presuda protiv ostalih optuženih.

Prilikom utvrđivanja kazne sud je imao u vidu svrhu kažnjavanja, brojnost radnji izvršenja, odnosno količinu kriminalne aktivnosti optuženog, uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču na to da kazna bude manja ili veća. Sud je prilikom utvrđivanja kazne optuženom kao otežavajuću okolnost cijenio količinu oduzete opojne droge, dok je od olakšavajućih okolnosti sud cijenio činjenicu da ranije nije osuđivan. Sud želi naglasiti da je prilikom odmjeravanja kako glavne tako i sporedne kazne posebno imao u vidu količinu oduzete opojne droge (skoro 800 kg), što je do tada najveća količina zaplijenjene opojne droge na tim prostorima, kao i njenu tržišnu vrijednost, pa je u tom smislu odmjerio takve kazne, s jasnom porukom i posebnim akcentom na specijalnu prevenciju, tj. da se u budućnosti broj takvih krivičnih djela, s teškim i pogubnim posljedicama za društvo u cjelini, svede na najmanju moguću mjeru.

Sud je kao neosnovan odbio prijedlog Tužilaštva da se, u skladu sa čl. 110. i 111. KZBiH, optuženom oduzme novac u iznosu ne manjem od 6.000,00 eura kao imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela. Ocjena suda je da, osim dokaza koji potvrđuju nabavku opojne droge, ostali podaci u spisu, kao ni izvedeni dokazi u toku postupka nisu pružili osnov za utvrđivanje visine imovinske koristi koju je optuženi ostvario.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-1181/20 od 8. septembra 2021. godine odbijena je kao neosnovana apelacija podnesena protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH. Ustavni sud je zaključio da ne postoji povreda prava na pravično suđenje u navedenom krivičnom postupku sagledanom u cjelini budući da su u konkretnom slučaju poštovana sva prava apelantove odbrane. Također, Ustavni sud je zaključio da su redovni sudovi za svoje odluke dali detaljno, jasno i argumentovano obrazloženje u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava proisteklog iz izvedenih dokaza, uz njihovu pojedinačnu i međusobnu ocjenu, kao i o tome zašto su izveli zaključak da je apelant počinio inkriminisane radnje obuhvaćene krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 2. KZBiH u vezi sa stavom 1. KZBiH, koje mu je (preciziranom) optužnicom stavljeno na teret. Pri tome je apelantova odbrana imala jednaku mogućnost kao i „optužba“ da predlaže i pobija dokaze. Dakle, nije ostalo niti jedno nerazjašnjeno pitanje na apelantovu štetu, uz navođenje jasnih i argumentovanih razloga, pri čemu nema elemenata koji bi ukazivali na proizvoljnu primjenu prava.

- **Primjer 2.1.7.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 031244 19 K od 30. decembra 2019. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 031244 20 KŽ od 9. juna 2020. godine

Činjenica da je pretres optuženih stranih državljana izvršen bez prisustva ovlaštenog sudskog tumača za njihov maternji jezik i što su oni potpisali potvrde o privremenom oduzimanju predmeta ne čini dokaze nezakonitim jer se sud uvjerio da optuženi razumiju službene jezike u BiH.

Dvojica optuženih stranih državljana proglašeni su krivim zbog toga što su počinili krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH u vezi sa čl. 29. i 26. istog zakona, te su im izrečene kazne zatvora u trajanju od po jednu godinu i dva mjeseca.

U završnoj riječi branioci optuženih istakli su prigovore na zakonitost dokaza – materijalne dokumentacije koju su sačinila ovlaštena službena lica Granične policije BiH, između ostalih, zapisnika o pretresanju i potvrde o privremenom oduzimanju predmeta od optuženih zbog toga što je pretres optuženih izvršen bez prisustva ovlaštenog sudskog tumača za češki jezik i što su optuženi zbog nepoznavanja jezika u upotrebi u BiH potpisali potvrde o privremenom oduzimanju predmeta, te je na taj način došlo do direktnog kršenja odredbi iz člana 8. st. 2. i 3. ZKPBiH. Sud je navedene prigovore ocijenio neosnovanim.

Sud je naglasio da ne dovodi svaka povreda procesnog zakona automatski i do nezakonitosti dokaza, već je neophodno zaključiti kakav je značaj navedene povrede ili propusta na osnovna prava i slobode, odnosno kakav je uticaj tog propusta u odnosu na osnovna načela krivičnog postupka.

Prije svega, za sud nije sporno da je pretres optuženih i njihovih stvari i prtljage koji su obavila ovlaštena službena lica Granične policije izvršen bez prisustva stalnog sudskog tumača za češki jezik, a što je na jasan i nedvojbena način potvrdio i svjedok koji je učestvovao u radnji pretresanja.

Međutim, navedena činjenica, prema ocjeni suda, automatski ne povlači za sobom nezakonitost zapisnika o pretresanju i potvrde o privremenom oduzimanju predmeta, koje su na okolnosti izvršenog pretresanja i privremenog oduzimanja predmeta od optuženih sačinila ovlaštena službena lica Granične policije.

U vezi s tim, sud ukazuje da je odredbom člana 8. stav 2. ZKPBiH propisano da „stranke, svjedoci i ostali učesnici u postupku imaju pravo služiti se maternjim jezikom ili jezikom koji razumiju. Ako lice ne razumije jedan od službenih jezika Bosne i Hercegovine, osigurat će se usmeno prevođenje onoga što ono, odnosno drugi iznose, kao i isprava i drugog dokaznog materijala.”

Dakle, jedino se licu koje ne razumije jedan od službenih jezika BiH mora osigurati prevođenje isprava i dokaznog materijala na maternji jezik ili jezik koji razumije.

Kada je u pitanju prvooptuženi, sud se tokom trajanja glavnog pretresa nesumnjivo uvjerio da taj optuženi razumije službene jezike BiH koji su u upotrebi u krivičnom postupku, a što je na jasan i nedvojben način u više navrata potvrdio i sam optuženi na glavnom pretresu.

Kada je u pitanju drugooptuženi P. H., sud je također utvrdio da je i taj optuženi razumio sadržaj navedenih dokumenata, a što je optuženi i potvrdio svojeručno potpisujući navedene dokumente.

- **Primjer 2.1.8.**

Sud BiH

Trećestepena presuda broj S1 2 K 031364 20 Kžž od 9. decembra 2020. godine

Izuzetak od neposrednog izvođenja dokaza. Stav suda u vezi s prigovorom odbrane da svjedocima, saslušanim neposredno na pretresu, kada su već imali status osuđenih lica (u toku glavnog pretresa s Tužilaštvom zaključili sporazume o priznanju krivice), nije bilo zakonski moguće predočavati iskaze iz istrage date u

statusu osumnjičenih lica. Nema zakonske zapreke da se sporni zapisnici o ispitivanju tada osumnjičenih prezentuju svjedocima bez obzira na njihov različit procesni položaj. Ustaljena praksa Evropskog suda i Ustavnog suda BiH za obrazloženje presude ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente. Sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali istovremeno imaju obavezu da obrazlože svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge na kojim su tu odluku zasnovali. Iako se odluka o kazni žalbom samo paušalno označava, sudsko vijeće je preispitalo drugostepenu presudu i po navedenom žalbenom osnovu.

Žalba branioca optuženog, izjavljena protiv drugostepene presude, odbija se kao neosnovana i potvrđuje pobijana presuda.

Prvostepenom presudom optuženi je oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZBiH.

Rješenjem vijeća Apelacionog odjeljenja uvažena je žalba Tužilaštva pa je prvostepena presuda ukinuta i određeno je održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja.

Presudom vijeća Apelacionog odjeljenja optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZBiH pa ga je sud osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci. Također, optuženom je ovom presudom na osnovu odredbi čl. 41. i 46. KZBiH izrečena i novčana kazna kao sporedna, i to u iznosu od 5.000,00 KM.

Protiv navedene presude žalbu je izjavio branilac optuženog, i to zbog bitne povrede odredbi krivičnog postupka, povrede Krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni s prijedlogom da trećestepeno vijeće žalbu uvaži i pobijanu presudu preinači tako da optuženog usljed nedostatka dokaza oslobodi krivične odgovornosti za djelo koje mu se stavlja na teret, odnosno da pobijanu presudu ukine i predmet vrati u postupak na ponovno suđenje.

Uvid u žalbu ukazuje da u konkretnom slučaju žalbeni prigovori kojima se ukazuje na istaknute žalbene osnove u uvodu žalbe nisu jasno razgraničeni, odnosno da dolazi do preplitanja prigovora.

Stoga je apelaciono vijeće, cijeneći intenciju iznesenih žalbenih prigovora, našlo adekvatnim samoinicijativno utvrditi njihov karakter, te analizu i odgovor na određeni prigovor dati u okviru tako utvrđenog žalbenog osnova.

Žalbom se ističe da je drugostepeno vijeće pogrešno primijenilo odredbu člana 273. ZKPBiH koja propisuje izuzetke od neposrednog provođenja dokaza. Pogrešnu primjenu navedene odredbe branilac nalazi u odluci drugostepenog vijeća o prihvatljivosti prijedloga Tužilaštva za predočavanje iskaza iz istrage svjedocima optužbe koje su dali u statusu tada osumnjičenih lica. Prema braniočevom mišljenju, takav stav drugostepenog vijeća je očigledno bio rezultat gramatičkog tumačenja odredbe člana 273. stav 1. ZKPBiH i njenog izolovanog analiziranja bez dovođenja u vezu s odredbama st. 2. i 3. istog člana, a te odredbe daju jasnu sliku intencije zakonodavca u pravljenju razlike za svjedoke koji se saslušavaju na glavnom pretresu, a koji su ranije iskaze dali u različitom procesnom statusu (svjedok, osumnjičeni i optuženi). Shodno navedenom, a uzimajući u obzir i stavove iznesene u Odluci Ustavnog suda BiH broj AP-661/04, branilac je našao da pomenutim svjedocima, saslušanim neposredno na pretresu, kada su već imali status osuđenih lica (u toku glavnog pretresa s Tužilaštvom zaključili sporazume o priznanju krivice), nije bilo zakonski moguće predočavati iskaze iz istrage date u statusu osumnjičenih lica.

Jasno da se u konkretnom slučaju radi upravo o situaciji koja je omogućena citiranom zakonskom odredbom, te da je drugostepeno vijeće ispravno postupilo pružajući mogućnost tužiocu da se koristi izjavama svjedoka datih u svojstvu osumnjičenih u smislu davanja objašnjenja ili pobijanja ranije iznesenih navoda. Shodno tome, nije bilo nikakve zakonske zapreke da se sporni zapisnici o ispitivanju tada osumnjičenih prezentuju svjedocima bez obzira na njihov različit procesni položaj, uvedu u sudski spis, prihvate kao dokazi i cijene pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima u skladu sa članom 281. stav 2. ZKPBiH.

Konačno, navedeni pristup prilikom preispitivanja tužiočevog prava da prilikom saslušanja svjedoka koristi izjave date u istrazi (u svojstvu osumnjičenih)

i prema mišljenju tog vijeća drugostepeno vijeće pravilno zasniva na stavu Evropske konvencije koji je izražen u odluci u predmetu *Luca protiv Italije* kada je sud zaključio: „Prema tome, ako izjava može u materijalnom smislu predstavljati osnov za krivičnu osudu, onda, nezavisno od toga da li je takvu izjavu dao svjedok u užem smislu riječi ili saoptuženi, ona predstavlja dokaz optužbe na koji se primjenjuju garancije predviđene članom 6. st. 1. i 3. tačka d) Konvencije [...]”, dovodeći ga u vezu sa stavom Ustavnog suda iz Odluke o dopustivosti i meritumu broj AP-661/04 kojom je uspostavljen standard prema kojem činjenica da se radi o iskazu svjedoka koji je prethodno zaključio sporazum o priznanju krivice (situacija u konkretnom slučaju) ne umanjuje vrijednost tog iskaza ukoliko je on ocijenjen u smislu člana 281. stav 2. ZKPBiH, shodno kojoj odredbi je drugostepeno vijeće, po stavu ovog vijeća, i postupilo u pobijanoj presudi.

Dalje, nabrajajući dokaze koji su prema stavu drugostepenog vijeća predstavljali odlučne dokaze za donošenje pobijane presude, branilac ukazuje na nedosljednosti i nekonzistentnosti iskaza ključnih svjedoka, posebno u odnosu na odstupanja iskaza datih u toku u istrage i onih koje su iznosili na pretresu pred drugostepenim vijećem.

U vezi s tim žalbenim navodom, trećestepeno vijeće nalazi da ustaljena praksa Evropskog suda i Ustavnog suda BiH za obrazloženje presude ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente. Evropski sud i Ustavni sud BiH ukazali su da domaći sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali istovremeno imaju obavezu da obrazlože svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge na kojim su tu odluku zasnovali.

Iako branilac žalbom izričito ne osporava presudu zbog odluke o kazni, odnosno da se taj osnov žalbom samo paušalno označava, imajući u vidu odredbu člana 308. ZKPBiH, koja propisuje prošireno dejstvo žalbe, to vijeće je preispitalo drugostepenu presudu i po navedenom žalbenom osnovu.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-652/21 od 2. novembra 2021. godine odbijena je kao neosnovana apelacija podnesena protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH. Ustavni sud je, između ostalog, istakao da je sporazum o priznanju krivice specifičan faktor koji se mora uzeti u obzir pri ocjeni ukupne pravičnosti postupka. Ustavni sud podsjeća da je Evropski sud u presudi *Kadagishvili* zaključio da oslanjanje na iskaze osumnjičenih koji su zaključili sporazume s Tužilaštvom nije učinilo suđenje u cjelini nepravičnim (vidi Evropski sud, *Kadagishvili protiv Gruzije*, presuda od 14. maja 2020. godine, predstavka broj 12391/06, tač. 156. i 157). Naime, Evropski sud je utvrdio da je postupak pregovaranja o priznanju krivice proveden u skladu sa zakonom, uz adekvatno sudsko preispitivanje, pri čemu je suprotnoj strani bila data mogućnost da unakrsno ispituje. Ustavni sud, u konkretnom predmetu, iz stanja u spisu i apelantovih navoda nije mogao utvrditi da postoji okolnost koja bi zaključene sporazume o priznanju krivice dovela u pitanje, niti da je apelant tvrdio da nije bio u mogućnosti u nekoj od faza postupka pobijati iskaze tih svjedoka. Ustavni sud je također zapazio da su osporene odluke djelimično zasnovane i na iskazima tih svjedoka koji su dati u istrazi. Međutim, iz obrazloženja presude trećestepenog vijeća proizlazi da su, osim navedenih, ocijenjeni i iskazi svjedoka – službenih lica i materijalni dokazi, pojedinačno i u vezi s ostalim izvedenim dokazima, koji su potkrijepili i potvrdili iskaze svjedoka koji su zaključili sporazum s Tužilaštvom. Ustavni sud je zaključio da su apelantovi navodi o proizvoljnoj ocjeni dokaza neosnovani.

- **Primjer 2.1.9.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 032157 19 K od 21. februara 2022. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 032157 22 KŽ2 od 12. maja 2022. godine

Razdvajanje postupka zbog nedostupnosti jednog od optuženih. Samo sud može izdati naredbu za pretres mobilnog telefona pa su dokazi pribavljeni na osnovu naredbe Tužilaštva nezakoniti. Suprotno prigovorima odbrane, vijeće je utvrdilo da je radnja prepoznavanja izvršena na zakonit način, posebno imajući u vidu da je iz priloženih fotografija vidljivo da svih pet fotografija sadrži fotografije lica približno iste starosti, uz izostanak signifikantnijih karakteristika i znakova po kojima bi se bilo koje lice više razlikovalo od drugih (boja kose, očiju, tena, postojanje brade ili tetovaža). Sud je utvrdio da s aspekta zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, za koje je sud i nadležan da osigurava njegovu primjenu, po kojem se i vodi ovaj krivični postupak, osporena dokumentacija o izvršenom pretresu vozila u Republici Hrvatskoj sadrži sve potrebne elemente po kojima se ima smatrati zakonitom. U tom smislu, sud napominje da nema mogućnost da provjerava da li su procesne radnje bile u skladu s hrvatskim zakonodavstvom. Izvršeni vizuelni pregled vozila, kao i pregled endoskopom – specijalističkom opremom kojom raspolaže Granična policija BiH, ni u kojem slučaju ne spada u radnje pretresanja, kako to pogrešno tumači odbrana optuženog, nego upravo radnje pregleda i provjera, kako je to jasno naznačeno članom 30. st. 1. i 2. Zakona o graničnoj kontroli BiH. Sud je nesporno utvrdio da je optuženi, u svojstvu organizatora grupe, djelovao prema razrađenom planu, a da su pravosnažno osuđeni pripadnici grupe postupali prema uputstvima optuženog kao neposredni izvršioci ili saizvršioci, ostvarujući različite uloge unutar grupe. Konačno, jasno je da je grupa bila organizovana radi sticanja materijalne koristi s obzirom na prirodu krivičnih djela koja su činili (neovlašteni promet opojnim drogama).

Optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 3. KZBiH u vezi s krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH, pa ga je sud osudio na kaznu zatvora u trajanju od šest godina.

Tužilaštvo je potvrđenom optužnicom optužilo pet lica da su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. st. 2. i 3. KZBiH u vezi s krivičnim djelom neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH.

Imajući u vidu nedostupnost optuženog, u odnosu na njega postupak je razdvojen i vodi se pod posebnim poslovnim brojem. Preostali optuženi su se nakon toga izjasnili da nisu krivi za krivična djela koja su im potvrđenom optužnicom stavljena na teret, te je predmet, shodno odredbama člana 24. stav 1. ZKPBiH, upućen sudećem vijeću radi zakazivanja glavnog pretresa.

Krivični postupak protiv njih je okončan pravosnažnom presudom kojom su proglašeni krivim za krivična djela koja su im potvrđenom optužnicom stavljena na teret. Jedan od optuženih je oslobođen.

U konkretnom predmetu, tužilac je u završnom izlaganju iznio detaljnu analizu provedenih dokaza dovodeći ih u međusobnu vezu, a sve u odnosu na činjenične navode optužnice. U tom smislu, Tužilaštvo je istaklo da je uspjele van razumne sumnje dokazati da je optuženi kao organizator grupe za organizovani kriminal, kojoj su pristupili drugi pravosnažno osuđeni, u vrijeme, na način i u mjestima opisanim u izreci optužnice, počinio krivičnopravne radnje koje mu se stavljaju na teret.

Tužilaštvo je istaklo da je na osnovu svega izloženog van razumne sumnje dokazalo da je optuženi u svojstvu organizatora djelovao u sastavu grupe za organizovani kriminal, kojoj su pristupili pravosnažno osuđeni, a koja grupa je organizovana radi kupoprodaje i transporta opojne droge u zemlje Zapadne Evrope, predloživši da se optuženi proglasi krivim i kazni u skladu sa zakonom. Konačno, Tužilaštvo je istaklo otežavajuće okolnosti kod optuženog, navodeći da se radi o ranije osuđivanom licu za istovrsno krivično djelo.

Obrana je prigovorila da su ovlaštena službena lica Granične policije BiH pretres izvršila bez naredbe Tužilaštva ili suda, te da se na osnovu takvog nezakonitog dokaza ne može zasnivati sudska odluka.

U vezi s pretresom mobilnog telefona optuženog, odbrana je istakla prigovor zakonitosti na pomenutu naredbu Tužilaštva BiH, ističući da su u konkretnom

slučaju prekoračena tužiočeva ovlaštenja koja ima prema ZKPBiH s obzirom na to da samo sud može izdati naredbu za pretres.

Nakon što je okončan dokazni postupak, vijeće je izvršilo neposredni uvid u osporenu naredbu Tužilaštva BiH za pregled, pretres i vještačenje mobilnih telefona i telefonskih SIM kartica, te donijelo odluku kojom je prihvaćen izneseni prigovor zakonitosti odbrane optuženog i odbilo prijedlog Tužilaštva za provođenje dokaza pribavljenih naredbom Tužilaštva kojom je naloženo pretresanje i vještačenje pokretnih stvari – mobilnih telefona i telefonskih SIM kartica. Naime, uvidom u sadržaj osporene naredbe, sud je utvrdio da je Tužilaštvo naredbu donijelo suprotno članu 53. ZKPBiH, a koji izričito propisuje da „sud može izdati naredbu za pretresanje pod uslovima propisanim ovim zakonom“.

U toku izvođenja dokaza optužbe branilac optuženog je na ročištu za nastavak glavnog pretresa, tokom svjedočenja svjedoka optužbe, istakao prigovor zakonitosti na provedenu radnju prepoznavanja lica, koju je svjedok izvršio u prostorijama Državne agencije za istrage i zaštitu, ističući da od prezentovanih pet fotografija lica jedino optuženi ima jasnu distinkciju u odnosu na ostale, odnosno da jedini nema kosu, kao i da je bilo potrebno promijeniti redoslijed fotografija kako bi se utvrdila sigurnost prepoznavanja svjedoka.

U tom smislu, sud je izvršio uvid u zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o saslušanju svjedoka, iz kojeg jasno proizlazi da su ovlaštena službena lica, suprotno prigovoru odbrane optuženog, najprije upitala svjedoka da opiše lica za koja je upitan, što je svjedok i uradio, a da je nakon toga, istog dana, na zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o prepoznavanju lica izvršio prepoznavanje optuženog, koji se svjedoku u inkriminisano vrijeme predstavljao aliasom, odnosno lažnim imenom. U vezi s tim, a suprotno prigovorima odbrane, vijeće je utvrdilo da je radnja prepoznavanja izvršena na zakonit način, posebno imajući u vidu da je iz priloženih fotografija vidljivo da svih pet fotografija sadrži fotografije lica približno iste starosti, uz izostanak signifikantnijih karakteristika i znakova po kojima bi se bilo koje lice više razlikovalo od drugih (boja kose, očiju, tena, postojanje brade ili tetovaža).

Na kraju, vijeće nalazi bitnim istaći da je svjedok prilikom svjedočenja na ročištu za nastavak glavnog pretresa jasno i nedvojbeno opisao i prepoznao optuženog kao lice koje mu se u inkriminisano vrijeme predstavilo, u što se sud uvjerio i neposrednim opažanjem optuženog u sudnici na glavnom pretresu.

Tokom iznošenja završne riječi odbrane optuženog istaknut je prigovor zakonitosti na dokaze pribavljene putem mehanizma međunarodne pravne pomoći u odnosu na lišenje slobode i pretres koji su obavili pripadnici MUPRH na graničnom prijelazu, ističući da, s obzirom na to da u spisu ne postoji odluka o čuvanju privremeno oduzetih predmeta, sve što je pronađeno tokom pretresa je u potpunosti nezakonito, pa samim tim i vještačenje privremeno oduzete materije koje je obavio vještak u Republici Hrvatskoj.

Sud je utvrdio da s aspekta zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, za koje je sud i nadležan da osigurava njegovu primjenu, po kojem se i vodi krivični postupak, osporena dokumentacija o izvršenom pretresu vozila sadrži sve potrebne elemente prema kojima se smatra zakonitom. U tom smislu, sud napominje da nema mogućnost da provjerava da li su procesne radnje bile u skladu s hrvatskim zakonodavstvom.

Tokom iznošenja završne riječi odbrana je istakla prigovor zakonitosti na način vršenja pretresa vozila kojim je upravljao jedan od osuđenih, te time i prigovor zakonitosti na predmete koji su pronađeni prilikom pretresa. Branilac je prigovor zakonitosti obrazložio time da je pretres pomenutog vozila izvršen prije nego su ovlaštena službena lica Granične policije BiH dobila usmenu naredbu dežurnog tužioca, odnosno sudije za prethodni postupak.

Sud je nesporno ocijenio da je pretres vozila kojim je upravljao pravosnažno osuđeni izvršen u potpunosti na zakonit način. Vijeće je najprije cijenilo činjenicu da je prije samog pretresa, u skladu s ovlaštenjima koja imaju ovlaštena službena lica Granične policije BiH, u prisustvu optuženog izvršen vizuelni pregled vozila, kao i pregled endoskopom – specijalističkom opremom kojom raspolaže Granična policija BiH. U tom smislu, vijeće napominje da navedeni pregled specijalističkom opremom ni u kojem slučaju ne spada u radnje pretresanja, kako to pogrešno tumači odbrana optuženog, nego upravo radnje pregleda i provjera, kako je to jasno naznačeno članom 30. st. 1. i 2. Zakona o graničnoj kontroli BiH.

Suprotno prigovorima odbrane, sud je uvidom u osporenu materijalnu dokumentaciju utvrdio da je ovlašteno službeno lice Granične policije BiH istog dana, nakon što je pregled specijalističkom opremom ukazao na postojanje providnih vakumiranih vrećica u rezervoaru za gorivo vozila, a koje su ukazivale na postojanje osnova sumnje da se radi o materiji koja asocira na opojnu drogu, u skladu sa čl. 56. i 57. ZKPBiH, sačinilo pismenu naredbu za pretres putničkog vozila i stvari, i to nakon što je ranije od dežurnog sudije za prethodni postupak dobilo saglasnost za izdavanje usmene naredbe za pretres.

Na osnovu svih provedenih dokaza, sud je van svake razumne sumnje utvrdio da je optuženi u navedenom periodu formirao grupu za organizovani kriminal u smislu člana 1. stav 22. KZBiH, a koju je optuženi organizovao radi neovlaštene međunarodne kupoprodaje, prijenosa, prijevoza, držanja, posredovanja u daljnjoj međunarodnoj prodaji, uvoza, izvoza, slanja i isporuke opojnih droga s područja Bosne i Hercegovine u zemlje Zapadne Evrope, sve s ciljem sticanja imovinske koristi. U vezi s tim, sud je nesporno utvrdio da je optuženi u svojstvu organizatora grupe djelovao po razrađenom planu, a da su pravosnažno osuđeni pripadnici grupe postupali po uputstvima optuženog kao neposredni izvršioci ili saizvršioci, ostvarujući različite uloge unutar grupe. Konačno, jasno je da je grupa bila organizovana radi sticanja materijalne koristi, s obzirom na prirodu krivičnih djela koja su činili (neovlašteni promet opojnim drogama).

Napomena: Protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH optuženi je podnio apelaciju Ustavnom sudu BiH. U vrijeme objavljivanja ove publikacije postupak pred ovim sudom je bio u toku.

- **Primjer 2.1.10.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 0333902 20 K od 21. decembra 2020. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 0333902 21 Kž 5 od 22. marta 2021. godine

Sud je donio odluku da se iz dijela glavnog pretresa isključi javnost. Takvu odluku sud je donio s ciljem zaštite interesa svjedoka, i to u dijelu u kojem se raspravljalo, odnosno u kojem se utvrđivao status svjedoka u smislu postojanja vanbračne zajednice s optuženim, a s obzirom na to da se radilo o pitanjima koja su se odnosila na lični život svjedokinje, odnosno njenu emotivnu vezu s optuženim. Takva odluka donesena je i zbog toga što je svjedokinja spadala u kategoriju osjetljivih lica s obzirom na to da je prilikom saslušanja na glavnom pretresu bila mlađe punoljetno lice (s tek navršenih 18 godina života). Rješavajući pitanje postojanja vanbračne zajednice, sud se rukovodio relevantnim propisima građanskog prava koji regulišu pitanje bračnih i porodičnih odnosa. Sud je po prijedlogu optužbe, a i po službenoj dužnosti razmatrao da li je privremeno oduzeta imovinska korist jedina imovinska korist koju je optuženi pribavio. Sud je iz činjeničnog opisa optužnice izostavio određene tvrdnje, za koje nije bilo osnova u provedenim dokazima optužbe. Prilikom prilagođavanja, odnosno usklađivanja opisa radnji sud se vodio ograničenjima u smislu poštovanja objektivnog identiteta optužbe.

Optuženi je proglašen krivim zbog toga što je kao član organizovane grupe ljudi, radi daljnje međunarodne prodaje, držao supstance koje su propisima proglašene opojnim drogama. On je time počinio krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZBiH, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest godina. Optuženom je oduzeta opojna droga, te imovinska korist u iznosu od 2.200,00 eura i 5.520,00 kuna.

Obrana optuženog u toku dokaznog postupka nije imala dokaznih prijedloga. Braniteljica optuženog je u završnom izlaganju prvenstveno naglasila da Tužilaštvo tokom dokaznog postupka nije uspjelo dokazati da je optuženi počinio krivično djelo koje mu je stavljeno na teret, niti da je u inkriminisanom

periodu u njegovom ponašanju bilo obilježja bilo kojeg krivičnog djela.

Sud je donio odluku da se iz dijela glavnog pretresa isključi javnost. Takvu odluku sud je donio s ciljem zaštite interesa svjedokinje, i to u dijelu u kojem se raspravljalo o njenom statusu u smislu postojanja vanbračne zajednice s optuženim, a s obzirom na to da se radilo o pitanjima koja su se odnosila na lični život svjedokinje, odnosno njenu emotivnu vezu s optuženim. Takva odluka donesena je i zbog toga što je svjedokinja spadala u kategoriju osjetljivih lica s obzirom na to da je prilikom saslušanja na glavnom pretresu bila mlađe punoljetno lice (s tek navršenih 18 godina života).

Odluke suda o isključenju javnosti donesene su po prethodnom saslušanju stranaka i branioca i odnosile su se isključivo na određene dijelove glavnog pretresa, na koji način su poštovane odredbe o javnosti postupka, a istovremeno zaštićeni interesi navedeni u odredbi člana 235. ZKPBiH.

Rješavajući pitanje postojanja vanbračne zajednice, sud se rukovodio relevantnim propisima građanskog prava koji regulišu pitanje bračnih i porodičnih odnosa, konkretno odredbom člana 3. Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

Sud nalazi bitnim napomenuti da tokom postupka, osim usmene tvrdnje optuženog, nije dostavljen niti jedan materijalni dokaz kao potvrda navoda o postojanju vanbračne zajednice svjedokinje i optuženog (izjave svjedoka date pod materijalnom i krivičnom odgovornošću, prijava prebivališta na zajedničkoj adresi, službena isprava nadležnih organa i sl.), odnosno dokaza na osnovu kojih bi se utvrdilo postojanje zajednice života, kao i njeno trajanje između optuženog i svjedokinje. S obzirom na to da se radilo samo o tvrdnji optuženog, sud je na ročištu izvršio provjeru prirode odnosa svjedokinje i optuženog, u smislu postojanja vanbračne zajednice, na šta je sama svjedokinja izjavila da je s optuženim (bila) u vezi, te da je ponekad noćila u njegovoj kući. Međutim, s obzirom na to da je imenovana jasno i nedvojbeno izjavila da nije živjela s optuženim u vanbračnoj zajednici i da nemaju zajedničku djecu, sud je konstatovao da između njih ne postoji vanbračna zajednica, odnosno da navedena svjedokinja ne spada u kategoriju svjedoka koji mogu odbiti svjedočenje, tj. u tzv. kategoriju privilegovanih svjedoka, nakon čega je ona ispitana.

Odluka o oduzimanju protivpravne imovinske koristi donesena je na osnovu člana 110. stav 1. KZBiH, koji propisuje da niko ne može zadržati imovinsku korist, prihod, profit ili drugu korist iz imovinske koristi pribavljenu krivičnim djelom, i člana 111. KZBiH koji propisuje način oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, a u vezi sa članom 394. ZKPBiH.

Sud je na prijedlog optužbe, a i po službenoj dužnosti razmatrao da li je to jedina imovinska korist koju je optuženi pribavio. Postoji mogućnost da nije, s obzirom na period trajanja grupe, pretpostavljenu mogućnost veće nelegalne zarade u ulozi člana iste grupe, te posebno imajući u vidu odvažnost koja se ogleda u količini prometovane droge, a ta odvažnost se, po logici stvari, stiče vremenom i iskustvom, a nikako prvobitnim i početnim djelovanjem. Međutim, iako je odredbom člana 394. ZKPBiH određeno da sud visinu imovinske koristi utvrđuje prema slobodnoj procjeni, ako bi njeno utvrđivanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama ili odugovlačilo postupak, u tom slučaju sud nema nikakve parametre na osnovu kojih bi, nakon uvjerenja da postoji i veća korist, utvrdio njenu visinu. Sud ni tu odluku ne može zasnivati samo na pretpostavkama, zbog čega je odlučio da optuženom oduzme samo onu visinu imovinske koristi koja je ranije privremeno oduzeta.

Sud napominje da je navedeni novčani iznos oduzet prilikom pretresa kuće optuženog, o čemu je sačinjena potvrda o privremenom oduzimanju predmeta.

Obrana je tokom postupka iznijela tvrdnju da navedeni novac pripada kćerki optuženog, koji je ona dobila na ime plate i ostavila u kući, te je zatečen prilikom vršenja radnje pretresa prostorija optuženog. Sud takav navod odbrane nije mogao prihvatiti, i to iz više razloga. Prvenstveni razlog je taj što za takvu tvrdnju odbrana nije ponudila niti jedan dokaz (u smislu dostavljanja platne liste, izvoda s bankovnog računa iz kojeg bi bilo vidljivo da je podizana gotovina u odgovarajućem iznosu ili sl.), a nije tvrdila niti dokazivala da je optuženi zaradio novac na neki legalan način.

Sud nalazi nelogičnim da se u konkretnom slučaju radi o plati, kako to tvrdi odbrana, jer nije uobičajeno da se plata isplaćuje u iznosu, odnosno na način (u valutama) kako je to zatečeno prilikom pretresa – dio u eurima, a dio u kunama. Osim toga, sud je utvrdio da je navedeni novčani iznos pronađen u kući koja

je vlasništvo optuženog, na dva mjesta u jednoj sobi na spratu, i to u sefu i garderobi sobe koja očito pripada muškarcu (u garderobi je vidljiva isključivo muška odjeća), a nema podataka da je u kući optuženog živio još neki muškarac osim njega (u prilog tome govori i iskaz svjedoka da optuženi spava na spratu kuće) pa se pouzdano može zaključiti da je novac pronađen u prostoriji koju koristi optuženi.

Prema ocjeni suda, svi navedeni dokazi posmatrani pojedinačno i u međusobnoj vezi stvaraju čvrst i zatvoren krug utvrđenih činjenica koje u svojoj ukupnosti mogu dovesti do jedinog zaključka, a to je da je optuženi u radnjama opisanim u izreci presude ostvario sva bitna obilježja bića krivičnog djela neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZBiH, za koje krivično djelo ga je sud proglasio krivim. Taj zaključak suda odbrana ničim nije dovela u pitanje.

Sud je iz činjeničnog opisa optužnice izostavio određene tvrdnje za koje nije bilo osnova u provedenim dokazima optužbe.

Prilikom prilagođavanja, odnosno usklađivanja opisa radnji sud se vodio ograničenjima u smislu poštovanja objektivnog identiteta optužbe, u skladu sa članom 280. ZKPBiH. Pri tom, sud nije povrijedio ni subjektivni ni objektivni identitet, niti je time prekoračio prvobitno optuženje s obzirom na to da su urađene izmjene rezultat utvrđenog činjeničnog stanja, te da one nisu na štetu optuženog.

Sud se rukovodio i činjenicom da je bogata sudska praksa izrazila nedvojben stav da izmjena onih okolnosti koje nisu elementi bića krivičnog djela i koje, prema tome, ne mogu uticati na pravnu kvalifikaciju radnji za koje se optuženi proglašava krivim ne predstavlja prekoračenje optužbe, već samo tačnije određivanje krivičnog djela.

Svaka okolnost navedena u opisu radnji krivičnog djela za koje se optuženi proglašava krivim treba biti nedvojbeno utvrđena. Ako bilo koja od tih činjenica, pa čak i ako se radi o okolnosti koja nije element bića krivičnog djela, ostane u sumnji, to bi upućivalo na pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje.

- **Primjer 2.1.11.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 035986 21 K od 14. decembra 2021. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 035986 22 Kž 9 od 31. marta 2022. godine

Tužilaštvo je potvrđenom optužnicom optužilo tri lica, od toga su dva oslobođena optužbe. Sud je povodom prijedloga tužioca, a kasnije i odbrane optuženog, nakon saslušanja strana u postupku, donio odluku da se s ciljem zaštite svjedoka – informanta iz dijelova ročišta za nastavak glavnog pretresa isključi javnost. Sud je prihvatio prijedlog Tužilaštva za određivanje dodatnih mjera zaštite svjedoka pod prijetnjom i prikrivenih istražilaca. Prigovore odbrane optuženih da su naredbe suda o produženju posebnih istražnih radnji nezakonite, a posljedično tome i svi dokazi koji su proistekli iz njih, jer nisu produžavane najkasnije na posljednji dan prethodnog perioda njihovog trajanja, sud je cijenio i odbio kao neosnovane. Sud smatra da bi upotreba posebnih istražnih radnji, na način kako ih tumači odbrana optuženih, bila u potpunoj suprotnosti ciljevima istrage koje organi gonjenja namjeravaju postići, u smislu otkrivanja potencijalnih počinitelja krivičnih djela, kao i pravnoj i životnoj logici. Usvojen je imovinskopravni zahtjev u pogledu oduzimanja novca koji je korišten prilikom simulovanog otkupa opojne droge.

Dvoje optuženih su oslobođeni optužbe da su počinili krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH u vezi sa članom 31. KZBiH.

Optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH u vezi sa članom 54. KZBiH pa mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od pet godina. Optuženom je oduzeta opojna droga, te je usvojen imovinskopravni zahtjev podnesen u ime Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA), u iznosima od 7.000,00 KM i 2.500,00 eura, a koji novac je korišten prilikom simulovanog otkupa opojne droge kokain prilikom provođenja posebne istražne radnje iz člana 116. stav 2. tač. e) i f) ZKPBiH. Navedeni iznos će se nakon pravosnažnosti te presude uplatiti iz novčanih sredstava oduzetih optuženom u iznosu od 4.710,00 KM i 5.725,00

aura, a koji novac je pronađen i oduzet prilikom pretresa stana i prostorija koje koristi optuženi, a koji su izvršili pripadnici Državne agencije za istrage i zaštitu, prema potvrdi o privremenom oduzimanju predmeta. Preostali dio iznosa navedenih oduzetih novčanih sredstava, na osnovu člana 112. KZBiH i člana 392. stav 3. ZKPBiH, te čl. 110. i 111. KZBiH, u vezi sa članom 110a. KZBiH, oduzima se kao protivpravna imovinska korist stečena izvršenjem krivičnog djela, koja će nakon pravosnažnosti te presude biti uplaćena kao prihod budžeta BiH.

Tužilaštvo je potvrđenom optužnicom optužilo tri lica da su počinili krivično djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZBiH, sve u vezi sa članom 53. KZBiH.

U skladu s navedenom zakonskom odredbom, sud je povodom prijedloga tužioca, a kasnije i odbrane optuženog, nakon saslušanja strana u postupku, donio odluku da se s ciljem zaštite svjedoka – informanta iz dijelova ročišta za nastavak glavnog pretresa isključi javnost. Navedeno isključenje javnosti je uslijedilo isključivo za vrijeme trajanja svjedočenja svjedoka Tužilaštva BiH – informanta, te svjedočenja svjedoka odbrane koji je svjedočio na okolnosti poznanstva navedenog informanta, sve radi zaštite lične sigurnosti i identiteta informanta. Navedenim mjerama su zaštićeni interesi svjedoka, odnosno otklonjena je opasnost za fizičku sigurnost i sigurnost svjedoka – informanta i njegove porodice s obzirom na to da je sud našao da postoji razuman osnov za bojazan da bi u suprotnom takva opasnost vjerovatno proistekla kao posljedica njegovog u potpunosti javnog svjedočenja pred sudom.

Tužilaštvo BiH je na ročištu za nastavak glavnog pretresa podnijelo prijedlog za određivanje dodatnih mjera zaštite svjedoka pod prijetnjom u skladu sa članom 13. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, kojim svjedocima su naredbom Suda BiH određeni pseudonimi pod kojima će svjedočiti. U pitanju su saslušanja prikrivenih istražilaca koji su u konkretnom predmetu vršili posebne istražne radnje prema optuženom iz člana 116. stav 2. tač. d), e) i f) ZKPBiH. U vezi s tim, tužilac je predložio da sud na glavnom pretresu, a s ciljem zaštite identiteta, navedenim prikrivenim istražiocima dodijeli dodatne mjere zaštite tako što bi oni svjedočili iz druge prostorije uz korištenje elektronskog uređaja za promjenu glasa i slike, koristeći se tehničkim uređajima za prijenos slike i zvuka. Tužilac je u prijedlogu naveo da postoji osnovana

bojazan da bi svjedočenjem navedenih svjedoka u sudnici bila ugrožena njihova lična sigurnost, sigurnost njihovih kolega – policijskih službenika, kao i sigurnost njihovih porodica, a koja bi opasnost vrlo vjerovatno proistekla kao posljedica njihovih svjedočenja. Na kraju, tužilac je istakao da bi otkrivanjem identiteta ili fizičkog izgleda prikrivenih istražilaca bilo onemogućeno njihovo buduće djelovanje u svojstvu prikrivenog istražioca, te je iz tih razloga zaštita njihovog identiteta i fizičkog izgleda neophodno potrebna.

Sud je na pretresu donio rješenje kojim se prihvata prijedlog Tužilaštva BiH, u smislu člana 13. stav 2. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka. Sud je ocijenio da se svrha zaštite u konkretnom slučaju može postići primjenom navedenih mjera, sa čime su se odbrane optuženih u konačnosti i saglasile. Iz navedenog slijedi da sud nije prekršio pravo na odbranu s obzirom na to da su branioci i optuženi imali mogućnost da unakrsno ispituju oba svjedoka. Činjenica da su navedeni svjedoci ispitani iz druge prostorije uz primjenu odgovarajućih mjera zaštite ne znači kršenje prava na odbranu jer su primijenjene dodatne mjere zaštite za svjedoka u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

Odlučujući o prigovorima odbrana optuženih u pogledu prekoračenja roka za produženje posebnih istražnih radnji, vijeće je najprije ispitalo da li je izdavanju naredbe o posebnim istražnim radnjama prethodilo ispitivanje pravnog osnova za njihovo preduzimanje, u vidu činjenica i okolnosti koje čine njenu opravdanost (kriterij neophodnosti). U tom smislu, vijeće ističe da opravdanost preduzimanja treba da sadrži i obrazloženje zbog čega ciljeve istrage nije moguće ostvariti drugim mjerama predviđenim zakonom (načelo srazmjernosti). U vezi s tim, vijeće ističe da obrazloženje naredbe mora sadržavati i minimalan stepen vjerovatnoće da je počinjeno određeno i konkretno djelo, kao i činjenični osnov za sumnju da bi konkretno lice moglo biti izvršilac tog krivičnog djela.

Nakon što je odbrana optuženih izvršila uvid u sve osporene naredbe Suda BiH o određivanju/produženju posebnih istražnih radnji, vijeće je utvrdilo da je sudija za prethodni postupak, odlučujući o prijedlozima Tužilaštva BiH za određivanje/produženje posebnih istražnih radnji, dao jasne i argumentovane razloge o njihovom prihvatanju, kako u dijelu postojanja osnova sumnje o izvršenim krivičnim djelima koja su se u to vrijeme stavljala na teret osumnjičenima tako i

u odnosu na postojanje opravdanih razloga da se u konkretnom slučaju dokazi važni za navedeni postupak nisu mogli pribaviti na drugi način. Vijeće posebno ističe da je uvidom u citirane prijedloge Tužilaštva BiH utvrdilo da oni sadržavaju i naročito obrazloženje razloga za produženje trajanja posebnih istražnih radnji, a koje podatke i obrazloženje su sadržavale i naredbe sudije za prethodni postupak Suda BiH.

U tom smislu, prigovore odbrana optuženih da su naredbe Suda BiH o produženju posebnih istražnih radnji nezakonite, kao i posljedično tome svi dokazi koji su proistekli iz njih, jer nisu produžavane najkasnije na posljednji dan prethodnog perioda njihovog trajanja, vijeće je cijenilo i odbilo kao neosnovane. Naime, uvidom i analizom odredbi ZKPBiH koje se tiču određivanja i produženja trajanja posebnih istražnih radnji, vijeće ističe da procesni zakon ni na jednom mjestu ne navodi tužiočevu implicitnu obavezu da kontinuirano dostavlja prijedloge za produženje posebnih istražnih radnji nakon što su one određene, na način kako to tvrde odbrane optuženih, odnosno najkasnije na posljednji dan prethodno određene/produžene posebne istražne radnje. Naprotiv, imajući u vidu striktno postavljene rokove ukupnog trajanja posebnih istražnih radnji iz člana 118. stav 3. ZKPBiH, navedeno postupanje organa gonjenja bi za posljedicu imalo provođenje posebnih istražnih radnji po određenom „automatizmu“, čak i u periodu kada policijske agencije imaju operativna saznanja da one neće dati rezultate, što bi direktno dovelo do situacije da se one iscrpe u svom trajanju, bez davanja rezultata zbog kojih su određene ili produžene, sve u skladu s uslovima koje jasno propisuje ZKPBiH. Vijeće podsjeća da je tužiočevo osnovno pravo i obaveza otkrivanje i gonjenje počilaca krivičnih djela koja su u nadležnosti suda, te da u sklopu tih dužnosti upravlja aktivnostima vezanim za pronalaženje osumnjičenih lica, prikupljanje izjava i dokaza, što je postupajući tužilac u konkretnom slučaju i uradio predlažući produženje trajanja posebnih istražnih radnji u situacijama kada je smatrao da bi one potencijalno mogle dati rezultate, istovremeno potpuno poštujući ograničenja trajanja navedenih istražnih radnji, u skladu sa članom 118. stav 3. ZKPBiH. Na kraju, vijeće ističe da bi navedena upotreba posebnih istražnih radnji, na način kako ih tumači odbrana optuženih, bila u potpunoj suprotnosti ciljevima istrage koje organi gonjenja namjeravaju postići, u smislu otkrivanja potencijalnih počilaca krivičnih djela, kao i pravnoj i životnoj logici.

U vezi s prigovorom odbrane optuženog da aktivnosti informanta predstavljaju radnje podstrekavanja na izvršenje krivičnog djela, za vijeće je nesporna činjenica da je tokom međusobnih sastanaka i/ili komunikacija između informanta i optuženog bilo inicijativa u smislu telefonskih poziva ili zakazivanja susreta, ali ta inicijativa nikada nije prešla prag radnji koje bi dostigle standard podstrekavanja optuženog na činjene krivičnog djela. U tom smislu, vijeće ističe da podstrekavanje, u krivičnoppravnom smislu, implicira da ovlašteno službeno lice svojim radnjama kod izvršioca krivičnog djela ne smije uticati da se kod njega stvori ili učvrsti odluka o izvršenju krivičnog djela. Dakle, za vijeće je nesporno da se u takvoj situaciji svjedoku kao registrovanom informantu Državne agencije za istrage i zaštitu ne može nametnuti zahtjev apsolutne pasivnosti prilikom izvođenja osporene posebne istražne radnje, nego se njegova aktivnost u odnosu na potencijalnog izvršioca mora kretati u granicama već stvorene i učvršćene odluke izvršioca krivičnog djela. U konkretnom slučaju, vijeće cijeni da je kod optuženog van svake razumne sumnje ranije donesena definitivna odluka o izvršenju krivičnog djela, gdje je njegovo izvršenje bilo samo stvar prilike i vremena, nezavisno od ličnog učešća informanta, odnosno da je upravo optuženi iskoristio saznanje o kontaktima i poznanstvima informanta kako bi posredstvom informanta ponudio opojnu drogu, zbog čega sud cijeni da u konkretnom slučaju ne postoje radnje podstrekavanja od navedenog informanta.

Na kraju, zakonitost preduzetih radnji informanta za vijeće je potvrđena izdavanjem naredbe Suda BiH kojom je određeno korištenje informanta kodnog naziva, što je kasnije i produženo naredbama Suda BiH po prijedlozima Tužilaštva BiH, kojim mu je dozvoljeno stupanje u kontakt s tada osumnjičenim i/ili s drugim licima s kojima ih osumnjičeni poveže, prikupljanje dokaza i informacija koje se odnose na dogovaranje osumnjičenog s drugim licima, kao i da dogovara i posreduje u vršenju simulovanog i kontrolisanog otkupa i simulovanog davanja potkupnine osumnjičenom. Slijedom navedenog, suprotno prigovorima odbrane optuženog, sud konstatuje da su u potpunosti poštovane odredbe člana 10. stav 2. ZKPBiH, koje se odnose na zabranu zasnivanja sudske odluke na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih Ustavom BiH i međunarodnim ugovorima koje je BiH ratifikovala.

Nakon analize izvedenih dokaza za radnje izvršenja krivičnog djela koje im se stavlja na teret, sud nije našao van svake razumne sumnje da su optužene,

na način kako je to u optužnici opisano, s umišljajem vršile radnje pomaganja optuženom prilikom izvršenja krivičnog djela neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH u vezi sa čl. 31. i 54. KZBiH, kako je to opisano u optužnici.

Prilikom odlučivanja sud je primijenio krivično-procesno pravilo iz člana 3. stav 2. ZKPBiH (pravilo *in dubio pro reo*), prema kojem sud sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili od kojih zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog. U vezi s tim, sud cijeni da je načelo *in dubio pro reo* izraz pogodovanja optuženog i u sebi sadrži dva pravila. Prvo pravilo se odnosi na činjenice koje idu na štetu optuženog (*in peius*). Te činjenice moraju biti utvrđene s potpunom sigurnošću, te ako postoji sumnja u odnosu na te činjenice one se ne mogu uzeti kao utvrđene, tj. smatraju se neutvrđenim. Drugo pravilo se veže uz činjenice koje idu u korist optuženog (*in favorem*). Te se činjenice uzimaju za utvrđene, čak i onda ako su samo vjerovatne, tj. ako se sumnja u njihovo postojanje, pa čak i onda ako je postojanje činjenica na štetu optuženog vjerovatnije.

S druge strane, sud je na osnovu ocjene sadržaja analiziranih dokaza, iskaza saslušanih svjedoka, izvršenih vještačenja, te svih analiziranih dokaza pribavljenih provođenjem posebnih istražnih radnji utvrdio da je optuženi preduzimao radnje radi nabavke i daljnje prodaje opojne droge, s ciljem ostvarivanja dobiti, zbog kojeg cilja se navedeno krivično djelo i vrši. Svi analizirani dokazi su međusobno saglasni u odnosu na postojanje odlučnih činjenica koje se optuženom stavljaju na teret. Oni se po svom sadržaju logično nadovezuju, tako da njihova vjerodostojnost nije dovedena u sumnju.

Sud je također našao dokazanom tezu Tužilaštva BiH da se kod optuženog radi o konstrukciji produženog krivičnog djela, ističući ispunjenim uslove iz člana 54. stav 2. KZBiH, prema kojim je odredbama produženo krivično djelo počinjeno kada je počinilac s namjerom počinio više istih ili istovrsnih krivičnih djela koja, s obzirom na način izvršenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti koje ih povezuju, čine jedinstvenu cjelinu. Prema ocjeni suda, u konkretnom slučaju su ispunjeni citirani uslovi jer je optuženi, a što je vidljivo iz činjeničnog opisa osuđujućeg dijela presude, izvršio više radnji koje su istovrsne,

a međusobno odvojene, od kojih svaka pojedinačno sadrži sva zakonska obilježja krivičnog djela neovlaštenog prometa opojnih droga iz člana 195. stav 1. KZBiH.

Napomena: Protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH optuženi je podnio apelaciju Ustavnom sudu BiH. U vrijeme objavljivanja ove publikacije postupak pred ovim sudom je bio u toku.

- **Primjer 2.1.12.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 025543 19 K-p od 23. oktobra 2019. godine, potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 025543 19 Kž od 26. januara 2021. godine

Presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice; oduzimanje predmeta i imovinske koristi; kazna zatvora u trajanju od dvije godine.

Drugostepenom presudom odbijena je kao neosnovana žalba optužene izjavljena protiv odluke o oduzimanju putničkog automobila i imovinske koristi. Protiv krivične sankcije izrečene na osnovu sporazuma o priznanju krivice nije moguće izjaviti žalbu. Oduzimanje putničkog vozila kao predmeta upotrijebljenog za izvršenje krivičnog djela predstavlja krivičnu sankciju iz člana 82. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZRS, te, shodno odredbi člana 246. stav 6. tačka v) ZKPRS, protiv krivične sankcije izrečene na osnovu sporazuma o priznanju krivice nije moguće izjaviti žalbu.

Presuda Okružnog suda

Optužena je počinila krivično djelo pod nazivom izvršenje krivičnog djela u sastavu kriminalnog udruženja iz člana 366. stav 2. KZRS u vezi s krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga iz člana 207. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. KZRS.

Stranke su do glavnog pretresa zaključile sporazum o priznanju krivice, pa je sud održao ročište radi razmatranja navedenog sporazuma i proveo postupak razmatranja tog sporazuma. U okviru provedenog postupka predsjednik vijeća je upoznao optuženu s posljedicama zaključenja sporazuma o priznanju krivice. Optužena je, između ostalog, izjavila da ostaje pri zaključenom sporazumu o priznanju krivice.

Optužena je osuđena na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine. Na osnovu člana 82. st. 1. i 2. KZRS, od optužene je oduzeto putničko motorno vozilo, a na osnovu člana 83. st. 1. i 2. KZRS od optužene je oduzeta i imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela u iznosu od 1.016,00 eura.

Presuda Vrhovnog suda

Optužena žalbom pobija prvostepenu presudu zbog odluke o oduzimanju putničkog automobila i imovinske koristi. Sud je ukazao da oduzimanje putničkog vozila kao predmeta upotrijebljenog za izvršenje krivičnog djela predstavlja krivičnu sankciju iz člana 82. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZRS, te da, shodno odredbi člana 246. stav 6. tačka v) ZKPRS, protiv krivične sankcije izrečene na osnovu sporazuma o priznanju krivice nije moguće izjaviti žalbu, pa je žalba neosnovana. Nadalje, sud je istakao da je oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom obaveza suda, bez prijedloga i inicijative stranaka.

- **Primjer 2.1.13.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 O K 012872 14 K4-p od 6. septembra 2019. godine, ukinuta u osuđujućem dijelu Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 O K 012872 20 Kž 16 od 2. jula 2020. godine i u tom dijelu vraćena na ponovni postupak

Postojanje, organizovanje i djelovanje u okviru kriminalnog udruženja/zločinačkog udruženja; ocjena dokaza; kazna zatvora u trajanju od devet godina, odnosno pet godina i tri mjeseca, te mjera zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti u trajanju od pet godina.

Nerazumljiva izreka prvostepene presude (neophodni minimalni okvir izreke za pravilno određivanje pripadnosti zločinačkom udruženju), ocjena dokaza – obrazložena odluka – prvostepena presuda ne daje razloge na osnovu kojih dokaza je utvrdila da je prvooptuženi organizator „kriminalnog udruženja“. U obrazloženju prvostepene presude izostala je ocjena svakog dokaza pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima. Nije data ocjena svih protivrječnih dokaza; bitna povreda odredbi ZKPRS.

Presuda Okružnog suda

Optuženi su počinili krivično djelo „organizovanja kriminalnog udruženja“ iz člana 366. st. 2. i 3. KZRS u vezi s krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga iz člana 207. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. KZRS i u vezi sa članom 38, a sve u vezi s krivičnim djelom zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 315. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZRS.

Prvooptuženi je počinio krivično djelo iznuđivanja iskaza iz člana 328. stav 1. KZRS.

Optuženi su počinili krivično djelo falsifikovanja ili uništavanja službene isprave iz člana 349. stav 1. KZRS.

Odbijena je optužba da su optuženi kao službena lica u vršenju službe zloupotrebom ovlaštenja drugog grubo zlostavljali, tjelesno povrijedili i postupali na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo, čime bi počinili krivično djelo povrede ljudskog dostojanstva zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 329. KZRS.

Optuženi su u periodu od početka 2011. godine do oktobra 2013. godine kao članovi „zločinačkog udruženja“ u različitim periodima izvršili navedena krivična djela, i to prvooptuženi kao organizator kriminalnog udruženja, a drugooptuženi kao njegov pripadnik. U tom periodu su optuženi u stvari obavljali dužnost policijskih službenika – inspektora u MUPRS, u Odsjeku za borbu protiv neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga CJB Banjaluka. Oni su iskoristili svoja policijska ovlaštenja i pronalazili i prinuđivali druge preprodavce da prodaju drogu za udruženje tako što su preprodavce ucjenjivali, zastrašivali i fizički zlostavljali koristeći opremu i infrastrukturu MUP-a, pri tome angažujući

i druge policijske službenike. Pomenuti članovi udruženja kojima je rukovodio prvooptuženi imali su jasan plan aktivnosti u vršenju krivičnih djela. To udruženje je karakterisao visok stepen povezanosti, discipline, odnos hijerarhije i podjele rada, a takav čvrst kriminalni oblik djelovanja upravo je omogućavala njihova pozicija, tj. stalno zaposlenje kao policijskih službenika i oprema MUPRS, a što je utvrđeno na osnovu rješenja MUPRS o njihovom rasporedu na poslove i zadatke policijskih službenika (tužiočev dokaz). Upravo s tih pozicija optuženi su koristili nasilje i zastrašivanje radi uticaja na druga lica da rade za njihovo udruženje.

Sud je istakao da postojanje kriminalnog udruženja u radnjama optuženih nije upitno jer je njegovo postojanje sa sigurnošću dokazano. U radnjama opisanim u izreci presude drugooptuženi je, koristeći svoja službena ovlaštenja u odnosu na D. P. i Z. B., sve u korist kriminalnog udruženja, umišljajno podstrekavao ta lica da nabavljaju i prodaju opojnu drogu i da optuženima daju procent od zarade, uvijek im prijeteci krivičnim progonom. U stvari, prema tvrdnji tih svjedoka, optuženi su ih nagovarali, te su zloupotrebom odnosa podređenosti i zavisnosti u odnosu na ta lica imali namjeru (s direktnim umišljajem) da sebi osiguraju imovinsku korist, ali su ta lica odbila saradnju, nakon čega su bili zlostavljani, tučeni i lišavani slobode. Prema tome, optuženi su bili svjesni djela i htjeli njegovo izvršenje, a to znači da su s direktnim umišljajem podstrekavali navedena lica da vrše krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Radnje opisane u izreci presude nesumnjivo su utvrđene iskazima P., B. i N.

U pogledu iskaza svjedoka kojima je odbrana prigovarala, sud je naveo da su ti iskazi, kojima je sud poklonio punu vjeru, potvrđeni i materijalnim dokazima. Sud se naročito osvrnuo na iskaz G. B. te istakao da se iskazu G. B., koji prilikom ispitivanja nije imao branioca, niti je to izričito zahtijevao ni kao osumnjičeni, a ni kao svjedok, ne može prigovoriti ni iz jednog osnova jer se član 53. stav 1. ZKPRS ne odnosi na svjedoka, a navedeno lice je prilikom ispitivanja bilo poučeno u smislu relevantnih odredbi ZKPRS.

Sud je naveo da je odbrana dokazima pokušala prikazati da su optuženi u inkriminisanom periodu profesionalno i u skladu sa zakonom i pravilima službe obavljali dužnost policijskih službenika, da su za svoj rad pohvaljivani i nagrađivani, a da su iskazi svjedoka optužbe, prema njihovom mišljenju, iskonstruisani, kao i da su svjedoci optužbe lica vrlo problematične kriminalne prošlosti vezane

za promet opojnih droga. Prema njihovom mišljenju, ti svjedoci ne mogu biti „žrtve” jer su se oni bavili kriminalnim radnjama. Svakako, ta teza je neprihvatljiva i van svake pravne logike. Zbog toga je sud naveo da su neprihvatljivi prigovori odbrane, koji su u osnovu paušalni, upućeni iskazima svjedoka optužbe, jer su iskazi tih svjedoka skoro u potpunosti međusobno podudarni u bitnim činjenicama koje opredjeljuju konkretnu inkriminaciju.

Prvooptuženi je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od devet godina, a drugooptuženi na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od pet godina i tri mjeseca i izrečena im je mjera zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti u trajanju od pet godina.

Presuda Vrhovnog suda

Sud je naveo da su osnovani žalbeni prigovori branilaca optuženih da je izreka pobijane presude nerazumljiva. U vezi s tim, sud je naveo da se u tački 1. činjeničnog opisa iz izreke pobijane presude navodi da su optuženi „pripadnici zločinačkog udruženja” i dalje u preostalom tekstu, u nekoliko navrata, koristi se termin „organizator zločinačkog udruženja” i „pripadnik zločinačkog udruženja”. Dalje je sud naveo da je u pravnom opisu djela u izreci pobijane presude navedeno da je prvooptuženi „organizator kriminalne grupe”, a drugooptuženi „pripadnik kriminalne grupe”. Međutim, prvostepeni sud je optužene proglasio krivim za krivično djelo pod nazivom izvršenje krivičnog djela u sastavu kriminalnog udruženja iz člana 366. st. 2, odnosno 3. KZRS, a u vezi s krivičnim djelima nedozvoljene proizvodnje i prometa opojnih droga iz člana 207. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2, u vezi sa članom 38. KZRS i zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 315. stav 2. u vezi sa stavom 1. istog zakona.

Sud je ukazao da KZRS koristi izraze „kriminalno udruženje”, „grupa” i „organizovana kriminalna grupa”. Prema tome, kako se u izreci pobijane presude navode izrazi koji se ne koriste u citiranim odredbama KZRS, to je izreka nerazumljiva, čime je počinjena bitna povreda odredbi krivičnog postupka iz člana 311. stav 1. tačka k) ZKPRS.

Sud je također naveo da prvostepena presuda ne daje razloge na osnovu kojih dokaza je utvrđeno da je prvooptuženi bio organizator „kriminalnog udruženja”, te

da je u obrazloženju pobijane presude izostala ocjena svakog dokaza pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima, a također nije data ocjena svih protivrječnih dokaza. Naime, pobijana presuda nije dala ocjenu dijela iskaza svjedoka S. Đ. i S. S., pri čemu je naglasio da presuda ne sadrži pojedinačnu analizu i ocjenu i drugih dokaza, pa je sud cijenio osnovanim i žalbene prigovore branilaca optuženih da je pobijana presuda zahvaćena bitnim povredama odredbi krivičnog postupka iz člana 311. stav 2. ZKPRS u vezi sa članom 304. stav 7. i članom 295. stav 2. ZKPRS.

- **Primjer 2.1.14.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 020421 17 K od 26. januara 2018. godine, djelimično preinačena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 020421 18 Kž 9 od 22. maja 2018. godine

Izvršenje krivičnog djela u sastavu kriminalnog udruženja iz člana 366. stav 2. KZRS u vezi s krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga iz člana 207. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. KZRS; oduzimanje predmeta upotrijebljenih za izvršenje krivičnog djela; osuda na kaznu zatvora u trajanju od pet godina, odnosno pet godina i šest mjeseci, tri godine, te u trajanju od četiri godine.

Nema povrede prava na odbranu zbog ocjene dokaza, vještačenja mobilnih telefona izvršenog nakon podizanja optužnice, dozvole tužiocu da na glavnom pretresu nakon završenog dokaznog postupka i prije davanja završnih riječi izmijeni optužnicu, propuštanja obaveze dostavljanja odgovora na žalbu i odbijanja prijedloga stranaka za izvođenje dokaza. Zakonitost dokaza; dati razlozi o svim odlučnim činjenicama.

Izvođenje dokaza strankama i odbrani na glavnom pretresu nije vremenski ograničeno jer se dokazi mogu predlagati i izvoditi sve do njegovog završetka, čime se ne povređuje nijedno pravo odbrane, uključujući i pravo na jednakost u postupanju iz člana 14. stav 2. ZKPRS.

Prvostepeni sud je primjenjujući stroži zakon počinio povredu krivičnog zakona iz člana 312. stav 1. tačka g) ZKPRS, s obzirom na viši posebni minimum zapriječene

kazne i obavezno izricanje i novčane kazne uz kaznu zatvora. Primijenjeni zakon je stroži od zakona koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

Bez značaja su žalbeni navodi da je izreka osporene prvostepene presude nerazumljiva i protivrječna sama sebi zbog korištenja termina „zločinačko udruženje“, „organizovano kriminalno udruženje“ i „organizovana grupa“. S obzirom na to da se dispozicija krivičnog djela za koje su apelant i ostali optuženi proglašeni krivim po elementima koji određuju biće krivičnog djela u novom zakoniku i ranijem krivičnom zakonu sadržajno ne razlikuju, navodi u tom dijelu su ocijenjeni neosnovanim, kao i prigovor povrede zakona da to krivično djelo nije propisano u Krivičnom zakoniku RS zbog različitih pojmova zločinačke grupe i zločinačke organizacije.

Pravna kvalifikacija krivičnog djela te izmjena odluke o kazni u vezi s tim.

Zahtjevi za zaštitu zakonitosti podneseni protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 020421 17 K od 26. januara 2018. godine i Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 020421 18 KŽ 9 od 22. maja 2018. godine odbijaju se kao neosnovani.

Presuda Okružnog suda

Optuženi (šest optuženih) proglašeni su krivim što su kao pripadnici organizovanog kriminalnog udruženja neovlašteno kupovali, držali i prodavali supstance koje su proglašene opojnim drogama. Oni su time počinili krivično djelo pod nazivom izvršenje krivičnog djela u sastavu kriminalnog udruženja iz člana 366. stav 2. KZRS u vezi s krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga iz člana 207. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. KZRS.

Drugooptuženi je proglašen krivim zbog toga što je počinio krivično djelo nedozvoljene trgovine iz člana 271. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. KZRS.

Na osnovu svih izvedenih dokaza, kako onih subjektivne tako i onih objektivne prirode, sud je utvrdio da su optuženi u periodu od kraja juna 2015. godine do kraja marta 2017. godine na području grada Banjaluke kao pripadnici

organizovanog kriminalnog udruženja kontinuirano i planski djelovali u sastavu kriminalnog udruženja, na osnovu prethodnih dogovora, nabavljali opojnu drogu kokain, koju su pakovali i tako pripremali za uličnu prodaju, kao i to da je svaki član tog udruženja imao određenu ulogu, a sve u skladu s planom udruženja. Da su optuženi djelovali u sastavu kriminalnog udruženja sud je utvrdio na osnovu iskaza svjedoka, na glavnom pretresu preslušanih presretnutih komunikacija, kao i na osnovu izvedenih materijalnih dokaza. Pri tome je sud obrazložio da je svjedok D. M. na glavnom pretresu naveo da je zapisnik od 4. marta 2017. godine navodno potpisao zbog maltretiranja ovlaštenih službenih lica.

U vezi s tim, sud je naveo da je stekao utisak da je navedeni svjedok prilikom saslušanja na glavnom pretresu pokušao da umanjí odgovornost optuženih, kao i da su tvrdnje da je navodno bilo prinude od policije prilikom saslušanja iskonstruisane, pa je iz tih razloga prihvatio kao uvjerljiv njegov iskaz dat u istrazi, s obzirom na to da i nisu bili predloženi bilo kakvi dokazi o tome da su ovlaštena službena lica koristila prinudu. Sud je također naveo da nije prihvatio ni tvrdnje (drugog) svjedoka D. M. koji je izjavio da nije siguran da je potpisao zapisnik od 12. maja 2017. godine, da postoji mogućnost da je bio pijan, da mu je svašta nešto podmetnuto i da je to navodno počinio da bi nastavio da pije, zbog toga što je sud stekao utisak da je njegovo svjedočenje na glavnom pretresu usmjereno na umanjjenje odgovornosti optuženih, dok je tvrdnje koje je navedeni svjedok iznio prilikom saslušanja u istrazi prihvatio kao uvjerljive.

Sud je na osnovu ocjene iskaza svih svjedoka, nalaza i mišljenja vještaka, te presretnutih razgovora izveo zaključak da su se optuženi kao pripadnici organizovanog kriminalnog udruženja bavili nabavkom i prodajom opojne droge na način kako je to opisano u optužnici s jasno određenim ulogama. Prigovor odbrane da djelo koje se stavlja na teret optuženim nije propisano u KZRS jer u tom zakonu nigdje nije pomenuto zločinačko udruženje sud je cijenio neosnovanim. Naime, odredbama člana 147. st. 12. i 13. KZRS jasno je definisan pojam organizovane grupe, kao i pojam zločinačke organizacije, a odredbama člana 123. stav 1. tač. 9. i 10. KZRS na isti način je definisan pojam grupe, kao i pojam organizovane kriminalne grupe (kao udruženje koje se sastoji od tri ili više lica koja su se udružila radi vršenja krivičnih djela za koja je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža kazna), što je u suštini zamjena za pojam zločinačke organizacije.

Sud je također istakao da nije prihvatljiv ni prigovor odbrane da Tužilaštvo nije dokazalo da je između optuženih postojao prethodni dogovor, uloge koje su optuženi imali, kao ni to da su bili svjesni da djeluju kao organizovana grupa. Organizovano kriminalno udruženje, istina, odlikuje visok stepen povezanosti njenih članova, unutrašnja organizacija i podjela rada. Iz presretnutih komunikacija, kao i iz iskaza svjedoka sud je zaključio da je kod optuženih postojao dogovor, s jasno određenim ulogama u pogledu nabavke koju je prvooptuženi nabavljao od njemu poznatog ili poznatih lica, te dostavljao opojnu drogu u kuću drugooptuženog i trećeoptužene, te tu drugu prodavao, što je utvrđeno na osnovu iskaza svjedoka A. K., M. D., B. G. i M. V., dok su drugi članovi udruženja dalje vršili prodaju, a trećeoptužena je, u slučaju da oni nisu bili kod kuće, predavala opojnu drogu petooptuženom kao članu udruženja. Sud nije prihvatio ni prigovor odbrane šestooptuženog da Tužilaštvo nije dokazalo da je on pripadnik organizovane kriminalne grupe, da Tužilaštvo nije dokazalo njegovu vezu s drugim optuženim, da njegov telefon i nije vještačen zato što iz presretnutih komunikacija između četvrtooptuženog i šestooptuženog jasno proizlazi da je između njih postojala dogovorena komunikacija, razgovori su veoma kratki i obazrivi i odnosili su se na mjesto preuzimanja opojne droge, pri čemu je od tog optuženog opojna droga i oduzeta, što on i ne spori. Cijeneći količinu oduzete droge i njegovo loše imovno stanje, nesumnjivo se izvodi jedan jedini zaključak da je to činio radi daljnje prodaje, a također on prvooptuženog poznaje iz djetinjstva. Također, bez uticaja su i tvrdnje odbrane da od šestooptuženog nije oduzet telefon jer je njegova komunikacija dokazana na osnovu presretnutih komunikacija na telefonu koji je oduzet od četvrtooptuženog.

Konačno, sud je istakao da je bez osnova i prigovor da članovi kriminalnog udruženja nisu imali svijest o zajedničkom djelovanju zato što je iz presretnutih razgovora vidljivo da drugooptuženi obavještava prvooptuženog da ga „gazda poziva svaki dan“, u komunikaciji pita prvooptuženog „da zna hoće li doći“, da će pokušati nabaviti dvije gume, iz čega je jasno da su znali da zajednički djeluju, kao i u dijelu razgovora koji se odnosi na isporuku opojne droge. Bez osnova su i prigovori odbrane drugooptuženog da nije izvršena individualizacija radnji i da odredbe ZKPRS ne propisuju opšte okolnosti koje su navedene u uvodnom dijelu optužnice, da je bilo neophodno navesti konkretizaciju radnji izvršenja jer su radnje kao i uloga drugooptuženog opisane u optužnici i iz tih radnji je vidljiva uloga drugooptuženog, a to je da je preduzimao radnje isporuke

opojne droge od prvooptuženog i tu drogu dalje isporučivao šestooptuženom, što je sud utvrdio na osnovu presretnutih komunikacija i iskaza datog u istrazi trećeoptužene.

Prvooptuženom je izrečena kazna zatvora u trajanju od pet godina, drugooptuženom je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet godina i šest mjeseci, trećeoptuženoj je izrečena kazna zatvora u trajanju od tri godine, a ostalim optuženima je izrečena kazna zatvora u trajanju od četiri godine.

Izrečena je mjera sigurnosti oduzimanja predmeta koji su upotrijebljeni za izvršenje krivičnog djela. Optuženi su obavezani da solidarno nadoknade troškove krivičnog postupka u ukupnom iznosu od 1.710,00 KM, te da na ime sudskog paušala plate iznos od po 150,00 KM, kao i da nadoknade nagradu i neophodne izdatke branilaca po službenoj dužnosti, čiju će visinu sud utvrditi posebnim rješenjima u skladu sa članom 97. stav 2. ZKPRS.

Presuda Vrhovnog suda

Odbijene su kao neosnovane žalbe branilaca petero optuženih, dok je djelimično uvažena žalba branioca drugooptuženog i u odnosu na njega preinačena prvostepena presuda u pravnoj ocjeni djela i odluci o kazni tako što su radnje drugooptuženog koje su pravno ocijenjene kao krivično djelo nedozvoljene trgovine iz člana 271. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. KZRS pravno kvalifikovane kao krivično djelo nedozvoljene trgovine iz člana 281. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. Krivičnog zakona Republike Srpske (zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela) i za to djelo mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od dvije godine, te je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od pet godina i šest mjeseci. U preostalom dijelu prvostepena presuda je ostala neizmijenjena.

Neosnovano se žalbom prvooptuženog ukazuje na povredu prava na odbranu prilikom ocjene dokaza u smislu odredbi člana 295. stav 2. ZKPRS jer sud vrši ocjenu samo onih dokaza koji se odnose na odlučne činjenice u krivičnom postupku i o tome je dužan da daje razloge, a u prvostepenoj presudi je iznesen kratak sadržaj dokaza koji su ocijenjeni pojedinačno i u međusobnoj povezanosti, s datim razlozima, upravo kako to zahtijeva citirana zakonska odredba. Sud je ukazao da je posebno prvostepeni sud cijenio iskaze svjedoka D.

M. i D. M., koje su dali na glavnom pretresu u odnosu na one koje su dali u istrazi, s obzirom na to da se u tom dijelu razlikuju, dajući razloge zašto je prihvatio kao tačne iskaze iz istrage, a ne one s glavnog pretresa.

Bez osnova su i prigovori da je povrijeđeno pravo na odbranu zato što je tužilac predložio da se na glavnom pretresu kao dokaz provede vještačenje mobilnih telefona izvršeno po naredbi za vještačenje nakon podizanja optužnice, budući da nalaz vještaka u vrijeme podizanja i potvrđivanja optužnice nije ni bio sačinjen. Odbrana je nakon potvrđivanja optužnice mogla izvršiti uvid u sve dokaze, pa tako i u naredbu za vještačenje telefona, a vještačenje s nalazom je kao dokaz izvedeno na glavnom pretresu zajedno s datom naredbom, čime je odbrani omogućeno da se o njemu izjasni. Dakle, ne radi se o vođenju istrage poslije podizanja optužnice, već se radi o dokazu čije je pribavljanje naređeno u istrazi, a koji je pribavljen nakon potvrđivanja optužnice, za šta je tužilac ovlašten po zakonu. Osim toga, sud je ukazao da izvođenje dokaza strankama i odbrani na glavnom pretresu nije vremenski ograničeno jer se dokazi mogu predlagati i izvoditi sve do njegovog završetka, čime se ne povređuje nijedno pravo odbrane, uključujući i pravo na jednakost u postupanju iz člana 14. stav 2. ZKPRS.

Nije povrijeđeno pravo na odbranu kada je prvostepeni sud dozvolio tužiocu da na glavnom pretresu, nakon završenog dokaznog postupka i prije davanja završnih riječi, izmijeni optužnicu. Naime, sud je ukazao na odredbe člana 290. ZKPRS kojima je propisano da, ako tužilac ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju na to da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici, može na glavnom pretresu izmijeniti optužnicu. Sud je odgodio glavni pretres pitajući stranke i braniocima da li imaju drugih prijedloga, dajući im mogućnost da nakon izmjene optužnice po potrebi pripreme odbranu.

Pravo na odbranu nije povrijeđeno ni prihvatanjem iskaza svjedoka D. M. i D. M. datim pred ovlaštenim službenim licima, o čemu je prvostepeni sud dao valjane razloge, koje prihvata i taj sud.

Nema povrede prava na odbranu ni zato što petooptuženom i njegovom braniocu nije dostavljen tužiočev odgovor na njihove žalbe jer dostavljanje odgovora protivnoj stranci i braniocu nije zakonom propisano. Sud je ukazao na odredbe člana 316. ZKPRS kojima je propisano samo da se primjerak žalbe

dostavlja na odgovor protivnoj strani i braniocu, pa sud odgovor ne dostavlja protivnoj strani jer bi to bespotrebno odugovlačilo žalbeni postupak i bilo suprotno načelu procesne ekonomije.

Nije povrijeđeno pravo na odbranu četvrtooptuženog odbijanjem prijedloga njegovog branioca da se kao svjedok sasluša S. R. Prvostepeni sud je, donoseći rješenje na glavnom pretresu kojim odbija navedeni prijedlog, obrazložio da to čini zbog ekonomičnosti postupka, što proizlazi iz transkripta i tonskog zapisa s glavnog pretresa. Osim toga, iz tonskog zapisa s glavnog pretresa vidljivo je da je i sam branilac optuženog od ranijeg takvog prijedloga već jednom odustajao zbog istih razloga zbog kojih je sud odbio njegov novi prijedlog. Kod takvog stanja stvari, bez obzira na to što to nije obrazložio u pismeno izrađenoj presudi, saopštavanjem razloga odbijanja prijedloga na glavnom pretresu odbrani nije uskraćeno obrazloženje za njegovo odbijanje.

Sud je također naveo da prihvatanjem iskaza trećeosuđene datog u istrazi prvostepena presuda nije zasnovana na nezakonitom dokazu jer se o njenoj sposobnosti davanja izjave u istrazi nije pojavila sumnja, a ta sposobnost je potvrđena u toku glavnog pretresa izvršenim psihijatrijskim vještačenjem. U vezi s tim je naveo da je trećeoptužena u istrazi oba puta saslušana u svojstvu osumnjičene i u braniočevom prisustvu, a prethodno je upozorena, u smislu odredbe člana 143, uključujući i stav 2. tačku v) ZKPRS, pa se takav iskaz osuđene koji je dat u istrazi može koristiti na glavnom pretresu, po zakonom propisanom izuzetku od načela neposrednosti u skladu sa članom 288. stav 3. ZKPRS, bez obzira na to što ona na njemu nije iznosila svoju odbranu. Činjenica da zbog takve njene odbrane saoptuženima nije data mogućnost da je ispitaju u vezi s iskazom iz istrage ne utiče na zakonitost tog dokaza i donesene presude, niti povređuje pravo na odbranu, budući da se presuda ne zasniva jedino, niti u odlučujućoj mjeri na njenom iskazu, već i na iskazima saslušanih svjedoka A. K., M. V., D. M. i ostalih, koje je sud cijenio zajedno s materijalnim dokazima.

Neosnovan je i prigovor da je potvrda o privremenom oduzimanju predmeta nezakonit dokaz jer je iz navedene potvrde vidljivo da se svjedok A. K., od kojeg je opojna droga oduzeta, nije izričito protivio oduzimanju već ju je dobrovoljno predao. Naredbom suda oduzimanje je naknadno odobreno, a kako nije bilo

izričitog protivljenja, protek roka od 72 sata od momenta pretresanja ne utiče na zakonitost dokaza.

Sud je zaključio da su bez značaja i žalbeni navodi da je izreka osporene prvostepene presude nerazumljiva i protivrječna sama sebi zbog korištenja termina „zločinačko udruženje“, „organizovano kriminalno udruženje“ i „organizovana grupa“. S obzirom na to da se dispozicija krivičnog djela za koje su apelant i ostali optuženi proglašeni krivim po elementima koji određuju biće krivičnog djela u novom zakoniku i ranijem krivičnom zakonu sadržajno ne razlikuje, navodi u tom dijelu su ocijenjeni neosnovanim, kao i prigovor povrede zakona da to krivično djelo nije propisano u Krivičnom zakoniku RS zbog različitih pojmova zločinačke grupe i zločinačke organizacije.

Sud je također ukazao da je prvostepeni sud, dovodeći iskaze svjedoka i trećeoptužene u vezu sa sadržajem tonskih zapisa telefonskih razgovora, potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i vještačenjem oduzete materije došao do pravilnih i potpunih zaključaka o odlučnim činjenicama o načinu i okolnostima izvršenja svake konkretne radnje pojedinog optuženog i njegove uloge u zajedničkom djelovanju koje na taj način utvrđuje. Sud je ukazao da razgovori vođeni između prvooptuženog i drugooptuženog nisu jedini dokaz za zaključak da je prvooptuženi u okviru grupe ili udruženja nabavljao i prodavao opojnu drogu. Naime, dokazi pribavljeni posebnim istražnim radnjama dovedeni su u vezu i s iskazima svjedoka, kao i s potvrdama o oduzetom kokainu i ostalim dokazima. Sud je također istakao da okolnost da je šestooptuženi pri nabavljanju i prodaji droge koristio kuću u kojoj stanuju drugooptuženi, trećeoptužena i četvrtooptuženi ukazuje da je on postao pripadnik organizovane kriminalne grupe i vršio radnje koje su utvrđene u pobijanoj presudi, bez obzira na to što nije imao neposrednih kontakata sa svim njenim članovima.

Međutim, sud je naveo da je prvostepeni sud, proglašavajući drugooptuženog krivim za krivično djelo nedozvoljene trgovine iz člana 271. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. KZRS, povrijedio Krivični zakon na njegovu štetu jer je primijenio zakon koji se ne može primijeniti. Naime, za krivično djelo nedozvoljene trgovine iz člana 281. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. zakona koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela bila je zapriječena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je za krivično djelo nedozvoljene trgovine iz člana 271. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. KZRS, koji je

sada na snazi i koji je sud primijenio, zapriječena kazna zatvora od jedne do pet godina te novčana kazna. S obzirom na viši posebni minimum zapriječene kazne i obavezno izricanje i novčane kazne uz kaznu zatvora, primijenjeni zakon je stroži od zakona koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Imajući u vidu odredbe člana 9. stav 2. KZRS, prvostepeni sud je primjenjujući stroži zakon počinio povredu krivičnog zakona iz člana 312. stav 1. tačka g) ZKPRS. Zbog toga je u tom dijelu prvostepenu presudu valjalo preinačiti i radnje tog optuženog za navedeno krivično djelo pravno ocijeniti kao krivično djelo nedozvoljene trgovine iz člana 281. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. zakona koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i za to djelo mu utvrditi kaznu zatvora u trajanju od dvije godine, a utvrđenu kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest mjeseci za krivično djelo pod nazivom izvršenje krivičnog djela u sastavu kriminalnog udruženja iz člana 366. stav 2. u vezi s krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga iz člana 207. stav 3. u vezi sa st. 1. i 2. KZRS iz pobijane presude prihvatiti kao pravilnu i izreći mu jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od pet godina i šest mjeseci.

Presuda Vrhovnog suda

U zahtjevima branilaca ukazuje se na povredu Krivičnog zakonika RS tvrdnjom da su optuženi proglašeni krivim za krivično djelo izvršeno u sastavu kriminalnog udruženja iz člana 366. stav 1. u vezi sa članom 207. stav 3, u vezi sa st. 1. i 2. Krivičnog zakonika RS, a da činjenični opis djela iz izreke prvostepene presude ne odgovara opisu bića djela iz člana 366. stav 1. Zakonika, već da odgovara biću krivičnog djela iz člana 383a. stav 2. ranije važećeg Krivičnog zakona.

Sud je ukazao da je članom 383a. stav 2. ranijeg Krivičnog zakona propisano: „Ko kao pripadnik zločinačkog udruženja počinu krivično djelo propisano Krivičnim zakonom Republike Srpske, za koje se može izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna, ako za pojedino djelo nije propisana teža kazna, kaznit će se zatvorom najmanje pet godina“. Odredbom člana 366. stav 2. novog Krivičnog zakonika propisano je: „Ko u sastavu grupe ili organizovane kriminalne grupe izvrši krivično djelo utvrđeno ovim zakonikom za koje je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, ako za pojedino krivično djelo nije propisana teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine“. Dakle, u ranijem zakonu naziv krivičnog djela je „organizovani kriminal“ i u opisu djela se koristi

pojam „pripadnik zločinačkog udruženja“, dok je u novom zakoniku naziv djela „izvršenje djela u sastavu kriminalnog udruženja“ i u opisu djela koriste se pojmovi „grupa i organizovana kriminalna grupa“. Vrhovni sud je ukazao da je članom 147. stav 12. ranijeg Krivičnog zakona definisan pojam organizovane kriminalne grupe – grupa lica od najmanje tri lica formirana radi vršenja krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, a u stavu 13. istog člana definisan je pojam zločinačke organizacije – udruženje od najmanje tri lica čiji su se članovi udružili radi vršenja krivičnih djela. Članom 123. stav 1. tačka 10. Krivičnog zakonika definiše se pojam organizovane kriminalne grupe – udruženje koje se sastoji od tri ili više lica koja su se udružila radi vršenja krivičnih djela za koja je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Slijedom navedenog, Vrhovni sud je zaključio da je definicija pojma „zločinačkog udruženja“ prema ranije važećem Krivičnom zakonu identična definiciji pojma „organizovane kriminalne grupe“ prema sada važećem Krivičnom zakoniku. Stoga, okolnost da je u činjeničnom opisu djela navedeno „kao pripadnici zločinačkog udruženja“ umjesto „kao pripadnici organizovane grupe“, prema stavu Vrhovnog suda, nikako ne znači da je osporavanim odlukama povrijeđen Krivični zakon, niti da je došlo do proizvoljne primjene tih materijalnih zakona jer se dispozicija krivičnog djela za koje su osuđeni proglašeni krivim, po elementima koji određuju biće krivičnog djela u novom zakoniku i ranijem Krivičnom zakonu, sadržajno ne razlikuje.

Napomena: Optuženi su protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci broj 11 0 K 020421 17 K od 26. januara 2018. godine, Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 020421 18 Kž 9 od 22. maja 2018. godine (navedene u prethodnom tekstu), te Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 020421 18 Kvz od 14. februara 2019. godine podnijeli više pojedinačnih apelacija Ustavnom sudu BiH. Ustavni sud je odlukama br. AP-780/19, AP-4811/18, AP-897/19 i AP-1334/19 apelacije osuđenih odbio kao neosnovane (AP-780/19 i AP-4811/18), odnosno odbacio kao očigledno *prima facie* neosnovane (AP-897/19 i AP-1334/19). Zaključak Ustavnog suda je da ne postoji povreda prava iz člana II/3.e) Ustava

Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije jer u okolnostima konkretnog slučaja ništa ne upućuje na zaključak da su u osporenim odlukama izostali valjani razlozi i obrazloženja, kako u pogledu zakonitosti provedenih dokaza tako i u pogledu njihove ocjene, te da je primjena prava bila proizvoljna pa da je apelantima zbog toga prekršeno pravo na odbranu te da je dovedena u pitanje jednakost stranaka u postupku.

- **Primjer 2.1.15.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 020421 18 Kvl 2 od 14. februara 2019. godine, potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 020421 19 Kž 15 od 22. marta 2019. godine

Nepravo ponavljanje krivičnog postupka; preinačenje odluke o kazni; osuda na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i tri mjeseca. Pravična ocjena nižestepenog suda u pogledu okolnosti koje utiču na odmjerenje kazne.

Presuda Okružnog suda

Uvažavanjem zahtjeva branioca osuđenog preinačene su, u pogledu odluke o kazni, pravosnažne presude Okružnog suda u Banjaluci, Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala, br. 11 0 K 020421 17 K od 26. januara 2018. godine i 11 0 K 21645 18 K od 27. aprila 2018. godine tako što se izrečene kazne iz navedenih presuda uzimaju kao utvrđene, pa se osuđeni osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i tri mjeseca.

Presudom Okružnog suda od 26. januara 2018. godine optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo pod nazivom izvršenje krivičnog djela u sastavu kriminalnog udruženja iz člana 366. stav 2. KZRS u vezi s krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga iz člana 207. stav 3. u

vezi sa st. 1. i 2. KZRS, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine. Presudom Okružnog suda od 27. aprila 2018. godine optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo teške tjelesne povrede iz člana 132. stav 1. KZRS, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca.

Sud je ukazao na odredbe člana 341. ZKP-a kojima je propisan postupak za nepravo ponavljanje krivičnog postupka i na odredbe člana 58. stav 1. istog zakona kojim je propisano da će sud, ako se osuđenom licu sudi za krivično djelo počinjeno prije nego što je započelo izdržavanje kazne po ranijoj osudi ili za krivično djelo počinjeno za vrijeme izdržavanja kazne, izreći jedinstvenu kaznu za sva krivična djela primjenom odredbi člana 56. ZKPRS, uzimajući ranije izrečene kazne kao već utvrđene.

Imajući u vidu da je optuženi presudom Okružnog suda od 27. aprila 2018. godine osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca za krivično djelo izvršeno 23. septembra 2017. godine, dakle prije nego što je izdržao kaznu po presudi istog suda od 26. januara 2018. godine, te činjenicu da je nadležno tužilaštvo dalo saglasnost za izricanje jedinstvene kazne, osuđenom su izrečene kazne po navedenim presudama uzete kao utvrđene, pa mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od četiri godine i tri mjeseca.

Presuda Vrhovnog suda

Sud je naveo da su bez osnova žalbeni navodi da prvostepeni sud nije dovoljno cijenio olakšavajuće okolnosti, odnosno da je osuđeni nezaposlen, bez primanja i pokretne i nepokretne imovine, da se protiv njega ne vodi krivični postupak i da su dvije konkretne pravosnažne presude njegov „jedini sukob sa zakonom“. Sud je naveo da je prvostepeni sud pravilno cijenio olakšavajuće i otežavajuće okolnosti utvrđene pravosnažnim presudama i pravilno odmjerio dužinu trajanja jedinstvene kazne zatvora koju je izrekao. Sud je ukazao da će se samo izrečenom kaznom zatvora u trajanju od četiri godine i tri mjeseca ostvariti zakonom propisana svrha kažnjavanja, tako da je zalaganje žalbe za blaže kažnjavanje neosnovano.

- **Primjer 2.1.16.**

**Presuda Kantonalnog suda u Mostaru broj 07 0 K 007413 13 K
od 13. aprila 2015. godine**

**Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 07 0 K 007413 15 Kž 5
od 27. novembra 2018. godine**

Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u sticaju s krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

Nadležnost sudije za prethodni postupak Opštinskog suda za izdavanje naredbe za određivanje posebnih istražnih radnji – naredba za određivanje posebnih istražnih radnji nije nezakonita zbog toga što ju je donio sudija za prethodni postupak Opštinskog suda iako je optužnica podnesena za krivično djelo iz nadležnosti Kantonalnog suda jer se istraga vodila zbog postojanja osnova sumnje da su optuženi počinili krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH, a to krivično djelo je, s obzirom na propisanu kaznu zatvora, u nadležnosti Opštinskog suda. Pravilno utvrđenje prvostepenog suda o postojanju organizovane grupe – prvostepeni sud u obrazloženju svoje presude naveo razloge za takve svoje zaključke. Pripadnici organizovane grupe ne moraju znati jedni za druge, ali moraju imati svijest da su organizovana najmanje tri lica.

Osuda na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina, odnosno dvije godine i šest mjeseci, pet godina, jednu godinu i šest mjeseci, jednu godinu i dva mjeseca, te tri godine.

Presuda Kantonalnog suda

Prvooptuženi i drugooptužena su organizovali grupu ljudi s ciljem počinjenja krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH, a trećeoptužena, četvrtooptužena, petooptužena i šestooptuženi su postali članovi tako organizovane grupe ljudi, te svi neovlašteno prodavali, radi prodaje kupovali, prenosili i posredovali u kupovini opojne droge

heroin koja je propisom proglašena opojnom drogom, čime su počinili krivična djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojne droge iz člana 238. stav 2. KZFBiH u sticaju s krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojne droge iz člana 238. stav 1. KZFBiH.

Sud je istakao da je neosnovan prigovor da je naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji izdao sudija za prethodni postupak Opštinskog suda koji nije stvarno nadležan jer je u pitanju krivično djelo iz člana 238. stav 2. KZFBiH koje je u nadležnosti Kantonalnog suda. Naime, te radnje su provođene u odnosu na osumnjičene, odnosno optužene zbog postojanja osnova sumnje o izvršenju krivičnog djela iz člana 238. stav 1. KZFBiH za koje je moguće izreći kaznu zatvora od tri godine ili težu kaznu.

Time je riješeno i pitanje stvarne nadležnosti Opštinskog suda u vrijeme izdavanja naredbi jer je taj sud nadležan za konkretno krivično djelo. U vezi s tim, činjenica da je nakon okončanja istrage u optužnici došlo do izmjene pravne ocjene radnji koje su utvrđene tim posebnim istražnim radnjama na način da se optužba odnosi na djelo iz stava 2, za koje nadležnost pripada Kantonalnom sudu, nije od uticaja na zakonitost konkretnih naredbi jer se u osnovu radi o istim radnjama izvršenja, samo s izmjenom njihove pravne ocjene u okviru istog krivičnog djela.

Sud je dalje naveo da je prva naredba za provođenje posebne istražne radnje donesena u odnosu na prvooptuženog, a da su sve sljedeće naredbe za ostale posebne istražne radnje izdavane na osnovu informacija koje su dobijene iz provođenja te istražne radnje i koje su onda korištene kao osnovi sumnje za izdavanje naredbi za provođenje ostalih posebnih istražnih radnji i naredbi u odnosu na druga lica – današnje optužene. Osnov za donošenje te naredbe je bio tužiočev prijedlog u kojem su navedeni osnovi sumnje da prvooptuženi s još nekim licima u svom stanu prodaje opojnu drogu heroin, koju nabavlja od drugog lica, raznim licima koja svakodnevno dolaze do njegovog stana i kroz vrata obavljaju kupoprodaju heroina pa se navode i informacije o sadržaju izjava kupaca koje su dostavljene uz prijedlog. U tom smislu je sudiji stavljeno do znanja da se na drugi način ne mogu pribaviti dokazi ne samo o broju slučajeva kupoprodaje i broju lica koja kupuju nego i načinu nabavke droge koja se prodaje. U stvari, pribavljanje dokaza van posebne istražne radnje bi stvarno bilo otežano

ili povezano s nesrazmjernim teškoćama, što je i navedeno u svakoj izdatoj naredbi, kada se imaju u vidu karakter krivičnog djela (posredovanje, kupovina i prodaja većem broju lica opojne droge u dužem periodu) i karakteristike učesnika (ovisnici koji uvijek nastoje da prikriju izvor nabavke, tj. kupovine droge jer im je to od životnog značaja).

Sve istražne radnje policije i tužioca su zakonito provedene i u okvirima izdatih naredbi, pa se dobijene tehničke snimke mogu koristiti kao dokazi u krivičnom postupku.

Sud je istakao da treba imati u vidu i stav sudske prakse da se dokazi pribavljeni provođenjem posebne istražne radnje nadzora nad telekomunikacijama i snimanjem razgovora, odnosno prisluškivanjem telefonskih razgovora, kao što je to bio slučaj u konkretnom predmetu, mogu koristiti i protiv lica u odnosu na koje naredba uopšte nije izdata nego se pojavljuje kao tzv. sagovornik B, ukoliko se utvrdi da i to lice učestvuje u izvršenju krivičnog djela za koje je izdata naredba. U tom smislu, povreda načela privatnosti, što bi se svakako moglo primijeniti na tog sagovornika, ne bi postojala, odnosno ne postoji. Čak i u suprotnom, u odnosu na lice sagovornika B, i tada bi postojala povreda načela privatnosti. To bi dovelo do toga da nastane pravni i životni apsurd u kojem bi osnovna svrha krivičnog zakonodavstva bila onemogućena.

Sud je ukazao da se u konkretnom slučaju radilo o organizovanoj grupi koja je formirana radi vršenja krivičnog djela iz člana 238. stav 1. KZFBiH i da su stoga svi optuženi odgovorni za krivična djela izvršena u sticaju. Sud je naveo da odredba člana 238. stav 2. KZFBiH inkriminiše lica koja organizuju grupu ljudi radi izvršenja krivičnog djela iz stava 1, kao i lica koja postanu članovi tako organizovane grupe, pa je samim tim krivično djelo dovršeno.

Dalje je ukazao na odredbe člana 2. tačka 17) KZFBiH kojima je propisan pojam organizovane grupe ljudi, pri čemu je broj članova grupe najmanje tri lica. To je grupa ljudi koja je formirana, dakle nije nastala spontano radi direktnog činenja krivičnog djela, i čiji članovi ne moraju imati formalno određene uloge i koja ne mora imati slijed članstva, niti razvijenu organizaciju. Dovoljno je dobrovoljno i faktičko članstvo ili pridruživanje, a najčešće se to potvrđuje i određenim planiranim aktivnim umišljajnim radnjama samog pripadnika. To

znači da nije neophodno da se i izvrši krivično djelo. Cilj formiranja, odnosno organizovanja, kao i postajanja članom je vršenje krivičnog djela u budućnosti, a sve kako bi se ono moglo što sigurnije izvršiti ili kako bi se osiguralo višekratno vršenje krivičnog djela. U suštini, tu se inkriminišu pripremne radnje. Pri tome, pripadnici organizovane grupe ne moraju znati jedni za druge, ali moraju imati svijest da su organizovana najmanje tri lica. Također, do prometa droge dolazi i unutar same grupe jer je upravo cilj da se droga konačno stavi u daljnji promet, što je u konkretnom predmetu slučaj.

Sud je dalje naveo da prezentovane radnje prvooptuženog i drugooptužene upućuju na to da su oni suorganizatori u organizovanju, a kasnije i funkcionisanju organizovane grupe i oni tu ulogu zadržavaju i nakon što grupa otpočne s vršenjem krivičnih djela prometa opojnom drogom. Da su oni tokom cijelog perioda koji je obuhvaćen optužnicom imali takvu ulogu slijedi iz činjenice da svaki put pozivaju trećeoptuženu i četvrtooptuženu i naručuju isporuku droge određujući vrijeme, mjesto i plaćanje isporuke. Odnos unutar organizovane grupe, koja u kritičnom periodu svakako broji više od tri lica, bio je takav da bi prvooptuženi i drugooptužena odmah nakon uspostavljanja telefonske veze sa članovima grupe govorili: „Haj na kafu“ i nastavljali sa zahtjevom za isporuku, što jasno ukazuje da se radilo o lozinki. Očigledno je da se njihove djelatnosti ne mogu smatrati kao djelatnosti člana grupe jer se radi o radnjama kojima se upravlja djelom i ostvaruje dominantan položaj unutar grupe.

U odnosu na odluku o kazni, sud je naveo da je od olakšavajućih okolnosti svim optuženima cijenio mladu životnu dob i porodičnost, te raniju neosuđivanost, izuzev prvooptuženom. U tom smislu, vijeće je našlo da se sljedećim optuženima kao posebno olakšavajuća okolnost može cijeliti i relativno mali doprinos izvršenju krivičnih djela: u odnosu na drugooptuženu, njen doprinos u stvaranju i održavanju organizovane grupe za bavljenje prometom droge, iako je suorganizator, s obzirom na to da se može zaključiti da je idejni tvorac i glavni pokretač cijele organizacije prvooptuženi; u odnosu na četvrtooptuženu, da je njena uloga kao člana bila pri dnu važnosti za organizaciju jer je bila faktička zamjena njenoj kćerki, trećeoptuženoj; u odnosu na petooptuženu koja je kao član grupe s relativno malim zadacima u izvršenju djela zbog kojeg je grupa i postojala učestvovala u samo jednoj prilici, i to posredovanjem; te u odnosu na šestooptuženog, da je posljednji postao član grupe, i to na inicijativu trećeg lica.

Od otežavajućih okolnosti svim optuženima je ocijenjena veoma velika količina droge kojom su prometovali, a posebno prvooptuženi. Položaj prvooptuženog i drugooptužene u organizovanoj grupi je posebno veoma važan jer bez njihovog učešća grupa zaista ne bi mogla djelovati veoma efikasno. Posebno je prvooptuženom kao otežavajuća okolnost ocijenjena ranija osuđivanost za isto djelo za koje je osuđen tokom trajanja tog postupka i za koje još izdržava kaznu.

Neophodno je ukazati na izrazitu štetnost takvih krivičnih djela. Zakonodavac joj daje značaj i inkriminisanjem samog udruživanja više lica radi vršenja takvih krivičnih djela i za to djelo je predvidio strožu kaznu nego za sami promet drogom. Stoga vijeće uzima da se radi o povećanoj društvenoj opasnosti tih djela, što zahtijeva i strože kažnjavanje, pa je nakon što je utvrdilo pojedinačne kazne za svakog od optuženih izreklo jedinstvene kazne zatvora, kako slijedi: prvooptuženom kaznu zatvora u trajanju od sedam godina, drugooptuženoj kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci, trećooptuženoj kaznu zatvora u trajanju od pet godina, četvrtooptuženoj kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, petooptuženoj kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i dva mjeseca, te šestooptuženom kaznu zatvora u trajanju od tri godine.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Sud je naveo da je bez osnova žalbeno ukazivanje branilaca optuženih da je naredbe za posebne istražne radnje (po prijedlogu Kantonalnog tužilaštva) izdao Opštinski sud koji, kako se tvrdi, nije bio stvarno nadležan za njihovo donošenje jer je taj sud uvidom u spise predmeta (posebno u naredbu o provođenju istrage, kao i naredbe o provođenju posebnih istražnih radnji koje je izdao Opštinski sud na prijedlog Kantonalnog tužilaštva) ustanovio da se cijeli tok krivičnog postupka u fazi istrage do podizanja optužnice odvijao u okvirima konstatovane osnovane sumnje da su optuženi (u to vrijeme osumnjičeni) počinili krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojne droge iz člana 238. stav 1. KZFBiH, za koje je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina i koje zbog visine propisane kazne spada u nadležnost Opštinskog suda.

Sud je istakao da je prvostepeni sud dao jasne razloge da su prvooptuženi i drugooptužena suorganizatori koji su formirali organizaciju da bi se ostvario promet opojnom drogom, te da su oni tu ulogu zadržali i nakon što je grupa

otpočela s vršenjem krivičnih djela prometom opojne droge. Nakon toga, prvostepeni sud se bavio ulogom ostalih optuženih ukazujući da su oni kao članovi grupe, po pozivu prvooptuženog i drugooptužene, u kratkom vremenu od poziva isporučivali opojnu drogu, što se nekada odvijalo oko pola noći ili još kasnije, što je zavisilo od trenutne potražnje. Pravilno sud zaključuje da su optužene drogu imale već pripremljenu kako bi mogle odmah udovoljiti traženju, te da slijedom toga niko od njih ni u jednom momentu nije bio u dilemi da je u nabavku i prodaju tolike količine heroina uključeno više lica. Nadalje, kod okolnosti da je četvrtooptužena vršila isporuku opojne droge bez suvišnih pitanja ili bilo kakvih objašnjenja (kada je trećeoptužena bila spriječena ili odsutna), osnovan je zaključak suda da su te radnje očito radnje članova organizovane grupe koji su imali tačno određene uloge i obavezu izvršenja budući da su postupali po zahtjevima suorganizatora u svako doba dana i noći bez ikakvog protivljenja, odnosno po hijerarhiji unutar organizovane grupe. Opravdano sud zapaža da optuženi tokom preduzimanja radnji ne pričaju detaljno, niti više nego što je potrebno, jer je svako od njih za te radnje prometa opojnom drogom bio zadužen prema smišljenom planu djelovanja organizovane grupe.

Napomena: Prethodno navedene presude bile su predmet ocjene Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Odlukama br. AP-2406/19, AP-2408/19 i AP-2347/19 donesenim 3. marta 2021. godine Ustavni sud je, između ostalog, zaključio da nema kršenja prava apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije u navedenom krivičnom postupku, sagledanom u cjelini, zbog činjenice da su u njemu kao dokazi korišteni materijali dobijeni preduzimanjem posebnih istražnih radnji iz faze istrage na osnovu naredbi Opštinskog suda, budući da su u konkretnom slučaju poštovana sva prava odbrane apelanata.

- **Primjer 2.1.17.**

**Presuda Kantonalnog suda u Mostaru broj 07 0 K 009679 14 K
od 30. decembra 2014. godine**

**Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 07 0 K 009679 15 Kž
od 9. jula 2018. godine**

Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH u sticaju s produženim krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH.

Osuda na kaznu zatvora u trajanju od tri godine i četiri mjeseca, odnosno četiri godine, te tri godine i dva mjeseca.

Drugostepenom presudom odbijeni su kao neosnovani žalbeni navodi branioca optuženih kojima se osporavala mogućnost postojanja sticaja krivičnih djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. i neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. KZFBiH. Analiza krivičnog djela iz člana 238. stav 2. KZFBiH u odnosu na član 340. st. 1. i 2. KZFBiH – krivično djelo iz člana 238. stav 2. KZFBiH poseban je oblik krivičnog djela udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. st. 1. i 2. KZFBiH. Po svom sadržaju radnje počinjenja tog krivičnog djela predstavljaju pripremne radnje, koje su zbog svoje izuzetne društvene opasnosti inkriminisane kao samostalno krivično djelo. Takva inkriminacija koja obuhvata djelatnost stvaranja kriminalnih udruženja samostalno je karaktera i ona ne gubi svoju krivičnopravnu autonomiju u slučaju izvršenja krivičnog djela radi kojeg je udruženje stvoreno, pa će u tom slučaju postojati sticaj ta dva djela. Analiza djelovanja optuženih i njihove međusobne povezanosti radi donošenja zaključka o postojanju organizovane grupe ljudi – iako je postojala određena hijerarhija i na vrhu hijerarhije stajao pravosnažno osuđeni, optuženi kao članovi grupe nisu imali formalno određene uloge, tako da je u odnosu na njih djelo iz člana 238. stav 2. KZFBiH dovršeno postajanjem članovima tako organizovane grupe ljudi za vršenje krivičnog djela iz člana 238. stav 1. KZFBiH.

Presuda Kantonalnog suda

Optuženi su počinili krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH u sticaju, s produženim krivičnim djelom iz člana 238. stav 1. KZFBiH.

Prvooptuženi je u spornom periodu u kontinuitetu nabavljao opojnu drogu heroin od njemu poznatih lica, te organizovao grupu ljudi kojoj su pristupili ostali optuženi, koji su postali dio organizacije te grupe i svako od njih je ostvarivao ciljeve zbog kojih je grupa i organizovana tako što je svako od njih u lancu koji počinje od prodavca do kupaca vršio neku od radnji izvršenja kao što je posredovanje u prodaji, i to tako da pojedini optuženi preuzimaju novac od kupaca po nalogu prvooptuženog i na taj način održavaju kontakt između prodavca i kupaca, zatim radnje prenošenja droge radi prodaje, držanja i kupovine droge radi prodaje, a te radnje predstavljaju posebne oblike izvršenja konkretnog krivičnog djela.

Kako se pod radnjom izvršenja krivičnog djela iz navedenog člana KZFBiH podrazumijeva neki od oblika izvršenja navedenih u dispoziciji djela, koji se vrši radi prodaje opojne droge, prodaja se shvata u skladu s odgovarajućim odredbama obligacionog prava, tako da za dovršenje krivičnog djela nije neophodno da se između prodavca i kupca razmijenila droga i novac, nego je dovoljno da su se oni dogovorili o robi (opojna droga heroin kao predmet kupovine) i cijeni.

U okviru navedene organizovane grupe postojala je određena struktura koja je diktirala hijerarhiju u grupi tako da je prvooptuženi bio organizator, što je vidljivo iz presretanih telefonskih razgovora gdje prvooptuženi sebe potencira kao organizatora i lice bez kojeg se heroin nije mogao nabaviti i glavnog autoriteta kod prodaje opojne droge, što je sve vidljivo i iz iskaza ostalih saslušanih svjedoka članova organizovane grupe, te iskaza svjedoka koji je kao ovlašteno službeno lice bio u timu koji je provodio radnju prisluškivanja i koji je naveo da je preslušano oko 200.000 razgovora, te da su izdvojeni samo razgovori koji su preslušani na glavnom pretresu, a koji su relevantni samo za organizovanje grupe i pripadnost toj organizovanoj grupi.

Sud je ukazao da je priroda krivičnog djela iz člana 238. stav 2. KZFBiH takva da članovi organizovane grupe ne samo da se ne moraju svi međusobno poznavati

ili međusobno kontaktirati da bi krivično djelo postojalo nego ne moraju čak ni znati za sve druge. Stoga je sasvim razumljivo da pojedini članovi organizovane grupe saslušani kao svjedoci tvrde da ne poznaju neke od optuženih ili da im nikada nisu nosili drogu ili od njih nisu preuzimali novac, ali to ne znači da nisu preuzeli s nekog mjesta novac ili ostavili drogu namijenjenu nekom od optuženih.

Optuženi su bili svjesni da pripadaju organizovanoj grupi ljudi, te da se ništa ne dešava slučajno, nego da je ta organizovana grupa ljudi organizovana radi počinjenja konkretnog krivičnog djela.

Sud je istakao da je, odlučujući o vrsti i visini kazne, odlučio da optuženima koji su kupovali opojnu drogu radi prodaje pa je dalje prodavali krajnjim korisnicima kazne zatvora budu strože od kazni za one optužene koji su prenosili ili posredovali u prodaji opojne droge heroin.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Sud je naveo da su neosnovani žalbeni navodi da je izreka presude nerazumljiva jer je sud, proglašavajući optužene krivim za produženo krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH u sticaju s istim krivičnim djelom iz člana 238. stav 2. KZFBiH, stvorio nezakonitu pravnu konstrukciju jer „ne može postojati sticaj unutar jednog krivičnog djela”. U vezi s tim, sud je ukazao da je odredbama člana 300. stav 1. tačka a) ZKPFBiH propisano da će sud u presudi kojom se optuženi proglašava krivim izreći za koje se krivično djelo proglašava krivim, uz navođenje činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela, kao i onih od kojih zavisi primjena određene odredbe Krivičnog zakona. Polazeći od navedenog, činjenični opis krivičnog djela mora sadržavati objektivne elemente krivičnih djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH u sticaju s istim krivičnim djelom iz člana 238. stav 2. KZFBiH za koja su optuženi proglašeni krivim (radnju počinjenja i dr.), kao i činjenice i okolnosti iz kojih proizlazi psihički odnos optuženih prema djelu (subjektivne elemente). Sud je ukazao da iz činjeničnog opisa prvostepene presude proizlazi da su optuženi proglašeni krivim što su „tokom 2010. godine na području grada X, svjesni da su članovi organizovane grupe ljudi za vršenje krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga, protivno odredbama čl. 4. i 19.

Zakona o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga, neovlašteno radi prodaje prenosili, posredovali u prodaji i kupovini, nabavljali i kupovali opojnu drogu heroin, sve na način kako je to navedeno u osporenoj presudi". Nakon toga, osporena presuda sadrži činjenični opis konkretnih radnji optuženih u vršenju osnovnog oblika tog krivičnog djela, za svakog optuženog posebno. Tako su u tim tačkama, između ostalog, navedeni način, vrijeme i mjesto počinjenja tih krivičnih djela, odnosno konkretne činjenice i okolnosti koje čine obilježja produženog krivičnog djela za koje su optuženi također proglašeni krivim. Pored toga, prvostepeni sud je dao obrazloženje zbog čega je krivičnopravne radnje iz izreke presude pravno kvalifikovao kao produženo krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH u sticaju s istim krivičnim djelom iz člana 238. stav 2. KZFBiH. Naime, sud je ukazao da je prvostepeni sud naveo da je u preambuli izreke presude naveden skup činjenica koje određuju pripadnost optuženih organizovanoj grupi s ciljem počinjenja krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. KZFBiH, svijest optuženih o pripadnosti grupi, uloga optuženih u takvoj organizovanoj grupi, dok su u posebnim tačkama navedene pojedinačne radnje svakog od optuženih koje su s umišljajem vršili kao pripadnici organizovane grupe, a koje radnje predstavljaju radnje izvršenja konkretnog oblika nekog od mogućih oblika izvršenja krivičnog djela iz člana 238. stav 1. KZFBiH. U vezi s tim, sud je istakao da iz odredbe člana 238. KZFBiH, koja inkriminiše krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga, proizlazi da ono ima tri oblika, te da svaka od tih radnji predstavlja radnju počinjenja tog krivičnog djela iz člana 238. stav 1. KZFBiH, dok krivično djelo iz člana 238. stav 2. KZFBiH čini onaj ko organizuje grupu ljudi s ciljem počinjenja krivičnog djela iz stava 1, ili ko postane članom takve organizovane grupe ljudi, tako da se to djelo iscrpljuje u samom organizovanju grupe ljudi radi činjenja krivičnog djela iz stava 1. ili u postavljanju članom takve organizovane grupe.

Sud je nadalje ukazao da su za krivična djela iz člana 238. st. 1. i 2. KZFBiH propisane različite kazne. Također je naveo da je odredbama člana 2. stav 1. KZFBiH data definicija takve organizovane grupe. To je grupa ljudi koja je formirana, a nije nastala spontano, radi direktno sljedećeg počinjenja krivičnog djela, čiji članovi ne moraju imati formalno određene uloge, grupa ne mora imati slijed članstva, niti razvijenu organizaciju.

Sud je zaključio da iz navedenog proizlazi da je krivično djelo iz člana 238. stav 2. KZFBiH poseban oblik krivičnog djela udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. st. 1. i 2. KZFBiH, te da po svom sadržaju radnje počinjenja tog krivičnog djela predstavljaju pripremne radnje koje su zbog svoje izuzetne društvene opasnosti inkriminirane kao samostalno krivično djelo. Takva inkriminacija koja obuhvata djelatnost stvaranja kriminalnih udruženja samostalnog je karaktera i ona ne gubi svoju krivičnopravnu autonomiju u slučaju izvršenja krivičnog djela radi kojeg je udruženje stvoreno, pa će u tom slučaju postojati sticaj ova dva djela. Pravilno je, dakle, prvostepeni sud zaključio da se u radnjama optuženih stiču obilježja i osnovnog i kvalifikovanog oblika krivičnog djela iz člana 238. st. 1. i 2. KZFBiH, odnosno dva krivična djela počinjena u sticaju, te je pravilno krivično djelo iz člana 238. stav 1. KZFBiH pravno opredijelio kao produženo krivično djelo jer iz činjeničnih utvrđenja prvostepenog suda proizlazi da je svaki od optuženih u vrijeme i na način preciziran u prvostepenoj presudi počinio više krivičnopravnih radnji.

Sud je također istakao da je prvostepeni sud dao razloge na osnovu kojih je zaključio da se radi o organizovanoj grupi ljudi, pa, između ostalog, prvostepeni sud navodi da su „upravo snimljeni telefonski razgovori dokaz koji povezuje članove te organizovane grupe ljudi te potvrđuju period trajanja grupe i potvrđuju radnje izvršenja krivičnog djela iz člana 238. stav 1. KZFBiH“. Pri tom je sud imao u vidu sam način, karakter i sadržaj komuniciranja članova grupe, kao i iskaze u prvom redu organizatora grupe A. B. (koji je zaključio sporazum o priznanju krivice), kao i drugih svjedoka koje sud u presudi konkretno navodi, a na osnovu kojih dokaza sud zaključuje da, iako je postojala određena hijerarhija i na vrhu hijerarhije stajao pravosnažno osuđeni A. B., optuženi kao članovi grupe nisu imali formalno određene uloge, tako da je u odnosu na njih djelo iz člana 238. stav 2. KZFBiH dovršeno postavljanjem članovima tako organizovane grupe ljudi za vršenje krivičnog djela iz člana 238. stav 1. KZFBiH.

Napomena: Ustavni sud Bosne i Hercegovine je, odlučujući o apelacijama podnesenim protiv prethodno navedenih presuda, utvrdio da su redovni sudovi dali logična i uvjerljiva obrazloženja u pogledu utvrđenja postojanja organizovane grupe i pripadnosti apelanata toj grupi, te počinjenja krivičnog

djela zbog krivičnih djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH u sticaju s produženim krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH (odluke Ustavnog suda br. AP-6694/18 i AP 6675/18). Ustavni sud je također u odlukama br. AP-6671/18 i AP-6616/18 zaključio da su dati jasni i precizni razlozi za iznesene stavove.

- **Primjer 2.1.18.**

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 018709 14 K od 25. decembra 2015. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 018709 16 Kž 15 od 3. oktobra 2017. godine

Krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH; pripadnost organizovanoj grupi; osuda na kaznu zatvora u trajanju od tri godine.

Drugostepenom presudom potvrđena je prvostepena presuda. Prvostepena presuda sadrži određene i prihvatljive razloge o odlučnim činjenicama.

Presuda Kantonalnog suda

Optuženi je počinio krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Optuženi je, s ciljem sticanja protivpravne imovinske koristi, nakon što je A. K. organizovao grupu ljudi u smislu odredbi člana 2. stav 17. KZFBiH i rukovodio njome, zajedno sa S. Š. i A. Š., pristupio u tu grupu radi neovlaštene prodaje, kupovine radi prodaje, držanja i prenošenja opojne droge *Cannabis*.

Sud je zaključio da su iskazi svjedoka, tj. ovlaštenih službenih lica Federalne uprave policije međusobno saglasni i nisu protivrječni. Tim iskazima se opisuje

postupak zakonitog provođenja posebnih istražnih radnji nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, te postupak provođenja posebnih istražnih radnji tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica, transportnih sredstava i predmeta koji stoje u vezi s njima. Oba navedena svjedoka saglasno navode da su iz presretnutih razgovora otkrili da je postojala česta komunikacija između A. K. i optuženog, te da je A. K., kada ponestane opojne droge, odmah pozivao optuženog i nakon što bi se našao s njim vršio daljnju prodaju. Također su saglasni i u pogledu tvrdnji da je optuženi kao vozač taksija često dolazio na adresu gdje je stanovao A. K., gdje se kraće zadržavao. Njihovi iskazi su potkrijepljeni izvještajima o provođenju posebnih istražnih radnji. Osim toga, iskazi tih svjedoka su potvrđeni nalazom i mišljenjem, te iskazom vještaka za mobilne i telefonske aparate.

Sud je zaključio da su osnovani navodi precizirane optužnice da je optuženi, zajedno sa S. Š. i A. Š., pristupio u grupu ljudi koju je organizovao i kojom je rukovodio A. K., sve radi neovlaštene prodaje, kupovine radi prodaje, držanja i prenošenja opojne droge *Cannabis*, s tim što je uloga optuženog bila da nabavi i proda opojnu drogu A. K. U prilog navedenom zaključku ide i činjenica da su S. Š. i A. Š. kao pripadnici grupe, te A. K. kao organizator grupe proglašeni krivim i osuđeni na kazne zatvora za krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH.

Iz svih provedenih dokaza je zaključeno da je kod optuženog postojala svijest da je nabavku i prodaju opojne droge vršio kao pripadnik organizovane grupe ljudi, koju je organizovao i kojom je rukovodio A. K., odnosno da je kod njega postojala svijest da takva grupa postoji, a čiji je on član, te da je tačno znao ko ima kakvu ulogu u toj grupi. Dakle, sud je tokom postupka utvrdio da je optuženi svjesno postao član organizovane grupe ljudi radi činjenja krivičnih djela vezanih na neovlaštenu proizvodnju i promet opojnih droga.

U pogledu izrečene kazne, sud je naveo da je od olakšavajućih okolnosti cijenio raniju neosuđivanost optuženog, da je porodičan čovjek i otac dvoje maloljetne djece. Od otežavajućih okolnosti sud je cijenio ulogu optuženog u vršenju krivičnog djela, te činjenicu da je duže vrijeme nabavljao i prodavao opojnu drogu u većim količinama organizatoru grupe radi daljnje prodaje opojne droge konzumentima. Sud je cijenio i jačinu ugrožavanja i povredu zaštićenog dobra jer je opštepoznato kakve posljedice nastupaju usljed kontinuiranog stavljanja

u promet opojne droge velikom broju konzumenata na širokom gradskom području, te da su posljedice konzumiranja opojnih droga teško narušavanje zdravlja.

Sud je, imajući u vidu sve navedene okolnosti, za počinjeno krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju od tri godine.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Sud je naveo da je činjenično stanje pravilno i potpuno utvrđeno i da je prvostepeni sud, upravo na osnovu takvog utvrđenja svih bitnih činjenica značajnih za presuđenje, opravdano zaključio da je optuženi kriv za krivičnopravne radnje koje su mu potvrđenom optužnicom stavljene na teret.

Data je detaljna analiza izvedenih dokaza, i to nakon što je prethodno prezentovan njihov realni sadržaj, pri čemu je prvostepeni sud za stav o tome kojim svjedocima poklanja vjeru, odnosno koje iskaze ispitanih svjedoka uzima vjerodostojnim i zbog čega u svojoj presudi dao u svemu određene i prihvatljive razloge.

Iz obrazloženja prvostepene presude proizlazi da je odluka o optuženikovoju krivici prvenstveno zasnovana na iskazima ovlaštenih službenih lica Federalne uprave policije, te da su njihovi iskazi, u smislu njihove uvjerljivosti i vjerodostojnosti, potkrijepljeni izvještajima o provođenju posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, te izvještajima Federalne uprave policije o provođenju posebne istražne radnje tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica i transportnih sredstava i predmeta, kao i iskazima svjedoka A. R. i E. K., čiji su iskazi i samostalno cijenjeni kao dokazi od značaja za presuđenje u konkretnoj krivičnopravnoj stvari.

Sud je također istakao da su kriminalnu djelatnost optuženog, onako kako je ona opisana u izreci prvostepene presude, svojim iskazima potvrdili i svjedoci odbrane, između ostalog, da su opojnu drogu kupovali od optuženog po cijeni od 3.000,00 KM za jedan kilogram.

- **Primjer 2.1.19.**

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 027665 17 K od 11. januara 2019. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 027665 19 Kž 22 od 10. septembra 2019. godine

Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga. Osuda na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i dva mjeseca, odnosno tri godine i deset mjeseci, dvije godine i deset mjeseci, tri godine i deset mjeseci, dvije godine i šest mjeseci te jednu godinu i dva mjeseca.

Drugostepenom presudom potvrđena je prvostepena presuda u odnosu na sedam (od ukupno osam) optuženih. Zakonitost dokaza; posebne istražne radnje. Naredbe sadrže dovoljno podataka za individualizaciju lica na koja se odnose i onda kada ta lica nisu određena ličnim imenima i prezimenima i drugim ličnim podacima, te tačnu oznaku posebnih istražnih radnji koje se određuju ili produžavaju, njihovo trajanje, postojanje razloga na osnovu kojih je sud utvrdio da postoje osnovi sumnje da je lice u odnosu na koje se određuju posebne istražne radnje počinilo krivično djelo u odnosu na koje se mogu primijeniti posebne istražne radnje, te razloga na osnovu kojih je sud utvrdio da se bez primjene posebnih istražnih radnji, odnosno na neki drugi način ne mogu pribaviti dokazi ili bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama.

Obrazložena odluka – propust prvostepenog suda da razmotri prigovor vezan za zakonitost pretresa stana jednog od optuženih – bitna povreda odredbi krivičnog postupka.

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu

Osam optuženih proglašeno je krivim zbog krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. i krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojne droge iz člana 238. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u vezi sa čl. 55. i 54. istog zakona, a jedan od optuženih i zbog krivičnog djela iz

člana 52. stav 1. tačka a) Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije Kantona Sarajevo.

Sud je utvrdio da je optuženi F. N. organizovao i rukovodio grupom ljudi, te da su ostali optuženi postali pripadnici grupe ljudi s ciljem neovlaštene nabavke, prerade, držanja i prodaje opojne droge, kao i da je jedan od optuženih bez odobrenja nadležnog organa držao vatreno oružje. Na taj način su radnjama opisanim u izreci presude počinili navedena krivična djela za koja su proglašeni krivima. Sud je dalje utvrdio da je iz presretnutih telefonskih komunikacija u inkriminisanom periodu vidljiva intenzivna telefonska komunikacija optuženih u tom predmetu, kako međusobno tako i između optuženih i krajnjih konzumenata, a odnosi se na prodaju, čuvanje, kupovinu i prijenos opojne droge. U tom smislu je ukazano da su pripadnici FUP-a, postupajući po naredbama Opštinskog suda, provodili posebne istražne radnje prema licima za koja se sumnjalo da vrše neovlašteni promet i prodaju opojnih droga, te da je provođenje posebnih istražnih radnji trajalo šest mjeseci. U tom periodu su pripadnici FUP-a u sistemu za zakonito presretanje komunikacija te tajnim praćenjima osumnjičenih i izvršenim zapljenama opojnih droga u više navrata prikupili dovoljno dokaza da se radi o organizovanoj prodaji opojne droge u sastavu grupe ljudi, čiji su pripadnici svjesno i dobrovoljno pristupili grupi s ciljem prodaje opojne droge i sticanja nezakonite koristi od prodaje opojne droge.

Sud ističe da se uvidom u prijedloge Tužilaštva i naredbe suda jasno može izvući zaključak da one sadrže poznate podatke o licima za koja (u to vrijeme) postoje osnovi sumnje da učestvuju u izvršenju krivičnog djela koje im se stavlja na teret, te je opisan i način tog učestvovanja u izvršenju za svako lice za koje je predloženo izdavanje naredbe i prema kojem je donijeta naredba za posebne istražne radnje, te obrazloženje razloga za njeno preduzimanje i obrazloženje zašto se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način, te da je njihovo pribavljanje povezano s nesrazmjernim poteškoćama, kao i sve druge sadržaje koje propisuje pomenuta zakonska odredba. Suprotno tvrdnjama odbrane, te okolnosti su sudu putem prijedloga Tužilaštva obrazložene i sud ih je cijenio prilikom izdavanja naredbe, te na njima zasnovao svoju odluku o osnovanosti prijedloga Tužilaštva, a cijeneći konkretne rezultate posebnih istražnih radnji, te su osnovi sumnje da su tada osumnjičeni počinili krivična djela koja im se stavljaju na teret uvijek bili potkrijepljeni konkretnim dokazima, izvještajima o dotad

provedenim radnjama, koji su sudu dostavljani periodično i blagovremeno. Pri tome, stepen osnova sumnje u datoj fazi istrage, koji je potreban za provođenje posebnih istražnih radnji, logično je niži od stepena osnovane sumnje za koji odbrana smatra da je trebao biti obrazložen u naredbi kojom se određuje provođenje posebnih istražnih radnji. Naime, u početnoj fazi istrage, upravo se zbog postojanja osnova sumnje započinju provoditi posebne istražne radnje s ciljem da se prikupi dovoljno dokaza iz kojih bi se mogao izvesti zaključak o postojanju osnovane sumnje da su osumnjičeni počinili krivično djelo. Kada se ispuni taj uslov, tužilac donosi tužilačku odluku, a iz naredbi za provođenje posebnih istražnih radnji sasvim su dovoljno obrazloženi osnovi sumnje, kako to predviđa zakonska odredba čl. 130. i 132. ZKPFBiH, s onoliko podataka koliko je to bilo poznato u trenutku izdavanja naredbe.

Također je odbrana isticala kako su u naredbama Opštinskog suda samo paušalno navedeni razlozi zašto se dokazi u istrazi ne mogu pribaviti na neki drugi način, odnosno da bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama, te odbrana insistira na konkretnim obrazloženjima i navodima koje je Tužilaštvo trebalo da dostavi sudu, a sud da, prema stanovištu odbrane, cijeni i taksativno nabraja sve druge istražne radnje koje su Tužilaštvu i policijskim agencijama na raspolaganju, kako bi se opravdalo provođenje posebnih istražnih radnji kao krajnje intruzivna mjera kojom se narušava pravo na privatnost. U vezi s tim navodima, sud podsjeća da je pravo na privatnost garantovano odredbom člana 8. Evropske konvencije, ali ono nije apsolutno, te je u određenim zakonitim i opravdanim situacijama dozvoljeno odstupanje, odnosno ograničavanje koje propisuje određena država zakonom, odnosno drugim propisom (*margin of appreciation*). Naime, to konvencijsko pravo krši se i provođenjem drugih istražnih radnji i aktivnosti kao što su radnje pretresanja i oduzimanja predmeta koji će poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku i brojne druge istražne radnje, a koje u naravi podrazumijevaju ograničenje osumnjičenih u njihovoj slobodi i drugim pravima, a kako to zahtijeva načelo zakonitosti, ukoliko su one provedene pod uslovima propisanim ZKP-om, kao što je to u konkretnom predmetu slučaj. Naime, ZKPFBiH je predvidio kao jednu od istražnih radnji i posebne istražne radnje upravo kako bi se omogućilo pribavljanje dokaza u istrazi, a za krivična djela s propisanom kaznom zatvora od tri godine i težom, upravo zbog specifičnosti takvih istraga kojima se nastoji dokazati postojanje organizovanih grupa, s ciljem organizovane prodaje opojnih droga i drugih krivičnih djela počinjenih u sastavu

grupe, kod kojih i sam način djelovanja grupe i opis načina djelovanja grupe predstavlja i obrazloženje i razlog zašto dokaze nije moguće pribaviti na drugi način ili bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama. U vezi s tim, sud podsjeća na iskaz svjedoka koji je na glavnom pretresu, između ostalog, govorio i o tome kako je provođenje posebnih istražnih radnji bilo neophodno jer na drugi način nisu mogla biti dokumentovana izvršenja krivičnih djela s obzirom na oprez koji je kod izvršilaca prisutan u dogovoru i izvršenju krivičnih djela neovlaštene prodaje opojne droge, kao i na načine izvršenja, odnosno primopredaje koja se uglavnom dešava između pojedinaca, na samo njima poznatim lokacijama, a što je specifično upravo za ta krivična djela.

Prema tome, nesporno je da sadržaj naredbi o posebnim istražnim radnjama mora zadovoljavati zakonom propisane uslove, međutim, u konkretnom slučaju iz uložених materijalnih dokaza Tužilaštva – prezentovanih naredbi vidljivo je, prije svega, da nije riječ o *ex lege* nezakonitim dokazima, što bi bilo u slučaju da nije postupljeno u smislu člana 135. ZKPFBiH, koji jasno propisuje da ako su radnje iz člana 130. ZKPFBiH preduzete bez naredbe sudije za prethodni postupak ili u suprotnosti s njom, na tim pribavljenim podacima ili dokazima ne može se zasnivati sudska odluka. U konkretnom slučaju, proizlazi da se ne radi o nezakonitim dokazima, u smislu navedene zakonske odredbe, niti da je došlo do propusta u smislu nepostojanja naredbi suda za izvođenje posebnih istražnih radnji ili da sadržaj naredbi ne odgovara, odnosno da ne zadovoljava uslove i standarde odredbi ZKP-a koje regulišu provođenje posebnih istražnih radnji, kao ni da su posebne istražne radnje provedene van okvira sudskih naredbi, odnosno da njihov sadržaj ne odgovara ili je u suprotnosti s naredbama suda.

Shodno navedenom, odlučujući o prigovoru zakonitosti dokaza proizašliх iz provođenja posebnih istražnih radnji u krivičnom postupku, a imajući u vidu sve navedeno, sud nalazi da se ne radi o nezakonitim dokazima na kojim sud ne bi mogao zasnovati svoju odluku, a prema tome niti da je provođenjem posebnih istražnih radnji došlo do povrede osnovnih prava i sloboda optuženih, tako da nisu osnovani prigovori odbrane koji se odnose na zakonitost posebnih istražnih radnji i dokaza Tužilaštva koji su proizašli iz posebnih istražnih radnji, pri čemu je vijeće imalo u vidu i odluku Ustavnog suda u predmetu broj AP-883/17 od 17. januara 2018. godine.

Dalje, neosnovan je prigovor odbrane da se posebne istražne radnje ne mogu provoditi protiv N. N. lica, samo uz identifikaciju nadimka i broja telefona, zato što, prije svega, ako se istraga može provesti protiv nepoznatog počinioca i preduzimati sve istražne radnje s ciljem otkrivanja počilaca i saučesnika u izvršenju nekog krivičnog djela, onda se nedvojbeno protiv N. N. lica mogu preduzimati i posebne istražne radnje, koje, između ostalog, i služe upravo da se identifikuje počilac krivičnog djela, te da se prikupe dokazi o njegovom nezakonitom djelovanju, pri čemu to lice nije apsolutno nepoznato jer iako se posebna istražna radnja provodi prema N. N licu, ono u toj fazi već ima nadimak ili broj telefona kojim se služi, pa se upravo i posebnim istražnim radnjama dolazi do identiteta tog lica, tj. imena i prezimena.

Odbrana je u toku izvođenja dokaza dalje prigovarala nezakonitosti dokaza pretresanja i vještačenja mobilnih telefona oduzetih od optuženih, ali i svjedoka u toku istrage. Tako je odbrana isticala da su, ukoliko je naredbom suda bio određen pretres mobilnih telefona kao predmeta izvršenja, neophodno morali biti sačinjeni zapisnici o pretresanju, a koji u tom predmetu nisu bili uloženi kao dokaz Tužilaštva. U vezi s tim, sud je ocijenio taj prigovor neosnovanim, imajući u vidu zakonsku odredbu člana 76. ZKPFBiH koja propisuje obaveznu sačinjavanja zapisnika o pretresanju u slučaju pretresanja stana, prostorija ili lica, a ne i prilikom pretresanja predmeta.

Prema ocjeni suda, iz dokaza optužbe, prvenstveno kontinuirane i intenzivne komunikacije između pojedinih optuženih i optuženih i krajnjih kupaca opojne droge – konzumenata proizlazi da su optuženi bili svjesni da se radi o opojnoj drogi i da je između optuženih postojao dogovor u vezi s počinjenjem inkriminiranih djela koja im se stavljaju na teret. Da su optuženi bili svjesni da postupaju u okviru organizovane grupe ljudi, u smislu člana 2. stav 20. KZFBiH, tj. grupe koja je formirana, dakle nije nastala spontano, direktno radi počinjenja sljedećeg krivičnog djela, a čiji članovi ne moraju imati formalno određene uloge, te koja ne mora imati slijed članstva, niti razvijenu organizaciju, prvenstveno proizlazi iz presretnutih razgovora, a sve to s obzirom na to da je između samih optuženih u više navrata postojao dogovor da zajednički neovlašteno vrše promet opojne droge. Sam kontinuitet i brojnost dogovora između optuženih u inkriminisanom periodu, te njihovo značenje pouzdano ukazuju da su optuženi počinili navedena krivična djela. Pri tome, u vezi s navodima pojedinih optuženih da od ostalih

optuženih poznaju samo jednog ili dvojicu (odnosno da se ne poznaju svi međusobno), istaknuto je da za postojanje organizovane grupe i utvrđenje o pripadnosti grupi nije ni neophodno lično međusobno poznanstvo između svih pripadnika grupe (niti je to obično slučaj u praksi), nego je to upravo svijest svakog pojedinog optuženog da postupa u okviru organizovane grupe ljudi, što je, prema ocjeni suda, s obzirom na sadržaj i brojnost međusobne komunikacije, količinu pronađene opojne droge i period djelovanja, u konkretnom predmetu slučaj.

Prilikom odmjeravanja kazne sud je imao u vidu svrhu kažnjavanja i sve okolnosti koje utiču na to da kazna bude manja ili veća (otežavajuće i olakšavajuće okolnosti), a naročito stepen krivice, pobude iz kojih je djelo počinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo počinjeno, raniji život svakog od počilaca, njegove lične prilike i njegovo ponašanje nakon počinjenog krivičnog djela. Sud je od otežavajućih okolnosti kod svih optuženih cijenio upornost prilikom izvršenja krivičnog djela, koja se ogleda u učestalosti prodaje opojne droge krajnjim konzumentima u inkriminisanom periodu, te dalje kod četvero optuženih njihovu raniju osuđivanost.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Odbijaju se kao neosnovane žalbe tužiteljice i branilaca sedmero optuženih i potvrđuje prvostepena presuda u odnosu na te optužene. U odnosu na jednog optuženog uvažava se žalba branilaca, prvostepena presuda se ukida u dijelu izreke koji se odnosi na tog optuženog pa se predmet u tom dijelu vraća tom sudu na ponovno suđenje.

Neosnovane su žalbene tvrdnje branilaca da naredbe Opštinskog suda u Sarajevu o provođenju posebnih istražnih radnji ne sadrže razloge o odlučnim činjenicama na način kako je to propisano članom 131. ZKPFBiH. Naime, taj sud se uvidom u naredbe na koje se branioci pozivaju uvjerio da konkretne naredbe suda sadrže neophodne elemente i dovoljne razloge o svemu onome što je propisano odredbom člana 130. i člana 132. stav 1. ZKPFBiH, počev od činjeničnog osnova krivičnog djela i postojanja osnova sumnje da optuženi (u to vrijeme osumnjičeni) N. N. na području opštine V. od njemu poznatih lica nabavlja opojnu drogu amfetamin/*speed* i *Cannabis*, te da drogu skriva na njemu poznatim mjestima i zajedno s njemu poznatim licima vrši prepakivanje opojne droge

u količine pogodne za uličnu prodaju, nakon čega telefonom dogovara mjesto i vrijeme isporuke i prodaje opojne droge na različitim mjestima na području opštine V. Također, one obuhvataju detaljan sadržaj nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija konkretnih telefonskih brojeva i telefonskog aparata sa IMEI brojem. U obrazloženju naredbi iznose se i razlozi koji opravdavaju određivanje posebnih istražnih radnji, ispunjenost uslova u odnosu na visinu propisane kazne koja se može izreći za konkretno krivično djelo, te konačno utvrđenje suda da se na drugi način ne mogu pribaviti dokazi, odnosno da bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama. Usklađenost konkretnih naredbi s ranije navedenim procesnim odredbama, a suprotno žalbenom isticanju branilaca, potvrđuje i sadržaj naredbi donesenih u narednom periodu trajanja posebnih istražnih radnji, u kojima se prate rezultati posebnih istražnih radnji koji su proistekli iz prethodnih naredbi (kasnijim naredbama se obuhvataju i drugi osumnjičeni), obuhvataju se novi telefonski brojevi, te se obustavlja provođenje posebnih istražnih radnji prema određenim telefonskim brojevima nakon saznanja da su osumnjičeni u međuvremenu prestali koristiti te telefonske brojeve. Uz sve to, u kasnijim naredbama se određuju i druge posebne istražne radnje iz člana 130. stav 2. tačka d) ZKPFBiH (tajno praćenje i tehničko snimanje lica i transportnih sredstava koja stoje u vezi s njim). Naprijed istaknuto, prema ocjeni suda, opravdava zaključak da se u konkretnom slučaju radi o potpuno zakonitom provođenju posebnih istražnih radnji u kojima je svako određivanje, produženje i proširenje njihove primjene prema osumnjičenim od nadležnog suda proisteklo iz jednog dinamičnog i neprekidno aktuelnog postupka njihove realizacije od (u naredbama određenih policijskih i tužilačkih) nosilaca tih aktivnosti. Nadalje, bez konačnog uticaja na zakonitost naredbi o provođenju posebnih istražnih radnji Opštinskog suda u Sarajevu ostala su i žalbena isticanja branilaca kojima se zakonitost tih naredbi pokušava dovesti u pitanje tvrdnjom da se posebne istražne radnje ne mogu određivati prema N. N. licima i da je to suprotno odredbi člana 132. stav 1. ZKPFBiH kojom je propisano da naredba sudije za prethodni postupak (u vezi s istražnim radnjama iz člana 130. stav 2. ZKPFBiH), između ostalog, sadrži podatke o licu protiv kojeg se radnja preduzima. Ovo stoga što je taj sud izvršio uvid u ranije navedene naredbe, te ustanovio da se niti u jednoj od tih naredbi ne radi o isključivom određenju da se posebne istražne radnje odnose na N. N. lice jer se izrekom tih naredbi posebne istražne radnje određuju najprije protiv osumnjičenih s punim ličnim podacima, zatim protiv N. N. lica koja koriste konkretno određene telefonske brojeve, odnosno N. N. lica za koja se osim telefonskog broja u naredbi

navodi i nadimak tih lica, a što sve u daljnjem ukazuje da je u naredbama i za ta N. N. lica sadržano dovoljno individualnih podataka koji u konačnici predstavljaju osnov za njihovu identifikaciju, pri čemu posebno treba istaći da iz obrazloženja tih naredbi također proizlazi da se do takvih djelimičnih podataka došlo pregledom relevantnih dijelova nadziranih telefonskih razgovora (što je sve u prijedlogu Tužilaštva dokumentovano odgovarajućim službenim zabilješkama službenih lica koja su ih izdvojila iz tih nadziranih komunikacija). Za ocjenu zakonitosti tih radnji okolnosti na koje se pozivaju branioci nemaju onaj značaj koji im se žalbama pridaje. Ta ocjena primarno zavisi od toga da li je sud izvršio stvarnu kontrolu zakonskih uslova u smislu postojanja opravdanja da se tražena posebna istražna radnja odobri.

Braniteljica jednog od optuženih tvrdi da u roku od 24 sata nije opismenjena naredba, niti postoji zabilješka sudije za prethodni postupak o postupanju u odnosu na optuženog kojeg ona zastupa, a koji prigovor i navod odbrane sud u pobijanoj presudi nije uzeo u razmatranje. Sud ističe da ti žalbeni prigovori dovode u pitanje zakonitost pobijane presude u odnosu na tog optuženog. S ciljem provjere tih žalbenih navoda sud je izvršio uvid u relevantni dio zapisnika s glavnog pretresa tokom kojeg je braniteljica optuženog iznijela završnu riječ, te se uvjerio da je na istovjetan način ukazano na nezakonitost izvršenog pretresa u stan optuženog prilikom njegovog lišenja slobode, a sve kod okolnosti da povodom usmene naredbe sudije za prethodni postupak za pretresanje prostorija, lica i stvari, nakon toga, kako se u završnoj riječi i u žalbi navodi, nije postupljeno u skladu s odredbom člana 70. stav 2. ZKPFBiH. Dalje, sud se uvjerio da u obrazloženju pobijane presude u vezi s braniteljičinim ukazivanjem u završnoj riječi nisu dati bilo kakvi razlozi, te je na taj način u prvostepenoj presudi ostvarena bitna povreda odredbi krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKPFBiH, odnosno nisu dati razlozi o odlučnim činjenicama.

Napomena: Jedan od optuženih protiv navedenih presuda podnio je apelaciju Ustavnom sudu BiH koji je u Odluci broj AP-4629/19 zaključio da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 3. tačka d) Evropske konvencije u konkretnom krivičnom

postupku sagledanom u cjelini zbog činjenice da su kao dokazi korišteni materijali dobijeni preduzimanjem posebnih istražnih radnji i radnjama pretresanja i vještačenja iz faze istrage (na osnovu naredbi Opštinskog i Kantonalnog suda), budući da su u konkretnom slučaju poštovana sva prava apelantove odbrane. Također, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi za svoje odluke dali detaljno, jasno i argumentovano obrazloženje u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava proisteklog iz izvedenih dokaza, uz njihovu pojedinačnu i međusobnu ocjenu, kao i o tome zašto su izveli zaključak da je apelant počinio inkriminisane radnje obuhvaćene krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH u sticaju s produženim krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. istog zakona, koje mu je, između ostalog, stavljeno na teret, pri čemu je apelantova odbrana imala jednaku mogućnost kao i „optužba“ da predlaže i pobija dokaze. Dakle, nije ostalo niti jedno nerazjašnjeno pitanje na apelantovu štetu, uz navođenje jasnih i argumentovanih razloga, pri čemu nema elemenata koji bi ukazivali na proizvoljnu primjenu prava.

- **Primjer 2.1.20.**

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 033808 19 K 2 od 15. maja 2019. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 033808 19 Kž 2 od 21. oktobra 2019. godine

Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga; prihvaćena izjava o priznavanju krivice optuženog; osuda na kaznu zatvora u trajanju od tri godine i tri mjeseca.

Zakonitost dokaza – privremeno oduzimanja predmeta i posebne istražne radnje. Nije se radilo o predmetima čiji popis nije bio moguć i koji su zbog toga stavljeni u omot i zapečaćeni, iz čega bi proizlazila tužiočeva obaveza da postupi u smislu člana 85. stav 1. ZKPFBiH. Neulaganjem u spise predmeta naredbi suda o posebnim istražnim radnjama nije dovedena u pitanje zakonitost tih posebnih istražnih radnji.

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu

Optuženi je počinio krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. KZFBiH, te produženo krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH u vezi sa članom 55. istog zakona, te je uz primjenu odredbi o sticaju u smislu člana 54. KZFBiH osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od tri godine i tri mjeseca. Prihvaćena je izjava o priznavanju krivice.

Ocjenom dokaza i njima utvrđenih činjenica i okolnosti, a naročito dokaza prikupljenih provođenjem posebnih istražnih radnji nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, potvrda o privremenom oduzimanju predmeta od optuženih kao i konzumenata, te sačinjenih nalaza vještačenja oduzete materije konzumenata i optuženih kojim je utvrđeno da je u pitanju opojna droga *Cannabis* i amfetamin, nesporno je utvrđeno da je optuženi postao član organizovane grupe ljudi s ciljem činjenja krivičnih djela propisanih zakonom u Federaciji, te je s ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi prodavao, nudio na prodaju, odnosno radi prodaje nabavljao, držao, prenosio i posredovao u prodaji, odnosno kupovini materije propisom proglašene opojnom drogom, odnosno da je optuženi s ciljem činjenja produženog krivičnog djela iz člana 238. stav 1. KZFBiH u vezi sa članom 55. istog zakona organizovano i djelujući u sastavu organizovane grupe ljudi s ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi prodavao, nudio na prodaju, odnosno radi prodaje nabavljao, držao, prenosio i posredovao u prodaji i kupovini materije propisom proglašene opojnom drogom *Cannabis* i amfetamin dogovarajući telefonom način, vrijeme, mjesto i cijenu droge, te da slijedom svega navedenog proizlazi da je optuženi počinio krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. KZFBiH i krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH, sve u vezi sa članom 54. KZFBiH.

Preduzete radnje optuženog ukazuju da je navedena krivična djela počinio s direktnim umišljajem, odnosno da je bio svjestan svojih djela i htio njihovo izvršenje jer je znao da je promet opojne droge zabranjen i da je htio njegovo vršenje u sastavu organizovane grupe ljudi.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Žalbe optuženog i njegovog branioca odbijaju se kao neosnovane i prvostepena presuda se potvrđuje.

Branilac optuženog, između ostalog, ističe da se zaključak prvostepenog suda o krivici optuženog zasniva na dokazima koji se nisu mogli koristiti za izvođenje takvog zaključka. U vezi s tim, branilac optuženog ukazuje na potvrde o privremenom oduzimanju predmeta, te da oduzeti predmeti po svom izgledu, obliku i sastavu nisu određeni da bi se jasno mogli identifikovati, zbog čega je bilo potrebno postupiti prema članu 85. ZKPFBiH, kako bi se utvrdila njihova istovjetnost, pa je nepostupanjem po navedenoj odredbi člana 85. ZKPFBiH počinjena bitna povreda odredbi krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka i) ZKPFBiH.

Braniočeva žalbena tvrdnja je odbijena kao neosnovana. Sud ističe da je odredbom člana 82. stav 1. ZKPFBiH propisano da će se, nakon privremenog oduzimanja predmeta i dokumentacije, u zapisniku popisati privremeno oduzeti predmeti i dokumentacija i o tome izdati potvrda, dok je stavom 2. navedene odredbe propisano da, ako popis predmeta i dokumentacije nije moguć, predmeti i dokumentacija će se staviti u omot i zapečatiti. Članom 85. stav 1. istog zakona propisano je da otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije čiji popis nije moguć, zbog čega su stavljeni u poseban omot i zapečaćeni, vrši tužilac ili ovlašteno službeno lice na osnovu pismenog odobrenja koje je izdao tužilac. Međutim, iz stanja spisa slijedi da su prilikom pretresanja optuženog i lica navedenih u žalbi oduzeti predmeti popisani te izvršena njihova numeracija u potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta na koje se ukazuje u žalbi branioca optuženog, a što slijedi iz zapisnika i izvještaja o izvršenim pretresanjima. Stoga, iz navedenog slijedi da se nije radilo o predmetima čiji popis nije bio moguć i koji su zbog toga stavljeni u omot i zapečaćeni, iz čega bi proizlazila tužiočeva obaveza da postupi u smislu

člana 85. stav 1. ZKPFBiH. Takvim postupanjem s oduzetim predmetima nije dovedena u pitanje njihova istovjetnost s obzirom na to da su predmeti popisani u potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta, u zapisnicima i izvještajima o pretresanju, pri čemu su i opisani po svom izgledu, težini i vrsti, nakon čega su vršena hemijska vještačenja. Stoga se ne može prihvatiti tvrdnja branioca optuženog da su oduzeti predmeti neodređeni i da je stoga bilo neophodno tužιοčevο postupanje u smislu člana 85. stav 1. ZKPFBiH jer se navedena odredba, kao i odredba člana 82. stav 2. istog zakona, odnosi na predmete čiji popis nije moguć, a što u konkretnom predmetu nije slučaj. Iz navedenih razloga sud nalazi da braniočevom žalbom nije dovedena u pitanje zakonitost tih dokaza na kojim je prvostepeni sud zasnovao svoj zaključak o krivici optuženog, pa nije počinjena bitna povreda odredbi krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka i) ZKPFBiH, na koju je u žalbi ukazano.

Sud je utvrdio neosnovanim i braniočeve žalbene navode da se prvostepena presuda zasniva na nezakonitim dokazima jer u spise predmeta nisu uložene naredbe suda o posebnim istražnim radnjama. Prema obrazloženju te presude, Vrhovni sud FBiH je utvrdio da su u konkretnom slučaju u spise predmeta uloženi dokazi iz kojih proizlazi da su posebne istražne radnje primijenjene na osnovu naredbe suda, a da je iz zapisnika s ročišta za razmatranje izjave o priznanju krivice vidljivo da je branilac na tom ročištu izjavio da on i optuženi ne osporavaju naredbe za određivanje posebnih istražnih radnji, da su u toku istrage upoznati s njihovim sadržajem i da nije potrebno njihovo ulaganje u sudski spis. Sud je zaključio da u konkretnom slučaju neulaganjem u spise predmeta tih naredbi nije dovedena u pitanje zakonitost posebnih istražnih radnji. Osim toga, u presudi Vrhovnog suda FBiH je istaknuto da, iako branilac tvrdi da je neulaganjem u spise predmeta tih naredbi povrijeđeno pravo optuženog iz člana 8. Evropske konvencije, sud te navode nije mogao ispitati jer žalba ne sadrži razloge zašto samo neulaganje tih naredbi u spise predmeta predstavlja povredu člana 8. Konvencije.

- **Primjer 2.1.21.**

Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj 28 0 K 030789 18 Kžk od 28. septembra 2018. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 28 0 K 030789 19 Kžž od 29. aprila 2019. godine

Drugostepenom presudom potvrđena je prvostepena presuda kojom je optuženi proglašen krivim za krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca. Izrečena je sigurnosna mjera oduzimanja predmeta.

Zakonitost dokaza, naredba za vještačenje – braniočeva tvrdnja da je vještačenje obavljeno bez pismene naredbe tužioca ili suda te da je time prekršena odredba člana 110. stav 1. ZKPFBiH koja određuje da pisanu naredbu za vještačenje izdaje tužilac ili sud ocijenjena je neosnovanom jer je iz spisa proizlazilo da su u konkretnom slučaju ovlaštena službena lica, u smislu člana 236. ZKPFBiH, nakon obavještavanja tužioca i po njegovom ovlaštenju, izvršila uviđaj, kojom prilikom su izuzete stabljike koje asociraju na marihuanu i, potom, u skladu sa članom 236. pomenutog zakona, odredila potrebno vještačenje pa im za to nije bila potrebna naredba tužioca ili suda u smislu člana 110. stav 1. ZKPFBiH.

Presuda Kantonalnog suda u Tuzli

Optuženi je proglašen krivim za krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca. Izrečena je sigurnosna mjera oduzimanja predmeta.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Osporavajući zakonitost pobijane presude branilac optuženog u žalbi, između ostalog, navodi da je nezakonit dokaz nalaz i mišljenje vještaka i njegov iskaz dat na glavnom pretresu pred prvostepenim sudom i da se na takvom dokazu nije mogla zasnovati pobijana presuda. Nezakonitost tog dokaza branilac

optuženog zasniva na tvrdnji da se radnja vještačenja može obaviti samo na osnovu naredbe suda ili tužioca u skladu s odredbom člana 110. stav 1. ZKPFBiH. Naglasio je da navedeni vještak za svoj nalaz i mišljenje nije imao naredbu suda ili tužioca, dodajući da takva naredba nije ni navedena kao dokaz koji je izveden u krivičnom postupku. Ti žalbeni prigovori branioca optuženog nisu osnovani.

Sud je istakao da su, u smislu odredbe člana 236. ZKPFBiH, ovlaštena službena lica nakon obavještavanja kantonalnog tužioca i po njegovom ovlaštenju izvršila uviđaj u smislu pomenute zakonske odredbe, kojom prilikom je evidentirana 21 stabljika koja asocira na stabljike marihuane, koja je izuzeta od optuženog, te sačinila fotodokumentaciju. Prema mišljenju tog suda, ovlaštena službena lica su imala ovlaštenja da odrede potrebna vještačenja. Kako iz zakonskog određenja pomenute odredbe proizlazi da ovlaštena službena lica određuju potrebna vještačenja uporedo s obavljanjem uviđaja, onda ta vještačenja predstavljaju valjane dokaze u krivičnom postupku. Za tako nešto nije potrebna naredba tužioca ili suda u smislu člana 110. stav 1. ZKPFBiH jer su ovlaštena službena lica, prema odredbi člana 236. istog zakona, mogla odrediti potrebna vještačenja i nisu trebala, kako to tvrdi branilac optuženog, o tome posebno obavještavati kantonalnog tužioca. Ovo iz jednostavnog razloga jer je prema zapisniku o uviđaju kantonalni tužilac ovlastio ovlaštena službena lica da izvrše uviđaj, a oni su sve preduzete radnje tokom uviđaja dokumentirali u zapisniku o uviđaju.

- **Primjer 2.1.22.**

**Presuda Apelacionog suda Brčko distrikta BiH broj
96 0 K 025282 17 Kž 6 od 9. marta 2017. godine**

Primjena načela in dubio pro reo; dokazi na nivou indicija; odluka o krivici optuženog ne može se zasnivati na presudi donesenoj na osnovu sporazuma o priznanju krivice koji su zaključila druga lica.

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta BiH optuženi je oslobođen optužbe da je radnjama opisanim u izreci presude počinio produženo krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 232. stav 1. u vezi sa članom 55. KZBD. Osnovni sud je zaključio da je dokazni

materijal na kojem je Tužilaštvo zasnivalo optužnicu ostao na nivou indicija i da ti dokazi nisu dovoljni da bi optuženi bio proglašen krivim za krivično djelo koje mu se stavlja na teret. Naime, zaključeno je da provedeni dokazi nisu takvog kvaliteta da bi se sa sigurnošću moglo zaključiti da je oduzeta opojna droga kokain kritične prilike kupljena od optuženog. Također je navedeno da na osnovu dokaza provedenih u prvostepenom postupku nije bilo moguće pouzdano zaključiti da je optuženi počinio krivičnopravne radnje opisane u tač. 2. i 3. izreke pobijane presude. Osnovni sud Brčko distrikta BiH je, primjenjujući odredbe člana 3. stav 2. ZKPBD (*in dubio pro reo*), optuženog oslobodio optužbe.

Apelacioni sud Brčko distrikta BiH je prihvatio zaključke prvostepenog suda da argumentacija Tužilaštva Brčko distrikta BiH u kojoj se poziva na pravosnažnu presudu Osnovnog suda Brčko distrikta BiH kojom je drugo lice proglašeno krivim da je kupilo jedan paket opojne droge od optuženog nije od presudnog značaja, a sama po sebi niti dovoljna za pravilno utvrđenje odlučnih činjenica. Navedeno je da je to zbog činjenice da se zasniva na prihvatanju sporazuma o priznanju krivice s optuženim, a i zbog činjenice da optuženi tokom saslušanja u svojstvu svjedoka u tom krivičnom postupku nije potvrdio navode iz pomenute pravosnažne presude.

- **Primjer 2.1.23.**

Presuda Apelacionog suda Brčko distrikta BiH broj 96 0 K 088642 18 Kž od 17. aprila 2018. godine

Zakonitost dokaza; primjena načela in dubio pro reo; mogućnost zasnivanja presude na rješenju o prekršaju za koji je treće lice proglašeno odgovornim.

Presudom Apelacionog suda djelimično je usvojena žalba branioca optuženog i prvostepena presuda je preinačena tako što je optuženi osuđen da je radnjama opisanim u izreci počinio krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 232. stav 1. KZBD. Također, navedenom presudom optuženi je oslobođen da je određenim radnjama navedenim u izreci počinio identično krivično djelo.

Apelacioni sud je naveo da su neuvjerljive tvrdnje da je optuženi na nagovor inspektora prihvatio da prizna da je droga njegova, čime je želio ukazati da je njegovo priznanje ishodeno suprotno članu 10. ZKPBD BiH. Apelacioni sud je naveo da takvu braniočevu argumentaciju ne podržava niti jedan dokaz izveden tokom prvostepenog postupka, osim odbrane koju je iznio optuženi na glavnoj raspravi. Također, takve tvrdnje optuženog nije potvrdio niti jedan od saslušanih svjedoka, uključujući i inspektore koji su obavili razgovor s optuženim i njegovim saputnicima. Stoga je zaključeno da nemaju osnova braniočeve tvrdnje da je bilo koji dokaz proveden tokom prvostepenog postupka pribavljen povredom bilo kojeg prava optuženog u smislu člana 10. ZKPBD BiH.

U odnosu na oslobađajući dio presude, Apelacioni sud je zaključio da se braniočevom žalbom osnovano ukazuje da je prvostepeni sud pogriješio kada je na osnovu iskaza svjedoka koji je dao u istrazi na zapisnik Policije Brčko distrikta BiH i rješenja o prekršaju Osnovnog suda Brčko distrikta BiH zaključio da je na pouzdan način utvrđeno da je optuženi u ugostiteljskom objektu tom svjedoku prodao dva paketića s praškastom materijom koja sadrži psihotropnu tvar amfetamin.

U odnosu na iskaz tog svjedoka, Apelacioni sud je ukazao da se radi o nepouzdanom svjedoku čiji iskaz niti jedan drugi svjedok nije mogao potvrditi. Također, Apelacioni sud je naveo da, za razliku od zaključka prvostepenog suda, smatra da rješenje o prekršaju Osnovnog suda Brčko distrikta BiH nema nikakav značaj za ocjenu vjerodostojnosti iskaza svjedoka iz istrage zato što ono nije doneseno na osnovu prihvatanja odgovornosti okrivljenog za prekršaj. Riječ je o tzv. procesnom rješenju kojim je okrivljeni proglašen odgovornim zbog propuštanja, u smislu člana 46. stav 1. Zakona o prekršajima Brčko distrikta BiH jer se nije pojavio na usmenoj raspravi o kojoj je uredno obaviješten, a svoj izostanak nije opravdao. Prema tome, ocijenjeno je da donošenju navedenog rješenja nije prethodio postupak tokom kojeg je utvrđeno od koga je okrivljeni kupio opojnu drogu i u kojoj količini jer to zbog procesne naravi navedenog rješenja nije niti utvrđivano.

- **Primjer 2.1.24.**

Presuda Apelacionog suda Brčko distrikta BiH broj 96 0 K 101744 18 KŽ od 18. jula 2018. godine

Izuzetak od neposrednog izvođenja dokaza; konstituisanje produženog krivičnog djela kod krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 232. KZBD i u slučaju krivičnog djela omogućavanja uživanja opojnih droga iz člana 233. KZBD.

Presudom Apelacionog suda preinačena je presuda Osnovnog suda u pogledu odluke o sankciji tako što je optuženom zbog počinjenja krivičnih djela (neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 232. stav 1. KZBD, omogućavanje uživanja opojnih droga iz člana 233. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZBD i ugrožavanje sigurnosti iz člana 180. stav 1. KZBD) izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i četiri mjeseca.

Tokom postupka, u skladu sa članom 273. stav 2. ZKPBD, pročitani su iskazi svjedoka koji su davali tokom istrage Policiji Brčko distrikta BiH. Apelacioni sud je naveo da su netačne tvrdnje branioca optuženog da nisu bili ispunjeni uslovi propisani članom 273. stav 2. ZKPBD za čitanje iskaza tog svjedoka, te da je time njegovoj odbrani onemogućeno unakrsno ispitivanje svjedoka. Apelacioni sud je citirao član 273. stav 2. ZKPBD, a zatim je naveo da se za sve vrijeme prvostepenog postupka svjedok nalazio u inostranstvu i nije bilo moguće i pored više pokušaja prvostepenog suda, uključujući i izdavanje naredbe za prisilno dovođenje, osigurati njegovo neposredno saslušanje na glavnoj raspravi. U takvim okolnostima stekle su se sve procesne pretpostavke iz člana 273. stav 2. ZKPBD da se pročita iskaz svjedoka, što je prvostepeni sud i učinio na glavnoj raspravi. Tom prigodom optuženi i njegov branilac nisu imali nikakvih primjedbi na pročitani iskaz. Osim toga, branilac optuženog se nije usprotivio tužiocčevom prijedlogu da se iskaz iz istrage pročita, nego je povodom tog prijedloga na glavnoj raspravi dao prešutnu saglasnost izjavom da „odluku o tome prepušta sudu na ocjenu“. Također, braniocu je omogućeno da se izjasni o svemu što je taj svjedok izjavio u zapisnik u Policiji Brčko distrikta BiH, ali nakon što je tužilac pročitao iskaz optuženi i njegov branilac nisu stavili nikakve primjedbe, niti su dovodili u pitanje vjerodostojnost tog iskaza.

Apelacioni sud je zaključio da na taj način nije povrijeđeno pravo na odbranu optuženog, u smislu člana 297. stav 1. tačka d) ZKPBD.

U slučaju krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 232. KZBD, kao i u slučaju krivičnog djela omogućavanja uživanja opojnih droga iz člana 233. KZBD, radi se o krivičnim djelima s istim zaštićenim dobrom (zdravlje ljudi). Međutim, kako se radi o krivičnim djelima protiv „ličnih dobara“, u slučaju ova dva krivična djela nije moguće konstituisati produženo krivično djelo, u smislu člana 55. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, jer ih ne povezuje način počinjenja i istovjetnost oštećenog. Stoga je prvostepeni sud pravilno postupio kada je krivičnopravne radnje opisane u tač. 1, 2. i 3. izreke osuđujućeg dijela prvostepene presude, za koje je optuženog proglasio krivim, pravno kvalifikovao kao produženo krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 232. stav 1. KZBD, a krivičnopravne radnje iz tačke 4. izreke osuđujućeg dijela prvostepene presude kao posebno krivično djelo omogućavanja uživanja opojnih droga iz člana 233. stav 2. u vezi sa stavom 2. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, a ne kao jedno produženo krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 232. stav 1. KZBD, na čemu u žalbi insistira branilac optuženog, tako da time nije povrijedio Krivični zakon na štetu optuženog, u smislu člana 298. stav 1. tačka d) u vezi sa članom 55. stav 2. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

- **Primjer 2.1.25.**

**Presuda Apelacionog suda Brčko distrikta BiH
broj 96 0 K 104148 18 KŽ od 10. maja 2018. godine**

Zakonitost pretresanja izvršenog na osnovu usmene naredbe sudije za prethodni postupak; prigovor nepostojanja radnje otvaranja i pregleda oduzetih predmeta; razlika između pravne kvalifikacije krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga i pomoć počiniocu nakon počinjenog krivičnog djela.

Presudom Apelacionog suda usvojena je žalba branioca optužene i radnje koje su u prvostepenoj presudi pravno kvalifikovane kao krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 232. stav 1. u vezi sa članom 33. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine drugostepenom presudom su kvalifikovane kao krivično djelo pomoći počiniocu nakon počinjenog krivičnog djela iz člana 340. stav 2. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, te je optuženoj izrečena blaža kazna.

Apelacioni sud je naveo da je prvostepeni sud na osnovu uvida u „Kps spis“ utvrdio da je sudija za prethodni postupak sačinio službenu zabilješku u kojoj je unesen sadržaj njegovog razgovora s tužiocem koji mu se obratio telefonom sa zahtjevom da odobri pretres vikend-kuće. U toj zabilješci su navedeni podaci o vlasništvu parcela u blizini vikend-kuće koje je bilo potrebno pretresti, kao i naziv i vlasništvo vozila kojim je apelantica došla pred vikend-kuću, te da je sudija za prethodni postupak našao da je zahtjev osnovan, zbog čega je istog dana izdao naredbu za pretres. Te navode je prvostepeni otklonio u fazi rješavanja prethodnih prigovora. Nakon odobrenja sudije za prethodni postupak, tužilac je sačinio pisanu naredbu u skladu sa članom 57. stav 2. i članom 58. ZKPBD, koju je prije pretresa uručio optuženoj, odnosno svjedoku. U vezi s tim, ukazano je da odredbe člana 56. stav 2. ZKP-a ne predviđaju obavezu sudije za prethodni postupak da tužiocu dostavi primjerak službene zabilješke koju je sačinio prilikom odobravanja „usmene naredbe za pretres“, tako da tužilac i nije mogao u dokazni materijal uvrstiti navedenu službenu zabilješku, nego je nakon potvrđivanja optužnice braniocu kao dokazni materijal dostavio „usmenu naredbu za pretresanje i privremeno oduzimanje predmeta“, koju je sam sačinio nakon što je sudija za prethodni postupak zaključio da je njegov usmeni zahtjev opravdan.

Dalje, Apelacioni sud je ocijenio neosnovanim i žalbene navode da tokom dokaznog postupka nije kao dokaz proveden zapisnik o otvaranju privremeno oduzetih predmeta, a niti je tužilac preduzeo tu radnju. Ti navodi nemaju uporište u odredbi člana 71. ZKPBD jer je ta procedura obavezna u slučaju kada, u skladu sa članom 68. stav 2. ZKPBD, popis predmeta i dokumentacije nije moguć, pa se oni moraju staviti u omot i zapečatiti i pohraniti na mjestu kako to propisuje odredba člana 70. ZKPBD. U konkretnom slučaju iz dokaznog materijala provedenog tokom prvostepenog postupka nedvojbeno je utvrđeno

da su djelatnici Policije Brčko distrikta unaprijed bili upoznati sa sadržajem staklenke koja je bila zakopana u blizini vikend-kuće, tako da su prilikom pretresa sačinili zapisnike o pretresanju, kao i fotodokumentaciju, a nakon pronalaska staklenke s omotom u kojoj se nalazila opojna droga i potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta, koju je svojeručno potpisala optužena. Nakon otvaranja oduzetog paketa, vaganja i preliminarnog testiranja koje je u prisustvu optužene obavljeno u prostorijama Policije, na osnovu naredbe Policije, a kasnije i naredbe sudije za prethodni postupak, naloženo je da se staklenka s omotom u kojem se nalazi opojna droga kokain ima čuvati u depozitu Policije. Dakle, o svim radnjama preduzetim nakon pronalaska i privremenog oduzimanja staklenke s opojnom drogom od apelantice sačinjena je odgovarajuća fotodokumentacija i zapisnici koje su uredno potpisala sva službena lica koja su učestvovala u preduzimanju tih radnji, uključujući i apelanticu, pa je nejasno na osnovu čega branilac u žalbi prigovara „da je prekinut lanac kretanja (posjedovanja) dokaza” i da su zbog toga ti dokazi nezakoniti u smislu člana 10. stav 3. ZKPBĐ.

U pogledu pravne kvalifikacije djela, Apelacioni sud je zaključio da je krivično djelo iz člana 232. stav 1. KZ-a krivično djelo sa tzv. alternativnom dispozicijom, odnosno da se ono može počinuti preduzimanjem bilo koje od alternativno propisanih radnji. Međutim, iz tako (alternativno) postavljene dispozicije nesumnjivo se može zaključiti da svaka od pobrojanih mogućih radnji počinjenja mora biti preduzeta „radi stavljanja u promet opojne droge”, tako da se samo „držanje ili prenošenje”, ako ono nije preduzeto s ciljem daljnje prodaje, ne bi moglo smatrati krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojne droge iz člana 232. stav 1. KZ-a, nego bi se eventualno moglo raditi o prekršaju iz člana 85. stav 3. Zakona o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga Bosne i Hercegovine. Povreda KZBD sastoji se u tome da je prvostepeni sud nedvojbeno utvrđene radnje pomaganja u smislu člana 33. KZ-a nepotrebno pokušao definisati izvršilačkim radnjama, odnosno krivičnopравnim radnjama koje ne predstavljaju podupiranje tuđeg dijela, što pomagačke radnje po svojoj definiciji jesu, nego saizvršilačkim radnjama, što držanje i prenošenje radi daljnje prodaje po svojoj prirodi jest. Takav pristup je potpuno pogrešan zato što je pomaganje u počinjenju krivičnog djela moguće samo ako je ono počinjeno ili bar pokušano (ograničena akcesornost), s tim što pomagač u počinjenju krivičnog djela ne smije preduzeti bilo koju radnju koja ulazi u okvir zakonskog opisa krivičnog djela za koje se pomaže jer u toj situaciji

pomaganje kao najblaži oblik saučesništva prelazi u saizvršilaštvo. Nadalje, pojašnjeno je da je pomaganje u počinjenju krivičnog djela moguće najkasnije do njegovog definitivnog dovršenja, odnosno do nastupanja posljedice, tako da svaka djelatnost pomagača nakon tog momenta ne predstavlja pomaganje u počinjenju krivičnog djela, u smislu člana 33. KZ-a, nego eventualno posebno krivično djelo, ako je ono kao takvo propisano krivičnim zakonom. U konkretnom slučaju, prema stavu Apelacionog suda, očigledno je da su krivičnopravne radnje koje je preduzela apelantica bile usmjerene na skrivanje paketića praškaste materije koja u sebi sadrži opojnu drogu i koja je sasvim izvjesno bila nabavljena od njoj poznatog lica radi daljnje prodaje, što nedvojbeno upućuje na zaključak da je krivično djelo iz člana 232. stav 1. KZBD već bilo počinjeno. Zbog toga, krivičnopravne radnje koje su opisane u činjeničnom supstratu izreke prvostepene presude nemaju karakter radnji pomaganja u smislu člana 33. KZBD. Ovo zbog toga što nije moguće pomagati nekome da počinji krivično djelo ako je to krivično djelo u trenutku preduzimanja tih radnji već bilo dovršeno, tako da nije bilo zakonskog osnova da se apelantica proglašuje krivom zbog pomaganja u počinjenju krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojne droge iz člana 232. stav 1. u vezi sa članom 33. KZBD. Imajući u vidu da je apelantica preuzimanjem paketića opojne droge od njoj poznatog lica i zakopavanjem droge u neposrednoj blizini vikend-kuće očigledno pomogla licu koje je već počinilo krivično djelo (nabavilo opojnu drogu radi daljnje prodaje), a za djelo koje je to lice počinilo (član 232. stav 1. KZBD) može se izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, u apelantičnim radnjama su se ostvarila sva zakonska obilježja krivičnog djela pomoći počiniocu nakon počinjenog krivičnog djela iz člana 340. stav 2. KZBD.

Napomena: Odlukom o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda BiH broj AP-4410/18 od 23. juna 2020. godine odbijena je apelacija optuženog podnesena protiv Presude Apelacionog suda broj 96 0 K 104148 18 Kž od 10. maja 2018. godine i Presude Osnovnog suda Brčko distrikta BiH 96 0 broj K 1041480 17 K 12 od 11. decembra 2017. godine. Ustavni sud je zaključio da nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije jer u

okolnostima konkretnog slučaja nema ničega što bi uputilo na zaključak da su osporene presude zasnovane na nezakonitim dokazima, odnosno da je došlo do proizvoljne primjene odredbi ZKP-a ili zloupotrebe procesnog prava na apelantičinu štetu, ili da postupak u cjelini nije bio pravičan ili da su na bilo koji način povrijeđene garancije prava na pravičan postupak.

- **Primjer 2.1.26.**

**Presuda Apelacionog suda broj 96 0 K 104740 18 KŽ
od 3. jula 2018. godine**

Presuda kojom se optuženi oslobađa optužbe; nemogućnost zasnivanja presude na iskazu optuženog iz istrage koji je dao u svojstvu svjedoka.

Presudom Apelacionog suda potvrđena je presuda Osnovnog suda Brčko distrikta BiH kojom je optuženi oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 232. stav 1. u vezi sa članom 31. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Apelacioni sud je zaključio da je prvostepeni sud pravilno postupio kada nije prihvatio kao vjerodostojan iskaz saoptuženika kao svjedoka jer zbog svoje nepouzdanosti ne može predstavljati valjan činjenični osnov za zaključak o krivici optuženog. Također, ocijenjeno je da se ne može prihvatiti kao pravilan tužiočev stav koji je pokušao diskreditovati iskaz (odbranu) optuženog podsjećajući ga na ono što je tokom istrage izjavio u Policiji na zapisnik kada je saslušan u svojstvu svjedoka. Ovo zbog toga što prilikom saslušanja optuženog na glavnoj raspravi, kada on pristane dati iskaz u korist svoje odbrane, nije dopušteno, radi njegove diskreditacije (podsjećanja), koristiti zapisnik o iskazu iz istrage ako je u skladu s tim zapisnikom saslušan u nekom drugom svojstvu, a ne u svojstvu osumnjičenog. U vezi s tim, uvjerljivost ili neuvjerljivost argumentacije kojom optuženi obrazlaže zašto je prilikom saslušanja u svojstvu osumnjičenog porekao svoje učestvovanje u počinjenju krivičnog djela, za razliku od iskaza koji je dao u svojstvu svjedoka u kojem je i sebe inkriminisao, ne može predstavljati prihvatljiv osnov da mu se predočava zapisnik o njegovom iskazu koji je dao

u nekom drugom svojstvu. Naime, prilikom saslušanja u svojstvu svjedoka lice se poučava u skladu sa članom 86. ZKPBD, dok se u slučaju saslušanja u svojstvu osumnjičenog osumnjičeni/optuženi poučava u skladu sa članom 78. ZKPBD, što za razliku od saslušanja u svojstvu svjedoka uključuje i upoznavanje osumnjičenog s krivičnim djelom za koje se osnovano sumnjiči. Zbog toga, nespojiv je takav dvojni status optuženog u istom krivičnom postupku (svjedok – osumnjičeni), pa je nedopušteno prilikom saslušanja optuženog (svjedočenja u korist svoje odbrane) radi podsjećanja (diskreditacije) koristiti zapisnik iz istrage kada je optuženi saslušan u nekom drugom svojstvu (svjedok).

- **Primjer 2.1.27.**

Presuda Apelacionog suda broj 96 0 K 106700 18 KŽ od 12. aprila 2018. godine

Preinačena je prvostepena presuda i odbijen prijedlog optuženog da se izrečena kazna zatvora zamijeni radom za opšte dobro na slobodi.

Presudom Apelacionog suda u dijelu odluke o kazni preinačena je Presuda Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 106700 17 K od 19. decembra 2017. godine. Prvostepenom presudom optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 232. stav 1. KZBD pa ga je sud osudio na kaznu zatvora u trajanju od sedam mjeseci. Nakon toga, Osnovni sud je na osnovu člana 44. KZBD izrečenu kaznu zatvora, uz pristanak optuženog, zamijenio radom za opšte dobro na slobodi u trajanju od 60 radnih dana, a koji je optuženi dužan izvršiti u roku od jedne godine.

Apelacioni sud je uvažio žalbu Tužilaštva i zaključio da je prvostepeni sud prilikom zamjene izrečene kazne zatvora radom za opšte dobro na slobodi zanemario vrstu i težinu krivičnog djela za koje je optuženi proglašen krivim, kao i društvenu opasnost tog djela, te da je u prošlosti za to krivično djelo već osuđivan, kao i za druga krivična djela, o čemu govore presude koje je Tužilaštvo uložilo kao dokaze pred prvostepenim sudom. Apelacioni sud je zaključio da se na taj način neće postići svrha kažnjavanja iz člana 42. KZBD, odnosno zamjena izrečene kazne zatvora radom za opšte dobro na slobodi neće u dovoljnoj

mjeri uticati na prevaspitanje optuženog, niti će to biti adekvatna poruka potencijalnim izvršiocima krivičnih djela. U konkretnom slučaju ispunjen je samo formalni uslov za primjenu člana 44. KZBD, i to s aspekta izrečene kazne zatvora, budući da je optuženom izrečena kazna zatvora u trajanju od sedam mjeseci, a da se izrečena kazna zatvora do jedne godine može zamijeniti radom za opšte dobro na slobodi uz pristanak optuženog. Međutim, u konkretnom slučaju kod optuženog su izostale naročite olakšavajuće okolnosti koje bi ukazivale da izvršenje kazne nije prijeko potrebno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja, pri tome naročito uvažavajući težinu krivičnog djela, odnosno zapriječenu kaznu, te raniju osuđivanost optuženog za isto krivično djelo, odnosno da se radi o povratniku u izvršenju krivičnih djela.

- **Primjer 2.1.28.**

Presuda Apelacionog suda Brčko distrikta BiH broj 96 0 K 119318 19 KŽ od 27. septembra 2019. godine

Ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma zbog postojanja naročito olakšavajućih okolnosti; odbijen prijedlog branioca i optužene da se kazna zatvora zamijeni radom za opšte dobro na slobodi zbog toga što nisu utvrđene okolnosti koje opravdavaju zamjenu.

Presudom Apelacionog suda usvojena je žalba branioca optužene i Presuda Osnovnog suda Brčko distrikta BiH broj 96 0 K 119318 19 K od 2. jula 2019. godine je preinačena u pogledu visine kazne tako što je optužena osuđena na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca, dok je istovremeno odbijen prijedlog branioca i optužene da se kazna zatvora zamijeni radom za opšte dobro na slobodi.

U pogledu odluke o visini kazne, Apelacioni sud je naveo da se sve utvrđene olakšavajuće okolnosti u odnosu na optuženu u njihovoj ukupnosti mogu cijeliti kao naročito olakšavajuće. Zbog toga je optuženoj na osnovu člana 51. stav 1. tačka d) KZBD ublažena kazna i osuđena je na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca. Apelacioni sud je naveo da je naročito imao u vidu činjenicu da je optužena u vrijeme izvršenja krivičnog djela bila mlađa punoljetnica i čiji razvoj nije na tom nivou da bi se mogla smatrati punoljetnim licem, kako to i propisuje

član 12. stav 1. Zakona o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Brčko distrikta BiH. U tom uzrastu nije dovršen njen psihofizički razvoj, a nepoželjne porodične prilike i disfunkcionalna porodica su činjenice koje je trebalo naročito cijeniti, te ih dovesti u vezu s drugim olakšavajućim okolnostima kao što je priznanje krivičnog djela u najranijoj fazi krivičnog postupka. Sve je to bilo neophodno uzeti u obzir u skladu s odredbom člana 49. KZBD pa da bi se mogla pravilno utvrditi i izreći adekvatna kazna. Također, Apelacioni sud je naveo da su, iako je optužena krivično djelo za koje je proglašena krivom počinila u vrijeme kada se nalazila pod uslovno izrečenom kaznom u drugom predmetu za krivično djelo krađe, ispunjeni uslovi da se optuženoj ublaži kazna.

U odnosu na odluku o zamjeni kazne zatvora radom za opšte dobro na slobodi, Apelacioni sud je naveo da je u konkretnom slučaju s aspekta visine izrečene kazne formalnopravno ispunjen uslov iz člana 44. stav 1. KZBD da se optuženoj izrečena kazna zatvora zamijeni radom za opšte dobro na slobodi. Međutim, sve druge okolnosti ukazuju da u konkretnom slučaju ne bi bilo opravdano optuženoj izrečenu kaznu zatvora zamijeniti radom za opšte dobro na slobodi jer je izvršenje navedene kazne zatvora prijeko potrebno da bi se ostvarila svrha kažnjavanja. U tom pogledu, Apelacioni sud je naveo da je pošao od težine krivičnog djela za koje je optužena proglašena krivom, za koje je propisana kazna zatvora u rasponu od jedne do deset godina zatvora, te činjenicu da je optužena radnju izvršenja navedenog krivičnog djela, kao što je i utvrđeno, preduzela dva puta, a kako je i opisano u izreci navedene odluke. Također, treba imati u vidu uvelike rasprostranjen društveni problem distribucije, prerade i upotrebe opojnih droga i da se radi o krivičnom djelu protiv zdravlja ljudi, pa je uvažavajući i tu činjenicu, a s namjerom suzbijanja navedenih protivpravnih radnji i što efikasnije zaštite zaštićenog dobra, odnosno zdravlja ljudi, neophodno da se u odnosu na optuženu izvrši kazna zatvora.

➤ 2.2. Organizovani kriminal – razbojništvo, nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija, neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17)

XXIX – GLAVA DVADESET DEVETA, KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA

Član 342.

Organizovani kriminal

(1) Ko počini krivično djelo propisano zakonom u Federaciji kao član „grupe za organizovani kriminal“, ako za pojedino krivično djelo nije propisana posebna kazna, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(2) Ko kao član „grupe za organizovani kriminal“ počini krivično djelo propisano zakonom u Federaciji za koje se može izreći kazna zatvora „pet godina“ ili teža kazna, ako za pojedino krivično djelo nije propisana posebna kazna, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

XXV – GLAVA DVADESET PETA, KRIVIČNA DJELA PROTIV IMOVINE

Član 289.

Razbojništvo

(1) Ko upotrebom sile protiv nekog lica ili prijetnjom da će direktno napasti na njegov život ili organ oduzme tuđu pokretninu s ciljem da njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist ili da je protivpravno prisvoji kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana neko lice s umišljajem teško tjelesno ozlijeđeno, ili je to krivično djelo počinjeno u sastavu grupe ljudi, ili ako je upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe, počinilac će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

(3) Ako je pri počinjenju krivičnog djela iz stava 1. ovog člana neko lice s umišljajem usmrćeno, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

XXX – GLAVA TRIDESETA, KRIVIČNA DJELA PROTIV JAVNOG REDA I PRAVNOG PROMETA

Član 371.

Nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija

(1) Ko neovlašteno izradi, prepravi, proda, nabavi ili razmijeni vatreno oružje, municiju ili eksplozivne materije, ili ko neovlašteno drži vatreno oružje, municiju ili eksplozivne materije čija nabavka građanima uopšte nije dozvoljena kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Ko počini krivično djelo iz stava 1. ovog člana u odnosu na veću količinu vatrenog oružja, municije ili eksplozivnih materija kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(3) Ko dobrovoljno preda sredstva iz stava 1. ovog člana nadležnom organu može se blaže kazniti.

XVII – GLAVA SEDAMNAESTA, KRIVIČNA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA

Član 188.

Neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje

(1) Ko putem posebnih naprava bez odobrenja prisluškuje ili zvučno snimi razgovor ili izjavu koja mu nije namijenjena ili omogući nepozvanom licu da se upozna s razgovorom ili izjavom koja je neovlašteno prisluškivana ili zvučno snimljena, ili ko neovlašteno prisluškuje ili snimi tuđe poruke u računalnom sustavu kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(2) Službeno lice koje počini krivično djelo iz stava 1. ovog člana u vršenju službe kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Ovaj dio publikacije odnosi se na krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima razbojništva iz člana 289. KZFBiH, nedozvoljenog držanja oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. KZFBiH, te neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. KZFBiH. Za ta krivična djela izdvojen je jedan predmet u kojem su prihvaćeni sporazumi o priznanju krivice. Iz te odluke slijedi stav o oduzimanju novčanih iznosa u iznosu koji je preciziran u sporazumu o priznanju krivice i optužnici, a ne veći iznos.

- **Primjer 2.2.1.**

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 029847 18 K od 10. septembra 2018. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 029847 18 Kž 8 od 14. decembra 2018. godine

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu

Optuženi I proglašen je krivim zbog krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 3. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima razbojništva iz člana 289. stav 2, u vezi sa stavom 1, nedozvoljenog držanja oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. stav 1, neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. i posjedovanja i omogućavanja uživanja opojnih droga iz člana 239. stav 3. KZFBiH i krivičnim djelom iz člana 52. stav 1. tačka a) Zakona o nedozvoljenom držanju i nošenju oružja i municije Kantona Sarajevo, sve u vezi sa članom 54. KZFBiH. Optuženi II proglašen je krivim zbog krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima razbojništva iz člana 289. stav 2, u vezi sa stavom 1, nedozvoljenog držanja oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. stav 1, neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. KZFBiH i krivičnim djelom iz člana 52. stav 1. tačka a) Zakona o nedozvoljenom držanju i nošenju oružja i municije Kantona Sarajevo, sve u vezi sa članom 54. KZFBiH. Optuženi III proglašen je krivim zbog krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH

u vezi s krivičnim djelima razbojništva iz člana 289. stav 2, u vezi sa stavom 1, nedozvoljenog držanja oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. stav 1. i neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. KZFBiH i krivičnim djelom iz člana 52. stav 1. tačka a) Zakona o nedozvoljenom držanju i nošenju oružja i municije Kantona Sarajevo, sve u vezi sa članom 54. KZFBiH. Optuženi IV proglašen je krivim zbog krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima razbojništva iz člana 289. stav 2, u vezi sa stavom 1, nedozvoljenog držanja oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. stav 1, neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. i posjedovanja i omogućavanja uživanja opojnih droga iz člana 239. stav 3. KZFBiH, sve u vezi sa članom 54. istog zakona. Optuženi V proglašen je krivim zbog krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima razbojništva iz člana 289. stav 2, u vezi sa stavom 1, nedozvoljenog držanja oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. stav 1, neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. i posjedovanja i omogućavanja uživanja opojnih droga iz člana 239. stav 3. KZFBiH, sve u vezi sa članom 54. istog zakona. Osuđeni su na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od po četiri godine, odnosno od po tri godine. Izrečena je sigurnosna mjera oduzimanja predmeta te oduzimanja imovinske koristi pribavljane izvršenjem navedenih krivičnih djela. Prihvaćeni su sporazumi o priznanju krivice.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Pobijajući prvostepenu presudu zbog odluke o oduzimanju imovinske koristi, kantonalni tužilac u žalbi navodi da je prvostepeni sud pobijanom presudom od optuženih oduzeo novčana sredstva u iznosima kako je to navedeno u optužnici a i u sporazumu o priznanju krivice. Naveo je da, iako je optužnicom predloženo, a potom sporazumom o priznanju krivice dogovoreno oduzimanje kompletnog iznosa novca iz potvrda o privremenom oduzimanju predmeta od optuženih, omaškom u računanju je i u optužnici a i u sporazumu o priznanju krivice naveden pogrešan iznos novca koji se ima oduzeti od optuženih, što je utvrđeno pri izvršenom sravnjenju novca koji se nalazi u depozitu suda s iznosima koji su navedeni u potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta od optuženih. S obzirom na to da je od optuženih oduzet novac u iznosima taksativno navedenim u potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta, a da je u pobijanoj presudi zbog greške u računanju, a kako je to omaškom počinjeno

i u optužnici a i sporazumu o priznanju krivice, naveden pogrešan iznos novca koji se ima oduzeti od tih optuženih, predložio je da se preinači prvostepena presuda u odluci o oduzimanju imovinske koristi. Žalbeni prigovori kantonalnog tužioca nisu osnovani.

Naime, pobijana presuda kojom su optuženi proglašeni krivim zbog izvršenja krivičnih djela koja su im potvrđenom optužnicom stavljena na teret donesena je po sporazumima o priznanju krivice koje su optuženi, koje su zastupali branioci, zaključili s kantonalnim tužiocem u Sarajevu. Navedenim sporazumima o priznanju krivice optuženi su se saglasili da im se za počinjena krivična djela utvrde ne samo predložene pojedinačne kazne i izrekne predložena jedinstvena kazna zatvora već su se saglasili i s prijedlogom da se od njih, a na osnovu odredbi člana 114. KZFBiH, oduzme novac u tačno označenim iznosima, kako je to precizirano u optužnici a potom i u sporazumima o priznanju krivice, kao imovinska korist pribavljena izvršenjem konkretnih krivičnih djela.

Kantonalni tužilac je u optužnici koju je podnio protiv optuženih, pozivajući se pri tome na odredbu člana 114. KZFBiH, predložio da se od optuženih oduzmu novčana sredstva kao imovinska korist pribavljena izvršenjem navedenih krivičnih djela, kako je to navedeno u potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta od optuženih. S obzirom na to da su tako precizirani novčani iznosi iz optužnice uneseni i u sporazume o priznanju krivice, pri čemu je neophodno istaći da su neosnovane žalbene tvrdnje kantonalnog tužioca da je u optužnici predloženo a u sporazumima o priznanju krivice optuženih dogovoreno da se od optuženih ima oduzeti sav novac naveden u potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta jer to ne proizlazi iz navedenih akata, pravilno je prvostepeni sud postupio kada je prihvatanjem sporazuma o priznanju krivice pobijanom presudom od optuženih oduzeo novčana sredstva u iznosima kako je to precizirano u sporazumima o priznanju krivice a i u optužnici.

2.3. Organizovani kriminal – teška krađa, iznuda

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH” br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17)

XXV – GLAVA DVADESET PETA, KRIVIČNA DJELA PROTIV IMOVINE

Član 287.

Teška krađa

(1) Kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina kaznit će se ko krađu (član 286. krađa, stav 1) počini:

a) obijanjem, provaljivanjem ili drugim savladavanjem većih prepreka da dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba, blagajni, ormara ili drugih zatvorenih prostorija ili prostora;

b) na naročito opasan ili naročito drzak način;

c) iskorištavanjem stanja nastalog požarom, poplavom, potresom ili drugom nesrećom;

d) iskorištavanjem bespomoćnosti ili drugog naročito teškog stanja drugog lica.

(2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se počinilac krivičnog djela krađe (član 286. stav 1):

a) ako je ukradena stvar velike vrijednosti, a počinilac je postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti;

b) ako ukradena stvar služi u vjerske svrhe ili je stvar ukradena iz vjerske ili druge zgrade ili prostorije koja služi za vjerske obrede;

c) ako je ukradeno kulturno dobro ili stvar od naročitog naučnog, umjetničkog, povijesnog ili tehničkog značenja ili se nalazi u javnoj zbirci, zaštićenoj privatnoj zbirci ili je izložena za javnost.

(3) Novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine kaznit će se ko počini krađu (član 286. stav 2) na način i pod okolnostima iz stava 1. ili stava 2. tač. 2. i 3. ovog člana.

(4) Kaznom zatvora od jedne do osam godina kaznit će se ko krađu (član 286. stav 1) počini u sastavu grupe ljudi, ili ako je sa sobom imao kakvo oružje ili opasno oruđe radi počinjenja djela.

Član 295.

Iznuda

(1) Ko s ciljem da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist silom ili ozbiljnom prijetnjom prisili drugog da što učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.

(2) Ako je pri počinjenju krivičnog djela iz stava 1. ovog člana upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe, ili je pribavljena znatna imovinska korist ili je krivično djelo počinjeno u sastavu grupe ljudi ili „grupe za organizovani kriminal“, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

U prethodnom dijelu bilo je govora o razbojništvu kao jednom od krivičnih djela iz grupe krivičnih djela protiv imovine. U ovom dijelu teksta riječ je o još dva krivična djela iz iste grupe, a to su teška krađa i iznuda. Izdvajaju se, između ostalih, značajni stavovi vezani za pojam i značenje „grupe za organizovani kriminal“. U jednom od primjera naglašava se da se za svojstvo člana grupe za organizovani kriminal ne traži da je svako lice koje je član organizovane grupe ljudi od najmanje tri lica lično počinilo jedno ili više krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora preko tri godine ili teža kazna, nego se zahtijeva pripadnost grupi koja je djelovala s ciljem počinjenja takvih krivičnih djela i svijest o tome. Za ocjenu da li je u određenom slučaju počinjeno krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 1. KZFBiH nije dovoljno ograničiti se na zakonsku definiciju pojma „grupa za organizovani kriminal“ iz člana 2. stav 18. KZFBiH, nego je neophodno tu definiciju posmatrati u kontekstu zakonskog opisa krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 1. KZFBiH, prema kojem krivično djelo organizovanog kriminala može počiniti član grupe

za organizovani kriminal počinjenjem bilo kojeg krivičnog djela propisanog zakonom Federacije Bosne i Hercegovine, uz uslov da je on to krivično djelo počinio kao član grupe za organizovani kriminal i da je bio svjestan toga.

U dva od ukupno tri analizirana slučaja utvrđene su bitne povrede Krivičnog zakona.

U jednom od slučajeva je istaknuto da krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 1. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) i krivičnim djelom iznude iz člana 295. stav 2. KZFBiH čini onaj ko krivično djelo teške krađe, odnosno krivično djelo iznude počinio kao član grupe za organizovani kriminal. Međutim, u ovom slučaju činjenični opis djela u izreci prvostepene presude je u preambuli sadržavao navode koji su se odnosili na pripadništvo grupi za organizovani kriminal, a u posebnoj tački optužnice, koja se odnosila na konkretnog optuženog, nisu bile navedene činjenice i okolnosti iz kojih bi proizlazila zakonska obilježja navedenih krivičnih djela. Proglašavanjem optuženog krivim za krivično djelo organizovanog kriminala u vezi s krivičnim djelom teške krađe i krivičnog djela iznude prvostepeni sud je počinio povredu krivičnog zakona iz člana 313. tačka a) ZKPFBiH na štetu tog optuženog.

Praksa je rezultirala i sljedećim bitnim stavom: iako iz odredbe člana 246. stav 6. tačka c) ZKPFBiH proizlazi da se protiv presude donijete na osnovu sporazuma o priznanju krivice ne može izjaviti žalba zbog odluke u krivičnopravnoj sankciji, takva žalba je dopuštena ukoliko je takvom presudom izrečena krivičnopravna sankcija koja nije bila predviđena sporazumom.

- **Primjer 2.3.1.**

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 022049 15 K od 6. novembra 2017. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 022049 18 Kž 19 od 26. decembra 2019. godine

Organizovani kriminal; osuda na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, odnosno jednu godinu.

Drugostepenom presudom potvrđena je prvostepena presuda; značenje izraza „grupa za organizovani kriminal“; krivično djelo organizovanog kriminala može počiniti član grupe za organizovani kriminal počinjenjem bilo kojeg krivičnog djela propisanog zakonom Federacije Bosne i Hercegovine, uz uslov da je on to krivično djelo počinio kao član grupe za organizovani kriminal i da je bio svjestan toga.

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu

Dvojica optuženih su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. KZFBiH, te se osuđuju na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, odnosno jednu godinu.

Sud je na osnovu iskaza svjedoka i vještaka, materijalnih dokaza, kao i priznavanja krivičnog djela jednog od optuženih izveo zaključak da su optuženi kao pripadnici grupe za organizovani kriminal na teritoriji Kantona Sarajevo i BiH, radi vršenja krivičnih djela teških krađa vozila i iznuda, oduzimali putničke automobile i motocikle, te dijelove vozila od njihovih vlasnika ili korisnika, radi novčanog otkupa otuđenih vozila i njihovog vraćanja vlasnicima ili korisnicima, daljnje prodaje ili rastavljanja putničkih automobila u dijelove u autootpadima, u sastavu koje grupe za organizovani kriminal su bili oni (i druga lica) kao pripadnici grupe, koji su postupali po naredbama i uputstvima organizatora grupe za organizovani kriminal, koji su povezani radi trajnog vršenja krivičnih djela, u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi grupi za organizovani kriminal, koristeći potrebnu opremu radi neovlaštenog slušanja i praćenja policijskih službenika putem radnog kanala MUPKS, te oduzimajući vozila i dijelove vozila na području grada Sarajeva i BiH, uz pripremljena i nabavljena potrebna elektronska i druga sredstva za izvršenje te vrste krivičnih djela, uz planski razrađene metode i načine izvršenja, prikrivanja, daljnje preprodaje, vraćanja na ime otkupa otuđenih vozila, njihov prijevoz unutar i van granica BiH, te organizovali dovoženje otuđenih vozila do pripremljenih skrovišta na području Kantona Sarajevo i istočnog dijela Republike Srpske. Nakon toga su stupali lično ili telefonom u kontakt s vlasnicima, odnosno korisnicima otuđenih vozila tražeći od njih određene iznose novca radi vraćanja vozila uz prijetnju da ukoliko to ne učine vozila neće biti vraćena, pa kad su oštećeni u strahu

da će ostati bez vozila pristajali na isplatu traženog novca dobijali su precizna uputstva o načinu i mjestu primopredaje novca i preuzimanja vozila. Potom su od vlasnika, odnosno korisnika vozila preuzimali novac i vraćali vozila ili su otuđena vozila, za čije vraćanje nisu uspjeli iznuditi novac od vlasnika ili korisnika, rastavljali na dijelove, mehaničkim djelovanjem mijenjali brojeve šasija ili sjekli na autootpadima, a zatim prodavali ili ugrađivali u druga vozila. Oni su time ostvarili protivpravnu imovinsku korist u neutvrđenom iznosu. Izrečena je sigurnosna mjera oduzimanja predmeta, a oštećeni su s imovinskopravnim zahtjevima upućeni na parnicu.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Tvrdnje branilaca iznesene u žalbi su neosnovane. Branilac jednog od optuženih, između ostalog, u žalbi navodi da je pobijanom presudom optuženi proglašen krivim zbog izvršenja krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i krivičnim djelom neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. KZFBiH, iako iz činjeničnog opisa krivičnog djela iz tačke 1. izreke pobijane presude proizlazi da je optuženi krivičnopravne radnje koje čine obilježja krivičnog djela teške krađe iz člana 287. stav 2. tačka a) KZFBiH počinio samo s jednim licem, a ne u okviru grupe od najmanje tri lica, što je, prema braniočevom stavu iz žalbe, u smislu odredbi člana 2. stav 21. KZFBiH, uslov da bi u radnjama stavljenim na teret optuženom postojala bitna obilježja krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH. Dalje, a u prilog povredi odredbi Krivičnog zakona, branilac optuženog navodi da je formalni uslov za postojanje krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH da je počinilac počinio krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko tri godine ili teža kazna, te da, prema braniočevom stavu, radnje za koje se optuženi tereti pobliže opisane pod tačkom 2. izreke pobijane presude, koje čine bitna obilježja krivičnog djela neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. KZFBiH za koje je zakonom propisana novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do tri godine, s obzirom na zapriječenu kaznu, ne mogu ući u konstrukciju krivičnog djela organizovanog kriminala.

Sud prvenstveno zapaža da je navedenom optužnicom, odnosno izrekom pobijane presude u preambuli činjeničnog opisa navedeno da je optuženi

s drugim optuženim i poimenično navedenim licima djelovao kao član grupe za organizovani kriminal, čiji je organizator bilo lice X, a potom je posebno opisano da je optuženi kao član grupe za organizovani kriminal, postupajući po naredbi organizatora grupe, pod tačkom 1. izreke pobijane presude, skupa s organizatorom grupe, a pod tačkom 2. izreke pobijane presude skupa s organizatorom grupe i još jednim optuženim, počinio konkretna krivična djela, tj. krivično djelo teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i krivično djelo neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. KZFBiH. Iz toga slijedi da su netačni, a time i neosnovani braniočevi žalbeni navodi da optuženi nije optužen da je krivično djelo činjenično opisano pod tačkom 1. izreke pobijane presude počinio kao član grupe za organizovani kriminal, a time je neprihvatljiv i žalbeni prigovor da zbog toga što „nema trećeg lica” u njegovim radnjama nisu ostvarena obilježja krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH.

Pravno su neosnovani i braniočevi žalbeni navodi da se optuženi zbog neispunjenja formalnih uslova u pogledu zapriječene kazne za krivično djelo neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. KZFBiH ne može smatrati članom grupe za organizovani kriminal. Naime, prema odredbi člana 2. stav 18. KZFBiH (sada stav 21. prema izmjenama KZFBiH, „Službene novine FBiH” broj 75/17), grupa za organizovani kriminal je organizovana grupa ljudi od najmanje tri lica, koja postoji neko vrijeme, djelujući s ciljem počinjenja jednog ili više krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora preko tri godine ili teža kazna. Prema sadržaju navedene zakonske odredbe, za zaključak o postojanju grupe za organizovani kriminal, u smislu KZFBiH, neophodno je utvrđenje da je organizovana grupa ljudi od najmanje tri lica djelovala s ciljem počinjenja jednog ili više krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora preko tri godine ili teža kazna, što ne znači da grupa za organizovani kriminal, uz djelovanje s ciljem počinjenja navedenih krivičnih djela, ne može istovremeno djelovati i s ciljem počinjenja krivičnih djela za koja je propisana kazna zatvora do tri godine. Za samo svojstvo člana grupe za organizovani kriminal ne traži se, dakle, da je svako lice koje je član organizovane grupe ljudi od najmanje tri lica lično počinilo jedno ili više krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora preko tri godine ili teža kazna, nego se zahtijeva pripadnost grupi koja je djelovala s ciljem počinjenja takvih krivičnih djela i svijest o tome. Stoga, za ocjenu da li je u određenom slučaju

počinjeno krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 1. KZFBiH nije dovoljno ograničiti se na zakonsku definiciju pojma „grupe za organizovani kriminal” iz člana 2. stav 18. KZFBiH, nego je neophodno tu definiciju posmatrati u kontekstu zakonskog opisa krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 342. stav 1. KZFBiH, prema kojem krivično djelo organizovanog kriminala može počiniti član grupe za organizovani kriminal počinjenjem bilo kojeg krivičnog djela propisanog zakonom Federacije Bosne i Hercegovine, uz uslov da je on to krivično djelo počinio kao član grupe za organizovani kriminal i da je bio svjestan toga.

- **Primjer 2.3.2.**

**Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj
09 0 K 008442 11 K od 10. oktobra 2013. godine**

**Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 008442 14 KŽ 16
od 28. septembra 2017. godine**

Prvostepenom presudom optuženi je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine za krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 1. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i krivično djelo iznude iz člana 295. stav 2. KZFBiH u vezi sa čl. 31. i 55. istog zakona.

Drugostepenom presudom preinačena je prvostepena presuda. Optuženi koji je prvostepenom presudom bio proglašen krivim za krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 1. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) istog zakona i krivično djelo iznude iz člana 295. stav 2. KZFBiH oslobođen je optužbe da je počinio navedena krivična djela; pripadnost grupi za organizovani kriminal; činjenice i okolnosti iz kojih proizlaze zakonska obilježja krivičnih djela teške krađe i iznude; povreda Krivičnog zakona na štetu jednog od optuženih. Činjenični opis djela u izreci presude ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizlazi da je jedan o optuženih svojim radnjama preduzeo bilo koju radnju koja bi predstavljala neko od obilježja krivičnog djela iznude i teške krađe, za koja je optuženi proglašen krivim.

Presuda Kantonalnog suda

Prvooptuženi i drugooptuženi su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 1. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i krivično djelo iznude iz člana 295. stav 2. KZFBiH u vezi sa čl. 31. i 55. istog zakona, te su osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od po jednu godinu i četiri mjeseca.

Optuženi su kao pripadnici grupe za organizovani kriminal koja je formirana u toku 2007. godine i djelovala i tokom 2010. godine na teritoriji Republike Srpske i Kantona X vršili krivična djela teških krađa motornih vozila i iznuda, oduzimanja putničkih automobila od njihovih vlasnika ili korisnika radi novčanog otkupa otuđenih vozila i njihovog vraćanja vlasnicima ili korisnicima, daljnju prodaju ili rastavljanje putničkih automobila u dijelove u autootpadima koji su u vlasništvu pripadnika grupe za organizovani kriminal. Navedenoj grupi su pripadala i druga lica (pobrojana u presudi), koja su postupala po naredbama i uputstvima Nj. P. i D. C., organizatora grupe za organizovani kriminal, i koja su povezana radi trajnog vršenja krivičnih djela, u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi. Organizovana grupa je oduzimala putnička motorna vozila na području grada X uz pripremljena i nabavljena potrebna elektronska i druga sredstva za izvršenje te vrste krivičnih djela uz planski razrađene metode i načine izvršenja, prikriivanja, daljnje preprodaje, vraćanja na ime otkupa otuđenih vozila, prijevoz unutar i van granica BiH, te je organizovala dovoženje otuđenih vozila do ilegalnih, pripremljenih skrovišta na području Republike Srpske. Nakon toga su stupali lično ili telefonom u kontakt s vlasnicima, odnosno korisnicima otuđenih vozila, tražeći od njih određene iznose novca radi vraćanja vozila uz ozbiljnu prijetnju da će, ukoliko to ne učine, vozila biti uništena, rastavljena u dijelove ili odvezena van teritorije BiH, pa kad su oštećeni u strahu da će ostati bez vozila pristajali na isplatu traženog novca, oštećenima su davali precizna uputstva o načinu i mjestu primopredaje novca i preuzimanja vozila. Nakon toga su od vlasnika, odnosno korisnika vozila preuzimali novac i vraćali vozila ili su otuđena vozila, za čije vraćanje nisu uspjeli iznuditi novac od vlasnika ili korisnika, rastavljali na dijelove i sjekli na autootpadima koji su u vlasništvu pripadnika grupe za organizovani kriminal, a zatim prodavali kao rezervne dijelove, odnosno otuđena vozila na teritoriji BiH i van teritorije BiH, čime su ostvarili protivpravnu imovinsku korist u iznosu od najmanje 50.000,00 KM.

U odnosu na drugooptuženog, sud je u tački 1. naveo da je drugooptuženi (zajedno sa M. V. koji je presuđen ranije) u određeno vrijeme i na određenom mjestu, nakon što su D. C. i M. V. u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi upotrebom podesnog alata nasilno otvorili sporno vozilo s redovnom pratećom opremom, ostvarivao kontakte sa D. C. i M. V., a potom je drugooptuženi svojim vozilom, na poziv navedenih lica, ta lica smjestio u svoje vozilo.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Drugooptuženi je oslobođen optužbe da je počinio krivična djela koja su mu optužnicom stavljena na teret.

Sud je ukazao da se osnovano žalbom branioca prvooptuženog ukazuje na nedostatke činjeničnog opisa u odnosu na tog optuženog, da je zbog toga povrijeđen Krivični zakon na štetu drugooptuženog, a na koju povredu i taj sud kao drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti. U vezi s tim, sud je istakao da je tačno da je prvooptuženi prvostepenom presudom proglašen krivim da je kao član grupe za organizovani kriminal počinio krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 1. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) istog zakona i krivično djelo iznude iz člana 295. stav 2. KZFBiH u vezi sa čl. 31. i 55. tog zakona. Na tog optuženog se odnosi samo jedna tačka optužbe, odnosno tačka 1. izreke pobijane presude, što se, prema ocjeni prvostepenog suda, odnosi na pomenuta krivična djela, dok su u preambuli presude opisane radnje grupe za organizovani kriminal, koje se odnose na period u kojem je ta grupa djelovala, radnje koje su preduzimali kako organizatori grupe tako i njeni članovi, gdje se, osim ostalih, navodi i drugooptuženi. S obzirom na okolnost da je neophodno da je taj optuženi počinio bar jedno krivično djelo propisano KZFBiH pa da bi se mogao smatrati članom, odnosno pripadnikom grupe za organizovani kriminal, sud je cijenio i analizirao da li činjenični opis iz tačke 1. izreke pobijane presude, što odgovara tački 2. optužnice, sadrži sva obilježja krivičnih djela za koja je drugooptuženi tom presudom proglašen krivim.

Sud je ukazao da je odredbama člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH propisano da krivično djelo teške krađe počinio onaj ko obijanjem, provaljivanjem ili drugim savladavanjem većih prepreka dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba,

blagajni, ormara ili drugih zatvorenih prostorija ili prostora, a odredbama člana 295. stav 2. istog zakona je propisano da krivično djelo iznude počinio onaj ko pri počinjenju krivičnog djela iz stava 1. upotrijebi oružje ili opasno oruđe ili je pribavljena znatna imovinska korist ili je krivično djelo počinjeno u sastavu grupe ljudi ili grupe za organizovani kriminal. Dakle, u činjeničnom opisu tih krivičnih djela u izreci pod tačkom 1. pobijane presude nisu navedene činjenice i okolnosti koje čine obilježja niti jednog od tih krivičnih djela, kao ni činjenice i okolnosti od kojih zavisi primjena određene odredbe Krivičnog zakona, kako to zahtijeva odredba člana 300. stav 1. tačka a) ZKPFBiH.

Naime, sud je istakao da činjenični opis djela u izreci pod tačkom 1. pobijane presude ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizlazi da je drugooptuženi svojim radnjama preduzeo bilo koju radnju obijanja, provaljivanja vozila, niti radnju koja bi predstavljala neko od obilježja krivičnog djela iznude, za koja djela je optuženi proglašen krivim. Sud je ukazao da činjenični opis u izreci pobijane presude ne sadrži naznaku da je drugooptuženi svojim radnjama znao i bio svjestan prethodnih radnji izvršenja C. i V., da su oni u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi nasilno otvorili vozilo, pa kako se njegove radnje ogledaju u ostvarivanju kontakta s njima, nakon pronalaska napuštenog vozila, bez naznake da li je upravo to napušteno vozilo ranije nasilno otvoreno vozilo, pa kada ih je na njihov poziv drugooptuženi smjestio u svoje vozilo, to, prema ocjeni tog suda, nisu sadržana zakonska obilježja krivičnog djela teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH, niti krivičnog djela iznude iz člana 295. stav 2. KZFBiH, za koje je drugooptuženi proglašen krivim. Iz tih razloga, proglašavanjem krivim pobijanom presudom drugooptuženog za navedena krivična djela prvostepeni sud je počinio povredu krivičnog zakona iz člana 313. tačka a) ZKPFBiH na štetu drugooptuženog.

Dalje je sud ukazao da je odredbama člana 342. stav 1. KZFBiH propisano da krivično djelo organizovanog kriminala može počinio član grupe za organizovani kriminal počinjenjem bilo kojeg krivičnog djela propisanog zakonom u FBiH. Kako u odnosu na drugooptuženog ne proizlazi da je on počinio neko određeno krivično djelo kao član grupe za organizovani kriminal, pa kako nije ispunjen taj neophodni uslov, to je sud odlučio kao u izreci.

- **Primjer 2.3.3.**

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 022049 17 K 3 od 7. aprila 2017. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 022049 18 Kž 21 od 7. februara 2019. godine

Drugostepenom presudom preinačena je prvostepena presuda u odluci o sigurnosnoj mjeri oduzimanja predmeta iz člana 78. KZFBiH. Prekoračenje ovlaštenja koje sud ima po zakonu.

Iako iz odredbe člana 246. stav 6. tačka c) ZKPFBiH proizlazi da se protiv presude donijete na osnovu sporazuma o priznanju krivice ne može izjaviti žalba zbog odluke u krivičnopravnoj sankciji, takva žalba je dopuštena ukoliko je takvom presudom izrečena krivičnopravna sankcija koja nije bila predviđena sporazumom. Prvostepeni sud je izricanjem u presudi donesenoj na osnovu sporazuma o priznanju krivice krivičnopravne sankcije koja nije bila predviđena sporazumom prekoračio ovlaštenja koja ima pri izricanju krivičnopravnih sankcija presudom donesenom na osnovu sporazuma o priznanju krivice i time, na štetu optuženog, počinio povredu krivičnog zakona iz člana 313. tačka e) ZKPFBiH. Mjera oduzimanja predmeta se ukida. U ostalom dijelu presuda je ostala neizmijenjena.

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu

Optuženi I je počinio krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 3. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i neovlaštenog prisluškivanja i zvučnog snimanja iz člana 188. stav 1. KZFBiH, te krivično djelo iznude iz člana 295. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Optuženi II počinio je krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i krivotvorenja isprave iz člana 373. stav 2. KZFBiH, te krivično djelo iznude iz člana 295. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Optuženi III počinio je krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH, te krivično djelo iznude iz člana 295. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Optuženi IV počinio je krivično djelo

organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH, te krivično djelo iznude iz člana 295. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, sve u vezi sa članom 54. KZFBiH.

Osuđeni su na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest godina, odnosno pet godina, četiri godine i devet mjeseci te dvije godine i šest mjeseci. Izrečena je sigurnosna mjera oduzimanja predmeta. Prihvaćeni su sporazumi o priznanju krivice.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavio branilac optuženog I zbog odluke o mjeri sigurnosti iz člana 315. stav 2. ZKPFBiH koja mu je izrečena pobijanom presudom.

Sud naglašava da iz odredbe člana 246. stav 6. tačka c) ZKPFBiH, između ostalog, proizlazi da optuženi ne može uložiti žalbu na krivičnopravnu sankciju koja će mu se izreći na osnovu sporazuma. Međutim, žalba branioca optuženog izjavljena zbog odluke o krivičnopravnoj sankciji u smislu člana 315. stav 2. ZKPFBiH dopuštena je jer je uložena protiv mjere sigurnosti oduzimanja predmeta iz člana 78. KZFBiH kao krivičnopravne sankcije koja nije izrečena na osnovu sporazuma. Iz stanja spisa predmeta proizlazi da je prvostepeni sud nakon razmatranja sporazuma o priznanju krivice prihvatio sporazum, unio izjavu optuženog u zapisnik i nastavio s raspravom za izricanje krivičnopravne sankcije predviđene sporazumom, koji nije sadržavao mjeru sigurnosti oduzimanja predmeta iz člana 78. KZFBiH kao krivičnopravnu sankciju.

Branilac optuženog I u žalbi obrazlaže da je prvostepeni sud sigurnosnu mjeru optuženom izrekao u odnosu na sve predmete koji su privremeno oduzeti po tri potvrde o privremenom oduzimanju predmeta, ne identifikujući u izreci presude o kojim se predmetima radi budući da su optuženom oduzeti privremeno po navedenim potvdama i predmeti koji nisu upotrijebljeni niti su namijenjeni za počinjenje krivičnih djela kao što je videonadzor skinut s kuće optuženog, laptop i felge iz garaže optuženog. Pored toga, ističe da prvostepeni sud u obrazloženju presude nije uopšte naveo razloge za donošenje navedene mjere sigurnosti. Navodi da osporenu presudu pobija zbog odluke o mjeri sigurnosti iz člana 315. stav 2. ZKPFBiH.

Sud naglašava da se mjera sigurnosti u smislu navedene odredbe može uspješno pobijati samo ako ne postoji povreda zakona iz člana 313. tačka e) ZKPFBiH.

Zbog toga je sud ispitao osporenu presudu po službenoj dužnosti u smislu člana 321. ZKPFBiH u dijelu odluke o sigurnosnoj mjeri oduzimanja predmeta pa je utvrdio da je u navedenoj odluci na štetu optuženog I povrijeđen Krivični zakon jer je prvostepeni sud u smislu odredbe člana 313. tačka e) ZKPFBiH odlukom o mjeri sigurnosti prekoračio ovlaštenje koje sud ima po zakonu.

Naime, iz stanja spisa i sporazuma o priznanju krivice proizlazi da je prvostepena presuda koja se pobija u dijelu navedene mjere donesena u smislu člana 246. ZKPFBiH, na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

U tom sporazumu je optuženi, između ostalog, upoznat o mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinskopravni zahtjev i troškove krivičnog postupka. Prvostepeni sud je prihvatio sporazum i nakon toga optuženom izrekao jedinstvenu kaznu zatvora predviđenu sporazumom u trajanju od šest godina. Kako sporazum nije predviđao mjeru sigurnosti oduzimanja predmeta optuženom I iz člana 78. KZFBiH koja predstavlja krivičnopravnu sankciju u smislu člana 6. KZFBiH, jednako kao i kazna zatvora utvrđena sporazumom, onda je, s obzirom na navedeno, prvostepeni sud prekoračio ovlaštenje koje ima po zakonu jer je postupio protivno članu 246. stav 7. ZKPFBiH, te je time na štetu optuženog počinio povredu krivičnog zakona iz člana 313. tačka e) ZKPFBiH. Zbog toga je sud preinačio prvostepenu presudu u dijelu odluke o mjeri sigurnosti oduzimanja predmeta, tako da se mjera sigurnosti ukida u odnosu na optuženog I, a povodom te žalbe, po službenoj dužnosti na osnovu člana 324. ZKPFBiH i u odnosu na drugu dvojicu optuženih jer je i njima izrekao istovjetnu mjeru sigurnosti oduzimanja predmeta, a razlozi preinačavanja presude u dijelu mjere sigurnosti oduzimanja predmeta su od koristi i za saoptužene. Istovremeno je po službenoj dužnosti ukinuta i mjera sigurnosti u odnosu na lice M. jer je sud prekoračio ovlaštenje koje ima po zakonu kada je, na osnovu sporazuma o priznanju krivice optuženih, donio presudu kojom je izrekao sigurnosnu mjeru oduzimanja predmeta od lica M. koje pobijanom presudom nije proglašeno krivim kao počinilac i kojem se stoga ne može izreći krivičnopravna sankcija.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-3501/18 odlučivano je samo o pitanju dužine trajanja postupka povodom žalbe.

› 2.4. Organizovani kriminal – zločinačko udruženje

Krivični zakon Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13 – prestao da važi)

GLAVA XXX, KRIVIČNA DJELA PROTIV JAVNOG REDA I MIRA

Zločinačko udruženje

Član 383.

(1) Ko organizuje udruženje koje ima za cilj vršenje krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna kaznit će se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ko postane član udruženja iz prethodnog stava kaznit će se zatvorom do dvije godine.

(3) Izvršilac djela iz st. 1. i 2. koji spriječi izvršenje krivičnih djela navedenih u stavu 1. ovog člana ili ih blagovremeno prijavi ili otkrije organizaciju i vodeće članove udruženja, oslobodit će se kazne.

Krivično djelo zločinačkog udruženja bilo je propisano Krivičnim zakonom Republike Srpske iz 2003. godine koji je prestao da važi. U Presudi Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 020421 18 Kž 9 od 22. maja 2018. godine (koja je bila predmet analize u dijelu koji se odnosi na promet droga) sud ukazuje da je članom 383a. stav 2. ranijeg Krivičnog zakona propisano: „Ko kao pripadnik zločinačkog udruženja počini krivično djelo propisano Krivičnim zakonom Republike Srpske, za koje se može izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna, ako za pojedino djelo nije propisana teža kazna, kaznit će se zatvorom najmanje pet godina“. Dalje ističe da je odredbom člana 366. stav 2. novog Krivičnog

zakonika propisano: „Ko u sastavu grupe ili organizovane kriminalne grupe izvrši krivično djelo utvrđeno ovim zakonikom za koje je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, ako za pojedino krivično djelo nije propisana teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine“. Kako sud objašnjava, u ranijem zakonu naziv krivičnog djela je „organizovani kriminal“ i u opisu djela se koristi pojam „pripadnik zločinačkog udruženja“, dok je u novom zakoniku naziv djela „izvršenje djela u sastavu kriminalnog udruženja“ i u opisu djela koriste se pojmovi „grupa i organizovana kriminalna grupa“.

U okviru tog krivičnog djela predstavljen je jedan slučaj u kojem je cilj udruženja bio vršenje krivičnih djela otmice i iznude. Iz tog slučaja se može, između ostalog, istaći stav da za egzistiranje navedenog krivičnog djela zločinačkog udruženja nije relevantno to što optuženi nije doprinio zločinačkom udruženju, te da je važno to što je on prihvatio svoje učešće u ostvarivanju ciljeva udruženja, odnosno što je izrazio saglasnost da učestvuje u udruženju.

U vezi s pitanjem izvođenja dokaza čitanjem iskaza nedostupnog svjedoka, drugostepeni sud je istakao da to nije jedini dokaz na kojem je presuda zasnovana.

Također je istaknut stav o stvarnoj nadležnosti suda (Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjaluci) zasnovanoj na odredbi člana 13. stav 1. Zakona o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala.

- **Primjer 2.4.1.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 020758 17 K od 26. januara 2018. godine, potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 020758 18 KŽ od 27. novembra 2018. godine

Presuda Okružnog suda

Optuženi G. B. kriv je zbog toga što je sa R. Đ., D. S. i još jednim neidentifikovanim licem postao član zločinačkog udruženja čiji je cilj bio vršenje

krivičnih djela iznude i otmice, koje udruženje je organizovao M. V. (trenutno u bjekstvu). Oni su se sastajali i boravili u staroj napuštenoj kući u vlasništvu N. S., gdje su se dogovarali i planirali izvršenje navedenih krivičnih djela, pa s ciljem realizacije plana nabavili sredstva za izvršenje krivičnih djela, i to: jedno putničko motorno vozilo, poblize označeno u presudi, koje su držali sakriveno u prizemlju navedene kuće, ukradene registarske tablice, poblize označene u presudi, tamne kombinezone oznake SIPA(R), kape tzv. fantomke, rotaciona svjetla, oružje, mobilne telefone, motorole, sredstva za vezivanje: vezice, lance, katance i selotejp. Dakle, optuženi G. B. je postao član udruženja čiji je cilj bio vršenje krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Time je izvršio krivično djelo zločinačkog udruženja iz člana 383. stav 2. KZRS.

U dokaznom postupku izvedeni su dokazi optužbe, i to saslušanje svjedoka (predloženi svjedok Đ. R. nedostupan sudu), te je izvršen uvid u brojne materijalne dokaze poblize naznačene u presudi. Kao dodatni dokazi Tužilaštva u svojstvu svjedoka saslušan je S. D. i izvršen je uvid u zapisnik o saslušanju navedenog svjedoka. Na glavnom pretresu, u skladu sa članom 288. stav 2. ZKPRS, kao dodatni dokaz Tužilaštva pročitana je iskaz o saslušanju svjedoka Đ. R. kojeg je saslušalo Republičko javno tužilaštvo Republike Srpske jer se navedeni svjedok ne može pronaći. Sud je odbio prijedlog optuženog da se suoči s tim svjedokom jer je navedeni svjedok nedostupan sudu.

Činjenice koje se odnose na način, vrijeme i mjesto izvršenja krivičnog djela sud je utvrdio prvenstveno na osnovu iskaza svjedoka S. D. koji se decidirano izjasnio da je u planiranu otmicu M. Z. aktivno bio uključen i optuženi. Dalje, činjenica da je optuženi postao član konkretnog zločinačkog udruženja, čije postojanje ni sam nije dovodio u pitanje, potvrđena je djelimično i iskazom svjedoka Đ. R. Također, da boravak optuženog nije bio slučajan i spontan u napuštenoj kući ukazuju i materijalni dokazi, odnosno predmeti koji su pronađeni na licu mjesta, a na kojim je utvrđeno prisustvo biološkog materijala optuženog. Sud nije prihvatio odbranu optuženog kada je naveo da nije postao član navedenog zločinačkog udruženja. Istakao je, između ostalog, da za egzistiranje navedenog krivičnog djela nije relevantno to što optuženi nije doprinio zločinačkom udruženju, te da je važno to što je on prihvatio svoje učešće u ostvarivanju ciljeva udruženja, odnosno što je izrazio saglasnost da učestvuje u udruženju.

Sud smatra da je optuženi krivično djelo izvršio s direktnim umišljajem jer je bio svjestan da je postao član udruženja čiji je cilj bio vršenje krivičnih djela otmice i iznude, a da je htio da postane član navedenog udruženja ukazuje to što je s preostalim članovima, koji su dogovarali otmice i iznude, boravio u napuštenoj kući, preuzeo mobilni telefon s kodnim nazivom, preuzeo repliku pištolja „Swarovski“ i bio u neposrednom kontaktu s predmetima namijenjenim za izvršenje navedenih krivičnih djela. Optuženi je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

Presuda Vrhovnog suda

Neosnovani su žalbeni navodi o nepostojanju stvarne nadležnosti Okružnog suda u Banjaluci. Sud je ukazao da je stvarna nadležnost Posebnog odjeljenja za suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjaluci kao prvostepenog suda zasnovana na odredbi člana 13. stav 1. Zakona o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala. Navedenom odredbom propisano je da je Posebno odjeljenje tog suda nadležno na cijeloj teritoriji Republike Srpske za krivična djela propisana KZRS, koja su taksativno navedena u toj odredbi, među kojim djelima je pod tačkom 33. i krivično djelo zločinačkog udruženja iz člana 383. KZRS, za koje se optuženi tereti.

Također su neosnovani žalbeni navodi o bitnoj povredi odredbi krivičnog postupka iz člana 311. stav 1. tačka k) ZKPRS. Naime, sud je ukazao da je izreka prvostepene presude razumljiva i da sadrži jasan činjenični opis radnji optuženog (zajedno sa optuženima Đ. R. i S. D. u odnosu na koje je postupak razdvojen), koji sadrži sve bitne elemente bića krivičnog djela za koje je tom presudom proglašen krivim. Tako koncipirana izreka presude u svemu je usaglašena s razlozima datim u obrazloženju o svim odlučnim činjenicama tako da, suprotno tvrdnjama iz žalbe, nema protivrječnosti između izreke i datih razloga, niti izostanka razloga o nekoj od odlučnih činjenica na kojim je zasnovan zaključak o krivici optuženog.

Sud je naročito istakao da su činjenična utvrđenja i zaključak prvostepene presude da je optuženi postao član zločinačkog udruženja na način kako je to opisano u izreci te presude (čije postojanje odbrana nije dovodila u sumnju u postupku pred prvostepenim sudom, a ni u žalbi) potvrđena iskazom svjedoka

S. D., te iskazom svjedoka Đ. R. iz istrage. U vezi s tim, sud je ukazao da je taj iskaz pročitao na osnovu odredbi člana 288. stav 2. ZKPRS, kako je to pravilno obrazloženo u prvostepenoj presudi i da, suprotno tvrdnjama iz žalbe, nije jedini dokaz na kojem je zasnovana ta presuda.

Sud je naveo da je pravilno prvostepeni sud prihvatio iskaze navedenih svjedoka jer su međusobno saglasni u svim bitnim činjenicama, odnosno jer saglasno potvrđuju da su svi imali posebne mobilne telefone kako bi mogli međusobno komunicirati i da su pribavljeni predmeti i sredstva za izvršenje krivičnih djela, koji su pronađeni na licu mjesta. U pogledu njihovog zajedničkog boravka na konkretnoj lokaciji i identiteta lica, iskazi navedenih svjedoka potvrđeni su materijalnim dokazima (prisustvo DNK profila optuženog i ostalih) pronađenim u konkretnoj napuštenoj kući. Ti iskazi su saglasni i s iskazom optuženog u dijelu vremena boravka u navedenoj kući, podjele mobilnih telefona, oružja, navedenih sredstava koja su podobna za izvršenje krivičnih djela, u više navrata dolaska M. V. koji im je donosio hranu i zajedničkog boravka u toj kući, tako da, imajući u vidu navedeno, pravilno se u prvostepenoj presudi izvodi zaključak da je optuženi bio svjestan da je postao član udruženja čiji je cilj bio vršenje krivičnih djela otmice i iznude, a te se radnje sasvim jasno određuju kao stupanje u zločinačko udruženje radi vršenja krivičnih djela. Pri tome, sud je istakao da tvrdnje optuženog da je njegova uloga bila, te da je kao takva i ostvarena, u sprečavanju izvršenja djela nemaju podlogu u izvedenim dokazima, posebno imajući u vidu da optuženi u svom iskazu potvrđuje da, i pored saznanja o planiranju i pripremanju djela otmice i iznude, nije obavijestio organe gonjenja, te da istu priliku s ciljem sprečavanja djela otmice nije iskoristio u više navrata kada je M. V. dolazio u napuštenu kuću i donosio hranu, te navedena sredstva i predmete za izvršenje krivičnog djela.

➤ 2.5. Organizovani kriminal – poreska utaja i pranje novca

Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18 i 46/21)

Pranje novca

Član 209.

(1) Ko novac ili drugu imovinu za koje zna da su pribavljeni počinjenjem krivičnog djela primi, zamijeni, drži, raspoláže njima, koristi u privrednom ili drugom poslovanju, vrši konverziju ili njihov prijenos ili na drugi način prikrije ili pokuša prikriti njihovu prirodu, izvor, lokaciju, raspolaganje, kretanje, vlasništvo ili drugo pravo, a takav novac ili imovinska korist su pribavljeni počinjenjem krivičnog djela: a) u inostranstvu ili na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine ili na teritoriji dvaju entiteta ili na teritoriji jednog entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine; ili b) koje je propisano Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine ili drugim zakonom na državnom nivou kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od jedne do osam godina.

(2) Ako je počinilac djela iz stava (1) ovog člana istovremeno i počinilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovinska korist iz prethodnog stava kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(3) Ako vrijednost novca ili imovinske koristi iz stava 1. ovog člana prelazi iznos od 200.000,00 KM, počinilac će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.

(4) Ako je pri počinjenju krivičnog djela iz st. 1. d) i 2. ovog člana počinilac postupio nehatno u odnosu na okolnost da su novac ili imovinska korist pribavljeni krivičnim djelom kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(5) Novac, imovinska korist, prihod, profit ili druga korist iz imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom iz st. od 1. do 4. ovog člana će se oduzeti.

(6) Znanje, namjera ili svrha kao elementi radnje krivičnog djela iz stava 1. ovog člana mogu se cijeliti na osnovu objektivnih činjeničnih okolnosti.

Poreska utaja ili prijevarena

Član 210.

(1) Ko izbjegne plaćanje davanja propisanih poreskim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine, ne pruživši zahtijevane podatke ili pruživši lažne podatke o svojim stečenim oporezivim prihodima ili o drugim činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje iznosa obaveza, a iznos poreza čije se plaćanje izbjegava prelazi iznos od 10.000,00 KM kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i ko u namjeri da ostvari pravo na povrat ili kredit po osnovu indirektnih poreza propisanih poreskim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine podnese poresku prijavu neistinitog sadržaja s iskazanim iznosom za povrat ili kredit indirektnih poreza koji prelazi 10.000,00 KM.

(3) Ko počini krivično djelo iz stava 1. ovog člana, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 50.000,00 KM, ili ko počini krivično djelo iz stava 2. ovog člana, a iskazani iznos povrata ili kredita po osnovu indirektnih poreza prelazi iznos od 50.000,00 KM kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Ko počini krivično djelo iz stava 1. ovog člana, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 200.000,00 KM ili ko počini krivično djelo iz stava 2. ovog člana, a iskazani iznos povrata ili kredita po osnovu indirektnih poreza prelazi iznos od 200.000,00 KM kaznit će se kaznom zatvora od najmanje tri godine.

Sudska praksa daje odgovore na mnoga relevantna pitanja. Tako je naveden stav da je za utvrđenje počinjenja krivičnih djela koja su optuženom stavljena na teret bilo neophodno utvrditi: a) status optuženog u pravnim licima, odnosno položaj odgovornog lica u pravnim licima, b) organizatorsku ulogu optuženog u okviru grupe za organizovani kriminal, c) izbjegavanje plaćanja davanja propisanih poreskim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine u iznosu preko 10.000,00 KM (prag razgraničenja prekršaja i krivičnog djela) izvršeno u okviru poslovanja optuženih pravnih lica, d) da je utaja poreza vršena organizovano, u vezanom lancu čiji su učesnici sva pravna i fizička lica obuhvaćena optužnicom i e) u odnosu na optuženog i pravno lice „koji se terete i za krivično djelo pranja novca, da su novac stečen krivičnim djelom unijeli u legalne novčane tokove“.

U ovom slučaju, nakon provedenog dokaznog postupka, sud je naveo da je utvrđeno da je optuženi organizovao i rukovodio pripadnicima grupe za organizovani kriminal koju je činilo više fizičkih i pravnih lica na način da je u dogovoru s drugim licima, članovima te grupe, činio krivična djela tako što je uz pomoć drugih pravnih lica i odgovornih lica u pravnim licima s jedinstvenog računa UIO BiH izvršio neosnovan povrat PDV-a i stekao protivpravnu imovinsku korist sebi i drugim saučesnicima. Također, utvrđeno je da je optuženi na taj način protivpravno stečenu imovinsku korist veće vrijednosti unio u legalne privredne tokove na teritoriji BiH.

U drugom slučaju, sud je naveo da je iz cjelokupnog prikaza djelovanja grupe za organizovani kriminal u organizaciji optuženog jasno uočljiva hijerarhija uloga kako optuženih fizičkih lica tako i pravnih lica. Sud je naveo da je u pogledu pravne kvalifikacije kod optuženih pravnih lica izvršio diferencijaciju, pa je optuženo pravno lice na osnovu njegove uloge kao pripadnika grupe za organizovani kriminal našao odgovornim za krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH. Pravnim licem rukovodio je optuženi, jednako kao i drugim pravnim licem, ali iz prikazanih karakteristika lanaca fiktivnih prometa uočljivo je da je u strukturi lanaca većinski zastupljeno drugo pravno lice, što potvrđuje i enorman iznos protivpravno stečene imovinske koristi tog pravnog lica za koje je utvrđeno da je počinilo krivično djelo iz člana 250. stav 3. KZBiH. S druge strane, pravno lice, prvo pravno lice u lancu fiktivnih prometa, doprinosilo je u značajno manjoj mjeri, ostvarujući znatno manji iznos protivpravno stečene imovinske koristi, te je intenzitet uloge tog pravnog lica ukazivao na pripadnost grupi u granicama njegovog doprinosa, dok je interesni fokus optuženog kao organizatora bio usmjeren na drugo pravno lice.

Bitno obilježje krivičnog djela poreske utaje iz člana 210. stav 3. KZBiH. Radi se o blanketnom krivičnom djelu jer je za postojanje konkretnog djela potrebno da se radi o izbjegavanju plaćanja davanja propisanih zakonodavstvom BiH ili doprinosa socijalnog osiguranja.

Sud je naveo da je u konkretnom slučaju to djelo pravno kvalifikovano kao poreska utaja iz stava 3. jer iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 200.000,00 KM. U teoriji i praksi sporno je da li je taj element i kod njegovih težih oblika po svojoj prirodi isti ili se radi o kvalifikatornoj okolnosti koja treba

biti obuhvaćena umišljajem počinioca. Polazeći od pravne prirode i funkcije koju imaju kvalifikatorne okolnosti u određivanju pravne kvalifikacije krivičnog djela, vijeće nalazi da treba uzeti da se ovdje ipak radi o bitnom obilježju krivičnog djela, tj. o kvalifikatornoj okolnosti bez obzira na to što je ona formulisana na isti način kao i kod osnovnog oblika jer ona zapravo više nema posve istu funkciju koju je imala kod osnovnog oblika, već predstavlja bitno obilježje njegovog zakonskog bića koje ga prevodi u teži oblik i stoga treba biti obuhvaćena umišljajem počinioca. Pri tome je dovoljno da je on svjestan da radnju preduzima radi izbjegavanja plaćanja poreskih obaveza koje predstavljaju veću vrijednost, što je u konkretnom slučaju na osnovu izvedenih dokaza nesumnjivo i utvrđeno. Stoga je, prema ocjeni vijeća, to pitanje u ovom slučaju bez posebnog krivičnopravnog značaja jer je ta okolnost obuhvaćena umišljajem optužene.

Sud je naveo da je za postojanje navedenog djela potrebno da se radi o izbjegavanju plaćanja davanja propisanih zakonodavstvom BiH ili doprinosa socijalnog osiguranja. S obzirom na to da se u konkretnom slučaju radi o blanketnoj pravnoj normi, nesporno je da su u vrijeme obuhvaćeno optužnicom važili poreski propisi koji su obavezivali privredna društva koja se bave prometom robe i usluga da pod zakonom propisanim uslovima podliježu obavezi plaćanja poreza na ostvareni promet, te da su zakonom predviđeni i određeni slučajevi oslobađanja te obaveze, odnosno njenog prenošenja na drugog obveznika.

U jednom predmetu sud je u obrazloženju također podsjetio da je krivično djelo poreske utaje ili prijevare djelo blanketnog karaktera (sadrži blanketnu dispoziciju) koje upućuje na primjenu drugih propisa, u konkretnom slučaju Zakona o PDV-u i Pravilnika o primjeni Zakona o PDV-u, s obzirom na to da su objekt krivičnopravne zaštite obaveze (davanja vezana za plaćanje poreza i doprinosa socijalnog osiguranja).

U drugom slučaju, u pogledu organizovane grupe, apelaciono vijeće je navelo da je prvostepeni sud pravilno zaključio da je provedenim dokazima ustanovljeno da su optužena pravna lica djelovala kao pripadnici grupe budući da upravo iz samog činjeničnog supstrata radnji za koje su odgovorni proizlazi da su ista lica predstavljala samo jednu kariku u lancu fiktivnog prometa, a što posebno proizlazi iz utvrđene nevjerodostojnosti materijalne dokumentacije koja je sačinjavana kao „podloga” navodnom prometu robe između pravnih

lica, a na koje okolnosti je saslušano više svjedoka i vještak optužbe, iznoseći prihvatljivu argumentaciju u pravcu fiktivnosti prometa.

Važno je ukazati i na stavove iz prakse u pojedinim predmetima koji se odnose na sljedeće:

- ▶ Optuženi se ne može osloboditi svojih obaveza tako što će ukazivati na ulogu formalnog direktora jer, kako je utvrđeno u toku postupka, preuzimanjem i rukovođenjem poslovanja optuženi je na sebe automatski preuzeo i staranje za odgovornost i obaveze koje proizlaze iz takvog poslovanja.
- ▶ Sama činjenica da je neko lice direktor ne znači *a priori* i da je isto lice i odgovorno za preduzete opisane radnje poreske utaje. U krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine prihvaćen je model izvedene odgovornosti pravnog lica za krivična djela, pri čemu se odgovornost pravnog lica izvodi iz protivpravne djelatnosti počinioca koji je izvršio krivično djelo u ime, za račun ili u korist pravnog lica.
- ▶ Izvještaj o počinjenju krivičnog djela nema karakter radnje koja bi mogla dovesti do prekida zastarjelosti krivičnog gonjenja.
- ▶ Odbijanjem prijedloga odbrane za saslušanje optužene u svojstvu svjedoka povrijeđeno je njeno pravo na odbranu jer sud u pogledu tog dokaznog prijedloga ne uživa diskreciju.
- ▶ Sudska praksa sadrži i odluke kojima je optuženim pravnim licima izrečena mjera prestanka pravnih lica.

U pogledu oduzimanja imovinske koristi izdvajaju se odluke oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom optuženog i trećih lica, oduzimanje imovinske koristi od optuženog a ne od pravnog lica. Što se tiče navoda žalbe optuženog kojim osporava oduzimanje imovinske koristi od trećih lica, apelaciono vijeće ističe da on nije ovlašten izjaviti žalbu u njihovu koristi s obzirom na to da je prvostepena presuda uredno dostavljena navedenim trećim licima koja su imala mogućnost blagovremenog izjavljivanja žalbe.

Također, kada je u pitanju oduzimanje određenih nekretnina od trećih lica, sud je naveo da je tužilac tokom postupka ukazao na postojanje opravdanog razloga da se vjeruje da su te nekretnine pribavljene krivičnim djelom, a odbrana nije pružila dokaze kojima bi se ukazalo na suprotno, iako je prijedlog za oduzimanje pomenutih nekretnina istaknut već u samom optužnom aktu.

- **Primjer 2.5.1.**

Sud BiH

**Prvostepena presuda broj S1 2 K 019659 15 K
od 20. septembra 2016. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 019659 17 KŽ 8
od 21. aprila 2017. godine**

Organizovani kriminal u vezi s produženim krivičnim djelom poreske utaje i u vezi s krivičnim djelom pranja novca; primjena zakona koji je blaži za počinioca jer je poslije počinjenja krivičnog djela izmijenjen KZBiH; postojanje mjere pritvora prema optuženom ne može predstavljati povredu prava na odbranu s obzirom na to da je optuženi, lično ili kao zastupnik pravnih lica, imao na raspolaganju sve mogućnosti adekvatne odbrane; optuženi se ne može osloboditi svojih obaveza tako što će ukazivati na ulogu formalnog direktora jer, kako je utvrđeno u toku postupka, preuzimanjem i rukovođenjem poslovanja optuženi je na sebe automatski preuzeo i staranje za odgovornost i obaveze koje proizlaze iz takvog poslovanja; kazne za svako pojedino krivično djelo za koje je optuženi proglašen krivim odmjerene su na način da se njihova visina kreće u donjoj granici raspona zakonom predviđene kazne, nalazeći da će izrečena jedinstvena kazna u neophodnoj mjeri uticati na optuženog da ubuduće ne čini krivična djela; oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom od optuženog i od trećih lica; optuženi nije ovlašten izjaviti žalbu u korist trećih lica od kojih je imovina oduzeta.

Prvostepenom presudom optuženi i određena pravna lica proglašeni su krivim/odgovornim u više tačaka da su počinili razna krivična djela, među kojima su krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 3. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u vezi s produženim krivičnim djelom poreske utaje iz člana

210. stav 3. KZBiH, u vezi sa članom 54. KZBiH i u vezi s krivičnim djelom pranja novca iz člana 209. stav 2. KZBiH. Sud je optuženom izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 14 godina i pet mjeseci. Apelantu je oduzeta protivpravno stečena imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, i to iznos od 3.885.056,00 KM, a od trećih lica su oduzete određene nekretnine. Za optužena pravna lica je izrečena mjera prestanka pravnih lica. Drugostepenom presudom prvostepena presuda je preinačena u pogledu odluke o kazni tako što je optuženi osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina i šest mjeseci.

Prvostepena presuda

Prvostepeni sud je naveo da je razmotrio ispunjenost uslova za retroaktivnu primjenu zakona, koji je predviđen stavom 2. člana 4. KZBiH, kojim je propisano: „Ako se poslije počinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za počinioaca.“ Sud je razmotrio terminološku i suštinsku razliku ranije važećeg zakona i KZBiH iz 2010. godine koji je na snazi u pogledu definicija grupe kojoj počinilac djela iz člana 250. KZBiH pripada. Tako je utvrđeno da prema ranije važećem KZBiH zločinačka organizacija predstavlja organizovanu grupu ljudi od najmanje tri lica, koja postoji neko vrijeme, djelujući s ciljem počinjenja jednog ili više krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna. Trenutno važećim Krivičnim zakonom određeno je da grupa za organizovani kriminal predstavlja grupu od tri ili više lica koja postoji u izvjesnom periodu i koja djeluje sporazumno s ciljem izvršenja jednog ili više krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora preko tri godine ili teža kazna, a radi sticanja materijalne koristi. Iz navedenog jasno proizlazi da je za proglašavanje nekog lica krivim za počinjenje krivičnog djela u okviru grupe za organizovani kriminal neophodno dokazati i „sticanje materijalne koristi“, dok ta pretpostavka ne postoji u ranije važećem KZ-u, te lice može biti proglašeno krivim za počinjenje krivičnog djela u okviru zločinačke organizacije bez dokazivanja tog elementa. Uzevši u obzir da su ostala bitna obilježja bića krivičnog djela organizovanog kriminala i po novom i po ranije važećem krivičnom zakonu identična, vijeće je cijenilo da je zakon koji je trenutno na snazi blaži za počinioce u konkretnom slučaju. Također je navedeno da taj zaključak potvrđuje i činjenica da je u stavu 2. člana 250. KZBiH povećan neophodni minimum kazne zatvora za počinjeno krivično djelo sa tri na pet godina, što identično navedenom predstavlja blaže zakonom predviđene

uslove za odgovornost pripadnika grupe za organizovani kriminal. U pogledu ostalih krivičnih djela koja su obuhvaćena pravnom kvalifikacijom u konkretnom predmetu, sud je naveo da je primijenio krivični zakon koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnih djela, dakle Krivični zakon BiH iz 2003. godine.

Sud je naveo da je za utvrđenje počinjenja krivičnih djela koja su optuženom stavljena na teret bilo neophodno utvrditi: a) status optuženog u pravnim licima, odnosno položaj odgovornog lica u pravnim licima, b) organizatorsku ulogu optuženog u okviru grupe za organizovani kriminal, c) izbjegavanje plaćanja davanja propisanih poreskim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine u iznosu preko 10.000,00 KM (prag razgraničenja prekršaja i krivičnog djela) izvršeno u okviru poslovanja optuženih pravnih lica, d) da je utaja poreza vršena organizovano, u vezanom lancu čiji su učesnici sva pravna i fizička lica obuhvaćena optužnicom i e) u odnosu na optuženog i pravno lice „koji se terete i za krivično djelo pranja novca, da su novac stečen krivičnim djelom unijeli u legalne novčane tokove.“ Nakon provedenog dokaznog postupka sud je naveo da je utvrđeno da je optuženi organizovao i rukovodio pripadnicima grupe za organizovani kriminal koju je činilo više fizičkih i pravnih lica tako što je u dogovoru s drugim licima, članovima te grupe, činio krivična djela tako što je, uz pomoć drugih pravnih lica i odgovornih lica u pravnim licima, s jedinstvenog računa UIOBiH izvršio neosnovan povrat PDV-a i stekao protivpravnu imovinsku korist sebi i drugim saučesnicima. Također, utvrđeno je da je optuženi na taj način protivpravno stečenu imovinsku korist veće vrijednosti unio u legalne privredne tokove na teritoriji BiH.

Sud je naveo da je iz cjelokupnog prikaza djelovanja grupe za organizovani kriminal u organizaciji optuženog jasno uočljiva hijerarhija uloga kako optuženih fizičkih lica tako i pravnih lica. Sud je naveo da je u pogledu pravne kvalifikacije kod optuženih pravnih lica izvršio diferencijaciju, pa je optuženo pravno lice na osnovu njegove uloge kao pripadnika grupe za organizovani kriminal našao odgovornim za krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. KZBiH. Pravnim licem rukovodio je optuženi, jednako kao i drugim pravnim licem, ali iz prikazanih karakteristika lanaca fiktivnih prometa uočljivo je da je u strukturi lanaca većinski zastupljeno drugo pravno lice, što potvrđuje i enorman iznos protivpravno stečene imovinske koristi tog pravnog lica za koje je utvrđeno da je počinilo krivično djelo iz člana 250. stav 3. KZBiH. S druge strane, pravno

lice, prvo pravno lice u lancu fiktivnih prometa, doprinosilo je u značajno manjoj mjeri, ostvarujući znatno manji iznos protivpravno stečene imovinske koristi, te je intenzitet uloge tog pravnog lica ukazivao na pripadnost grupi u granicama njegovog doprinosa, dok je interesni fokus optuženog kao organizatora bio usmjeren na drugo pravno lice.

Odlučujući o vrsti i visini krivičnopravne sankcije, sud je naveo da je kod optuženog cijenio porodičnost, godine života i raniju neosuđivanost, a od otežavajućih okolnosti svakako visinu stečene protivpravne imovinske koristi. Sud je naveo da je izrečena krivičnopravna sankcija srazmjerna vrsti i visini počinjenih krivičnih djela, te da će njome biti ostvarena svrha kažnjavanja i svrha krivičnih sankcija. U tom smislu, sud ističe da je kazne za svako pojedino krivično djelo za koje je optuženi proglašen krivim odmjerio tako da se njihova visina kreće u donjoj granici raspona zakonom predviđene kazne, nalazeći da će izrečena jedinstvena kazna u neophodnoj mjeri uticati na optuženog da ubuduće ne čini krivična djela, kao i da će ostvariti ciljeve opšte i generalne prevencije.

Sud je ukazao na sadržaj čl. 110. i 111. KZBiH kojima je propisano oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom, pri čemu je istakao da je utvrdio da višemilionski novčani iznos predstavlja protivpravno stečenu imovinsku korist optuženog, koja je stečena kao rezultat počinjenih krivičnih djela, zbog čega je bilo neophodno potrebno tu protivpravnu imovinsku korist oduzeti. Kada je u pitanju oduzimanje određenih nekretnina od trećih lica, sud je naveo da je tužilac tokom postupka ukazao na postojanje opravdanog razloga da se vjeruje da su te nekretnine pribavljene krivičnim djelom, a odbrana nije pružila dokaze kojima bi se ukazalo na suprotno, iako je prijedlog za oduzimanje pomenutih nekretnina istaknut već u samom optužnom aktu.

Drugostepena presuda

Apelaciono vijeće je navelo da žalbena tvrdnja da odbrana nije postavljala pitanje svjedocima koji su saslušavani jer su stranke u toku postupka pregovarale o mogućnosti zaključivanja sporazuma o priznanju krivice, zbog čega se odbrana nadala i njegovom zaključivanju, ne može biti opravdanje za pasivno držanje odbrane prilikom provođenja dokaza. Naime, pregovori sa suprotnom stranom ne znače ujedno da će sporazum i biti postignut, kao ni da će ga sud prihvatiti,

usljed čega je u interesu odbrane da tokom trajanja krivičnog postupka vodi računa o svojim pravima i obavezama, pa stoga nije opravdano pozivanje odbrane na vlastitu pasivnost u smislu opravdanosti ponovnog otvaranja glavnog pretresa i izvođenja dokaza.

Branilac optuženih pravnih lica navodi da pored nedovoljne stručnosti optuženi u pritvoru nije imao nikakve tehničke mogućnosti da priprema i brani ni sebe ni optužena pravna lica, a činjenica da u tom postupku odbrana pravnih lica nije bila obavezna ne može uticati na drugačiji zaključak osim da je takvim postupanjem povrijeđeno pravo na odbranu tih pravnih lica. Apelaciono vijeće je navelo da, suprotno navodima žalbe, postojanje mjere pritvora prema optuženom ne može predstavljati povredu prava na odbranu s obzirom na to da je optuženi, lično ili kao zastupnik pravnih lica, imao na raspolaganju sve mogućnosti adekvatne odbrane, a što podrazumijeva unakrsno ispitivanje svjedoka, predlaganje vlastitih svjedoka, pismenu korespondenciju s institucijama i licima u smislu pripreme odbrane, traženje posjete određenih lica, podršku Odsjeka krivične odbrane i sl.

Sud je zaključio da nisu prihvatljivi ni navodi optuženog da je bio diskriminisan usljed boravka u pritvoru. Pritvor predstavlja mjeru kojom će se omogućiti neometano vođenje krivičnog postupka, što je sud utvrdio svojim rješenjima i o čemu je vođeno računa tokom cijelog trajanja krivičnog postupka, a što je odbrana imala mogućnost osporavati. U vezi s tim, apelaciono vijeće je navelo da se neće upuštati u ocjenu navoda o opravdanosti mjere pritvora jer su to pitanje više puta razmatrali i prvostepeno vijeće, a i vijeće Apelacionog odjeljenja povodom žalbi odbrane, uz napomenu da je i Ustavni sud BiH povodom apelacija optuženog razmatrao pitanje opravdanosti mjere pritvora kada je zaključeno da ne postoji kršenje člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 3. u vezi sa članom 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije.

Apelaciono vijeće je navelo da je prvostepeni sud pravilno zaključio da je provedenim dokazima ustanovljeno da su optužena pravna lica djelovala kao pripadnici grupe budući da upravo iz samog činjeničnog supstrata radnji za koje su odgovorni proizlazi da su ista lica predstavljala samo jednu kariku u lancu fiktivnog prometa, a što posebno proizlazi iz utvrđene nevjerođostojnosti materijalne dokumentacije koja je sačinjavana kao „podloga” navodnom

prometu robe između pravnih lica, a na koje okolnosti je saslušano više svjedoka i vještak optužbe, iznoseći prihvatljivu argumentaciju u pravcu fiktivnosti prometa.

U vezi s navodima optuženog da nije bio odgovorno lice, apelaciono vijeće je navelo da je u prvostepenoj presudi dato obrazloženje da je optuženi faktički rukovodio pravnim licem, iz čega proizlazi da je bio odgovoran za zakonito poslovanje pravnog lica. Iako optuženi nije bio formalno upisan kao vlasnik pravnog lica u sudskom registru, to svakako ne znači da nije odgovoran za poslovanje pravnog lica, niti to umanjuje njegovu odgovornost, posebno ako se uzmu u obzir drugi dokazi koji su potvrdili da su poslove obavljali po nalogu optuženog, dok im nije poznato da je formalni vlasnik obavljao bilo kakve poslove. U takvim odnosima unutar pravnog lica optuženi se ne može osloboditi svojih obaveza tako što će ukazivati na ulogu formalnog direktora jer, kako je utvrđeno u toku postupka, preuzimanjem i rukovođenjem poslovanja optuženi je na sebe automatski preuzeo i staranje za odgovornost i obaveze koje proizlaze iz takvog poslovanja. Apelacioni sud je naveo da je bitno napomenuti da se optuženom na teret ne stavljaju nezakonitosti koje bi se odnosile na njegov status kao odgovornog lica u formalnom smislu na način da npr. njegova odgovornost proizlazi iz njegove pozicije u upravi, već je u optužnici navedeno da je optuženi stvarno organizovao i rukovodio radom pravnog lica.

Apelaciono vijeće nalazi da izrečena jedinstvena kazna zatvora osuđenom nije pravilno odmjerenjena, pri čemu prvostepeni sud nije u dovoljnoj mjeri cijenio olakšavajuće okolnosti kod osuđenog. Apelaciono vijeće je konstatovalo da je prvostepeni sud u pobijanoj presudi naveo da je cijenio sve otežavajuće i olakšavajuće okolnosti, ali nije u dovoljnoj mjeri cijenjeno njegovo porodično stanje, tj. da je otac četvero djece. S obzirom na navedeno, apelaciono vijeće smatra da izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 13 godina i šest mjeseci zadovoljava svrhu izricanja krivičnopravne sankcije, te da će se njome ispuniti zahtjevi kako generalne tako i specijalne prevencije.

Što se tiče navoda žalbe optuženog kojim osporava oduzimanje imovinske koristi od trećih lica, apelaciono vijeće ističe da on nije ovlašten izjaviti žalbu u njihovu korist s obzirom na to da je prvostepena presuda uredno dostavljena navedenim trećim licima koja su imala mogućnost blagovremenog izjavljivanja

žalbe. Međutim, kako oni to nisu učinili, to optuženi nije ovlašten učiniti u njihovu korist, usljed čega se njegova žalba izjavljena u tom dijelu odbija kao neosnovana.

Napomena: Protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH optuženi je podnio apelaciju Ustavnom sudu BiH. Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-3356/17 od 19. septembra 2019. godine apelacija je odbačena kao očigledno (*prima facie*) neosnovana.

- **Primjer 2.5.2.**

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 026779 20 Kžk od 7. augusta 2020. godine, donesena nakon održanog pretresa pred Vrhovnim sudom FBiH

Svojstvo organizatora i člana grupe za organizovani kriminal u smislu člana 2. stav 21. KZFBiH – analiza konkretnih okolnosti koje se odnose na djelovanje svakog od optuženih pojedinačno; zakonitost dokaza – pribavljanje dokumentacije od banaka u BiH na osnovu naredbe suda provedeno na osnovu člana 86. stav 1. ZKPFBiH; obrazložena odluka – dati razlozi zbog kojih je sud našao da je imovina koja je oduzeta od optuženih pribavljena krivičnim djelom; primjena načela reformatio in peius u pogledu oduzimanja imovinske koristi; osuda na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, odnosno dvije godine.

Prvooptuženi i drugooptuženi su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 3. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima poreske utaje iz člana 273. stav 3, u vezi sa stavom 1. KZFBiH i pranja novca iz člana 272. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, a trećeoptužena je počinila krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom pranja novca iz člana 272. stav 3. KZFBiH.

Optuženi su, svjesni da organizuju grupu za organizovani kriminal, organizovali i rukovodili grupom za organizovani kriminal koja se bavi krivičnim

djelima poreske utaje i pranja novca, s ciljem sticanja protivpravne imovinske koristi veće vrijednosti. Optuženi su navedeno uradili tako što su formalno sačinili i u komercijalnim bankama u BiH predali više lažnih memoranduma o razumijevanju sklopljenih s firmama X i Y koje se bave poslovima proizvodnje blindiranih/oklopnih vozila i projektovanjem i proizvodnjom balističkih ploča za zaštitu. Optuženi su, prema tim memorandumima, obavljali poslove dilera, agenta i predstavnika tih kompanija u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji i Australiji, koje u stvarnosti nisu obavljali, a ti memorandumima su im poslužili kao osnov za inostrane transfere koje su vršile navedene firme na devizne račune optuženih otvorene upravo za tu namjenu u više banaka u BiH na račune optuženih. Navedena sredstva su optuženi, putem bezgotovinskih transakcija, dalje transferisali s deviznih računa na račune optuženih u KM s kojih su vršili plaćanja radi sticanja imovine u vlastitom vlasništvu ili vlasništvu njihovih srodnika i poznanika ili direktna gotovinska povlačenja deviznih sredstava, a što je sve činjeno s namjerom da se izbjegnu prijava, obračun i plaćanje obaveza propisanih poreskim zakonodavstvom u Federaciji i doprinosa socijalnog osiguranja propisanih u Federaciji.

Činjenica da je trećeoptužena u inkriminisanom periodu kao član grupe za organizovani kriminal postupala po nalogu prvooptuženog i drugooptuženog tako što je bez osnova na svoje lične račune primila sredstva od kompanije X, te da je u inkriminisanom periodu bila na čelu pravnih lica čiji su osnivači prvooptuženi i drugooptuženi, koja su i osnovana u inkriminisanom periodu i čiji je osnovni kapital povećan ulaganjem novčanih sredstava iz tih inostranih priliva, pokazatelj je da je trećeoptužena svojim jasnim ulogama unutar grupe postupala po uputstvima prvooptuženog i drugooptuženog kao organizatora navedenih nelegalnih radnji.

Sud je naveo da, kada je u pitanju prigovor odbrane na zakonitost dokaza iz stanja spisa, slijedi da je pribavljanje dokumentacije od banaka u BiH na osnovu naredbe suda provedeno na osnovu člana 86. stav 1. ZKPFBiH.

Kada je riječ o krivičnopravnoj sankciji, sud je prilikom odmjeravanja kazne kao olakšavajuće okolnosti svim optuženim cijenio da nisu ranije osuđivani i da imaju djecu. Kao otežavajuće okolnosti sud je cijenio da su u konkretnom slučaju prvooptuženi i drugooptuženi proglašeni krivim da su svojim radnjama

manipulisali velikom količinom novca, u periodu od skoro šest godina, kao i da su radnje preduzimali u kontinuitetu, da su iskazali upornost pri činjenju krivičnih djela, pa je sud, imajući u vidu navedeno, prvooptuženog i drugooptuženog osudio na kazne zatvora u trajanju od po dvanaest godina, a trećeoptuženju na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine.

Sud je ukazao da je jedan od postulata krivičnog prava da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom.

U vezi s tim, sud je na osnovu dokaza, i to uvidom u analitičke kartice banaka za optužene, te na osnovu iskaza, kao i nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke, utvrdio da novčana sredstva koja se nalaze na računima optuženih, kao i ostala oduzeta imovinska korist potiču iz inostranih kompanija X i Y, pa se, dakle, radi o novcu pribavljenom krivičnim djelom.

U vezi s oduzetom imovinskom koristi pribavljenom izvršenjem krivičnog djela, sud je naveo da smatra potrebnim pojasniti zbog čega je pribavljena imovinska korist u iznosu od 20.718.499,40 KM navedena u činjeničnom opisu izreke presude u većem iznosu od iznosa imovinske koristi koja je oduzeta odlukom o oduzimanju imovinske koristi. Naime, iz sadržaja izreka obje ranije ukinute prvostepene presude proizlazi da je od prvooptuženog bila oduzeta imovinska korist u iznosu 8.433.260,69 KM, a od drugooptuženog imovinska korist u iznosu od 5.415.549,47 KM. Obje te prvostepene presude nisu osporavane žalbom kantonalne tužiteljice. U vezi s tim, sud je imao u vidu pravilo o zabrani *reformatio in peius* propisano članom 322. ZKPFBiH. Tom odredbom zakona je određeno da ako je žalba podnesena samo u korist optuženog, presuda se ne smije izmijeniti na njegovu štetu. Budući da je sud u obavezi voditi računa o načelu zabrane *reformatio in peius*, te budući da pomenute prvostepene presude nisu osporavane žalbom Tužilaštva, to sud nije mogao od optuženih oduzeti imovinsku korist u iznosu od 20.718.499,40 KM.

Napomena: Protiv presude Vrhovnog suda FBiH osuđeni su podnijeli apelaciju Ustavnom sudu BiH. U vrijeme objavljivanja ove publikacije postupak pred ovim sudom je bio u toku.

- **Primjer 2.5.3.**

Sud BiH

**Prvostepena presuda broj S1 2 K 017189 15 K
od 6. juna 2016. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 017189 17 Kžk
od 23. marta 2017. godine**

**Trećestepena presuda broj S1 2 K 017189 17 Kžž
od 17. oktobra 2017. godine**

Bitno obilježje krivičnog djela poreske utaje iz člana 210. stav 3. KZBiH; radi se blanketnom krivičnom djelu jer je za postojanje konkretnog djela potrebno da se radi o izbjegavanju plaćanja davanja propisanih zakonodavstvom BiH ili doprinosa socijalnog osiguranja; ne bis in idem – za razliku od poreskih utaja s kraja 2005. godine za koje je optužena ranije osuđena poreske utaje počinjene odmah na početku 2005. godine po svim svojim elementima predstavljaju samostalnu i autonomnu kriminalnu cjelinu koja ni objektivno ni subjektivno nije u takvoj funkcionalnoj vezi s poreskim utajama počinjenim na kraju te godine pa da bi činile jedno jedinstveno krivično djelo; pogrešan je navod drugostepenog suda o visini utajenog poreza kao jednoj od posebnih otežavajućih okolnosti s obzirom na to da je u praksi tog suda izricana blaža kazna zatvora i za mnogo veće iznose utajenog poreza.

Prvostepenom presudom Suda BiH broj S1 2 K 017189 15 K od 6. juna 2016. godine, na osnovu odredbe člana 283. tačka d) ZKPBiH, odbijena je optužba u odnosu na optuženu da je radnjama detaljno opisanim u izreci presude počinila krivično djelo poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZBiH. Drugostepenom presudom optužena je proglašena krivom da je počinila krivično djelo poreske utaje iz člana 210. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZBiH, te je osuđena na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i novčanu kaznu u iznosu od 30.000,00 KM. Trećestepenom presudom je preinačena drugostepena presuda u dijelu odluke o kazni zatvora tako što je optužena osuđena na kaznu zatvora u trajanju od tri godine.

Prvostepena presuda

Branilac optužene navodio je da je protiv optužene kao direktora i odgovornog lica pokrenut i vođen krivični postupak zbog krivičnog djela poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZBiH za radnje počinjene od 13. oktobra 2005. godine do 3. decembra 2005. godine. Sud je naveo da je na osnovu člana 283. tačka d) ZKPBiH izveo nesumnjiv zaključak da se u konkretnom slučaju radi o načelu presuđene stvari (*res iudicata*), te je donio odluku da se optužba odbije. Sud je naveo da je izvršio uvid u pravosnažnu presudu Suda BiH broj K-2/10 od 19. marta 2010. godine, te utvrdio da je protiv optužene kao direktora i odgovornog lica u pravnom licu pokrenut i vođen krivični postupak zbog krivičnog djela poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZBiH, a koje je radnje optužena počinila od 13. oktobra 2005. do 3. decembra 2005. godine. Sud je naveo da je upoređivanjem činjeničnog opisa radnji povodom kojih je vođen i okončan krivični postupak i činjeničnog opisa radnji koje su optuženoj stavljene na teret optužnicom u tom krivičnom postupku, uzimajući u obzir subjektivni element, način izvršenja, te period, odnosno vremenski kontinuitet, utvrdio da radnje opisane u izreci te presude čine jedinstvenu cjelinu s radnjama za koje je optužena ranije pravosnažno osuđena, odnosno predstavljaju radnje koje su obuhvaćene konstrukcijom produženog krivičnog djela poreske utaje iz člana 210. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZBiH. Dakle, optužena je u periodu jedne kalendarske godine (2005. godine) počinila navedene krivičnopravne radnje, koje, prema ocjeni suda, s obzirom na istovjetnost djela, odnosno način počinjenja, vremenski kontinuitet, umišljaj optužene, te druge stvarne okolnosti upućuju na postojanje jedne cjeline koja se pravno kvalifikuje kao produženo krivično djelo poreske utaje iz člana 210. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZBiH. Vijeće konstatuje da presuđeno produženo krivično djelo predstavlja presuđenu stvar u odnosu na sve radnje koje ulaze u sastav tog krivičnog djela, pa tako i za sve one radnje koje se naknadno otkriju, ali i za radnje za koje se u vrijeme presuđenja znalo, ali nisu obuhvaćene konstrukcijom produženog krivičnog djela. Inkriminisane radnje koje se optuženoj stavljaju na teret optužnicom iz 2015. godine mogle su biti obuhvaćene optužnicom iz 2009. godine kao sastavni dio produženog krivičnog djela i sve te okolnosti morale su biti poznate Tužilaštvu. Tužilac je imao dovoljno vremena da obuhvati sve radnje optužene, pa tako i radnje preduzete u prvoj polovini 2005. godine, te da ih obuhvati konstrukcijom produženog krivičnog djela budući da se u suštini

radi o jedinstvenoj kriminalnoj djelatnosti. Stoga, zaključeno je da predmet nove optužbe ne mogu biti one krivičnopravne radnje koje ulaze u sastav produženog krivičnog djela, a za koje bi optužena bila proglašena krivom da se ranije znalo da ulaze u sastav produženog krivičnog djela.

Drugostepena presuda

Drugostepeni sud je istakao da je u navedenom slučaju konkretno djelo pravno kvalifikovano kao poreska utaja iz stava 3. jer iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 200.000,00 KM. U teoriji i praksi sporno je da li je taj element i kod njegovih težih oblika po svojoj prirodi isti ili se radi o kvalifikatornoj okolnosti koja treba biti obuhvaćena umišljajem počinioca. Polazeći od pravne prirode i funkcije koju imaju kvalifikatorne okolnosti u određivanju pravne kvalifikacije krivičnog djela, vijeće nalazi da treba uzeti da se u konkretnom slučaju ipak radi o bitnom obilježju krivičnog djela, tj. o kvalifikatornoj okolnosti bez obzira na to što je ona formulisana na isti način kao i kod osnovnog oblika, jer ona zapravo više nema posve istu funkciju koju je imala kod osnovnog oblika, već predstavlja bitno obilježje njegovog zakonskog bića koje ga prevodi u teži oblik i stoga treba biti obuhvaćena umišljajem počinioca. Pri tome je dovoljno da je on svjestan da radnju preuzima radi izbjegavanja plaćanja poreskih obaveza koje predstavljaju veću vrijednost, što je u konkretnom slučaju na osnovu izvedenih dokaza nesumnjivo i utvrđeno. Stoga je, prema ocjeni vijeća, to pitanje u ovom slučaju bez posebnog krivičnopravnog značaja jer je ta okolnost obuhvaćena umišljajem optužene.

Drugostepeni sud je naveo da je za postojanje navedenog djela potrebno da se radi o izbjegavanju plaćanja davanja propisanih zakonodavstvom BiH ili doprinosa socijalnog osiguranja. S obzirom na to da se u konkretnom slučaju radi o blanketnoj pravnoj normi, nesporno je da su u vrijeme obuhvaćeno optužnicom važili poreski propisi koji su obavezivali privredna društva koja se bave prometom robe i usluga da pod zakonom propisanim uslovima plaćaju porez na ostvareni promet, te da su zakonom predviđeni i određeni slučajevi oslobađanja te obaveze, odnosno njenog prenošenja na drugog obveznika.

Drugostepeni sud je utvrdio da je optužena u periodu od 10. januara 2005. godine do 13. maja 2005. godine kao direktor i odgovorno lice za zastupanje, u

namjeri da izbjegne plaćanje poreza na promet proizvoda, robu višemilionske vrijednosti prodala za gotov novac i nije obračunala i prijavila, niti platila porez u iznosu od 314.343,75 KM, a da bi to prikrila sačinila je lažne račune za robu. Na taj način optužena je počinila krivično djelo poreske utaje iz člana 210. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZBiH. Takvo uvjerenje apelaciono vijeće zasniva na izvedenim dokazima, prije svega dokazima objektivne prirode, materijalne dokumentacije koju je analizirao vještak finansijske struke, te na iskazima saslušanih svjedoka.

Apelaciono vijeće je navelo da je u konkretnom slučaju sporno pitanje konstrukcije produženog krivičnog djela, a shodno tome i pitanje da li je taj krivičnopravni slučaj, donošenjem ranije presude kojom su obuhvaćene poreske utaje optužene s kraja 2005. godine, presuđen ili nije. Apelaciono vijeće u konkretnom slučaju nije prihvatilo stav da se radi o presuđenoj stvari, odnosno da je u pitanju tzv. jedinstveno krivično djelo koje ima karakter produženog krivičnog djela u smislu člana 54. KZBiH, u čiju konstrukciju ulaze sve poreske utaje iz te godine jer za to nisu ispunjeni ni kriminalnopolitički, a ni zakonski uslovi. Zaključeno je da poreske utaje počinjene odmah na početku 2005. godine po svim svojim elementima predstavljaju samostalnu i autonomnu kriminalnu cjelinu koja ni objektivno ni subjektivno nije u takvoj funkcionalnoj vezi s poreskim utajama počinjenim na kraju te godine pa da bi činile jedno jedinstveno krivično djelo. To nije sporno ako se ima u vidu da je riječ o radnjama koje su činjene ne samo u različito vrijeme i na različitim mjestima već i radnjama koje su preduzimate u poslovanju s potpuno različitim subjektima i različitim predmetom poslovanja, što potvrđuje da u preduzimanju inkriminiranih radnji s početka i na kraju 2005. godine nema kontinuiteta ni u objektivnom ni u subjektivnom smislu. Ako se, osim toga, ima u vidu da je i kriminalna količina poreskih utaja s početka godine (koje su predmet konkretnog postupka) gotovo za tri puta veća, onda je jasno da je i sa stanovišta kriminalne politike posve neopravdano prihvatanje teze da se tu radi o presuđenoj stvari. To bi isto tako bilo u suprotnosti i s namjenom konstrukcije produženog krivičnog djela u materiji prividnog sticaja (koji je opravdan samo onda kada se kroz jedno djelo može adekvatno izraziti ukupna kriminalna količina izvršenih djela), te krivičnopravnom svrhom koju ona ima. Najzad, a što je posebno značajno, to bi predstavljalo i negiranje osnovnih načela kriminalne politike i krivičnog prava: prije svih načela srazmjernosti između težine počinjenih kriminalnih radnji i visine kazne, zatim subjektivne krivične odgovornosti, pravičnosti itd.

U vezi s odlukom o kazni, apelaciono vijeće je navelo da je posebno vrednovalo visinu utajenog poreza, kontinuitet izvršenih krivičnopравниh radnji, upornost kod optužene prilikom preduzimanja tih radnji, te štetnu posljedicu i društvenu opasnost njenih radnji, što sve ima značaj za ocjenu navedenog djela i stepena socijalne nevrjednosti, a što je pri izboru mjere kazni optuženoj valjalo vrednovati kao otežavajuće okolnosti, pa je stoga vijeće, imajući u vidu svrhu kažnjavanja, ocijenilo da je opravdano i neophodno optuženoj izreći zatvorsku kaznu u trajanju od četiri godine kao glavnu kaznu, te sporednu novčanu kaznu u iznosu od 30.000,00 KM. Vijeće je navelo da je novčana kazna izrečena jer je krivično djelo počinjeno iz koristoljublja, cijeneći da je iznos kazne, uz glavnu kaznu, srazmjeran stepenu krivične odgovornosti optužene, a sve u skladu s odredbom člana 41. stav 2. i člana 46. stav 3. KZBiH.

Polazeći od načela da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, apelaciono vijeće je na osnovu čl. 110. i 111. KZBiH od optužene oduzelo imovinsku korist u iznosu 314.353,75 KM, pribavljenu izvršenjem krivičnog djela.

Trećestepena presuda

U odnosu na prigovore da se radi o presuđenoj stvari, trećestepeno vijeće primjećuje da se drugostepeni sud nije vodio samo kriminalnopolitičkim ciljevima, kako to odbrana pokušava prikazati, već je na prvom mjestu cijenio zakonske uslove i samu prirodu konstrukcije produženog krivičnog djela, ispravno zaključujući da je riječ o radnjama koje su činjene ne samo u različito vrijeme i na različitim mjestima već i o radnjama koje su preduzimate u poslovanju s potpuno različitim subjektima i različitim predmetom poslovanja.

Trećestepeni sud zaključuje da je drugostepeni sud, nasuprot tvrdnjama odbrane, činjenično stanje potpuno i pravilno utvrdio, potkrijepio vrijednosno dovoljno jakim dokazima, te na takvoj analizi donio ispravan zaključak da je optužena počinila krivično djelo koje joj je stavljeno na teret.

Trećestepeno vijeće je ocijenilo osnovanom tvrdnju odbrane da je drugostepeni sud prestrogo odmjerio kaznu zatvora kao glavnu kaznu. U tom smislu, vijeće zaključuje da je pogrešan navod drugostepenog suda o visini

utajenog poreza kao jednoj od posebnih otežavajućih okolnosti s obzirom na to da je u praksi tog suda izricana blaža kazna zatvora i za mnogo veće iznose utajenog poreza. Takvim stavom se ni u kojem slučaju ne dovodi u pitanje težina krivičnog djela u konkretnom predmetu kao apsolutno zabranjena pojava koja treba biti osuđena i za koju treba postojati jasno opredjeljena namjera u sprečavanju jer ima direktne reperkusije na sam sistem koji je država uspostavila, ali kazna zatvora u trajanju od četiri godine je ipak previsoko odmjerena, te nije neophodna za postizanje svrhe kažnjavanja izražene u specijalnoj i generalnoj prevenciji. Zbog navedenog, pobijanu presudu je valjalo preinačiti u dijelu odluke o kazni, i to u pogledu izrečene kazne zatvora kao glavne kazne, tako da se optužena osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od tri godine kao kaznu kojom će se, prema mišljenju vijeća, ostvariti neophodna svrha.

- **Primjer 2.5.4.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 021149 17 K od 19. juna 2017. godine

Drugostepena presuda broj S1 2 K 021149 17 Kž od 4. oktobra 2017. godine

Bitna obilježja krivičnog djela poreske utaje; izmjena pravne kvalifikacije djela; oduzimanje imovinske koristi od optuženog a ne od pravnog lica; apelaciono vijeće neće remetiti analizu prvostepenog suda o otežavajućim i olakšavajućim okolnostima, kao ni težinu koja je data tim okolnostima, osim ako podnosilac žalbe ne pokaže da je pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje široko diskreciono pravo koje ima u tom pogledu.

Prvostepenom presudom koja je potvrđena drugostepenom presudom optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZBiH, a pravno lice da je počinilo krivično djelo poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZBiH, u vezi sa članom 124. KZBiH. Optuženom je izrečena kazna zatvora u trajanju od dvije godine i na osnovu čl. 110. i 111. KZBiH oduzeta je imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela. Pravnom licu je izrečena kazna prestanka pravnog lica.

Prvostepena presuda

Sud BiH je naveo sadržaj i opšta obilježja krivičnog djela poreske utaje i odredbe člana 210. KZBiH, te istakao da je s obzirom na navode optužnice Tužilaštvo bilo obavezno dokazati da je apelant kao odgovorno lice bez ograničenja u drugooptuženom pravnom licu, u namjeri izbjegavanja plaćanja PDV-a za relevantni poreski period, te u namjeri da izvrši neosnovan povrat ulaznog PDV-a, izvršio fiktivnu kupovinu tri mašine za obradu drveta putem finansijskog lizinga, sačinjavanjem lažnih faktura na osnovu kojih je drugooptuženo pravno lice u svojim knjigovodstvenim evidencijama prikazalo, obračunalo i neosnovano izvršilo povrat ulaznog PDV-a u određenom iznosu. Sud BiH je u obrazloženju također podsjetio da je krivično djelo poreske utaje ili prijevare djelo blanketnog karaktera (sadrži blanketnu dispoziciju) koje upućuje na primjenu drugih propisa, u konkretnom slučaju Zakona o PDV-u i Pravilnika o primjeni Zakona o PDV-u, s obzirom na to da su objekt krivičnopravne zaštite obaveze (davanja vezana za plaćanje poreza i doprinosa socijalnog osiguranja).

Sud je naveo da je izvršio neznatnu izmjenu u pravnoj kvalifikaciji u odnosu na onu koja je navedena u optužnici. Naime, optužnica je teretila optuženog i pravno lice za krivično djelo poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZBiH. Međutim, s obzirom na to da je iz činjeničnog opisa djela jasno da je optuženi kao odgovorno lice u pravnom licu, u namjeri da ostvari pravo na povrat ili kredit po osnovu indirektnih poreza propisanih poreskim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine, podnio poresku prijavu neistinitog sadržaja, jasno je da se radi o stavu 2, a ne stavu 1. člana 210. KZBiH, koji se veže sa stav 3. istog člana s obzirom na to da iznos neosnovanog povrata indirektnih poreza prelazi 50.000,00 KM. Pri tome sud ne nalazi da je time prekoračena optužnica jer je samo promijenjen oblik izvršenja djela (neosnovano izvršen povrat poreza umjesto izbjegavanja plaćanja poreza), koji je prilagođen izvedenim dokazima, a da je svakako u osnovu kvalifikovani oblik djela s obzirom na iznos ostvarene imovinske koristi.

Sud je na osnovu provedenih dokaza utvrdio da je optuženi u svojstvu osnivača, direktora i odgovornog lica bez ograničenja ovlaštenja u okviru registrovane djelatnosti u pravnom licu, u namjeri da izbjegne plaćanje poreza na dodatnu vrijednost (PDV), izvršio neosnovan povrat ulaznog PDV-a, čime je

ostvario protivpravnu imovinsku korist. Utvrđeno je da je pravno lice odgovorno zbog toga što je raspolagalo protivpravno ostvarenom imovinskom koristi koju je u ime, za račun i njihovu korist ostvario optuženi. Naime, sud je zaključio da se u konkretnom slučaju *modus operandi* te poreske prijevare ogleda u tome što je na kraju lanca fiktivnog prometa opremu – mašine za obradu drveta, također fiktivno nabavljalo pravno lice, odnosno optuženi kao osnivač i odgovorno lice u pravnom licu i na osnovu koje fiktivne nabavke je evidentirao u svojim zvaničnim evidencijama i na osnovu nje, podnoseći PDV prijavu s iskazanim zahtjevom za povrat ulaznog PDV-a, on je neosnovano pričinio štetu budžetu BiH, kako je i navedeno u izreci presude.

Sud je naveo da je optuženom izrekao kaznu zatvora u trajanju od dvije godine, imajući u vidu iznos ostvarene koristi (preko 100.000,00 KM), štetu koja je nanesena prijevarnim djelovanjem optuženog, raniju osuđivanost optuženog kao otežavajuću okolnost, te socijalne i porodične prilike kao olakšavajuću okolnost. Osim toga, sud je imao u vidu da je od izvršenja počinjenog krivičnog djela prošlo dosta vremena, a sve te okolnosti ukazuju da je optuženom izrečena adekvatna kazna.

Drugostepena presuda

Apelaciono vijeće je zaključilo da prvostepeni sud nije prekoračio optužbu kada je, imajući u vidu činjenični opis radnji za koje je optuženi proglašen krivim, izvršio izmjenu u pravnoj kvalifikaciji radnji za koje je optuženi osuđen u odnosu na onu koja je navedena u potvrđenoj optužnici. Naime, kako se to pravilno konstatuje u prvostepenoj presudi, s obzirom na to da je iz činjeničnog opisa djela koje se optuženom stavljalo na teret jasno da je optuženi kao odgovorno lice u pravnom licu „Kameleon“ d.o.o. Brčko distrikt, u namjeri da ostvari pravo na povrat ili kredit po osnovu indirektnih poreza propisanih poreskim zakonodavstvom BiH, podnio poresku prijavu neistinitog sadržaja, to jasno proizlazi da se radi o stavu 2, a ne stavu 1. člana 210. KZBiH. Pritom je neophodno imati u vidu da sud, shodno odredbi člana 280. stav 2. ZKPBiH, nije vezan za tužiočeve prijedloge u pogledu pravne ocjene djela, a niti je optuženi navedenom izmjenom pravne kvalifikacije krivičnog djela doveden u nepovoljniji položaj s obzirom na to da se on svakako potvrđenom optužnicom teretio za kvalifikovani oblik djela propisan stavom 3. odredbe člana 210. KZBiH.

U pogledu odluke prvostepenog suda o krivičnopravnoj sankciji, apelaciono vijeće je navelo da prvostepeni sud ima široko diskreciono pravo u utvrđivanju odgovarajuće kazne budući da je u takvoj poziciji da najbolje može odmjeriti i ocijeniti dokaze izvedene na glavnom pretresu. Shodno tome, apelaciono vijeće je istaklo da neće remetiti analizu prvostepenog suda o otežavajućim i olakšavajućim okolnostima, kao ni težinu koja je data tim okolnostima, osim ako podnosilac žalbe ne pokaže da je pretresno vijeće zlopotrijebilo svoje široko diskreciono pravo. Naime, podnosilac žalbe mora pokazati da je prvostepeni sud dao težinu nebitnim i irelevantnim pitanjima, da nije dao težinu ili dovoljno težine relevantnim pitanjima, da je napravio očiglednu grešku u odnosu na činjenice na koje je primijenio svoje diskreciono pravo ili da je odluka bila u tolikoj mjeri neopravdana ili jednostavno nepravedna, te da apelaciono vijeće može izvesti zaključak da prvostepeni sud nije koristio svoje diskreciono pravo na primjeren način. Apelaciono vijeće je istaklo i da prvostepeni sud nije obavezan da posebno obrazlaže svaku otežavajuću i olakšavajuću okolnost, pa ako je apelaciono vijeće uvjeren da je prvostepeni sud razmatrao te okolnosti, ono neće izvesti zaključak da je prvostepeni sud zlopotrijebio svoje diskreciono pravo prilikom utvrđivanja odgovarajuće kazne. Stoga, apelaciono vijeće je navelo da je pravilna odluka prvostepenog suda o krivičnopravnoj sankciji optuženom.

Osporavajući odluku o oduzimanju imovinske koristi, žalbom se ističe da imovinska korist nije mogla biti oduzeta od fizičkog lica s obzirom na to da se u izreci pobijane presude navodi da je istom imovinskom koristi raspolagalo pravno lice. Apelaciono vijeće je navelo da, s obzirom na to da je na osnovu dostavljenih dokaza pravilno utvrđeno da je optuženi u vrijeme počinjenja krivičnog djela bio direktor bez ograničenja ovlaštenja, kao i da je optuženi ostvarenu protivpravnu imovinsku korist koristio za vlastite potrebe, to je, suprotno prigovorima žalbe, pravilna odluka prvostepenog suda o oduzimanju imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela od optuženog, a ne od pravnog lica. Na takav zaključak upućuje i odredba člana 111. stav 1. ZKPBiH, kojom je u relevantnom dijelu regulisano da će se od počinioca oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako oduzimanje nije moguće, počinitelj će se obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-5514/17 od 30. oktobra 2019. godine odbačena je kao očigledno (*prima facie*) neosnovana apelacija optuženog podnesena protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH.

- **Primjer 2.5.5.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 024215 17 K od 9. juna 2017. godine

Drugostepena presuda broj S1 2 K 024215 17 Kž od 14. septembra 2017. godine

Izveštaj o počinjenju krivičnog djela nema karakter radnje koja bi mogla dovesti do prekida zastarjelosti krivičnog gonjenja.

Prvostepenom presudom koja je potvrđena drugostepenom presudom odbijena je optužba protiv optuženog da je radnjama opisanim u izreci presude počinio krivično djelo poreske utaje iz člana 210. stav 1. KZBiH.

Prvostepeni i drugostepeni sud su saglasno istakli da je za prekid toka zastarjelosti krivičnog gonjenja potrebno postojanje konkretne procesne radnje od suda ili Tužilaštva koja bi bila usmjerena na krivično gonjenje tačno određenog lica, odnosno u ovom slučaju optuženog. U konkretnom slučaju takva procesna radnja je izostala, sve do donošenja naredbe o provođenju istrage budući da je to prvi akt, odnosno prva procesna radnja usmjerena na krivično gonjenje optuženog. Navedeno je da izvještaj o počinjenju krivičnog djela, po svojoj prirodi, nije akt koji se može smatrati procesnom radnjom od značaja za tok zastare. To će se naravno cijeliti u svakom konkretnom slučaju, zavisno i od sadržaja i radnji koje su prethodile sačinjavanju takvog akta. Međutim, u konkretnom slučaju, izvještaj je sastavljen na osnovu tužiočevog usmenog naređenja da se izvrši analiza oduzetih predmeta. Takav nalog Tužilaštva zapravo predstavlja samo

inicijalno uputstvo da se izvrši analiza dokaza, pri čemu ni tužilac, a ni ovlaštena službena lica još uvijek nemaju konkretna saznanja o tome kakav je sadržaj tih dokaza i da li uopšte upućuju na osnov sumnje da je počinjeno krivično djelo i ko je njegov počinilac. Tačnije, u tom momentu ni postupajući tužilac, a niti ovlaštena službena lica još uvijek nisu identifikovali optuženog kao lice koje bi moglo biti uključeno u izvršenje krivičnog djela, pa ne postoje niti osnovi sumnje da je optuženi na neki način uključen u izvršenje krivičnog djela. Tek nakon sačinjavanja konkretnog izvještaja Tužilaštvo dobija prvo saznanje o postojanju osnova sumnje da je optuženi počinio krivično djelo, gdje se u izvještaju iz 2013. godine navodi kako se konstatuje da „u predmetnom slučaju postoje elementi krivičnih radnji, odnosno osnov sumnje da su prijavljeni počinili krivično djelo poreske utaje iz člana 210. st. 1. i 2. KZBiH“. Dakle, izvještaj zapravo ima karakter krivične prijave, odnosno prvog inicijalnog akta na osnovu kojeg je Tužilaštvo trebalo ocijeniti da li postoje osnovi sumnje da je konkretni počinilac počinio krivično djelo i odlučiti o pokretanju istrage. Stoga je očigledno da se usmeno naređenje postupajućeg tužioca, koje je prethodilo sačinjavanju takvog izvještaja, ne može smatrati procesnom radnjom usmjerenom na gonjenje optuženog kao počinioica krivičnog djela. To nesumnjivo proizlazi iz sadržaja odredbe člana 35. stav 2. ZKPBiH, kojom su propisana tužiočeva prava i obaveze u realizaciji njegovog osnovnog prava i dužnosti da otkriva i goni počinioce krivičnih djela.

- **Primjer 2.5.6.**

Sud BiH

**Prvostepena presuda broj S1 2 K 023053 18 K
od 15. novembra 2018. godine**

**Drugostepeno rješenje broj S1 2 K 023053 19 Kž
od 22. februara 2019. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 023053 19 Kžk
od 18. jula 2019. godine**

Drugostepeno vijeće je rješenjem ukinulo prvostepenu presudu navodeći da u slučaju kada je odbrana predložila da se u toku dokaznog postupka optužena

sasluša u svojstvu svjedoka sud je navedeni dokazni prijedlog, s obzirom na odredbu člana 6. stav 2. ZKPBiH, kojom su regulisana prava osumnjičenog/optuženog kao jedno od osnovnih načela krivičnog postupka, a dovodeći istu odredbu u vezu sa članom 259. stav 2. ZKPBiH, dužan prihvatiti. Naime, sud, za razliku od ostalih dokaznih prijedloga odbrane, kako je to već interpretirano, u pogledu tog dokaznog prijedloga ne uživa diskreciju, a sve pritom imajući u vidu da je odbrana u konkretnom predmetu insistirala na saslušanju optužene u svojstvu svjedoka u toku prvostepenog postupka, što znači da je optuženoj bilo vrlo bitno da ima aktivnu poziciju u ostvarivanju prava na materijalnu odbranu. Apelaciono vijeće je zaključilo da je odbijanjem prijedloga odbrane za saslušanje optužene u svojstvu svjedoka povrijeđeno pravo na odbranu optužene s obzirom na to da su nepravilno primijenjena pravila postupka na njenu štetu, cijeneći da svaka povreda procesne norme na štetu optužene znači da je povrijeđeno njeno pravo na odbranu zagarantovano međunarodnim aktima, što za posljedicu ima ukidanje pobijane presude, budući da je na tu bitnu povredu ukazano žalbom.

Konačnom drugostepenom presudom optužena je proglašena krivom da je počinila krivično djelo poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 3. u vezi sa stavom 1. i u vezi sa članom 54. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Apelaciono vijeće je zaključilo da je Tužilaštvo ponudilo dovoljno dokaza koji po svom kvalitetu nedvojbeno ukazuju da je optužena počinila krivično djelo koje joj se optužnicom stavlja na teret. Naime, vijeće je uz svaku razumnu sumnju utvrdilo da je optužena kao direktor i odgovorno lice u pravnom licu, a kasnije i kao suosnivač u tom pravnom licu, svojim radnjama, odnosno pružanjem lažnih podataka o svojim oporezivim prihodima, ostvarila sva bitna obilježja produženog krivičnog djela poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 3. KZBiH u vezi sa stavom 1. i članom 54. KZBiH, i to u vrijeme i na način kako je to opisano u izreci presude.

Napomena: Protiv Presude Suda BiH broj S 1 2 K 023053 19 Kžk od 18. jula 2019. godine optužena je podnijela apelaciju Ustavnom sudu BiH koja je Odlukom broj AP-118/20 od 6. maja 2020. godine odbačena zbog proteka roka za podnošenje apelacije.

- **Primjer 2.5.7.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 032246 21 K od 24. marta 2022. godine

Drugostepena presuda broj S1 2 K 032246 22 Kž od 7. jula 2022. godine

Sama činjenica da je neko lice direktor ne znači a priori da je isto lice i odgovorno za preduzete opisane radnje poreske utaje. U krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine prihvaćen je model izvedene odgovornosti pravnog lica za krivična djela, pri čemu se odgovornost pravnog lica izvodi iz protivpravne djelatnosti počinioca koji je izvršio krivično djelo u ime, za račun ili u korist pravnog lica.

Prvostepenom presudom optuženo pravno lice je proglašeno odgovornim da je počinilo krivično djelo poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 4. u vezi sa stavom 1. KZBiH, te u vezi sa članom 124. tačka c) KZBiH, te mu je izrečena novčana kazna u iznosu od 50.000,00 KM i oduzeta imovinska korist pribavljena krivičnim djelom. Također, navedenom presudom optuženi je oslobođen optužbe da je kao direktor i lice ovlašteno za zastupanje pravnog lica radnjama opisanim u izreci presude počinio krivično djelo poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 4. u vezi sa stavom 1. KZBiH, a sve u vezi sa članom 29. KZBiH.

Prvostepena presuda

Prvostepeni sud je zaključio da nije dokazano da je optuženi, koji je u inkriminisanom periodu imao svojstvo direktora i lica ovlaštenog za zastupanje pravnog lica, kao fizičko lice počinio krivično djelo koje mu je optužnicom stavljeno na teret. Naime, sama činjenica da je neko lice direktor ne znači *a priori* da je isto lice i odgovorno za preduzete opisane radnje, što bi bilo od odlučnog značaja za utvrđivanje krivične odgovornosti optuženog za krivično djelo. Da bi se moglo govoriti o krivičnoj odgovornosti u konkretnom slučaju, prema stavu suda, neophodno je bilo izvedenim dokazima optuženog dovesti u vezu s opisanim krivičnopravnim radnjama, a iz kojih bi proizlazila njegova svijest

o ostvarenju zabranjene posljedice. Naprotiv, dokazi koje je tužilac prezentovao u toku glavnog pretresa, kao i dokazi odbrane ukazali su na zaključak da je optuženi u pravnom licu samo formalno bio direktor, a da je drugo lice bilo to koje je u stvarnosti vodilo cjelokupno poslovanje pravnog lica.

S druge strane, sud je na osnovu provedenih dokaza našao nespornim da je optuženo pravno lice u svom redovnom poslovanju raspolagalo protivpravno ostvarenom imovinskom koristi u određenom iznosu, koju je u određenom periodu pribavilo neidentifikovano lice zaposleno u navedenom pravnom licu, postupajući u ime, za račun i u korist navedenog pravnog lica. To je počinjeno tako što je u periodu iz optužnice ostvario oporezivi promet bez PDV-a koji nije evidentirao u poslovne knjige, niti je putem prijave samooporezivanja prijavio Upravi za indirektno oporezivanje BiH i na koji nije obračunao porez na dodatnu vrijednost, a za tu robu je donio odluku o vrijednosnom usklađivanju zaliha robe na skladištu, kojom je izvršio otpis robe, što nije bilo tačno jer je robu prodao nepoznatim kupcima bez obračuna PDV-a.

Prvostepeni sud je ukazao na to da je u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine prihvaćen model izvedene odgovornosti pravnog lica za krivična djela, pri čemu se odgovornost pravnog lica izvodi iz protivpravne djelatnosti počinioca koji je izvršio krivično djelo u ime, za račun ili u korist pravnog lica. Iako na osnovu provedenih dokaza u konkretnom postupku nije dokazano da je optuženi počinio krivično djelo koje mu je optuženim aktom stavljeno na teret, sud je nakon provedenog dokaznog postupka nespornim našao da je optuženo pravno lice u svom redovnom poslovanju raspolagalo protivpravno ostvarenom imovinskom koristi koju je pribavilo neidentifikovano lice zaposleno u navedenom pravnom licu, koje lice je postupalo u ime, za račun i u korist navedenog pravnog lica, na način kako je to navedeno u osuđujućem dijelu izreke presude, i koje lice je u inkriminisanom periodu bilo faktički (ne i formalnopravno) ovlašteno da djeluje u ime, za račun ili u korist pravnog lica. S obzirom na navedeno, utvrđena je odgovornost pravnog lica za krivično djelo poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 4. u vezi sa stavom 1. KZBiH.

Odlučujući o vrsti i visini kazne, prvostepeni sud je naveo da je, imajući u vidu odredbe krivičnog zakonodavstva BiH kojim je za to krivično djelo propisana kazna zatvora od najmanje tri godine, sud je zaključio da će se novčanom kaznom

u navedenom iznosu ostvariti zakonom predviđena svrha kažnjavanja, posebno u pogledu svijesti o pravednosti kažnjavanja. Sud je naveo da je imao u vidu opšta pravila za odmjeravanje kazne, visinu utajenog poreza i ostale okolnosti koje utiču na to da kazna bude manja ili veća, kao i okolnost da pravno lice do tada nije kažnjavano, te na kraju zaključio da je novčana kazna u visini od 50.000,00 KM adekvatna kazna u konkretnom slučaju.

Drugostepena presuda

Branilac optuženog pravnog lica navodi da je zbog utvrđene činjenice da optuženi nije proglašen krivim odluka suda trebala ići u smjeru da se i pravno lice oslobodi optužbe. Apelaciono vijeće je navelo da bi pravno lice bilo odgovorno za krivično djelo potrebno je utvrditi postojanje krivičnog djela počinioca/fizičkog lica, čije počinjenje mora biti u ime, za račun ili u korist pravnog lica, kao i postojanje nekog od zakonom propisanih oblika doprinosa pravnog lica počinjenju krivičnog djela od počinioca. Iz takvih zakonskih odredbi proizlazi da se u našem krivičnom zakonodavstvu primjenjuje model tzv. izvedene odgovornosti pravnog lica, odnosno da se odgovornost pravnog lica izvodi iz protivpravne djelatnosti počinioca krivičnog djela (fizičkog lica). S druge strane, kada su u pitanju granice odgovornosti pravnog lica za određeno krivično djelo, odredbom člana 125. KZBiH propisano je da će uz ispunjenje uslova predviđenih članom 124. KZBiH pravno lice biti odgovorno za krivično djelo i ako počinitelj za počinjeno krivično djelo nije kriv. Dakle, uz tako jasne zakonske odredbe, a kako to pravilno nalazi i prvostepeni sud, iako se odgovornost pravnog lica za krivično djelo vezuje za ostvarenje krivičnog djela od počinioca/fizičkog lica, zakon tu odgovornost ne uslovljava prethodnim utvrđenjem krivice konkretnog počinioca za to krivično djelo. Tako bi u slučaju da postoje neki od osnova za isključenje krivice počinioca krivičnog djela ipak bilo moguće uspostaviti odgovornost pravnog lica za počinjeno krivično djelo. Također, i samom odredbom člana 375. stav 2. ZKPBiH propisano je da se protiv pravnog lica može voditi krivični postupak i ustanoviti njegova odgovornost za krivično djelo i onda kada protiv počinioca nije moguće pokrenuti krivični postupak, odnosno voditi ga iz zakonom propisanih razloga (npr. smrt počinioca, duševno oboljenje počinioca, amnestija, pomilovanje i sl.).

Apelaciono vijeće je zaključilo da je u obrazloženju pobijane presude prvostepeni sud pravilno utvrdio okolnosti koje su značajne za odmjeravanje

kazne, a pri čemu je s posebnom pažnjom cijenio visinu utajenog poreza i okolnost da pravno lice do tada nije kažnjavano, ali da pri tome, na što odbrana osnovano ukazuje, nije cijenio bilo kakve okolnosti koje se odnose na ekonomsku moć optuženog pravnog lica. Apelaciono vijeće je navelo da je, imajući u vidu i sve okolnosti koje je prvostepeni sud cijenio, posebno cijeneći da optuženo pravno lice do tada nije osuđivano, te cijeneći trenutnu ekonomsku moć pravnog lica, a na što je ukazano u žalbi, nalazi da se i novčanom kaznom u iznosu od 30.000,00 KM u konkretnom slučaju može ostvariti svrha kažnjavanja propisana u članu 39. KZBiH, odnosno ciljevi generalne i specijalne prevencije.

- **Primjer 2.5.8.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 025672 20 K od 9. marta 2022. godine

Drugostepena presuda broj S1 2 K 025672 22 Kž od 11. jula 2022. godine

Prvostepenom presudom pravno lice u stečaju je proglašeno odgovornim, a optuženi krivim da je počinio krivično djelo poreske utaje ili prijevare iz člana 210. stav 3. KZBiH u vezi sa stavom 1. KZBiH i u vezi sa članom 54. KZBiH. Optuženom je kao glavna kazna izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne godine, a kao sporedna kazna izrečena mu je novčana kazna u iznosu od 50.000,00 KM koju je dužan platiti u roku od šest mjeseci od dana pravosnažnosti presude.

Prvostepeni sud je zaključio da su izvedeni dokazi optužbe na uvjerljiv način potvrdili da je pravno lice u stečaju isporučivalo robu po fakturama koje nisu evidentirane u knjizi izlaznih faktura, fakturama koje su naplaćene, a da po njima nije prijavljen niti plaćen porez, kao i da je vršilo prodaju s konsignacionog skladišta bez faktura, te bez razduženja i obračuna PDV-a. Osim toga, utvrđeno je da su zbirovi u knjigama ulaznih faktura bili veći od stvarnih, te da je bilo stalnih manjkova koji nisu evidentirani niti tretirani u skladu sa Zakonom o PDV-u i Pravilnikom o primjeni Zakona o PDV-u. Utvrđeno je da je takvim postupanjima optuženi, kao lice odgovorno za pružanje podataka o činjenicama koje su

od značaja za utvrđivanje poreskih obaveza, ostvario sva bitna obilježja bića krivičnog djela za koje je proglašen krivim. S druge strane, pravno lice u stečaju je proglašeno odgovornim zbog toga što je raspolagalo protivpravno ostvarenom imovinskom koristi koju je optuženi ostvario na opisani način.

Optuženi je protiv prvostepene presude izjavio žalbu samo u pogledu odluke o kazni, koja je odbijena drugostepenom presudom. Zaključeno je da je prvostepeni sud ispravno cijenio da se radilo o olakšavajućim okolnostima, ali da te okolnosti nisu takvog karaktera niti intenziteta da bi se mogle kvalifikovati kao naročito olakšavajuće, što bi opravdalo potrebu blažeg kažnjavanja, uzimajući u obzir, s druge strane, visinu zapriječene kazne zatvora u trajanju od jedne do deset godina za kvalifikovani oblik počinjenog krivičnog djela poreske utaje.

- **Primjer 2.5.9.**

Presuda Apelacionog suda BDBiH broj 96 0 K 046755 17 KŽ od 15. novembra 2017. godine

Poreska utaja, oslobađajuća presuda. Sama činjenica da je optuženi bio direktor i osnivač pravnog lica ne znači da se može smatrati počiniocem krivičnog djela poreske utaje, jer bi to značilo da bi ključna činjenica koju treba utvrditi bila ko je direktor i osnivač preduzeća, te da bi to bio odgovor na pitanje ko je kriv za utajeni porez privrednog subjekta koji ne izvršava svoje poreske obaveze.

Presudom Apelacionog suda potvrđena je prvostepena presuda Osnovnog suda BD kojom je optuženi oslobođen optužbe da je radnjama opisanim u izreci te presude počinio krivično djelo poreske utaje iz člana 267. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZBD i u vezi sa čl. 31. i 55. KZBD.

Apelacioni sud je naveo da uloga optuženog u izvršenju krivičnog djela poreske utaje mora biti utvrđena i potpuno razjašnjena da bi se moglo cijiniti da li u radnjama optuženog ima elemenata obilježja krivičnog djela za koje se tereti, odnosno da li je optuženi, s ciljem izbjegavanja plaćanja poreskih obaveza, davao lažne podatke o svom stečenom oporezivom prihodu. Za te radnje se mora sa sigurnošću utvrditi da ih je preduzeo optuženi s navedenom namjerom.

Iz provedenih dokaza proizlazi da je optuženi imao svojstvo odgovornog lica u konkretnom pravnom licu čiji je direktor i osnivač, ali to nije samo po sebi dovoljno za utvrđivanje njegove krivice jer izvršilac navedenog krivičnog djela može biti svako lice koje daje lažne podatke u vezi s porezom. Tako to može biti i lice koje u ime drugog podnosi prijavu u kojoj su sadržani netačni podaci o stečenim oporezivim prihodima. Međutim, na osnovu provedenih dokaza nije se moglo utvrditi da je optuženi davao lažne podatke o stečenim oporezivim prihodima, za koji način izvršenja krivičnog djela se on tereti. Ukoliko bi se prihvatio stav iz žalbe u pogledu krivice direktora i osnivača preduzeća kao standarda dokazanosti krivice za krivično djelo poreske utaje, onda bi to praktično značilo da bi ključna činjenica koju treba utvrditi bila ko je direktor i osnivač preduzeća, te da bi to bio odgovor na pitanje ko je kriv za utajeni porez privrednog subjekta koji ne izvršava svoje poreske obaveze. Ovaj sud smatra da takav stav ne bi bio pravilan, pa ga nije ni prihvatio. Krivica optuženog kao direktora i osnivača preduzeća mora se sa sigurnošću utvrditi, a pri tome isključiti pretpostavku da je direktor i osnivač sve znao i morao znati šta se dešava s preduzećem čiji je direktor, naročito imajući u vidu i situaciju, kao što je konkretna, da je i drugo lice imalo ovlaštenja zastupnika bez ograničenja navedenog preduzeća, pa je tim prije neophodno i utvrditi ponašanje optuženog, odnosno preduzimanje radnji za koje se tvrdi da je optuženi preduzeo i njima ostvario obilježje krivičnog djela za koje se tereti.

Tužilac je u žalbi ukazivao da je optuženi pravosnažnim rješenjem nadležne Poreske uprave prekršajno sankcionisan kao ovlašteno lice pa da je zbog toga morao dodatno nadzirati rad svog preduzeća. Apelacioni sud je naveo da iz navedenog prigovora proizlazi da tužilac pretpostavlja kako optuženi treba da se ponaša kao direktor i osnivač jednog preduzeća i s kojom odgovornošću bi trebalo da obavlja svoj posao. Prekršajno sankcionisanje optuženog, za koje nije sporno da se desilo u periodu koji nije relevantan za vremenski period iz optužnice, ne može se dovesti u vezu s radnjama koje se optuženom stavljaju na teret u izreci presude. Činjenica njegovog prekršajnog sankcionisanja ne govori o tome da je optuženi znao sve šta se dešava s navedenom firmom koju je prije događaja iz optužnice imao namjeru da zatvori tokom 2003. godine, ali nije mogao zbog neplaćenog poreza.

› 2.6. Organizovani kriminal – trgovina ljudima i krijumčarenje ljudi

---

Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18 i 46/21)

Međunarodna trgovina ljudima

Član 186.

(1) Ko upotrebom sile ili prijetnjom upotrebe sile ili drugim oblicima prinude, otmicom, prijevarom ili obmanom, zloupotrebom ovlaštenja ili uticaja ili položaja bespomoćnosti ili davanjem ili primanjem isplata ili drugih koristi, kako bi privolio lice koje ima kontrolu nad drugim licem, vrbuje, preveze, preda, sakrije ili primi lice u svrhu iskorištavanja tog lica u državi u kojoj to lice nema prebivalište ili čiji nije državljanin kaznit će se kaznom zatvora od najmanje pet godina.

(2) Ko vrbuje, navodi, preveze, preda, sakrije ili primi lice koje nije navršilo 18 godina života u svrhu iskorištavanja prostitucijom ili drugim oblikom seksualnog iskorištavanja, prisilnim radom ili uslugama, ropstvom ili njemu sličnim odnosom, služenjem, odstranjivanjem dijelova ljudskog tijela ili u svrhu kakvog drugog iskorištavanja, u državi u kojoj to lice nema prebivalište ili čiji nije državljanin kaznit će se kaznom zatvora od najmanje deset godina.

(3) Ako je krivično djelo iz st. 1. i 2. ovog člana izvršilo službeno lice prilikom vršenja službene dužnosti, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje deset godina.

(4) Ko krivotvori, pribavi ili izda putnu ili ličnu ispravu ili koristi, zadržava, oduzima, mijenja, oštećuje, uništava putnu ili ličnu ispravu drugog lica u svrhu omogućavanja međunarodne trgovine ljudima kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od jedne do pet godina.

(5) Ko koristi usluge žrtve međunarodne trgovine ljudima kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.

(6) Ako su izvršenjem krivičnog djela iz st. 1. i 2. ovog člana prouzrokovani teže narušavanje zdravlja, teška tjelesna povreda ili smrt lica iz st. 1. i 2. ovog člana, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

(7) Iskorištavanje u smislu stava 1. ovog člana podrazumijeva: prostituciju drugog lica ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo ili njemu sličan odnos, služenje, odstranjivanje dijelova ljudskog tijela ili kakvo drugo iskorištavanje.

(8) Predmeti, prijevozna sredstva i objekti upotrijebljeni za izvršenje djela bit će oduzeti.

(9) Na postojanje krivičnog djela međunarodne trgovine ljudima bez uticaja je okolnost da li je lice koje je žrtva međunarodne trgovine ljudima pristalo na iskorištavanje.

(10) Protiv žrtve međunarodne trgovine ljudima koju je počinitelj krivičnog djela prisilio da učestvuje u izvršenju drugog krivičnog djela neće se voditi krivični postupak ako je takvo njeno postupanje bilo neposredna posljedica njenog statusa žrtve međunarodne trgovine ljudima.

Organizovana međunarodna trgovina ljudima

Član 186a.

(1) Ko organizuje ili rukovodi grupom ili drugim udruženjem koje zajedničkim djelovanjem počinu krivično djelo iz člana 186. ovog zakona (Međunarodna trgovina ljudima) kaznit će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

(2) Ko počinu krivično djelo u okviru grupe ili drugog udruženja iz stava 1. ovog člana ili na drugi način pomaže grupu ili udruženje kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od najmanje deset godina.

(3) Na pripadnika organizovane grupe ili drugog udruženja iz stava 1. ovog člana primjenjuju se odredbe člana 250. st. 4. i 5. ovog zakona (Organizovani kriminal).

Krijumčarenje lica

Član 189.

(1) Ko u namjeri da pribavi za sebe ili drugog neku korist, nedozvoljeno prevede ili omogući prevođenje jednog ili više migranata ili drugih lica preko državne granice ili ko u tu svrhu sačini, nabavi ili posjeduje lažne putne ili lične isprave kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Ko vrbuje, preveze, sakrije, pruži zaštitu ili na drugi način omogući boravak krijumčarenih lica u Bosni i Hercegovini kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Ako je djelo iz stavova 1. i 2. ovog člana počinjeno u sastavu organizovane grupe ili grupe za organizovani kriminal, zloupotrebom službenog položaja ili na način kojim se ugrožava život, zdravlje ili sigurnost krijumčarenih lica ili je prema njima postupano u svrhu iskorištavanja ili na drugi nečovječan ili ponižavajući način, počinilac će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(4) Kaznom iz stava 3. ovog člana kaznit će se i onaj ko djelo iz stavova 1. i 2. ovog člana počini prema licu koje nije navršilo 18 godina života.

(5) Ako je zbog djela iz stavova 1. i 2. ovog člana nastupila smrt jedne ili više krijumčarenih lica, počinilac će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

(6) Predmeti ili prijevozna sredstva upotrijebljena za izvršenje djela oduzet će se.

Organizovanje grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela krijumčarenja migranata

Član 189a.

(1) Ko organizuje grupu ili drugo udruženje za izvršenje krivičnog djela iz člana 189. ovog zakona (Krijumčarenje ljudi) kaznit će se kaznom zatvora od najmanje tri godine.

(2) Ko postane pripadnik grupe ili drugog udruženja iz stava 1. ovog člana ili na drugi način pomaže grupu ili udruženje kaznit će se kaznom zatvora najmanje jednu godinu.

(3) Na organizatora ili rukovodioca organizovane grupe ili drugog udruženja u čijem sastavu su djela iz stava 1. ovog člana počinjena i njihove pripadnike primjenjuju se odredbe iz člana 250. (Organizovani kriminal) ovog zakona.

U sudskoj praksi je u vezi s krivičnim djelom krijumčarenja ljudi dato obrazloženje uslova za postojanje grupe za krijumčarenje ljudi. U dokaznom postupku se, između ostalog, koriste posebne istražne radnje, vještačenje mobilnih telefona i telefonskih SIM kartica. U pojedinim slučajevima sud je po slobodnoj ocjeni utvrdio iznos imovinske koristi. Kada se sud uvjerio da su broj i snaga dokaza opredijelili odbranu optuženog za pregovaranje i zaključivanje sporazuma, sporazum je i prihvatio. Na glavnom pretresu postoje opravdani slučajevi odstupanja od načela neposrednog izvođenja dokaza.

Pored navedenog, važni su i sljedeći stavovi sudske prakse.

Postoji razlika između naredbe tužilaštva za vještačenje i naredbe suda za pretresanje mobilnih telefonskih aparata i SIM kartica.

Osuđujuća presuda se ne može u odlučujućem dijelu zasnivati na iskazu svjedoka koji je pročitao na glavnom pretresu i kojeg odbrana nije mogla neposredno ispitati.

Sud može oduzeti i onu imovinsku korist za koju tužilaštvo pruži dovoljno dokaza na osnovu kojih se može opravdano vjerovati da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem ovih krivičnih djela i za koju počinilac ne pruži dokaze da je korist pribavljena zakonito.

Izvjestaji policijskih službenika koji su provodili posebne istražne radnje tajnog praćenja i tehničkog snimanje lica, prijevoznih sredstava i predmeta koji stoje u vezi s njima, a koje su u odnosu na optuženog određene/produžene naredbama Suda BiH, nisu izvještaji prikrivenih istražilaca.

- **Primjer 2.6.1.**

Sud BiH

Prvosnažna prvostepena presuda broj S1 2 K 024459 17 K od 28. februara 2017. godine

Optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 250. stav 2. u vezi s krivičnim djelom trgovine ljudima iz člana 186. stav 1. KZBiH, pa je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i devet mjeseci.

Optuženi je kao pripadnik grupe za organizovani kriminal, zajedno s više drugih lica kao pripadnika grupe za organizovani kriminal, zajedničkim djelovanjem, s tačno određenim ulogama i hijerarhijskom pozicioniranošću, prijevarom, obmanom i zloupotrebom teškog materijalnog stanja, odnosno položaja bespomoćnosti, vrbovao radnike, državljane Bosne i Hercegovine, Republike Srbije i Republike Makedonije, da se prijave za rad u Republici Azerbejdžanu, prevezio ih i predao drugim članovima iste organizovane grupe, te radno eksploatisao u Republici Azerbejdžanu, pri čemu su im, s ciljem ograničavanja slobode kretanja i ispoljavanja vlasti nad radnicima, nezakonito uskraćivali putne isprave, odnosno zajedničkim djelovanjem u okviru grupe za organizovani kriminal počinili navedeno krivično djelo.

Tužilaštvo je zaključilo sporazum o priznanju krivice s optuženim i njegovim braniocem po službenoj dužnosti, koji je sud prihvatio.

- **Primjer 2.6.2.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 3 K 031880 20 K od 5. februara 2021. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 3 K 031880 21 Kž od 4. juna 2021. godine

Optuženi je oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo krijumčarenja ljudi iz člana 189. stav 2. KZBiH u vezi sa članom 54. istog zakona.

Iako u odnosu na krivično djelo za koje se optuženi tereti (zapriječena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina) nije obavezna odbrana, sud je optuženom postavio branioca po službenoj dužnosti uz obrazloženje da se za navedeno krivično djelo može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža, a procjena suda je bila da je optuženom potrebno stručno lice jer nije na pravilan način razumio proceduru postupka, iako mu ju je sud detaljno objasnio, pa je radi pravičnosti postavljen branilac po službenoj dužnosti.

Branilac navodi da Tužilaštvo niti jednim validnim dokazom nije dokazalo da je optuženi bio svjestan da prevozi krijumčarena lica i da im omogućava boravak na području BiH jer je u toku dokaznog postupka dokazano da je optuženi prihvatio u svoj automobil lica i prevezao ih 100 metara do željezničke stanice, gdje se već nalazilo oko 300 migranata kojim je tu bio zbirni centar.

Dokazi koje je predložilo Tužilaštvo, zapisnici o saslušanju pojedinih svjedoka, proglašeni su nezakonitim zato što prilikom saslušanja tih lica nije bio prisutan ovlašteni sudski tumač, već je, kako to iz zapisnika proizlazi, policijski službenik – istražilac saslušavao svjedoke na engleskom jeziku, a što je i sam potvrdio. Sud podsjeća da je odredbom člana 8. stav 1. ZKPBiH propisano da su u krivičnom postupku u ravnopravnoj upotrebi službeni jezici Bosne i Hercegovine – bosanski, hrvatski i srpski, dok je stavom 2. istog člana određeno da će se, ako lice ne razumije jedan od službenih jezika Bosne i Hercegovine, osigurati usmeno prevođenje onog što to lice iznese, što, u skladu sa stavom 4. istog člana, obavlja sudski tumač.

Bilo je potrebno utvrditi dvije važne stvari: prvenstveno činjenicu da se zaista radi o krijumčarenim licima, a onda nesporno zaključiti da je optuženi to znao i da im je, iako je to znao, omogućio boravak u BiH tako što ih je prevezao i pružio im smještaj.

Tužilaštvo nije provelo nijedan dokaz saslušanjem tih lica u svojstvu svjedoka (osim onih koje je sud proglasio nezakonitim) iz kojeg bi se vidjelo na koji način su oni došli na područje Bosne i Hercegovine, te kuda su se kretali prije nego što su došli na područje gdje su zatečeni.

Nakon provedenog dokaznog postupka i ocjene svih provedenih dokaza, sud je našao da Tužilaštvo nije van svake razumne sumnje dokazalo da je optuženi

počinio krivično djelo za koje se tereti potvrđenom, a potom izmijenjenom optužnicom. Tvrdnje optužbe ostale su u domenu pretpostavki, a sud ne može svoju odluku zasnivati na pretpostavkama.

Provedeni dokazi optužbe nisu razjasnili spornu bitnu činjenicu, a to je da li su u konkretnom slučaju strani državljani imali status krijumčarenih lica, a ako jesu, da li je optuženi bio svjestan toga da se radi o krijumčarenim licima i da li je imao svijest da njihovim prevoženjem, odnosno pružanjem smještaja njima kao krijumčarenim licima omogućava boravak u BiH, čime bi, prema tvrdnjama Tužilaštva, ostvario obilježja krivičnog djela krijumčarenja ljudi iz člana 189. stav 2. u vezi sa članom 54. KZBiH.

- **Primjer 2.6.3.**

Sud BiH

**Prvostepena presuda broj S1 2 K 034358 20 K
od 9. aprila 2021. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 034358 21 Kž
od 27. jula 2021. godine**

Postojanje grupe za krijumčarenje ljudi. Razlika između naredbe tužilaštva za vještačenje i naredbe suda za pretresanje mobilnih telefonskih aparata i SIM kartica. Osuđujuća presuda se ne može u odlučujućem dijelu zasnivati na iskazu svjedoka koji je pročitao na glavnom pretresu i kojeg odbrana nije mogla neposredno ispitati. Sud može oduzeti i onu imovinsku korist za koju tužilaštvo pruži dovoljno dokaza na osnovu kojih se može opravdano vjerovati da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem ovih krivičnih djela i za koju počinitelj ne pruži dokaze da je korist pribavljena zakonito. Prilikom izricanja kazne, prvostepeni sud nije u dovoljnoj mjeri cijenio olakšavajuće okolnosti na strani optuženog.

Prvostepena presuda

Optuženi je po jednoj tački optužnice proglašen krivim da je počinio krivično djelo organizovanja grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela krijumčarenja

migranata iz člana 189a. stav 2. u vezi s krivičnim djelom krijumčarenja ljudi iz člana 189. stav 2. KZBiH. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Odbijen je prijedlog Tužilaštva da se oduzme imovinska korist u iznosu od 108,00 KM. Po drugoj tački optužnice optuženi je oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo organizovanja grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela krijumčarenja migranata iz člana 189a. stav 2. u vezi s krivičnim djelom krijumčarenja ljudi iz člana 189. stav 2. KZBiH.

Branilac optuženog je, između ostalog, istakao da Tužilaštvo prvenstveno nije dokazalo postojanje grupe za krijumčarenje ljudi, svijest optuženog o postojanju te grupe i njegovoj pripadnosti toj grupi, kao ni postojanje prethodnog dogovora optuženog s drugim licima.

Branilac je ukazao i na nezakonitost dokaza pribavljenih vještačenjem podataka pronađenih na mobilnim telefonima i SIM karticama jer Tužilaštvo sudu nije prezentovalo naredbu o pretresanju mobilnih telefona i pripadajućih SIM kartica, koja je bila neophodna za preduzimanje navedenih radnji.

Odredbom člana 51. stav 2. ZKPBiH propisano je da pretresanje pokretnih stvari obuhvata, između ostalog, i pretresanje kompjuterskih sistema, uređaja za pohranjivanje kompjuterskih i elektronskih podataka, kao i mobilnih telefonskih aparata, dok je odredbom člana 53. istog zakona propisano da naredbu za pretresanje može izdati sud pod uslovima propisanim ovim zakonom, na zahtjev tužioca ili na zahtjev ovlaštenih službenih lica koja su dobila odobrenje od tužioca.

Svjedok – stručno lice je pojasnio da je digitalno-forenzičko vještačenje izvršio po naredbi Tužilaštva, da mu uz naredbu Tužilaštva za vještačenje nije dostavljena naredba suda za pretresanje mobilnog telefona, te da je ekstrakciju podataka iz mobilnog telefona i SIM kartice izvršio upotrebom softvera koji posjeduje Granična policija. Svjedok je naveo da je naredbom Tužilaštva traženo vještačenje kompletnog sadržaja mobilnih telefona i SIM kartica, te da su uz naredbu za vještačenje dostavljeni mobilni telefoni i SIM kartice koji su po naredbi suda privremeno oduzeti od I.S.. Također je naveo da je u naredbi bilo navedeno da, pored forenzičkog vještačenja, mogu da vrate sve sadržaje, izbrisane fajlove i izbrisane poruke, a što nije moguće uraditi običnim pretresom mobilnih telefona i SIM kartica. Svjedok je pojasnio i da ekstrakcija podataka

iz mobilnih telefona obuhvata iščitavanje svih podataka koji su sadržani u memoriji telefona i kartica i da to ne predstavlja radnju pretresanja. Inače, kada dobije naredbu suda, kako navodi svjedok, dobije naredbu za pretres mobilnog telefona, a kada dobije naredbu Tužilaštva, dobije naredbu za vještačenje, što suštinski nije isto, iako je načelo rada u oba slučaja isto i koriste se iste metode prilikom dobijanja podataka. Svjedok je naveo i da prije vještačenja sve predmete koje su dobili slikaju, odnosno sačine forenzičke slike, a nakon toga pristupaju ekstrakciji svih podataka iz memorije telefona upotrebom softvera čiji je vlasnik Granična policija.

Sud cijeni da je u konkretnom slučaju, a suprotno navodima branioca optuženog, provedeno vještačenje a ne radnja pretresanja mobilnih telefonskih aparata i SIM kartica. Radnja pretresanja, prema ocjeni suda, predstavlja samo vizuelni pregled podataka koji se nalaze u mobilnom telefonskom aparatu, bez korištenja kompjuterskih programa s ciljem pronalaska informacija sadržanih u telefonskom aparatu i SIM kartici. Nasuprot tome, vještačenje telefona, prema ocjeni suda, podrazumijeva i zahtijeva primjenu specijalističkih računarskih programa i sistema koji omogućavaju i ekstrakciju podataka koji su izbrisani i do kojih nije moguće doći klasičnim fizičkim, odnosno vizuelnim pregledom telefonskog aparata, a za čije je korištenje potrebno stručno znanje, što je u konkretnom i bio slučaj, a što je nesporno potvrdio i svjedok.

Pozivajući se na praksu Ustavnog suda i Suda BiH, branilac je istakao i prigovor da se osuđujuća presuda ne može u odlučujućem dijelu zasnivati na iskazu svjedoka koji je pročitao na glavnom pretresu i kojeg odbrana nije mogla neposredno ispitati, a što za sud nije ni sporno budući da odbrani nije pružena mogućnost da unakrsnim ispitivanjem provjeri istinitost i vjerodostojnost iskaza ovog svjedoka.

Do navedenog zaključka došlo je i apelaciono vijeće ovog suda u više svojih odluka, a koji će sud, u najkraćem, interpretirati u nastavku.

„Presuda se ne može isključivo ili u odlučujućoj mjeri zasnivati na iskazima nedostupnih svjedoka s obzirom na to da je odbrani uskraćeno pravo da neposredno ispita takve svjedoke“ (Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja broj S1 1 K 020380 18 Krž 2 od 24. maja 2018. godine).

„Prvostepeno vijeće mora imati u vidu da se na iskazima svjedoka čiji su iskazi samo pročitani na glavnom pretresu ne može zasnovati presuda u odlučujućoj mjeri“ (Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH broj X-KRŽ-05/139 od 15. marta 2010. godine).

„Presuda ne smije biti u odlučujućoj mjeri zasnovana na iskazima nedostupnih, odnosno anonimnih svjedoka čiji se iskazi čitaju na glavnom pretresu“ (Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH broj S1 1 K 017182 19 Krž od 6. juna 2019. godine).

I Evropski sud je u više svojih odluka (premet *Luca protiv Italije* (presuda broj 33354/96 iz 2001. godine) zauzeo stav da ovakve situacije predstavljaju kršenje prava odbrane iz st. 1. i 3. tačka d) člana 6. Evropske konvencije, navodeći: „U slučajevima gdje je osuda zasnovana bilo isključivo ili u odlučujućoj mjeri na izjavama lica koje optuženi nije mogao da ispita sam ili posredstvom drugog lica tokom istrage ili tokom glavnog pretresa, prava odbrane ograničena su u mjeri koja je nespojiva s garancijama koje pruža član 6. Konvencije [...] Domaći sudovi osudili su podnosioca predstavke isključivo na osnovu izjava lica datih prije glavnog pretresa, a da ni podnosiocu predstavke ni njegovom braniocu nije tokom cijelog postupka bila data bilo kakva prilika da ispituju to lice. U ovakvim okolnostima sud nije uvjeren da je podnosiocu predstavke pružena odgovarajuća i valjana prilika da ospori izjave na kojim je bila zasnovana njegova osuda. Shodno tome, podnosiocu predstavke je bilo uskraćeno pravično suđenje.“

Međutim, u konkretnom slučaju sud osuđujuću presudu, odnosno zaključak o krivici optuženog za krivično djelo za koje ga je proglasio krivim, nije zasnovao isključivo niti u odlučujućoj mjeri na iskazu navedenog svjedoka, već je iskaz ovog svjedoka cijenio i doveo u vezu sa svim ostalim izvedenim dokazima, kako subjektivne tako i objektivne prirode, i na njemu zasnovao svoju odluku samo u dijelu u kojem je saglasan s drugim dokazima u pogledu odlučnih činjenica.

Polazeći od zakonske definicije organizovane grupe koja u smislu člana 1. stav 21. KZBiH predstavlja grupu ljudi formiranu radi neposrednog izvršenja krivičnog djela, a koja ne mora imati formalno definisane uloge svojih članova, kontinuitet članstva, niti razvijenu strukturu, te dovodeći je u vezu s dokazima optužbe izvedenim na glavnom pretresu, sud je sa sigurnošću utvrdio da je

optuženi postao pripadnik organizovane grupe ljudi koju je radi neposrednog izvršenja krivičnog djela krijumčarenja ljudi organizovao na području BiH sada već osuđeni, te da je optuženi svojim radnjama opisanim u osuđujućem dijelu izreke presude, kao pripadnik te grupe, zajedno s organizatorom i drugim pripadnikom grupe, učestvovao u prijevozu i smještaju stranih državljana koji nisu ispunjavali uslove za zakonit ulazak i boravak u BiH u jednoj privatnoj kući, na koji način im je omogućio boravak na području BiH.

Pri tome, sud naglašava da za postojanje organizovane grupe nije neophodno da pripadnici grupe imaju formalno definisane uloge, kontinuitet članstva, niti razvijenu strukturu, već je dovoljna samo njihova povezanost radi neposrednog izvršenja krivičnog djela, a koja je, prema izvedenim dokazima, u konkretnom slučaju nesporno postojala.

Kada se vodi krivični postupak za krivična djela za koja je optuženi proglašen krivim sud može oduzeti i onu imovinsku korist za koju tužilaštvo pruži dovoljno dokaza na osnovu kojih se može opravdano vjerovati da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem ovih krivičnih djela i za koju počinitelj ne pruži dokaze da je korist pribavljena zakonito.

Sud nije mogao izvesti zaključak da novčani iznos od 108,00 KM predstavlja imovinsku korist koju je optuženi stekao izvršenjem krivičnog djela, odnosno o naknadi koju je optuženi dobio od organizatora za učešće u prevoženju i smještaju migranata u privatnu kuću 4. novembra 2017. godine, posebno imajući u vidu da je navedeni novčani iznos uplatio optuženi dva dana ranije. Pri tome, za sud nije sporno da je kod optuženog postojao koristoljubivi motiv kao bitno obilježje krivičnog djela krijumčarenja ljudi i da je krivičnopravne radnje za koje je proglašen krivim optuženi zasigurno preduzeo iz koristoljublja, a što je u svom iskazu potvrdio i svjedok, te da je optuženi i stekao imovinsku korist u određenom iznosu izvršenjem krivičnog djela za koje je proglašen krivim. Međutim, na osnovu izvedenih dokaza, sud nije mogao pouzdano i sa sigurnošću utvrditi visinu stečene imovinske koristi, odnosno da li je to iznos od 108,00 KM ili neki drugi iznos, budući da Tužilaštvo u tom pravcu nije ponudilo niti jedan pouzdan dokaz objektivne ili subjektivne prirode iz kojeg bi se to moglo pouzdano zaključiti.

Drugostepena presuda

Drugostepenom presudom odbijena je žalba Tužilaštva kao neosnovana, a djelimično usvojena žalba optuženog, te je prvostepena presuda preinačena u pogledu krivičnopravne sankcije tako što je optuženom izrečena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci.

Apelaciono vijeće smatra da prvostepeno vijeće nije u dovoljnoj mjeri cijenilo olakšavajuće okolnosti na strani optuženog, i to njegovu manju involviranost u inkriminirani događaj u odnosu na druge optužene u ovom predmetu. Također, apelaciono vijeće je s posebnom pažnjom cijenilo i izjavu svjedoka koji je izjavio da je optuženi saradivao s istražnim organima tokom istrage. Ove olakšavajuće okolnosti, u sadejstvu s ostalim olakšavajućim okolnostima, prema mišljenju apelacionog vijeća, predstavljaju naročito olakšavajuće okolnosti koje ukazuju da se i ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

- **Primjer 2.6.4.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 041046 21 Ko od 28. septembra 2021 godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 041046 21 Kž od 2. decembra 2021. godine

Optuženi je proglašen krivim, pa mu je sud za krivično djelo organizovanja grupe ljudi ili udruženja za izvršenje krivičnog djela krijumčarenja migranata iz člana 189a. stav 2. KZBiH u vezi sa čl. 29. i 54. KZBiH utvrdio kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i deset mjeseci, a za krivično djelo krijumčarenja ljudi iz člana 189. stav 1. KZBiH u vezi sa čl. 29. i 54. KZBiH kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, te ga je na osnovu člana 53. KZBiH osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od tri godine. Optuženom je oduzeta nezakonito stečena imovinska korist u iznosu od 3.300,00 KM.

Sud je prihvatio sporazum optuženog i Tužilaštva o priznanju krivice.

Sud se uvjerio da su broj i snaga dokaza opredijelili odbranu optuženog na pregovaranje i zaključivanje sporazuma, zbog čega je sporazum i prihvatio. Cijeneći sve uložene dokaze Tužilaštva, sud je utvrdio da iz njih proizlazi da je optuženi počinio krivična djela koja mu se stavljaju na teret, a radi se, između ostalog, o provođenju posebnih istražnih radnji, pretresanju stana i ostalih prostorija, pokretnih stvari i lica, vještačenju mobilnih telefona i telefonskih SIM kartica, naredbi poslovnim bankama i dr.

Sud je po slobodnoj ocjeni utvrdio iznos imovinske koristi s obzirom na to da je sporazumom između optuženog, njegovog branioca i Tužilaštva BiH navedeni iznos ostavljen na ocjenu sudu.

- **Primjer 2.6.5.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 031414 19 K od 26. februara 2020. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 031414 20 Kž 9 od 7. jula 2020. godine

Odstupanje od načela neposrednog izvođenja dokaza. Primjena instituta sudskog osiguranja dokaza. Osuđujuća presuda se ne može isključivo niti u odlučujućoj mjeri zasnivati na iskazima svjedoka koji nisu neposredno saslušani na glavnom pretresu i na tome što odbrani nije pružena mogućnost da unakrsnim ispitivanjem provjeri istinitost i vjerodostojnost njihovih iskaza. Izvještaji policijskih službenika koji su provodili posebne istražne radnje tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica, prevoznih sredstava i predmeta koji stoje u vezi s njima, a koje su u odnosu na optuženog određene/produžene naredbama Suda BiH, nisu izvještaji prikrivenih istražilaca. Uloga optuženog kao organizatora. Razlozi za odbijanje oduzimanja imovinske koristi.

Optuženi je proglašen krivim po određenim tačkama optužnice zbog toga što je počinio krivično djelo organizovanja grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela krijumčarenja migranata iz člana 189a. stav 1. u vezi s krivičnim djelom krijumčarenja ljudi iz člana 189. st. 1. i 2. KZBiH, te mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od tri godine. Optuženi je oslobođen optužbe po ostalim tačkama

optužnice za isto djelo. Odbijen je prijedlog Tužilaštva za oduzimanje imovinske koristi u iznosu od 7.728,00 KM.

U toku postupka tužiteljica je predložila da se odstupi od načela neposrednog izvođenja dokaza u smislu odredbi člana 273. stav 2. ZKPBih i da se pročitaju zapisnici Granične policije o saslušanju svjedoka.

Obrazlažući navedeni zahtjev, tužiteljica je istakla da se radi o svjedocima migrantima čije trenutno prebivalište i boravište nije poznato, te da je provjerama sa Službom za poslove sa strancima BiH utvrđeno da ova služba nema nikakav nadzor nad ovim svjedocima niti informacije gdje se oni nalaze. Branilac optuženog saglasio se s tužiteljičinim prijedlogom.

Nalazeći tužiteljičin prijedlog osnovanim i argumentovanim, sud je donio odluku da se prijedlog prihvati.

Branilac optuženog je istakao prigovor zakonitosti zapisnika o saslušanju svjedoka migranata, koji su pročitani na glavnom pretresu, odnosno da je trebalo primijeniti institut sudskog osiguranja dokaza jer je saslušanje tih svjedoka bilo u interesu pravde i da je Tužilaštvu već u fazi istrage bilo poznato da neposredno saslušanje tih svjedoka na glavnom pretresu neće biti moguće.

Sud je navedene prigovore ocijenio neosnovanim.

Za sud nije sporno da je Tužilaštvo imalo mogućnost i trebalo na osnovu odredbe člana 223. stav 1. ZKPBih zatražiti sudsko osiguranje dokaza, odnosno predložiti da sudija za prethodni postupak naredi da se izjave tih svjedoka uzmu na posebnom saslušanju jer je, kako branilac osnovano ukazuje, postojao visok stepen vjerovatnoće da ti svjedoci neće biti dostupni sudu za vrijeme suđenja, odnosno da će njihovo prisustvo na glavnom pretresu biti teško ostvarivo. Takvo saslušanje bi bilo i u interesu pravde, odnosno pravičnosti suđenja, jer se radi o svjedocima čije svjedočenje u ovom predmetu ima određeni dokazni značaj, na koji način bi se ojačala i dokazna snaga njihovih iskaza.

Međutim, sama činjenica da zapisnici o saslušanju tih svjedoka nisu pribavljeni niti osigurani primjenom instituta sudskog osiguranja dokaza, prema

ocjeni suda, automatski ne povlači za sobom njihovu nezakonitost, budući da su sporne zapisnike sačinila i svjedoke saslušala ovlaštena službena lica i u skladu s relevantnim odredbama ZKPBiH, zbog čega se oni, prema ocjeni suda, mogu koristiti kao dokaz u ovom krivičnom postupku.

Međutim, ono što sud smatra odlučnim jeste da se osuđujuća presuda ne može isključivo niti u odlučujućoj mjeri zasnivati na iskazima tih svjedoka upravo zato što ti svjedoci nisu neposredno saslušani na glavnom pretresu i što odbrani nije pružena mogućnost da unakrsnim ispitivanjem provjeri istinitost i vjerodostojnost njihovih iskaza.

Branilac je prigovorio i zakonitosti dokaza – izvještaja koje su sačinili policijski službenici kodnih naziva, navodeći da se u konkretnom slučaju radi o izvještajima prikrivenih istražilaca koji nisu neposredno saslušani na glavnom pretresu, zbog čega se ni na njihovim izvještajima ne može zasnivati sudska odluka.

Sud je navedene prigovore također našao neosnovanim iz sljedećih razloga.

Sud, prije svega, ukazuje da se u konkretnom slučaju ne radi o izvještajima prikrivenih istražilaca, kako to pogrešno navodi branilac, već o izvještajima policijskih službenika Granične policije BiH koji su provodili posebne istražne radnje tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica, prevoznih sredstava i predmeta koji stoje u vezi s njima, a koje su u odnosu na optuženog određene/produžene naredbama Suda BiH. Pri tome je sud posebno imao u vidu da ZKPBiH korištenje izvještaja ovih lica kao materijalnih dokaza ni na koji način ne uslovljava njihovim prethodnim svjedočenjem na glavnom pretresu.

Sud je zaključio da ulogu optuženog kao jednog od organizatora prvenstveno potvrđuju sadržaji presretnutih telefonskih razgovora i SMS poruka, rezultati tajnog praćenja i tehničkog snimanja i snimci nadzornih kamera, ali i drugi dokazi koje je sud detaljno interpretirao i obrazložio prilikom analiziranja pojedinačnih tačaka osuđujućeg dijela presude.

Prilikom odlučivanja o prijedlogu Tužilaštva za oduzimanje imovinske koristi, za sud nije sporno da je optuženi imao koristoljubivi motiv i da je krivičnopravne radnje za koje je proglašen krivim preduzeo iz koristoljublja, te

da je sticanje imovinske koristi bilo dogovoreno i obećano, a što su potvrdili svi saslušani svjedoci migranti. Prema stavu ovog vijeća, za postojanje krivičnog djela potrebno je da je radnja izvršenja preduzeta iz koristoljublja, dakle, radi ostvarenja finansijske ili druge materijalne koristi. Prema tome, koristoljublje kao motiv je zakonski element krivičnog djela. Međutim, za postojanje ovog krivičnog djela nije neophodno da je počinitelj i ostvario finansijsku ili drugu materijalnu korist, nego je neophodno samo da je kod izvršioca postojao koristoljubivi motiv, a iz izvedenih dokaza proizlazi da je taj motiv osnovni razlog izvršenja krivičnog djela. S obzirom na to da je koristoljublje zakonski element ovog krivičnog djela, ovo krivično djelo se može izvršiti samo s direktnim umišljajem koji mora obuhvatiti i svijest o tome da se preko državne granice prevodi jedno ili više lica koja ne ispunjavaju uslove za zakonit ulazak preko državne granice, odnosno da se omogućava nedozvoljeni prelazak državne granice.

Međutim, na osnovu izvedenih dokaza i iskaza svjedoka sud nije mogao pouzdano utvrditi da li je došlo do realizacije obećanog budući da Tužilaštvo u tom pravcu nije ponudilo nijedan dokaz, ni objektivne niti subjektivne prirode, iz kojeg bi se pouzdano moglo utvrditi da je optuženi izvršenjem krivičnog djela stekao određenu imovinsku korist i u kojem iznosu.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-3495/20 od 9. marta 2022. godine odbijena je kao neosnovana apelacija optuženog podnesena protiv presuda Suda BiH. Ustavni sud je zaključio da nema povrede prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije budući da su redovni sudovi za svoje odluke dali detaljno, jasno i argumentovano obrazloženje u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava proisteklog iz izvedenih dokaza, uz njihovu pojedinačnu i međusobnu ocjenu, kao i o tome zašto su izveli zaključak da je apelant počinio krivično djelo za koje je osuđen.

3. KORUPTIVNA KRIVIČNA DJELA

› 3.1. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja

Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18 i 46/21)

Zloupotreba položaja ili ovlaštenja

Član 220.

(1) Službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, koje iskorištavanjem svog službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračivši granice svog službenog ovlaštenja ili ne izvršivši svoje službene dužnosti, pribavi sebi ili drugom kakvu korist, drugom nanese kakvu štetu ili teže povrijedi prava drugog kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, počinitac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(3) Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 50.000 KM, počinitac će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.

(4) Pribavljena korist oduzet će se.

U sudskoj praksi u vezi ovog krivičnog djela pronalazi se više važnih stanovišta. Slijede neka od njih.

Krivično djelo zloupotrebe položaja spada među najopasnija krivična djela i negira jednu od osnovnih vrijednosti civilizovanog društva – jednakost građana.

Izvršilac krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja može biti samo odgovorno lice. Optuženi je imao svojstvo službenog ili odgovornog lica iako nije bio na rukovodećem radnom mjestu.

Za krivicu optuženog za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja dovoljan je umišljaj počinioca, te nije neophodno utvrđenje da je optuženi postupao u namjeri pribavljanja sebi ili drugom kakve koristi, nanošenja kakve štete drugom ili teže povrede prava drugog.

Umišljajno postupanje optuženog pri činjenju krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja, pribavljanje sebi ili drugom kakve koristi kao posljedica osnovnog oblika krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja ne mora se sastojati u pribavljanju materijalne koristi, korist može biti i druge prirode kao što je u konkretnom slučaju postavljanje određenog lica na poziciju državnog službenika s posebnim ovlaštenjima i odgovornostima.

Pod posredovanjem se podrazumijeva uticaj na drugo lice u pogledu preduzimanja službenih radnji, i to u vidu molbe, pismenog ili usmenog nagovaranja, obećanjem poklona, ukazivanjem na opravdanost preduzimanja neke radnje i slično. Posredovanje treba da se odnosi na nezakonito vršenje službene dužnosti, odnosno da se od službenog lica traži da preduzme službene radnje koje ne bi smjelo počinuti, a u konkretnom slučaju taj uslov nije ispunjen jer je optuženi od Komisije tražio da postupi u skladu s određenim zakonskim odredbama, a ne da preduzme nezakonite radnje, pri čemu se opisana neusklađenost podzakonskih akata sa zakonom ne može staviti na teret optuženom.

Imunitet poslanika ne znači da poslanik može bez odgovornosti da čini krivična djela i da se nakon njihovog izvršenja poziva na poslanički imunitet.

U vezi s mjerom sigurnosti zabrane vršenja poziva sud je naveo da na osnovu okolnosti pod kojima je krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja izvršeno i načina izvršenja postoji opasnost da bi dalje vršenje dužnosti moglo poticajno djelovati na optuženog da svoje znanje i nesumnjive stručne sposobnosti iskoristi za ponovno izvršenje nekog od krivičnih djela vezanih za obavljanje navedene dužnosti.

Zakonska odredba dosuđivanje imovinskopravnog zahtjeva oštećenom ili upućivanja oštećenog s imovinskopravnim zahtjevom na parnični postupak ne uslovljava sporazumom stranaka i branioca o imovinskopravnom zahtjevu nego se samo zahtijeva da se optuženi pri zaključivanju sporazuma o priznanju krivice upoznaje i s mogućim posljedicama koje su vezane za imovinskopravni zahtjev.

Tužilac je ovlašten osporavati presudu zbog odluke o imovinskopravnom zahtjevu.

Apelaciono vijeće je zaključilo da se ispravno postupilo sa „slučajnim nalazima“, te da je tužilac valjano formirao novi predmet u odnosu na optuženog i izdao naredbu za provođenje istrage, te na osnovu tih dokaza tražio od suda i izdavanje posebnih istražnih radnji. Suprotni žalbeni prigovori odbrane u pogledu formiranja novog predmeta i korištenja dokaza koji su rezultat slučajnih nalaza nemaju uporište kako ni u zakonskim odredbama, kojim se propisuje način korištenja, tako ni u dosadašnjoj sudskoj praksi, koju su više sudova u BiH, te Ustavni sud BiH više puta cijenili i utvrdili kao ispravnu i valjanu.

Optužba je odbijena zbog toga što optuženom prilikom ispitivanja u istrazi nije na teret stavljeno navedeno djelo, odnosno da nije bio upoznat s krivičnim djelom i osnovama sumnje protiv njega, a kako to izričito nalaže zakonska odredba. Naredba za pretres nije zakonit dokaz jer sudija, nakon izdavanja usmene naredbe, nije sačinio službenu zabilješku u smislu imperativne zakonske odredbe. Jedan propust u smislu formulacije postavljenog pitanja svjedoku, ako ga je i bilo, ne može ukazivati na nezakonitost samih zapisnika, kao ni sadržaj onoga o čemu su svjedoci sa sigurnošću govorili. Okolnosti da je optuženi oženjen, da se radi o relativno mladoj životnoj dobi, okolnost da se optuženi korektno držao pred sudom i da je postupao u skladu sa zakonskim obavezama ne mogu se smatrati olakšavajućim okolnostima.

Podaci s elektronskih uređaja, kompjuterskih sistema, uređaja za pohranjivanje elektronskih podataka, te mobilnih telefonskih aparata mogu se pribaviti samo naredbom za pretres koju je izdao sud. Snimanje razgovora s optuženim koje je izvršio svjedok provedeno je bez naredbe sudije za prethodni postupak, što je suprotno zakonskim odredbama, pa se na tim dokazima ne može zasnivati sudska odluka.

Tužilac ima pravo da na glavnom pretresu izmijeni optužnicu ako ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici.

Prvostepeni sud se opravdano bavio isključivo radnjama koje su optuženom stavljane na teret, te nije ni bio u obavezi da, pored navedenog, obrazlaže zašto optuženog nije proglasio krivim eventualno za neko drugo krivično djelo.

Situacija kada je osumnjičeni upoznat sa svojim pravima, pa se njima koristi i ne želi da odgovara na postavljena pitanja istovremeno ne znači da osumnjičeni nije bio ispitan prije podizanja optužnice.

Odbijen je zahtjev optuženog da se angažuje prevodilac za strani jezik jer se sud uvjerio da optuženi dobro poznaje jezik na kojem je vođen prvostepeni postupak, odnosno da poznaje jezike koji su u upotrebi u Bosni i Hercegovini.

U praksi je dat stav i u slučaju postojanja i organizacije udruženja radi pribavljanja protivpravne imovinske koristi vršenjem krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja. Krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. KZFBiH ima dva osnovna oblika ispoljavanja, i to: organizovanje grupe ljudi čiji je cilj vršenje krivičnih djela predviđenih u KZFBiH ako za takvo organizovanje ili udruživanje radi činjenja pojedinog krivičnog djela nije propisana posebna kazna (stav 1) ili postajanje pripadnikom takve grupe (stav 2). Organizovanje grupe je djelatnost stvaranja nove ili iskorištavanja postojeće organizacije ili grupe ljudi. Kod stvaranja počinitelj pronalazi, povezuje ili animira više lica za plan kriminalne djelatnosti kojim pridobija saglasnost drugih lica da u sastavu grupe pristupe vršenju jednog ili više krivičnih djela. Iskorištavanje je preusmjeravanje djelovanja neke postojeće organizacije ili grupe ljudi koja je prethodno osnovana za vršenje dozvoljenih ili nedozvoljenih djelatnosti i ciljeva i njeno usmjeravanje u vršenje krivičnih djela koja su obuhvaćena kriminalnim planom. Djelo je u ovom osnovnom obliku svršeno samim momentom povezivanja više lica (najmanje tri) oko zajedničke ideje, zamisli ili cilja vršenja krivičnih djela. Postajanje pripadnikom grupe je stupanje u članstvo grupe, usmeno ili pismeno izjašnjavanje o članstvu u grupi ili neposredno faktičkim putem preduzimanje pojedinih djelatnosti kojim se ostvaruje kriminalni cilj, radi čijeg ostvarenja je i osnovana takva grupa. Pri tome, oblik organizovanja i unutrašnja organizaciona struktura nemaju značaja za postojanje djela. Djelo postoji već samim procesom

organizovanja i nije neophodno da je formirana čvrsta organizacija i da je ona već počela i formalno djelovati. Dakle, organizator odgovara za samo stvaranje grupe ili udruženja, ali i za svako djelo koje izvrši udruženje, dok član grupe odgovara za samo pripadništvo grupi ili udruženju, a njegova odgovornost se zasniva na tome što je svjesno i voljno pristupio organizaciji čiji su mu kriminalni ciljevi poznati. Subjektivni element djela je, pored umišljaja, i namjera usmjerena na vršenje krivičnih djela.

- **Primjer 3.1.1.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 019757 15 K od 18. januara 2017. godine

Drugostepena presuda broj S1 2 K 019757 17 Kž od 26. aprila 2017. godine

Pristup odbrane dokazima. Ispunjeni su svi uslovi predviđeni odredbama čl. 116, 117, 118, 120, 121. i 122. ZKPBiH za korištenje „slučajnih nalaza“ kao dokaza, te se ne može prihvatiti tvrdnja odbrane da se radi o nezakonitim dokazima. Odluka o krivici optuženog nije zasnovana samo na iskazima svjedoka koji je dobio imunitet budući da je sud njegove iskaze doveo u vezu s drugim provedenim materijalnim dokazima i iskazima svjedoka, te je ocjenom izvedenih dokaza, pojedinačno i uzetih svih zajedno, zaključio da je optuženi izvršio krivično djelo za koje je proglašen krivim. Nije bilo podstrekavanja optuženog od informatora jer iz provedenih dokaza proizlazi zaključak da je optuženi htio izvršenje djela, imao čvrstu odluku za izvršenje djela. Krivično djelo zloupotrebe položaja spada među najopasnija krivična djela i negira jednu od osnovnih vrijednosti civilizovanog društva – jednakost građana. Okolnosti pod kojima je krivično djelo izvršeno i način izvršenja ukazuju da postoji opasnost da bi dalje vršenje dužnosti moglo poticajno djelovati na optuženog da svoje znanje i nesumnjive stručne sposobnosti iskoristi za ponovno izvršenje nekog od krivičnih djela vezanih za obavljanje navedene dužnosti.

Prvostepenom presudom, koja je potvrđena drugostepenom presudom, optuženi je proglašen krivim da je u više tačaka optužnice počinio krivično djelo

zloupotrebe službenog položaja i ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH u vezi sa članom 54. KZBiH, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci. U kaznu zatvora mu se uračunalo vrijeme provedeno u pritvoru. Na osnovu čl. 110. i 111. KZBiH, te čl. 392. stav 1. i 394. ZKPBiH, određeno je da se optuženom oduzima imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela, i to novčani iznos od 10.000,00 eura i iznos od 1.449,00 KM. Također, na osnovu člana 73. KZBiH, optuženom je izrečena mjera sigurnosti zabrane vršenja određenog poziva, djelatnosti ili dužnosti u trajanju od pet godina od pravosnažnosti presude, s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere sigurnosti.

Prvostepena presuda

Branilac optuženog dostavio je sudu i Tužilaštvu podnesak s podacima tužilačkih spisa u koje odbrana želi izvršiti uvid, a koji su direktno ili indirektno povezani s tačkama optužnice. Zahtjevu branioca optuženog djelimično je udovoljeno, dok je u pogledu određenih predmeta tužilac istakao da se radi o predmetima u kojima je istraga u toku i koji nose određeni stepen tajnosti te, s obzirom na mogućnost dovođenja u opasnost samog cilja istrage, naveo kako je potrebno da odbrana precizira o kojim se dokumentima iz navedenih spisa radi kako bi se eventualno omogućio uvid. Branilac i optuženi su pojasnili da ne mogu precizirati dokumente koji su im potrebni jer se radi o obimnim spisima. Nakon izjašnjenja stranaka i branioca, sud je donio rješenje kojim se odbija prijedlog odbrane cijeneći da je uvid u ostale predmete za konkretni predmet irelevantan jer je izvedeno dovoljno dokaza u pogledu činjenica koje je odbrana navela.

Branilac optuženog je osporavao zakonitost korištenja „slučajnih nalaza“ navodeći da radi o dokazima iz sasvim drugog krivičnog predmeta u kojem nema podataka da je traženo provođenje posebnih istražnih radnji prema optuženom i da su prema načelu „ploda trule voćke“ i svi ostali dokazi u vezi s ovim dokazom nezakoniti. Sud je izvršio uvid u navedene dokaze koji su određeni naredbom Suda BiH, te da su posebne istražne radnje izdate na osnovu člana 116. stav 2. tač. a) i d) ZKPBiH u odnosu na druge osumnjičene. Prvostepeni sud je zaključio da su u konkretnom slučaju ispunjeni svi uslovi predviđeni odredbama čl. 116, 117, 118, 120, 121. i 122. ZKPBiH, te se ne može prihvatiti tvrdnja odbrane da se radi o nezakonitim dokazima. Nadalje, sud cijeni da iz sadržaja osporenih dokaza

nema ništa što bi upućivalo na zaključak da optuženi nije slobodnom voljom i bez prinude stupio u kontakt sa svjedokom, odnosno da nije bio slobodan da odluči da li će s njim razgovarati ili ne, te da je optuženi imao lični interes za to. Konačno, sud cijeni da je optuženi u postupka imao mogućnost da osporava autentičnost zapisa telefonskih kontakata ostvarenih između njega i svjedoka, kao i videosnimaka koje je ovlašteno službeno lice prezentovalo na glavnom pretresu, a što on nije učinio, niti je doveo u pitanje njihov sadržaj. Potvrdu za takav stav sud je našao i u Odluci Ustavnog suda BiH broj AP-1274/13 od 20. jula 2016. godine.

Osporavana je i zakonitost saslušanja svjedoka koji je dobio imunitet. Prvostepeni sud je naveo da se pitanje korištenja iskaza svjedoka koji su dobili imunitet mora razmatrati na osnovu pojedinačnih okolnosti svakog konkretnog predmeta, odnosno u cjelini i u svjetlu važećih pozitivnih krivičnopravnih propisa. Potrebno je voditi računa da korištenje takvih iskaza može dovesti u pitanje pravičnost postupka u odnosu na optuženog u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije jer se samo na iskazu takvog svjedoka, bez drugih dokaza dovedenih u vezu s ovim, prema judikaturi Evropskog suda, ne može zasnivati osuđujuća presuda. I Evropska komisija za ljudska prava je u seriji odluka koje se tiču imuniteta naglasila da ovi svjedoci moraju biti korišteni s oprezom, odnosno da sud mora osigurati, dozvoljavajući odbrani da ispita svjedoka, da je Tužilaštvo otvoreno po pitanju detalja dogovora o imunitetu i da jednostavno ne „kupuje” svjedočenje. Također, izjava takvog svjedoka mora biti potkrijepljena drugim dokazima, a sud sam mora pažljivo provjeriti takvo svjedočenje. U vezi s navedenim, prvostepeni sud je naveo da je imao u vidu da je navedeni svjedok bio neposredni očevidac događaja ili je učestvovao u njegovom ostvarenju kao saučesnik. U konkretnom slučaju sud je uvjerenja da je svjedok iscrpno i detaljno svjedočio i odgovarao na sva postavljena pitanja, čime je pružio značajan činjenični materijal koji je omogućio da se stekne jasna i cjelovita slika događaja o kojem je svjedočio. Iz svega navedenog proizlazi da je svjedok koji je dobio imunitet neposredno saslušan pred sudom, te je odbrana optuženog imala mogućnost da ga unakrsno ispita i ospori njegove navode, a što ona u konkretnom predmetu nije učinila. Osim toga, bitno je istaći da odluka o krivici optuženog nije zasnovana samo na iskazima ovog svjedoka budući da je sud njegove iskaze doveo u vezu s drugim provedenim materijalnim dokazima i iskazima svjedoka, te je ocjenom izvedenih dokaza, pojedinačno i uzetih svih

zajedno, zaključio da je optuženi izvršio krivično djelo za koje je proglašen krivim. Dakle, iskaz tog svjedoka tvori jednu logičku cjelinu i objašnjava detalje cjelokupnog toka događaja za koje se optuženi tereti, zbog kojih razloga mu je sud i poklonio vjeru.

Obrana optuženog je navodila da je tokom istrage informator podstrekavao optuženog da izvrši krivično djelo. Tu tvrdnju sud nije prihvatio jer nema uporište u provedenim dokazima, budući da iz provedenih dokaza proizlazi zaključak da je optuženi htio izvršenje djela, imao čvrstu odluku za izvršenje djela, te da ga informator nije poticao. Činjenica je da je tokom komunikacije informator dao inicijativu u smislu telefonskih poziva ili dogovaranja susreta, ali ta inicijativa nikad nije prešla prag radnji koje bi dostigle standard podstrekavanja optuženog. U konkretnom slučaju optuženi je donio definitivnu odluku o izvršenju krivičnog djela, a njegovo izvršenje je bila samo stvar prilike i vremena, pa samim tim ne postoji radnja podstrekavanja. Pored toga, zakonitost preduzetih radnji informatora sud je potvrdio davanjem naredbe kojom je određeno korištenje informatora, što je kasnije produženo donošenjem naredbe o produženju posebnih istražnih radnji. Također, informatoru je dozvoljeno da stupi u kontakt s osumnjičenim i drugim licima s kojim ga povežu osumnjičeni i da prikuplja informacije i dokaze koji se odnose na dogovaranje osumnjičenog i drugih lica, te da dogovara i vrši simulovano davanje potkupnine osumnjičenom.

Sud je utvrdio da je optuženi kao ovlašteno službeno lice ostvarivao neposredne ili posredne kontakte s osumnjičenim ili optuženim licima protiv kojih su vođeni ili se još uvijek vode krivični postupci pred Tužilaštvom, te drugim licima u vezi s ovim predmetima, a da o takvim kontaktima i preduzetim radnjama nije obavještavao tužioca, niti je službeno evidentirao ostvarene kontakte, a potom je tim licima obećavao pogodnosti u krivičnim postupcima. Na taj način je za sebe pribavio materijalnu korist u iznosu od najmanje 10.000,00 eura, te korist u vidu primanja poklona.

Prvostepeni sud je zaključio da iz utvrđenog činjeničnog stanja proizlazi da je optuženi ostvario sva bitna obilježja krivičnog djela iz člana 220. stav 1. KZBiH, zbog čega sud nije prihvatio pravnu kvalifikaciju iz optužnice, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja ne proizlaze svi zakonom određeni elementi za krivično djelo iz stava 2. člana 220. KZBiH. Naime, monetarna jedinica u BiH je

konvertibilna marka i svi novčani iznosi, ukoliko su bitni elementi krivičnog djela, u činjeničnom opisu i obrazloženju treba da budu navedeni u konvertibilnim markama. U spisu ne postoje dokazi o kursu eura u odnosu na KM, a ukoliko bi sud preračunao iznos naveden u eurima u KM valutu računskom radnjom množenja, to bi bilo zadiranje u identitet optužbe, za šta sud nema ovlaštenja kada su u pitanju činjenice odlučne za pravnu kvalifikaciju. Prema odredbi člana 227. stav 1. tačka c) ZKPBiH, optužnica treba da sadrži, između ostalog, opis djela iz kojeg proizlaze zakonska obilježja krivičnog djela te, shodno tome, navođenje strane valute u činjeničnom opisu predstavlja samo pribavljenu korist u stranom novcu.

U pogledu odluke o krivičnopravnoj sankciji prvostepeni sud je naveo da je za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH kao minimalna propisana kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina. Imajući u vidu krivično djelo koje je počinio optuženi, sud zaključuje da ono za društvo koje želi biti pravna država spada među najopasnija krivična djela i negira jednu od osnovnih vrijednosti civilizovanog društva – jednakost građana. Sud je prilikom utvrđivanja kazne za optuženog kao otežavajuću okolnost cijenio brojnost radnji izvršenja, odnosno količinu kriminalne aktivnosti optuženog, dok je od olakšavajućih okolnosti na strani optuženog sud cijenio da je porodičan. Zaključak suda je da je izvršenjem ovog krivičnog djela nanesena velika šteta pravosudnom sistemu, a naročito Tužilaštvu BiH, te je sve navedeno uticalo i na gubitak povjerenja javnosti u pravosudni sistem u cjelini. Sud je uvjerenja da će se izrečenom vrstom i visinom krivičnopravne sankcije dovoljno uticati na optuženog da više ne čini krivična djela, kao i da će se ovakvom kaznom uticati i na druge da ne vrše krivična djela.

U vezi s mjerom sigurnosti zabrane vršenja poziva sud je naveo da na osnovu okolnosti pod kojim je krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja izvršeno i načina izvršenja postoji opasnost da bi dalje vršenje dužnosti u svojstvu stručnog saradnika – istražioca u Tužilaštvu BiH moglo poticajno djelovati na optuženog da svoje znanje i nesumnjive stručne sposobnosti iskoristi za ponovno izvršenje nekog od krivičnih djela vezanih za obavljanje navedene dužnosti.

Drugostepena presuda

Apelaciono vijeće je navelo da su prigovori izneseni u pravcu nejednakosti i pristrasnosti prvostepenog suda u odnosu na Tužilaštvo u ovom predmetu neosnovani. Dakle, odbrana i optuženi su imali pristup tužilačkom spisu u ovom konkretnom predmetu, odnosno dokaznom materijalu koji je predstavljao sadržaj tog spisa. Kada su u pitanju drugi tužilački spisi, sud je u više navrata dao mogućnost optuženom da se ti prijedlozi konkretizuju i da tačno navede o kojim dokazima je riječ i šta je to značajno u pogledu tih dokaza. Međutim, optuženi je vrlo jasno izjavio da ni on sam ne može precizirati šta je to što bi tražio u tim spisima jer se radi o obimnim spisima, ali da mu se da mogućnost da ih pregleda i onemogućiti da eventualno neki od tih, za sud nepreciziranih dokaza ne nestane iz drugih tužilačkih predmeta. Apelaciono vijeće je zaključilo da je prvostepeni sud posve ispravnim ocijenio kao irelevantne razloge koje je navodio branilac optuženog budući da u njima nije isticano da bi se tim eventualnim dokazima u nekim od tužilačkih spisa moglo značajno uticati na optužbu protiv optuženog. Naime, odbrana nije prezentovala da li bi se iz tih zabilješki moglo zaključiti da je optuženi morao ili trebalo prema nalogima tužilaca da dogovara i uzima za sebe imovinsku korist i poklone, kako je i navedeno u tačkama optužnice.

Apelaciono vijeće je zaključilo da se ispravno postupilo sa „slučajnim nalazima“, te da je tužilac valjano formirao novi predmet u odnosu na optuženog i izdao naredbu za provođenje istrage, te na osnovu tih dokaza tražio od suda i izdavanje posebnih istražnih radnji. Suprotni žalbeni prigovori odbrane u pogledu formiranja novog predmeta i korištenja dokaza koji su rezultat slučajnih nalaza nemaju uporište, kako u zakonskim odredbama kojim se propisuje način korištenja (član 120. ZKPBiH), tako ni u dosadašnjoj sudskoj praksi, koju su više sudova u BiH, te Ustavni sud BiH više puta do sada cijenili i utvrdili kao ispravnu i valjanu.

- **Primjer 3.1.2.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 021263 16 K od 13. aprila 2017. godine

Drugostepena presuda broj S1 2 K 021263 17 Kž 2 od 10. augusta 2017. godine

Optužba je odbijena zbog toga što optuženom prilikom ispitivanja u istrazi nije na teret stavljeno navedeno djelo, odnosno da nije bio upoznat s krivičnim djelom i osnovama sumnje protiv njega, a kako to izričito nalaže odredba člana 78. stav 2. ZKPBiH. Naredba za pretres nije zakonit dokaz jer sudija, nakon izdavanja usmene naredbe, nije sačinio službenu zabilješku u smislu člana 56. ZKPBiH koja je imperativnog karaktera. Jedan propust u smislu formulacije postavljenog pitanja svjedoku, ako ga je i bilo, ne može ukazivati na nezakovitost samih zapisnika, kao ni sadržaj onoga o čemu su svjedoci sa sigurnošću govorili. Okolnosti da je optuženi oženjen, da se radi o relativno mladoj životnoj dobi, okolnost da se optuženi korektno držao pred sudom i da je postupao u skladu sa zakonskim obavezama ne mogu se smatrati olakšavajućim okolnostima. Postoje uslovi za izricanje mjere zabrane vršenja poziva jer postoji opasnost da bi dalje vršenje dužnosti u svojstvu policijskog službenika moglo poticajno djelovati na optuženog da svoje znanje i stručne sposobnosti iskoristi za ponovno izvršenje nekog od krivičnih djela vezanih za obavljanje navedene dužnosti.

Prvostepenom presudom optuženi je proglašen krivim da je radnjama opisanim u dvije tačke optužnice počinio krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH u vezi sa članom 54. KZBiH, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od sedam mjeseci. Također, protiv optuženog je odbijena optužba da bi na način opisan u odbijajućem dijelu presude počinio krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH. Drugostepenom presudom preinačena je prvostepena presuda u dijelu odluke o kazni i optuženi je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

Prvostepena presuda

Branilac optuženog je prigovorio da naredba za pretres nije zakonit dokaz jer ju je sačinilo ovlašteno službeno lice, a službena zabilješka dežurnog sudije je sačinjena dva dana nakon izdavanja naredbe, na koji način nije ispoštovan član 56. ZKPBiH kojim je propisan rok od 24 sata, pa su samim tim svi dokazi koji su proizašli iz ovoga nezakoniti. Prvostepeni sud je prigovor ocijenio neosnovanim. Naveo je da se rok od 24 sata na koji se branilac poziva ne može smatrati prekluzivnim jer nema posljedica propuštanja. Nije ni potrebno vršiti kontrolu da li je taj rok prekoračen nekoliko minuta, sati ili dana i koja je šteta ako je on prekoračen kada je naredba zbog hitnosti najčešće izvršena prije njegovog isteka, a po svemu drugom je autentična (kao što je to u konkretnom slučaju). Konačno, niko ne može biti veći jemac da je usmena naredba za pretres izdata isključivo na osnovu odobrenja sudije za prethodni postupak od samog sudije koji je tu naredbu izdao (njegovog odobrenja), a što potvrđuje i službena zabilješka koju je sudija za prethodni postupak sačinio.

Osporavana je zakonitost radnje prepoznavanja. Sud je naveo da je prepoznavanje u jednom slučaju obavljeno u skladu sa članom 85. stav 4. ZKPBiH. Svjedok je prvo detaljno opisao izgled lica, čije se prepoznavanje vrši, nakon čega mu je prezentovan niz fotografija, te je upravo optuženog označio kao lice koje ga kontrolisalo i vršilo pregled njegovog prtljaga. Osiguranje prisustva osumnjičenih i drugih, njemu sličnih lica, nije uvijek jednostavno i moguće, te je stoga zakonom prepoznata ta poteškoća i predviđeno i prepoznavanje na osnovu fotografija. U preostala dva slučaja prepoznavanje je obavljeno u skladu sa članom 85. stav 3. ZKPBiH, gdje su svjedoci prvo detaljno opisali izgled lica čije se prepoznavanje vrši, potom su svjedocima u predviđenoj i specijalizovanoj prostoriji za prepoznavanje lica predočeni policijski službenici (šest policijskih službenika u uniformama GPBiH), nakon čega su označili lice koje ih je kontrolisalo i pregledalo prtljag. Iz iskaza svjedoka, te na osnovu priloženih zapisnika, sud nije našao nedostatke u njima, te je odbio kao neosnovan prigovor odbrane optuženog kojim je osporavana zakonitost uložениh zapisnika o prepoznavanju.

Neosnovan je prigovor odbrane da zapisnici o saslušanju svjedoka nisu sačinjeni u skladu s odredbama ZKPBiH zato što su, kako to branilac ističe, ovlaštena službena lica prilikom uzimanja izjave svjedocima postavljala sugestivna

pitanja. Sud je naveo da je nesporno da su ovlaštena službena lica prilikom postavljanja pitanja svjedocima iznijela više informacija nego što je to potrebno. Međutim, to istovremeno ne znači da je takav zapisnik automatski i nezakonit. Naime, iz uloženih zapisnika jasno proizlazi da su oba svjedoka poučena o svim pravima i obavezama koji im po zakonu pripadaju, nakon čega su im ovlaštena službena lica postavila pitanje, uz napomenu da će, nakon što kažu sve što im je poznato, biti postavljena dodatna pitanja. Saslušanje svjedoka u oba slučaja obavljeno je u prisustvu ovlaštenih sudskih tumača i prevodilac im je pročitao zapisnik, nakon čega su ga svjedoci i potpisali, uz napomenu da nemaju primjedbi na sadržaj zapisnika. Nadalje, sud primjećuje da su lica – turski državljani prije davanja zvanične izjave na zapisnik informisala policijske službenike da im je nestao novac, te da su u obavljenim razgovorima inspektorima pojasnili da su ga imali kod sebe prije nego što je policijski službenik obavio kontrolu (lica i prtljaga), nakon čega su ih inspektori upoznali s mogućnošću da mogu prijaviti slučaj i podnijeti prijavu. Prvostepeni sud je ocijenio da zapisnici o saslušanju svjedoka sadrže sve zakonom propisane elemente, da je saslušanje svjedoka provedeno po zakonu, o čemu su svjedočili i saslušani svjedoci, i da je jasno da eventualno jedan propust u smislu formulacije postavljenog pitanja svjedoku, ako ga je i bilo, ne može ukazivati na nezakonitost samih zapisnika, kao ni sadržaj onoga o čemu su svjedoci sa sigurnošću govorili.

Sud je naveo da iz činjeničnog supstrata optužbe, te bića krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja proizlazi da su odlučne činjenice: 1) iskorištavanje službenog položaja ili ovlaštenja, 2) pribavljanje sebi ili drugom imovinske koristi. Na osnovu provedenih dokaza utvrđeno je da je optuženi kao ovlašteno službeno lice u dva navrata postupio suprotno blanketnim normama i iskoristio svoj službeni položaj prilikom izvršavanja službenih dužnosti koje se odnose na redovnu kontrolu putnika prilikom prelaska državne granice. Tokom pregleda ličnog prtljaga i putnih isprava tih putnika uzeo je i prisvojio određene novčanice, a u namjeri da za sebe stekne protivpravnu imovinsku korist. Sud je zaključio da su se u konkretnom slučaju u radnjama optuženog, opisanim u tač. 1. i 2. presude, stekla sva obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH.

U vezi s odlukom o krivičnopravnoj sankciji prvostepeni sud je naveo da je imao u vidu svrhu kažnjavanja, brojnost radnji izvršenja, odnosno količinu

kriminalne aktivnosti optuženog, uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća. Sud je tako od olakšavajućih okolnosti na strani optuženog cijenio njegove porodične prilike, činjenicu da je oženjen, otac dvoje maloljetne djece, da se radi o relativno mladoj osobi, kao i da je neosuđivan, te njegovo korektno držanje pred sudom tokom cijelog trajanja postupka. Sud nije našao otežavajućih okolnosti na strani optuženog.

Sud je optuženom izrekao mjeru sigurnosti zabrane vršenja određenog poziva, djelatnosti ili dužnosti u trajanju od tri godine od pravosnažnosti presude, s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere sigurnosti. Sud je na osnovu okolnosti pod kojim je konkretno krivično djelo izvršeno i načina izvršenja zaključio da postoji opasnost da bi dalje vršenje dužnosti u svojstvu policijskog službenika moglo poticajno djelovati na optuženog da svoje znanje i stručne sposobnosti iskoristi za ponovno izvršenje nekog od krivičnih djela vezanih za obavljanje navedene dužnosti.

Sud je uvidom u zapisnik o ispitivanju osumnjičenog našao osnovanim prigovor odbrane da optuženom (tada osumnjičenom) prilikom ispitivanja u istrazi nije stavljeno na teret ni krivično djelo, niti činjenični supstrat iz tačke 1. optužnice, odnosno da nije bio upoznat s krivičnim djelom i osnovama sumnje protiv njega, a kako to izričito nalaže odredba člana 78. stav 2. ZKPBiH. To znači da tužilac nije proveo istragu protiv optuženog za predmetno krivično djelo, te u smislu člana 225. stav 3. ZKPBiH nije ni mogao podići optužnicu. U tom pogledu sud ističe da je cilj ispitivanja da se osumnjičenom stave na znanje osnovi sumnje i dokazi protiv njega da bi mogao da se brani od optužbe, a opovrgne dokaze. Slijedom navedenog, zaključak suda je da u konkretnom slučaju postoje okolnosti koje isključuju krivično gonjenje jer ZKPBiH ne propisuje mogućnost podizanja optužnice bez provođenja istrage i prethodnog ispitivanja osumnjičenog, te je shodno tome donio odluku kojom se optužba u odnosu na optuženog odbija.

Drugostepena presuda

Optuženi je tvrdio da iz zapisnika o ispitivanju proizlazi da kao osumnjičeni nije bio upoznat s osnovama sumnje protiv njega i u odnosu na druge tačke optužnice za koje je osuđen. Apelaciono vijeće je navelo da je u konkretnom slučaju optuženi prilikom prvog ispitivanja, koje su provela ovlaštena službena

lica neposredno nakon izvršenja krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, obaviješten o tome za koje se krivično djelo sumnjiči, odnosno koje su to radnje s kojima se dovodi u vezu, te kako su te radnje kvalifikovane. To obavještenje je po prirodi i sadržaju bilo u skladu s odredbama čl. 6. stav 1. i 78. stav 2. ZKPBiH, ali i člana 6. Evropske konvencije. Bilo je u dovoljnoj mjeri detaljno, uključivalo je vrijeme i mjesto izvršenja inkriminisane radnje, način izvršenja, određenje oštećenih lica, koje je u tom momentu bilo dovoljno jasno i precizno. Sam identitet oštećenih lica, odnosno njihova imena u trenutku prvog saslušanja nisu bila neophodna. Evropska konvencija zahtijeva da je obavještenje o optužbi detaljno i potpuno, ali isto tako praksa Evropskog suda pravi razliku u odnosu na to kada se saopštavanje vrši, da li na samom početku istrage ili u kasnijoj fazi. Imajući u vidu da je ovo ispitivanje obavljeno isti dan, neposredno nakon saznanja o počinjenju krivičnog djela, nije ni moguće očekivati da će se svi precizni podaci i saznanja moći saopštiti osumnjičenom licu. Također, činjenica da je nakon okončanja istrage Tužilaštvo našlo da ne postoje dokazi da se radnje optuženog pravno kvalifikuju i kao krivično djelo primanja poklona ne utiče na prava odbrane, odnosno na mogućnost optuženog da se adekvatno pripremi i brani od optužbi, kako se to žalbom neosnovano tvrdi.

Osnovan je žalbeni prigovor kojim se osporava zakonitost provedene radnje pretresanja. Odredbe člana 56. ZKPBiH su imperativnog karaktera. Sudija za prethodni postupak je dužan da sastavi zapisnik i da ga preda u spis u roku od 24 sata. Činjenica je da je u ovom predmetu usmena naredba izdata, a da je službena zabilješka sastavljena dva dana nakon izdavanja naredbe. Budući da zakon određuje da se zabilješka mora sastaviti i uložiti u spis u roku od 24 sata, propust da se djeluje u ovom vremenskom okviru povlači i nezakonitost obavljene radnje. Ove odredbe su strogo formalne i kao takve ih je valjalo primijeniti i u konkretnom slučaju. Apelaciono vijeće stoga nalazi da nije osnovan stav prvostepenog suda da se ne radi o prekluzivnom roku. Rok iz člana 56. stav 2. ZKPBiH, kao određeni vremenski period u kojem se neka procesna radnja može preduzeti, precizno je određen zakonom, dakle prekluzivan. Zakon nije predvidio mogućnost produžavanja ovog roka, pa je tako pogrešan stav prvostepenog suda da „nije ni potrebno vršiti kontrolu da li je taj rok prekoračen nekoliko minuta, sati ili dana i koja je šteta ako je on prekoračen“. Iako ZKPBiH u navedenom članu ne propisuje posljedicu propuštanja da se zapisnik, odnosno službena zabilješka sastavi u roku od 24 sata, apelaciono vijeće podsjeća da je

članom 10. stav 2. ZKPBiH propisano da sud ne može zasnovati svoju odluku na „dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona“. Onda kada je postupljeno suprotno imperativnoj odredbi, odnosno kada nije ispoštovan prekluzivni rok, imaju se primijeniti navedene odredbe. Međutim, apelaciono vijeće nalazi da nezakonitost navedenih dokaza nije dovela u pitanje pravilnost i zakonitost same presude, jer se presuda ne zasniva isključivo na tom dokazu.

Apelaciono vijeće je navelo da su ovlaštena službena lica prilikom ispitivanja svjedoka u prvom pitanju, kako se to navodi u pobijanoj presudi, iznijela više informacija nego što je to bilo potrebno. Međutim, prvostepeni sud ispravno nalazi da se ne radi o bitnoj povredi postupka koja bi za rezultat imala nezakonitost ovog dokaza. Svjedok je detaljno upoznat sa svim pravima i obavezama, u skladu s relevantnim odredbama ZKPBiH. Iz zapisnika proizlazi i da je izjavu dao slobodno, bez prekidanja i intervencija od ovlaštenih službenih lica, gdje je detaljno opisao cjelokupan tok događaja.

Odlučujući o žalbi Tužilaštva protiv odluke o kazni, apelaciono vijeće zaključuje da činjenica da je optuženi oženjen nije od tolikog značaja prilikom odmjeravanja kazne. Nesporno je da su porodične prilike jedna od okolnosti koju sud treba imati u vidu i cijeniti prilikom odmjeravanja kazne, ali se ne radi o okolnosti koja bi nosila toliko značaj da bi opravdavala odmjeravanje kazne bliže zakonskom minimumu kada se uzmu u obzir sve ostale okolnosti konkretnog slučaja. Isto tako, osnovano se ukazuje da se ne može govoriti o relativno mladoj životnoj dobi kada se ima u vidu da je optuženi u vrijeme izvršenja krivičnog djela imao 39 godina. Okolnost da se optuženi korektno držao pred sudom također nije relevantna budući da je korektno ponašanje i držanje u sudnici obaveza optuženog i od njega se upravo to i očekuje. Optuženi je dužan da se odaziva na pozive suda, kao i da se primjereno ponaša u sudnici. Činjenica da je optuženi postupao u skladu sa zakonskim obavezama, odnosno da je njegovo ponašanje bilo korektno, nije takvog značaja da se mogla vrednovati kao olakšavajuća okolnost. Pored navedenog, žalbom Tužilaštva se osnovano ukazuje i da je prvostepeni sud propustio da utvrdi otežavajuće okolnosti na strani optuženog. Činjenica da se radi o produženom krivičnom djelu, gdje je optuženi u kratkom vremenskom periodu preduzeo dvije radnje izvršenja istog krivičnog djela, da je djelo izvršeno na posebno bezobziran način, a da je optuženi u inkriminisanom periodu bio na poziciji vođe smjene, predstavlja otežavajuće okolnosti koje je

prvostepeni sud propustio cijeniti. Stoga, apelaciono vijeće nalazi da kazna zatvora u trajanju od sedam mjeseci nije srazmjerna težini počinjenog krivičnog djela, stepenu krivice optuženog i svim okolnostima počinjenja djela, već da je kazna zatvora u trajanju od jedne godine adekvatna mjera kazne koju treba izreći optuženom, te da će se ovako izrečenom kaznom moći ostvariti svrha kažnjavanja, to jest kako individualna tako i generalna prevencija, pri čemu se ima u vidu da se radi o osudi za koruptivno krivično djelo.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-4719/17 od 13. novembra 2019. godine zaključeno je da nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada su sudovi detaljno obrazložili proces ocjene dokaza iz kojih su proizašle činjenice koje, posmatrane u međusobnoj vezi, tvore tako čvrst i zatvoren krug utvrđenih činjenica koje u svojoj ukupnosti ne mogu dovesti do drugog zaključka osim onog da je apelant počinio krivično djelo koje mu je stavljeno na teret, pri čemu je apelant bio detaljno obaviješten o optužbama protiv njega.

- **Primjer 3.1.3.**

Sud BiH

**Prvostepena presuda broj S1 2 K 031092 19 K
od 12. marta 2021. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 031092 21 Kž
od 9. juna 2021. godine**

Podaci sa elektronskih uređaja, kompjuterskih sistema, uređaja za pohranjivanje elektronskih podataka, te mobilnih telefonskih aparata mogu se pribaviti samo naredbom za pretres koju je izdao sud. Snimanje razgovora s optuženim koje je izvršio svjedok provedeno je bez naredbe sudije za prethodni postupak, što je suprotno odredbama ZKPBiH, pa se na tim dokazima ne može zasnivati sudska

odluke. Mogućnost zasnivanja osuđujuće presude na iskazu svjedoka koji je u dijelu visine iznosa potvrđen drugim dokazima.

Prvostepenom presudom, koja je potvrđena drugostepenom presudom, optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci. Na osnovu člana 198. stav 2. ZKPBiH optuženi se obavezuje da plati oštećenom određene iznose na ime naknade štete nastale izvršenjem krivičnog djela.

Prvostepena presuda

Obrana je tokom postupka isticala prigovor zakonitosti dokaza pribavljenih vršenjem uviđaja nad mobilnim telefonom svjedoka, kao i dokaza pribavljenih vještačenjem mobilnog telefona koji je u istrazi privremeno oduzet optuženom. Sud je naveo da nije bila potrebna naredba sudije za oduzimanje predmeta imajući u vidu da se nisu morala upotrijebiti sredstva prinude. Međutim, za ulazak u sadržaj mobilnog telefona bila je potrebna naredba sudije za pretres, kako je to jasno propisano članom 51. stav 2. u vezi sa članom 53. ZKPBiH. U vezi s tim, sud je te dokaze proglasio nezakonitim. Kada je u pitanju mobilni telefon koji je oduzet optuženom sud ističe da je tačno da je članom 96. ZKPBiH propisano da naredbu za vještačenje u fazi istrage može, osim suda, izdati i Tužilaštvo, te da će se u naredbi navesti činjenice o kojima se vrši vještačenje. Međutim, sud ponavlja da kada su u pitanju elektronski uređaji, kompjuterski sistemi, uređaji za pohranjivanje elektronskih podataka, te mobilni telefonski aparati, zakonodavac je bio jasan, a to je da bi se pristupilo podacima na osnovu člana 51. stav 3. ZKPBiH, te podatke je moguće pribaviti pretresanjem mobilnog aparata, a u skladu sa članom 53. stav 1. ZKPBiH, sud jedini ima nadležnost za izdavanje te naredbe.

Sud je također zaključio da su nezakoniti snimci telefonskih razgovora koje je snimio svjedok. Iz mobilnog telefona svjedoka uviđajem je izuzeto pet audiosnimaka na kojim su zabilježeni telefonski razgovori između njega i optuženog, a koje je svjedok snimio posredstvom mobilne aplikacije. Sud je zaključio da je snimanje telefonskih razgovora provedeno bez naredbe sudije za prethodni postupak, što je suprotno odredbama ZKPBiH, pa materijal koji

je pribavljen na ovaj način ne može služiti kao dokaz u konkretnom krivičnom postupku, odnosno na njemu se ne može zasnovati sudska odluka.

Optuženi se tereti za izvršenje krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja iz člana 220. stav 1. KZBiH. Sud je naveo da je Tužilaštvo trebalo dokazati sva bitna obilježja navedenog krivičnog djela, a to su da se u pogledu počinioca navedenog krivičnog djela radi o službenom ili odgovornom licu u institucijama Bosne i Hercegovine, te da je to lice počinilo krivično djelo s direktnim umišljajem. Radnja izvršenja je određena alternativno i prema njoj se djelo javlja u tri vida: kao iskorištavanje službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračenje granica službenog ovlaštenja i nevršenje službene dužnosti. U konkretnom slučaju tužilac se opredijelio za prekoračenje službenog položaja ili ovlaštenja kao radnju izvršenja djela. Iz provedenih dokaza proizlazi koje je to obaveze i ovlaštenja imao optuženi kao oficir za civilno-vojne poslove, odnosno da je imao zadatak prisustvovati sastanku koji je održan sa svjedokom, kao i da postupa po uputstvima/naredbama komandanta, a to to bi moglo značiti i da dobija zaduženja radi realizacije zaključka s održanog sastanka o konačnom napuštanju vojnog zemljišta. Nadalje, prvostepeni sud je naveo da je ono dovršeno kada je jednom od navedenih radnji pribavljena sebi ili drugom kakva korist, drugom nanesena šteta ili je teže povrijeđeno pravo drugog. U tom smislu, pojam koristi kod ovog djela treba tumačiti tako da on obuhvata kako imovinsku tako i neimovinsku korist, te nanesena šteta može biti i materijalna i nematerijalna. Nakon što je utvrđeno koje je to obaveze i ovlaštenja imao optuženi, bilo je potrebno utvrditi da li ih je on prekoračio i sebi pribavio navedenu imovinsku korist. U konkretnom slučaju iz provedenih dokaza proizlazi da je optuženi od svjedoka tražio i uzimao novac kao naknadu za najam i korištenje zemljišta, iako za izdavanje i naplaćivanje naknade za korištenje zemljišta nije bio ovlašten, niti je naređenje u tom smislu dobio od neposredno nadređenog. Naposljetku, navedeno je da je optuženi počinio krivično djelo s umišljajem, a što je utvrđeno na osnovu činjenice da je na prethodno utvrđen način svjesno i voljno tražio novac kao naknadu za najam i korištenje zemljišta, iako je znao da on nije ovlašten da odobri korištenje vojnog zemljišta, niti je ovlašten da ga naplaćuje. Optuženi je obavezno prisustvovao sedmičnim brifinzima i sastancima s komandantom kada se, između ostalog, diskutovalo o problemu korištenja vojnog zemljišta od strane civila, pa je samim tim bio upućen i znao da je Ministarstvo odbrane BiH kao krovna institucija Oružanih snaga jedino nadležno za rješenje tog pravnog pitanja.

Prilikom odlučivanja o kazni prvostepeni sud je naveo da krivično djelo koje je počinio optuženi za društvo koje želi biti pravna država spada među najopasnija krivična djela i negira jednu od osnovnih vrijednosti civilizovanog društva – jednakost građana. Sud je prilikom utvrđivanja kazne za optuženog kao otežavajuću okolnost cijenio upornost u izvršenju krivičnog djela, jer je u više navrata tražio dodatni novac. Zaključak suda je da je izvršenjem ovog krivičnog djela, osim materijalne štete prouzrokovane svjedoku – oštećenom, nastala i dalekosežnija štetna posljedica s aspekta ugrožavanja povjerenja javnosti u državne institucije i njihove službenike. Naime, postupanjem na ovaj način optuženi je nanio veliku štetu Oružanim snagama BiH kao državnoj instituciji tako što je poslata ružna poruka javnosti kojom se utiče na ugrožavanje ugleda pripadnika Oružanih snaga koji imaju obavezu da štite moralne norme našeg društva, kao i da garantuju sigurnost ljudi i imovine.

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKPBiH, sud je optuženog obavezao da oštećenom na ime postavljenog imovinskopravnog zahtjeva naknadi materijalnu štetu, i to iznose od 300,00 KM i 150,00 eura.

Drugostepena presuda

Obrana optuženog je prigovarala da prvostepeni sud nije odlučio o prigovoru odbrane na određene dokaze za koje je ukazivala da sadrže transkript snimaka izuzetih s mobilnog telefona svjedoka – oštećenog, a koji dokaz je zabranjen za izvođenje tokom dokaznog postupka. Apelaciono vijeće je navelo da je, iako odbrana osnovano ukazuje da prvostepeni sud pobijanom presudom nije odlučio o navedenom prigovoru, činjenica da sadržaj tog dokaza u dijelu koji sadrži transkript snimaka, a koji je ocijenjen kao nezakonit, prvostepeni sud uopšte nije cijenio, niti uzeo u obzir, iz čega se može zaključiti da je na ovaj način uvažen prigovor odbrane, o čemu je prvostepeni sud svakako vodio računa.

Nasuprot žalbenim navodima odbrane, apelaciono vijeće nalazi da je prvostepeni sud dao jasne razloge zbog kojih je poklonio vjeru iskazu svjedoka – oštećenog u dijelu u kojem je izjavio da mu je optuženi tražio novac za korištenje vojnog zemljišta. Tačno je da prvostepeni sud navodi da iskaz svjedoka jedino u tom dijelu nije potkrijepljen drugim dokazima, ali s obzirom na to da je ovakav iskaz svjedoka potvrđen u pogledu drugih iznesenih činjenica, te da je kompletan

iskaz uvjerljiv i tačan, prvostepeni sud nije imao razloga da ne pokloni vjeru iskazu svjedoka i u tom dijelu. Pri tome se prvostepeni sud pravilno pozvao i na stavove ovog suda u predmetima *Šekarić* i *Mejakić*, kao i na stav Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu, da sud može svoje zaključke zasnivati isključivo na jednom dokazu ukoliko je relevantan i vjerodostojan. Vijeće zaključuje da je na osnovu iskaza ovog svjedoka nesumnjivo utvrđeno da je optuženi od svjedoka tražio novac za korištenje vojnog zemljišta, te da mu je svjedok dao određene iznose. U odnosu na tvrdnju odbrane da je takav stav zauzet jedino u predmetima seksualnog nasilja, jer se radi o specifičnim krivičnim djelima, gdje najčešće postoji samo jedan svjedok, zbog čega nije primjenjiv na konkretan slučaj, vijeće ukazuje da i koruptivna krivična djela spadaju u specifična krivična djela koja se dobro prikrivaju i za koja je teško pribaviti dokaze, na šta se osvrnuo i prvostepeni sud navodeći da se ova krivična djela najčešće dešavaju bez svjedoka, odnosno „u četiri oka”. Stoga je prilikom utvrđivanja odlučnih činjenica opravdano ne davati značaj broju dokaza, već njihovom kvalitetu i sadržaju, što je prvostepeni sud pravilno učinio. Ista procesna pravila ocjene dokaza važe za sve predmete, nezavisno od vrste i prirode krivičnog djela, te u konkretnom slučaju ne nalazi povredu načela slobodne ocjene.

Neosnovani su žalbeni navodi Tužilaštva u pogledu zakonitosti upotrebe snimaka do kojih je Tužilaštvo došlo radnjom pretresanja mobilnog telefona svjedoka i vještačenjem mobilnog telefona koji je oduzet optuženom. Apelaciono vijeće dijeli stav prvostepenog suda da se telefonski razgovori mogu snimati i koristiti kao dokaz u krivičnom postupku samo po naredbi suda, što je prvostepeni sud pravilno obrazložio.

Prvostepeni sud je pravilno utvrdio sva bitna obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH, i to kako status službenog lica tako i prekoračenje granica službenih ovlaštenja i ostvarene imovinske koristi.

Budući da je prvostepeni sud je iznio jasne i logične razloge u vezi s vrstom i visinom kazne na koju je optuženi osuđen, to su žalbeni navodi tužioca i odbrane u dijelu kojim se pobija pravilnost izrečene krivičnopravne sankcije odbijeni kao neosnovani.

Napomena: Optuženi je protiv presuda Suda BiH podnio apelaciju Ustavnom sudu BiH. U trenutku objavljivanja ove publikacije postupak pred ovim sudom je bio u toku.

- **Primjer 3.1.4.**

Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj 03 0 K 011724 13 K od 15. februara 2016. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 011724 16 Kž od 5. marta 2018. godine

Produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Prvog stepenom presudom optužena je osuđena na kaznu zatvora u trajanju od tri godine.

Drugostepenom presudom preinačena je prvostepena presuda u dijelu odluke o kazni. Uticaj iznosa pribavljene imovinske koristi, te okolnosti pod kojim je djelo počinjeno na odmjeraivanje kazne, kao i visine pričinjene štete, brojnost krivičnopравниh radnji, te vremenski period u kojem su činjene. Određena je kazna zatvora u trajanju od tri godine i šest mjeseci.

Presuda Kantonalnog suda

Optužena je počinila produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH.

Sud je naveo da je na osnovu priznanja optužene, koje je dala u toku svjedočenja u korist svoje odbrane i dokaznog materijala, utvrdio da je optužena u svojstvu odgovornog lica u banci, radeći kao referent poslovnih transakcija, s ciljem da sebi pribavi imovinsku korist, svjesna da prisvaja novac koji joj je povjeren na radu, u više navrata podizala gotov novac iz blagajne zadržavajući ga za sebe, a manjak u blagajni je prikrivala velikim brojem fiktivnih transakcija s više računa klijenata. Na taj način optužena

je postupala suprotno članu 10. Zakona o platnim transakcijama jer je bez znanja i ovlaštenja klijenata inicirala i provela više platnih transakcija, u okviru kojih su i nalozi za isplatu, pa je, postupajući na opisani način, pribavila sebi imovinsku korist u ukupnom iznosu od 60.071,75 eura ili 117.490,13 KM, oštetivši istovremeno klijente banke navedene u optužnici. Optužena je s deviznih računa klijenata po viđenju i s domaćih računa klijenata po viđenju vršila sebi isplate u različitim iznosima, što je i htjela, s ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi, te na taj način oštetila klijente za navedeni iznos. Štetu koju je optužena prouzrokovala je u cijelosti izmirila banka, pa je optužena za taj iznos pribavljene protivpravne imovinske koristi oštetila banku u iznosu od 60.071,75 eura ili 117.490,13 KM.

Sud je naveo da cijeni da je kazna zatvora u trajanju od tri godine adekvatna težini počinjenog krivičnog djela, ličnosti optužene i nastalim posljedicama i da će ta kazna uticati na optuženu da ubuduće ne vrši takva krivična djela, kao i da će izrečena kazna uticati i na ostale da ne počine takva krivična djela, pri čemu će u cijelosti biti ispunjena svrha kažnjavanja predviđena odredbama člana 42. KZFBiH.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Sud je naveo da iz obrazloženja prvostepene presude proizlazi da je taj sud prilikom odmjeravanja kazne optuženoj kao olakšavajuću okolnost cijenio priznanje optužene koja je, kako sud navodi, u toku svjedočenja u svoju korist navela da je „odgovorna za radnje iz izreke presude i time prihvatila utvrđeno činjenično stanje iz izreke presude”, zatim da nije osporavala iskaze oštećenih i vještaka, da je neosuđivana, nezaposlena, te razvedena i majka dvoje djece, a kao otežavajuću okolnost sud je cijenio da je krivičnopravne radnje preduzimala uporno u dužem vremenskom periodu.

U vezi s tim, sud je istakao da prvostepeni sud kao olakšavajuću okolnost nije mogao cijeniti priznanje optužene jer optužena nije priznala krivicu za produženo krivično djelo, već za jednu krivičnopravnu radnju od ukupno 11 za koje je proglašena krivom, dok okolnosti da nije osporavala iskaze oštećenih i nalaze i mišljenja vještaka nisu olakšavajuće okolnosti. Isto se odnosi i na činjenicu da je optužena nakon konkretnih događaja ostala bez

posla u banci. Pored toga, tužilac u žalbi pravilno ističe da je sud prilikom odmjeravanja kazne propustio optuženoj kao otežavajuće okolnosti cijeniti visinu pribavljene protivpravne imovinske koristi (koja iznosi 117.490,13 KM), te odsustvo bilo kakve aktivnosti optužene da naknadi štetu oštećenoj banci i pored činjenice da je u svojoj izjavi pred sudom navela da je u vrijeme dok je radila u banci novčana sredstva upotrebljavala za kupovinu nekretnina. Dakle, imajući u vidu jačinu ugrožavanja zaštićenog dobra i okolnosti pod kojim je djelo počinjeno (član 49. stav 1. KZFBiH), a prije svega visinu pričinjene štete, brojnost krivičnih radnji, kao i period u kojem su činjene (od 7. novembra 2005. do 6. oktobra 2009. godine), a što prevazilazi ono što je neophodno za postojanje krivičnog djela za koje je optužena prvostepenom presudom proglašena krivom, te okolnost da optužena sve ovo vrijeme nije ni pokušala da naknadi štetu ili dio štete oštećenoj, ovaj sud nalazi da kazna zatvora u trajanju od tri godine, koja je optuženoj izrečena prvostepenom presudom, nije srazmjerna težini počinjenog krivičnog djela i stepenu krivice optužene, te da se njom ne bi mogla ostvariti svrha kažnjavanja propisana u članu 42. KZFBiH, odnosno da se tom kaznom ne bi mogao ostvariti uticaj na optuženu da ubuduće ne čini krivična djela, kao ni na ostale građane da ne čine krivična djela.

Stoga je sud, na osnovu člana 329. stav 1. ZKPFBiH, donio presudu kojom je prvostepenu presudu, uvažavanjem žalbe kantonalnog tužioca, preinačio u odluci o krivičnopravnoj sankciji tako što je optuženu za krivično djelo, za koje je prvostepenom presudom proglašena krivom, uz primjenu člana 49. stav 1. KZFBiH, a imajući u vidu njenu porodičnu situaciju (da je razvedena i majka dvoje djece), koju je kao olakšavajuću okolnost utvrdio i cijenio i prvostepeni sud, osudio na kaznu zatvora u trajanju od tri godine i šest mjeseci. Ovaj sud smatra da je ta kazna srazmjerna težini počinjenog krivičnog djela i stepenu krivice optužene, te da će se takvom kaznom moći ostvariti ciljevi generalne i specijalne prevencije krivičnih djela.

- **Primjer 3.1.5.**

Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj 03 0 K 014378 16 K od 16. januara 2018. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 014378 18 Kž 12 od 29. augusta 2019. godine

Postojanje i organizacija udruženja radi pribavljanja protivpravne imovinske koristi vršenjem krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja, osuda na kaznu zatvora u trajanju od devet godina.

Zakonski opis i obilježja krivičnog djela udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. KZFBiH, uloga organizatora udruženja i djelovanje udruženja, postojanje svijesti o tome da se djela vrše organizovano. Krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. KZFBiH ima dva osnovna oblika ispoljavanja, i to: organizovanje grupe ljudi čiji je cilj vršenje krivičnih djela predviđenih u KZFBiH ako za takvo organizovanje ili udruživanje radi činjenja pojedinog krivičnog djela nije propisana posebna kazna (stav 1) ili postajanje pripadnikom takve grupe (stav 2). Organizovanje grupe je djelatnost stvaranja nove ili iskorištavanja postojeće organizacije ili grupe ljudi. Kod stvaranja počinilac pronalazi, povezuje ili animira više lica za plan kriminalne djelatnosti kojim pridobija saglasnost drugih lica da u sastavu grupe pristupe vršenju jednog ili više krivičnih djela. Iskorištavanje je preusmjeravanje djelovanja neke postojeće organizacije ili grupe ljudi koja je prethodno osnovana za vršenje dozvoljenih ili nedozvoljenih djelatnosti i ciljeva i njeno usmjeravanje u vršenje krivičnih djela koja su obuhvaćena kriminalnim planom. Djelo je u ovom osnovnom obliku svršeno samim momentom povezivanja više lica (najmanje tri) oko zajedničke ideje, zamisli ili cilja vršenja krivičnih djela. Postajanje pripadnikom grupe je stupanje u članstvo grupe, usmeno ili pismeno izjašnjavanje o članstvu u grupi ili neposredno faktičkim putem preduzimanje pojedinih djelatnosti kojim se ostvaruje kriminalni cilj, radi čijeg ostvarenja je i osnovana takva grupa. Pri tome, oblik organizovanja i unutrašnja organizaciona struktura nemaju značaja za postojanje djela. Djelo postoji već samim procesom organizovanja i nije neophodno da je formirana čvrsta organizacija i da je ona već počela i formalno djelovati. Dakle, organizator odgovara za samo stvaranje grupe ili udruženja, ali i za svako djelo koje izvrši udruženje, dok član grupe odgovara za

samo pripadništvo grupi ili udruženju, a njegova odgovornost se zasniva na tome što je svjesno i voljno pristupio organizaciji čiji su mu kriminalni ciljevi poznati. Subjektivni element djela je, pored umišljaja, i namjera usmjerena na vršenje krivičnih djela.

Zakonitost dokaza – iskazi svjedoka dati na glavnom pretresu nisu nezakoniti dokazi samo zbog toga što su ti svjedoci ranije imali status optuženih za djela o kojima su svjedočili, budući da je u međuvremenu presuda u odnosu na te svjedoke, ranije optužene, postala pravosnažna. Odstupanje od načela neposrednog izvođenja dokaza.

Izmjena dijela prvostepene odluke koji se odnosi na visinu kazne – izrečena kazna zatvora u trajanju od sedam godina.

Presuda Kantonalnog suda u Tuzli

Prvooptuženi je počinio krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. stav 1. KZFBiH u sticaju s produženim krivičnim djelom zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1, a sve u vezi sa članom 55. KZFBiH, sve opet u vezi sa članom 54. istog zakona, dok je drugooptuženi počinio krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, u sticaju s produženim krivičnim djelom zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH.

Prvooptuženi je udruženje organizovao s ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi sebi i članovima udruženja u iznosu većem od 50.000,00 KM, činjenjem krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Nadalje, prvooptuženi je na sastancima koje je održavao u Ministarstvu s drugooptuženim, te S. Č. i M. Š., a od sredine 2012. godine i sa E. A., želeći ostvariti postavljeni cilj, upućivao članove udruženja o načinu zajedničkog djelovanja uz raspodjelu njihovih uloga. Prvooptuženi je članovima udruženja dao zadatak da kontaktiraju s potencijalnim korisnicima podsticaja u oblasti podrške izvoza počev od 2011. godine, a na sastancima sredinom 2012. godine i s potencijalnim korisnicima u oblasti sufinansiranja kapitalnih ulaganja, da korisnike unaprijed obavještavaju o raspisivanju i uslovima javnih poziva, te da u kontaktima s korisnicima dodjelu podsticaja uslovljavaju

njihovim obećanjem da će članovima udruženja u gotovinskim iznosima izvršiti povrat polovine dobijenih sredstava, a potom tako pribavljen novac donositi njemu kao organizatoru udruženja, dok su oni kao članovi bili nagrađivani s 10% pribavljenih sredstava. Vremenski period djelovanja je potvrđen dokazima koji su provedeni u odnosu na svaku od godina djelovanja udruženja, a kako je to opisano i u svakoj od pojedinih godina djelovanja.

Prema utvrđenom činjeničnom stanju, prvooptuženi je radi realizacije dogovora donosio provedbene propise koje je prilagođavao na način koji će mu omogućiti i olakšati planirane zloupotrebe u postupku dodjele podsticaja i isplate novčanih podrški izvozu poljoprivrednih proizvoda uslovljavanjem povratom polovine isplaćenih sredstava, odnosno povrata sredstava po modelu ruralnog razvoja. Sud je zaključio da je sve navedeno učinjeno s ciljem da se iznos novčane podrške utvrdi u visini koja će olakšati traženje „povrata” polovine novca od izvoznika, kao i s namjerom da izvoznici potrebne informacije ne dobijaju putem Pravilnika, nego neposredno od članova udruženja, opet radi lakšeg postizanja dogovora o vraćanju polovine novca. Sud je utvrdio da krivičnopravne radnje koje je prvoptuženi preduzeo, a kako je utvrđeno provedenim dokazima, kako u odnosu na povrat sredstava podsticaja ostvarenih putem modela ostalih vrsta podrški, tako i putem modela za ruralni razvoj, ukazuju na postojanje udruženja koje je apelant organizovao, čiji su članovi bili drugooptuženi, te S. Č., M. Š. i E. A., i koje je djelovalo radi pribavljanja protivpravne imovinske koristi kroz vršenje krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja. Utvrdio je i da je prvooptuženi pri tome djelovao s umišljajem kojim je obuhvaćen cilj formiranja udruženja – radi činjenja krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja. Ocjenjujući radnje prvoptuženog obuhvaćene krivičnim djelom zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja, sud je zaključio da je prvoptuženi, rukovodeći se ličnim interesima, a protivno interesima službe, kao ministar, prije donošenja odluke o odobravanju i isplati novčanih podrški izvozu poljoprivrednih proizvoda i podsticaja kapitalnim ulaganjima po modelu ruralnog razvoja, realizovanim u određenom periodu, posredstvom M. Š., S. Č., E. A. i drugooptuženog kao članova udruženja koje je organizovao, odobravanje i isplatu podsticaja uslovio obećanjem „vraćanja” polovine odobrenih i isplaćenih sredstava te, u slučaju pristanka, iskorištavanjem svojih navedenih ovlaštenja, donosio rješenja kojim se poljoprivrednim proizvođačima odobravaju podsticaji, dok je u određenim slučajevima, nakon donošenja rješenja, a prije izvršene isplate,

posredstvom članova udruženja, samu isplatu podsticaja uslovio obećanjem „vraćanja” polovine odobrenih sredstava, a nakon izvršene isplate sredstava podsticaja, posredstvom članova udruženja, organizovao „povrat” polovine isplaćenog novca članovima udruženja. Prvooptuženi je pri tome postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi za sebe i članove udruženja. Navedena sredstva je prisvajao tako što su drugooptuženi, te S. Č. i M. Š., kome je novac predavao E. A. i za to od M. Š. dobijao nagradu od 10%, novac koji su prikupili povratom sredstava od korisnika predavali direktno prvooptuženom, a on ih je nagrađivao s 10% prikupljenog novca. Pojedinačne krivičnopravne radnje koje su obuhvaćene tačkom B izreke presude, a za koje je prvooptuženi proglašen krivim, opisane su u podtačkama od B.1. do B.8. izreke presude. Iz navedenih krivičnopravnih radnji proizlazi da je njihovim počinjenjem pribavljena imovinska korist u ukupnoj visini od 799.573,33 KM. Prvooptuženi je od tog iznosa za sebe pribavio imovinsku korist u iznosu od 652.861,38 KM, a drugooptuženi u iznosu od 5.713,75 KM. Prema utvrđenom činjeničnom stanju, u ovom krivičnom postupku svjedok E. A. je pribavio imovinsku korist u iznosu od 20.994,58 KM, dok su svjedoci S. Č. i M. Š., kako je to utvrđeno pravosnažnim presudama koje su donesene u odnosu na njih, pribavili imovinsku korist u iznosu od 120.000,00 KM. Sud je dalje istakao da tačka B dispozitiva izmijenjene optužnice nije koncipirana na uobičajeni način, ali da je sadržavala sva bitna obilježja krivičnog djela iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH počinjenog u produženom trajanju. U vezi s tim je ukazano da su u uvodnom dijelu tačke B dispozitiva izmijenjene optužnice sadržani stalni elementi krivičnog djela iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH koje je počinjeno u produženom trajanju, koji se bez razlike odnose na sve pojedinačne radnje izvršenja. Činjenični opis je obuhvatio oblik vinsti prvooptuženog i drugooptuženog, konkretne propise koje je povrijedio prvooptuženi obavljajući dužnost ministra, iskorištavajući navedeni položaj, suprotno interesima službe, u svoju i korist drugih, nastalu posljedicu, kao i krivičnopravne radnje u vezi s drugooptuženim kao pomagačem u njegovom izvršenju. Pojedinačnim radnjama izvršenja ovog krivičnog djela u podtačkama tačke B izreke presude opisani su varijabilni elementi ovog krivičnog djela. Utvrđujući granice službenog položaja prvooptuženog, sud je zaključio da optužnica sadrži konkretne zakonske akte iz kojih proizlaze ovlaštenja prvooptuženog kao ministra na osnovu kojih rukovodi ministarstvom i donosi podzakonske propise i druge pojedinačne akte, a koja su sadržana u članu 57. stav. 1. i članu 56. st. 1. i 2. Zakona o organizaciji uprave, te članu 28. stav 4.

Zakona o novčanim podrškama, prema kojoj odredbi je ovlašten da rješenjem odobrava i određuje visinu pojedinačnih novčanih podrški. Sud je zaključio da je prvooptuženi formalno postupao u granicama svojih ovlaštenja, koja nije koristio u interesu službe, već s ciljem da za sebe i drugog pribavi imovinsku korist, da je pribavljena imovinska korist u iznosu od više od 50.000,00 KM, te imajući u vidu način izvršenja, pokazanu upornost, period djelovanja, kao i nastale posljedice, to činjenični opis iz izmijenjene optužnice sadrži sve bitne elemente krivičnog djela iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH u produženom trajanju, tako da se u radnjama prvooptuženog stiču obilježja krivičnog djela iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. u vezi sa članom 55. KZFBiH.

Prvooptuženi je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od devet godina, a drugooptuženi na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i novčanu kaznu u iznosu od 18.000,00 KM.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Neosnovni su navodi braniteljice optuženog da se prvostepena presuda zasniva na dokazima na kojim se prema odredbama ZKP-a ne može zasnivati, te da je time počinjena bitna povreda odredbi krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka i) ZKPFBiH. Kada je u pitanju lice koje je pravosnažno osuđeno za radnje vezane za isti događaj, za koji sada odgovaraju optuženi, u nastavku postupka protiv drugih počinitelja, u konkretnoj situaciji optuženih, ta lica se mogu ispitati samo u svojstvu svjedoka, a njihovi iskazi će se cijeliti pojedinačno i u međusobnoj povezanosti, te u povezanosti sa svim izvedenim dokazima, prilikom odlučivanja o dokazanosti ili nedokazanosti neke odlučne činjenice. Prema tome, to što su trojica osuđenih saslušana u svojstvu svjedoka, nakon pravosnažnosti presuda kojim su proglašeni krivim i osuđeni za krivična djela povodom kojih se vodi ovaj postupak protiv druge dvojice optuženih, ne čini njihove iskaze nezakonitim, niti se može smatrati da su njihovi iskazi iznudeženi. Oni su kao svjedoci na glavnom pretresu propisno upozoreni na prava i obaveze, nisu imali primjedbi na tok saslušanja, a odbrani je omogućeno da ih ispita unakrsno i dodatno. Zbog toga se i ne može prihvatiti prigovor braniteljice optuženog da su izjave tih svjedoka uzete uz kršenje ljudskih prava jer se prilikom donošenja odluke suda iskazi ovih svjedoka cijene pojedinačno, u međusobnoj vezi, te u vezi s drugim dokazima, i tu ocjenu može dati samo pretresno vijeće koje ih cijeni.

Odbijen je kao neosnovan prigovor optuženog da je počinjena bitna povreda odredbi krivičnog postupka koja se sastoji u povredi prava na odbranu jer je prvostepeni sud odstupio od načela neposrednosti pošto jedan od svjedoka nije saslušan na glavnom pretresu, već je pročitana njegov iskaz iz istrage, a odbrani nije omogućeno da ga unakrsno ispita. Sud je istakao da je iz stanja u spisu utvrđeno da je tog svjedoka prvostepeni sud pozivao više puta na zakazane glavne pretrese, da mu pozivi nisu uručeni, a provjerom na terenu utvrđeno je da on živi u Njemačkoj, na nepoznatoj adresi. S obzirom na to da je adresa ostala nepoznata i da se prisustvo tog svjedoka na zakazane glavne pretrese nije moglo osigurati, prvostepeni sud je u smislu člana 288. stav 2. ZKPFBiH prihvatio da se iskazi ovog svjedoka iz istrage pročitaju budući da je našao da je dolazak na sud tog svjedoka nemoguć, odnosno znatno otežan, jer su njegova adresa i mjesto prebivališta nepoznati, a nakon što su zapisnici tog svjedoka pročitani, odbrani je pružena prilika da potvrdi ili ospori iskaze ovog svjedoka date u istrazi. O tome je prvostepeni sud dao opširno obrazloženje u pobijanoj presudi, pa se žalilac upućuje na taj dio presude.

Sud je dalje istakao da krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. KZFBiH ima dva osnovna oblika ispoljavanja, i to: organizovanje grupe ljudi čiji je cilj vršenje krivičnih djela predviđenih u KZFBiH ako za takvo organizovanje ili udruživanje radi činjenja pojedinog krivičnog djela nije propisana posebna kazna (stav 1) ili u postajanje pripadnikom takve grupe (stav 2). Organizovanje grupe je djelatnost stvaranja nove ili iskorištavanja postojeće organizacije ili grupe ljudi. Kod stvaranja počinilac pronalazi, povezuje ili animira više lica za plan kriminalne djelatnosti kojim pridobija saglasnost drugih lica da u sastavu grupe pristupe vršenju jednog ili više krivičnih djela. Iskorištavanje je preusmjeravanje djelovanja neke postojeće organizacije ili grupe ljudi koja je prethodno osnovana za vršenje dozvoljenih ili nedozvoljenih djelatnosti i ciljeva i njeno usmjeravanje u vršenje krivičnih djela koja su obuhvaćena kriminalnim planom. Djelo je u ovom osnovnom obliku svršeno samim momentom povezivanja više lica (najmanje tri) oko zajedničke ideje, zamisli ili cilja vršenja krivičnih djela. Postajanje pripadnikom grupe je stupanje u članstvo grupe, usmeno ili pismeno izjašnjavanje o članstvu u grupi ili neposredno faktičkim putem preduzimanje pojedinih djelatnosti kojim se ostvaruje kriminalni cilj, radi čijeg ostvarenja je i osnovana takva grupa. Pri tome, oblik organizovanja i unutrašnja organizaciona struktura nemaju značaja za postojanje djela. Djelo postoji već samim procesom organizovanja i nije neophodno da je formirana čvrsta organizacija i da je ona već počela i formalno djelovati.

Dakle, organizator odgovara za samo stvaranje grupe ili udruženja, ali i za svako djelo koje izvrši udruženje, dok član grupe odgovara za samo pripadništvo grupi ili udruženju, a njegova odgovornost se zasniva na tome što je svjesno i voljno pristupio organizaciji čiji su mu kriminalni ciljevi poznati. Subjektivni element djela je, pored umišljaja, i namjera usmjerena na vršenje krivičnih djela.

Što se tiče organizatorske uloge prvooptuženog, prvostepeni sud je na nesumnjiv način utvrdio da je ovaj optuženi organizovao udruženje za vršenje krivičnih djela sredinom 2011. godine s ciljem da radi sticanja protivpravne imovinske koristi na duže vrijeme, po unaprijed određenim ulogama i zadacima, uz primjenu pravila o davanju podsticaja poljoprivrednicima na području Federacije BiH, vrše krivična djela protiv službene dužnosti, pa je tako prvooptuženi stvorio plan djelovanja grupe (da se podsticaji za izvoz i kapitalna ulaganja daju samo poljoprivrednicima koji pristanu da vrate polovinu sredstava) i dodijelio je uloge pripadnicima udruženja. U tu svrhu je prilagođavao propise koje je donosio kao ministar kako bi omogućio i olakšao planirane zloupotrebe u postupku dodjele podsticaja po modelu ostalih vrsta podrški izvoznicima poljoprivrednih proizvoda i po modelu ruralnog razvoja za kapitalna ulaganja, tako što, kada su u pitanju podsticaji za izvoz, u Pravilniku o uslovima i načinu ostvarenja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta novčanih podrški u poljoprivredi za određeni period nije ugradio nomenklaturu proizvoda za koje se može dobiti podsticaj, niti je utvrdio visinu podsticaja, a kada su u pitanju kapitalna ulaganja, u Pravilniku o uslovima i načinu ostvarenja novčanih podrški po modelu ruralnog razvoja za kapitalna ulaganja iz jedne godine nije naveo vrstu investicija koje se podstiču, maksimalnu visinu podsticaja, niti je ugradio načelo proporcionalnosti u raspodjeli podsticaja, već je te uslove i za izvoz i za kapitalna ulaganja naveo u javnim pozivima. Osim navedenog, prvooptuženi nije predvidio kontrolu investicija prije davanja podsticaja, sve radi toga da poljoprivrednici koji su pristali da vrate polovinu sredstava od podsticaja prije raspisivanja javnog poziva dobiju podsticaj, a koristi koje su dobili pripadnici kriminalnog udruženja izvršenjem radnji koje su ušle u sastav produženog krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja predavane su prvooptuženom kao organizatoru udruženja za vršenje krivičnih djela (ili licu koje je on odredio), a on je odredio da članovi tog udruženja dobiju 10% od te protivpravno stečene koristi, što sve predstavlja protivpravnu imovinsku korist. Osim toga, predmeti poljoprivrednika koji su pristali na ponuđene uslove uzimani su u rad preko reda, a sudski vještaci su uvedeni zato

da bi starost investicije mogli podvesti pod traženi vremenski period i odrediti što veću vrijednost investicije, a kontrola kapitalnih ulaganja vršena je uglavnom nakon što se podsticaj isplati. Svjedoci i sudski vještaci su potvrdili da nije bilo suštinske kontrole i da su postojale nepravilnosti u dodjeli podsticaja.

Pored toga, utvrđeno je da je svjedok E. A. novac po ovlaštenju organizatora prvooptuženog predavao M. Š., a ovaj ga je predavao dalje prvooptuženom, te da su novac koji su sami sakupili M. Š. i S. Č. lično predavali prvooptuženom. Na ovaj način jasno je utvrđeno da su oni, prihvatanjem da obilaze poljoprivrednike i traže povrat novca, koje radnje im je zadao prvooptuženi, izrazili svoju saglasnost da postanu članovi udruženja za vršenje krivičnih djela. U žalbi braniteljice prvooptuženog je navedeno da prvostepeni sud nije utvrdio kako i na koji način je došlo do predaje novca prvooptuženog, da u vezi s tom primopredajom ne postoji niti jedan materijalni dokaz, već da postoje iskazi tri nevjerodostojna i kontradiktorna svjedoka. Međutim, da je novac predavan prvooptuženom proizlazi iz iskaza svjedoka koji su saglasni i međusobno se dopunjuju.

Ispitujući odluku okazni, sud je naveo da prvostepeni sud prilikom odmjerenja kazne nije dao pravilan značaj utvrđenim olakšavajućim okolnostima, te da je kao otežavajuće okolnosti cijenio okolnosti koje u konkretnom slučaju ne mogu imati karakter otežavajućih. Tako je kao otežavajuće okolnosti na strani prvooptuženog cijenio da je Bosna i Hercegovina najsiromašnija zemlja u Evropi i da ima neuporedivo skromnije fondove za podsticaj u poljoprivredi, iako se navedene okolnosti ne mogu cijeniti kao otežavajuće jer se ne odnose na ličnost optuženog i nisu posljedično vezane za konkretna krivična djela.

Slijedom navedenog, činjenica da prvooptuženi nije osuđivan, njegove lične i porodične prilike (oženjen, otac troje djece), prema ocjeni ovog suda, za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja, za koje je propisana kazna zatvora od najmanje tri godine, opravdavaju utvrđivanje blažekazne od one koja je optuženom utvrđena u pobijanoj presudi. Prvostepeni sud je kao otežavajuće okolnosti cijenio dužinu vremenskog perioda u kojem su preduzimate inkriminisane radnje, brojnost tih radnji, izgubljeno povjerenje građana u rad državnih organa, dostavljanje anonimnih prijava građana u vezi s inkriminisanim postupanjem prvooptuženog, posljedično čemu su formirane radne grupe i održane tematske sjednice Vlade radi utvrđivanja osnovanosti prijave, te negativan revizorski

izvještaj. Sud je ukazao da olakšavajuće okolnosti, posebno da optuženi ranije nije osuđivan, ne mogu imati karakter naročito olakšavajućih okolnosti koje bi predstavljale zakonski osnov, odnosno mogućnost za utvrđivanje manje kazne od zakonom propisane, ali, prema nalaženju ovog suda, predstavljaju osnov da se optuženom utvrdi manja kazna. Stoga je prvooptuženom izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od sedam godina.

Sud je naveo da je optuženim pravilno oduzeta imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnih djela. Naime, na osnovu odredbe člana 383. stav 4. KZFBiH, mjera oduzimanja imovinske koristi je obavezna, pa se žalbama branilaca optuženih neosnovano pobija prvostepena presuda i u ovom dijelu budući da navedeni iznosi predstavljaju zbir novčanih iznosa koje su optuženi naplatili za sve radnje za koje su pobijanom presudom osuđeni.

Napomena: Odlučujući o apelacijama podnesenim protiv prethodno navedenih presuda, Ustavni sud Bosne i Hercegovine je donio odluke br. AP-4579/19 i AP-4690/19 u kojim je zaključio da ne postoji kršenje prava na pravično suđenje jer u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što upućuje na zaključak da krivični postupak protiv apelanata, sagledan u cjelini, nije bio pravičan.

- **Primjer 3.1.6.**

**Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0
K 025863 16 K od 23. aprila 2021. godine**

**Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K
025863 21 KŽ od 14. juna 2022. godine**

Radnja izvršenja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, postupanje s direktnim umišljajem, osuda na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine.

Drugostepenom presudom potvrđena je prvostepena presuda. Umišljaj i namjera pribavljanja imovinske koristi u kontekstu krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja. Za krivicu optuženog za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH dovoljan je umišljaj počinioca, te nije neophodno utvrđenje da je optuženi postupao u namjeri pribavljanja kakve koristi sebi ili drugom, nanošenja kakve štete drugom ili teže povrede prava drugog. Prvostepeni sud je dao razloge za zaključak da je optuženi postupao s direktnim umišljajem, potvrđena je prvostepena presuda.

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu

Radnjama optuženog se stiču objektivna zakonska obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, koje je optuženi izvršio s direktnim umišljajem.

Iz zakonskog određenja pojma krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. KZFBiH proizlazi da je radnja izvršenja propisana alternativno, znači radnja izvršenja predmetnog krivičnog djela javlja se u tri osnovna vida, tj. iskorištavanjem službenog položaja ili ovlaštenja, zatim prekoračenjem službenog ovlaštenja i nevršenjem službene dužnosti. U konkretnom slučaju optuženi je iskoristio svoj službeni položaj, odnosno ovlaštenja, a što je sve potkrijepljeno zakonskom dokumentacijom (izvodom iz sudskog registra, dokazima na kojim se zasniva rad, a koji su i odredili prava i obaveze komercijalnog direktora koje je obavljao optuženi, odnosno preduzetim radnjama optuženog). Smatra se da se navedeno krivično djelo može izvršiti samo s umišljajem, a pored umišljaja potrebna je i namjera izvršioca da sebi ili drugom pribavi kakvu korist.

Nesporno je da je optuženi u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi bio svjestan da svojim radnjama, odnosno propustima iskoristava svoje ovlaštenje direktora, što je u konkretnom slučaju i ostvareno. Kako je namjera pribavljanja imovinske koristi zloupotrebom službenog položaja ili prekoračenjem granica svog službenog ovlaštenja bitno obilježje krivičnog djela, te kako je subjektivni element krivičnog djela nesporno utvrđen jer se on može izvršiti samo direktnim umišljajem kao oblikom vinosti, tj. optuženi je bio svjestan djela i htio njegovo izvršenje, odnosno da je postupao s umišljajem da

drugom pribavi imovinsku korist, a na štetu (firme) u kojoj je bio komercijalni direktor, optuženi je zloupotrijebio svoj položaj kao odgovorno lice u Federaciji, te je, iskoristivši svoja ovlaštenja, drugom pribavio korist i drugom nanio štetu, pri čemu je pribavljena imovinska korist koja prelazi 50.000,00 KM.

Kako se radnja krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja pojavljuje u vidu iskorištavanja službenog položaja ili ovlaštenja jer optuženi položaj direktora za komercijalne poslove, čineći inkriminisane radnje s direktnim umišljajem, nije obavljao u interesu službe, već radi ostvarivanja interesa drugog, te da pribavljena imovinska korist prelazi iznos od 50.000,00 KM, u opisanom djelovanju optuženog stiču se svi elementi bića produženog krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Stoga je sud optuženog proglasio krivim za navedeno krivično djelo.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Sud je, između ostalog, istakao da navodi branioca optuženog da subjektivnu komponentu predmetnog krivičnog djela čini umišljaj i da je potrebna namjera za pribavljanje imovinske koristi koja, „kao važno konstitutivno obilježje, ovo djelo i čini imovinskim deliktom“, ne mogu se prihvatiti u cijelosti. Naime, navedeno krivično djelo može se počiniti samo s umišljajem. Ovaj oblik vinosti kod predmetnog krivičnog djela traži da je počinitelj svjestan da iskorištava svoj službeni položaj ili ovlaštenja, prekoračuje granice svog službenog ovlaštenja ili da ne obavlja svoje službene dužnosti, kao i toga da na taj način za sebe ili drugog pribavlja kakvu korist, drugom nanosi kakvu štetu ili teže povređuje prava drugog (ovo je intelektualna komponenta umišljaja), te da je, i pored te svijesti, htio ili pristao na posljedicu preduzetih radnji (njegova volunтарыstička komponenta), koja se ogleda u pribavljanju imovinske koristi sebi ili drugima, nanošenju kakve štete drugom ili u teškoj povredi prava drugog. Iz navedenog slijedi da za postojanje ovog krivičnog djela nije potrebna namjera pribavljanja protivpravne imovinske koristi jer ona ne predstavlja subjektivnu komponentu predmetnog krivičnog djela, odnosno ne predstavlja konstitutivno obilježje predmetnog krivičnog djela. Iz obrazloženja pobijane presude slijedi da je prvostepeni sud dao razloge za zaključak da je optuženi postupao s direktnim umišljajem. Te razloge branilac žalbom ne dovodi u pitanje.

Napomena: Protiv navedenih presuda osuđeni je podnio apelaciju Ustavnom sudu BiH. U vrijeme objavljivanja ove publikacije postupak pred ovim sudom je bio u toku.

- **Primjer 3.1.7.**

Presuda Kantonalnog suda u Zenici broj 04 0 K 007873 18 K 2 od 19. juna 2018. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 04 0 K 007873 18 Kž od 20. februara 2019. godine

Sporazum o priznanju krivice. Žalbom na prvostepenu presudu se, između ostalog, pobija odluka o imovinskopravnom zahtjevu. Odredba člana 246. stav 6. tačka a) ZKPFBiH dosuđivanje imovinskopavnog zahtjeva oštećenom ili upućivanje oštećenog s imovinskopavnim zahtjevom na parnični postupak ne uslovljava sporazumom stranaka i branilaca o imovinskopravnom zahtjevu nego se samo zahtijeva da se optuženi pri zaključivanju sporazuma o priznanju krivice upozna i s mogućim posljedicama koje su vezane za imovinskopravni zahtjev.

Presuda Kantonalnog suda u Zenici

Tri optužena su proglašena krivim za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, te krivično djelo računalnog krivotvorenja iz člana 394. stav 1. u vezi sa članom 31. KZFBiH u sticaju, a sve u vezi sa članom 54. Krivičnog zakona FBiH, odnosno krivično djelo nesavjesnog rada u službi iz člana 387. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, te krivično djelo računalnog krivotvorenja iz člana 394. stav 1. u vezi sa članom 31. KZFBiH u sticaju, a sve u vezi sa članom 54. Krivičnog zakona FBiH, te krivično djelo zloupotrebe ovlaštenja u privrednom poslovanju iz člana 247. stav 2. u vezi sa stavom 1. tačka b) Krivičnog zakona FBiH.

Osuđeni su na kaznu zatvora u trajanju od godinu dana.

Prihvaćen sporazum o priznanju krivice.

Jedan od optuženih obavezan je da oštećenom namiri pričinjenu štetu u ukupnom iznosu od 1.228.053,80 KM, a u odnosu na ostala dva optužena, s obzirom na to da se u zaključenim sporazumima nisu izjasnili u pogledu imovinskopravnog zahtjeva, da su upozoreni na njegove moguće posljedice, te kako im se na teret stavlja da su svojim radnjama oštećenom prouzrokovali štetu, a kako u ovom trenutku nije moguće utvrditi stvaran i tačan iznos pričinjene štete, sud je ovom presudom oštećenog s odštetnim zahtjevom u odnosu na njih uputio na parnicu.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Braniteljice optuženih u žalbama ističu da sporazumom o priznanju krivice optuženi nisu obavezani na naknadu štete oštećenom.

Provjeravajući osnovanost ovih žalbenih navoda braniteljica optuženih, sud je utvrdio da je prvostepena presuda donesena nakon održanog ročišta za razmatranje sporazuma o priznanju krivice koji je sud prihvatio. Odredbom člana 246. stav 6. tačka a) ZKPFBiH je propisano da prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivice sud provjerava da li je do sporazuma o priznanju krivice došlo dobrovoljno, svjesno i s razumijevanjem, kao i nakon upoznavanja s mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinskopravni zahtjev, oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i troškove krivičnog postupka. Zakonska odredba, dakle, dosuđivanje imovinskopravnog zahtjeva oštećenom ili upućivanje oštećenog s imovinskopravnim zahtjevom na parnični postupak ne uslovljava sporazumom stranaka i branilaca o imovinskopravnom zahtjevu nego se samo zahtijeva da se optuženi pri zaključivanju sporazuma o priznanju krivice upoznaje i s mogućim posljedicama koje su vezane za imovinskopravni zahtjev. Prema sporazumima o priznanju krivice zaključenim između kantonalnog tužioca i optuženih, koji je prihvatio i prvostepeni sud nakon razmatranja na ročištu, slijedi da su optuženi, potpisujući te sporazume, potvrdili da su upoznati, pored ostalog, i s mogućim posljedicama vezanim za imovinskopravni zahtjev oštećenog.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj AP-2134/19 Ustavni sud je odbacio kao očigledno (*prima facie*) neosnovane apelacije podnesene protiv gore navedenih presuda. Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud u obrazloženju odluke osporene pojedinačnim apelacijama dao detaljne, jasne i precizne razloge za svoje odlučjenje, tako da Ustavni sud ne nalazi bilo kakvu proizvoljnost u tom pogledu. Ovo naročito imajući u vidu da apelanti u apelacijama ponavljaju navode koje su isticali u žalbama protiv prvostepene odluke, a koje je razmotrio Vrhovni sud prilikom donošenja osporene odluke, te jasno i detaljno objasnio zašto ne mogu uticati na drugačije odlučjenje u predmetnom slučaju. Pri tome, Ustavni sud ukazuje da apelanti nisu ponudili relevantne argumente koji bi opravdali njihove tvrdnje da je na bilo koji način došlo do povrede ustavnog prava na koju su se pozvali, osim što su nezadovoljni rezultatom postupka u kojem su donesene osporene odluke.

- **Primjer 3.1.8.**

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 022419 17 Kž od 21. marta 2019. godine

Prvostepena presuda je preinačena u jednom dijelu tako što je optuženi, na osnovu člana 299. tačka a) ZKPFBiH, oslobođen optužbe za djelo za koje je prvostepenom presudom bio proglašen krivim. Radnje iz jedne od tačaka izreke pobijane presude, za koje je optuženi bio proglašen krivim, ne sadrže zakonska obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH. Činjenični opis djela nije sadržavao činjenice i okolnosti iz kojih je proizlazilo da je optuženi radnjama za koje je proglašen krivim prekoračio svoja ovlaštenja, niti činjenice i okolnosti iz kojih je proizlazilo da je tim radnjama optuženi pribavio sebi ili drugom kakvu korist, drugom nanio kakvu štetu ili teže povrijedio prava drugog, što su zakonom alternativno propisane posljedice krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH.

Optuženi se oslobađa optužbe da je počinio krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

Sud je istakao da je odredbom člana 383. stav 1. KZFBiH propisano da ovo krivično djelo čini službeno ili odgovorno lice u Federaciji koje, iskorištavanjem svog službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračivši granice svog službenog ovlaštenja ili ne obavivši svoje službene dužnosti, pribavi sebi ili drugom kakvu korist, drugom nanese kakvu štetu ili teže povrijedi prava drugoga. Nadalje, odredbom člana 2. stav 6. KZFBiH je propisano da se pod pojmom odgovorno lice smatra lice u privrednom društvu ili drugom pravnom licu kojem je, s obzirom na njegovu dužnost ili na osnovu posebnog ovlaštenja, povjeren određen krug poslova koji se odnosi na primjenu zakona ili propisa donesenih na osnovu zakona ili opšteg akta privrednog društva ili drugog pravnog lica u upravljanju i rukovanju imovinom, ili se odnose na rukovođenje proizvodnjom ili nekom drugom privrednom djelatnošću ili na nadzor nad njima. Međutim, činjenični opis krivičnog djela u tački 6. izreke pobijane presude ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizlazi da je optuženi prekoračenjem granica svojih ovlaštenja pribavio sebi ili drugom kakvu korist, drugom nanio kakvu štetu ili teže povrijedio prava drugog, što je konstitutivni element ovog krivičnog djela, niti je u činjeničnom opisu navedeno koje odredbe zakona ili opšteg akta je optuženi povrijedio prekoračivši granice svojih ovlaštenja, kako se ukazuje žalbom branioca optuženog. Iz navedenih razloga u činjeničnom opisu krivičnog djela u tački 6. izreke pobijane presude nisu navedene činjenice i okolnosti koje čine zakonska obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH, odnosno one od kojih zavisi primjena određene odredbe krivičnog zakona, kako to zahtijeva odredba člana 300. stav 1. tačka a) ZKPFBiH. Iz tih razloga, proglašavanjem optuženog krivim pobijanom presudom za radnje opisane u tački 6. izreke pobijane presude, prvostepeni sud je počinio povredu krivičnog zakona na štetu optuženog iz člana 313. tačka a) ZKPFBiH, na koju ovaj sud pazi i po službenoj dužnosti u smislu odredbe člana 321. ZKPFBiH. Stoga je ovaj sud, na osnovu člana 299. tačka a) ZKPFBiH optuženog u odnosu na tačku 6. izreke pobijane presude oslobodio optužbe, jer djelo za koje se optužuje (onako kako je opisano u tački 6. izreke pobijane presude) zakonom nije propisano kao krivično djelo.

- **Primjer 3.1.9.**

Presuda Kantonalnog suda u Bijaću broj 18 0 K 034879 21 Kžk 2 od 6. septembra 2021. godine

Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 18 0 K 034879 21 Kžž 3 od 3. marta 2022. godine

Odlukom o žalbi protiv presude donijete nakon pretresa održanog pred drugostepenim sudom potvrđuje se presuda Kantonalnog suda. Umišljajno postupanje optuženog pri činjenju krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH, pribavljanje sebi ili drugom kakve koristi kao posljedica osnovnog oblika krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH ne mora se sastojati u pribavljanju materijalne koristi, korist može biti i druge prirode kao što je u konkretnom slučaju postavljanje određenog lica na poziciju državnog službenika s posebnim ovlaštenjima i odgovornostima.

Presuda Kantonalnog suda u Bijaću

Optuženi je počinio krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. Krivičnog zakona Federacije BiH. Optuženi je kao službeno lice u institucijama FBiH prekoračio svoja službena ovlaštenja i drugom pribavio korist. Izrečena je uslovna osuda.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Žalbeni navodi branioca da pobijana presuda ne sadrži razloge na osnovu kojih izvedenih dokaza je sud zaključio da je optuženi umišljajno postupao i da se zaključak suda o umišljaju optuženog zasniva samo na činjenici da je on doktor pravnih nauka ne mogu se prihvatiti. Iz obrazloženja pobijane presude slijedi da se zaključak suda o umišljaju optuženog, tj. da je bio svjestan svog djela i htio njegovo izvršenje, ne zasniva samo na tome da je optuženi doktor pravnih nauka, već je sud taj zaključak izveo cijeneći pri tome i iskaz svjedoka koji je optuženog upozorio na nezakonito postupanje, kao i na drugim činjenicama i okolnostima koje je sud utvrdio, a one se žalbom branioca ne dovode u pitanje.

Ni žalbeni navod branioca optuženog da postavljanjem lica X na radno mjesto direktora (Uprave za administraciju i podršku pri MUP-u) nije pribavljena nikakva korist navedenom licu ne može se prihvatiti jer korist ne mora biti samo materijalne naravi. U konkretnom slučaju korist se ogleda u tome da je lice X postavljeno na poziciju državnog službenika s posebnim ovlaštenjima i odgovornostima, što za imenovanu svakako predstavlja korist.

- **Primjer 3.1.10.**

**Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj 126 0 K
162857 20 Kžk 2 od 25. marta 2021. godine**

**Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 126 0 K
162857 21 Kžž 2 od 29. jula 2021. godine**

Drugostepenom presuda preinačena je prvostepena presuda u pravnoj ocjeni djela, a po žalbi kantonalnog tužioca i u odnosu na odluku o imovinskopravnom zahtjevu – izmijenjen stav Vrhovnog suda FBiH da tužilac nije ovlašten osporavati presudu zbog odluke o imovinskopravnom zahtjevu.

Postupajući po službenoj dužnosti u smislu odredbe člana 321. ZKPFBiH, drugostepeni sud je našao da je povrijeđen krivični zakon na štetu optuženih jer se u radnjama optuženih ne ostvaruju elementi za kvalifikovani oblik navedenog krivičnog djela za koje su proglašeni krivim budući da u činjeničnom opisu radnji izvršenja nije precizirano da pribavljena imovinska korist prelazi 10.000,00 KM, niti je to utvrđeno, a što je neophodno za kvalifikovani oblik predmetnog krivičnog djela.

Ocjena proteka vremena kao olakšavajuće okolnosti prilikom izricanja krivične sankcije.

Presuda Kantonalnog suda u Tuzli

U ponovljenom suđenju Kantonalni sud u Tuzli donio je Presudu broj 126 0 K 162857 20 Kžk 2 od 25. marta 2021. godine kojom su dvojica optuženih proglašeni krivim zbog produženog krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 2. u vezi sa stavom 1. i u vezi sa članom 31. KZFBiH

(prvooptuženi), odnosno krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 2. u vezi sa stavom 1. i u vezi sa članom 33. KZFBiH (drugooptuženi). Osuđeni su na kaznu zatvora u trajanju od četiri, odnosno tri mjeseca.

Sud je utvrdio da je izvedenim dokazima nesporno utvrđeno da su se u radnjama optuženih ostvarila sva bitna obilježja navedenih krivičnih djela.

Prvooptuženi je izvršio krivična djela tako što je kao osnivač i ovlašteno službeno lice za zastupanje predmetnog društva bez ograničenja, zaključenjem ugovora s drugim društvima, preduzeo radnje oko zaključenja ugovora, koje su formalno u granicama njegovog ovlaštenja, ali su one protivpravne u materijalnom smislu jer su suprotne interesima i zadacima službe, odnosno društva čiji je on osnivač, a koje interese i ciljeve je zamijenio svojim i interesima drugih optuženih. Svoj službeni položaj ili ovlaštenje koristio je da bi sebi ili ostalim optuženim pribavio imovinsku korist.

Drugooptuženi je u izvršenju radnji krivičnog djela postupao kao pomagač.

Oštećeni je radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva upućen na parnicu.

Presuda Vrhovnog suda FBiH

Preinačava se Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj 126 0 K 162857 20 Kžk 2 od 25. marta 2021. godine u pravnoj ocjeni djela tako da se radnje za koje su optuženi tom presudom proglašeni krivim pravno kvalifikuju kao produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. u vezi sa članom 31. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno kao krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. u vezi sa članom 33. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. Postupajući po službenoj dužnosti u smislu odredbe člana 321. ZKPFBiH, sud je našao da je povrijeđen krivični zakon na štetu optuženih. Ovo zato što se u radnjama optuženih ne ostvaruju elementi za kvalifikovani oblik navedenog krivičnog djela za koja su proglašeni krivim jer u činjeničnom opisu radnji izvršenja nije precizirano da pribavljena imovinska korist prelazi 10.000,00 KM, niti je to utvrđeno, a što je neophodno za kvalifikovani oblik predmetnog krivičnog djela. Iz činjeničnog opisa izreke pobijane presude, u tač. pod 1. i 2, vidljivo je da se navodi iznos štete za koji su označena društva oštećena,

a što odgovara osnovnom obliku krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH.

U vezi s pobijanjem odluke o krivičnopravnoj sankciji, sud je dalje utvrdio da u pogledu protoka vremena od jedanaest godina, računajući od izvršenja predmetnog krivičnog djela, koji je cijenjen kao olakšavajuća okolnost, vrednovanje te okolnosti olakšavajućom se osnovano osporava žalbom kantonalne tužiteljice navodima da je optuženi u tom vremenu počinio krivična djela za koja je osuđen i da se u takvoj situaciji protek vremena nije mogao cijeniti kao olakšavajuću okolnost, ali, prema ocjeni ovog suda, toj okolnosti nije dat preveliki značaj kada se imaju u vidu sve druge okolnosti koje je cijenio prvostepeni sud.

Presuda je preinačena i u odnosu na odluku o imovinskopravnom zahtjevu. Ovaj sud nalazi da se u žalbi kantonalne tužiteljice osnovano prigovara da su postojali uslovi da se prvooptuženi obaveže da oštećenju firmi isplati iznos od 6.073,00 KM, koji je i predstavnik oštećenog postavio u svom imovinskopravnom zahtjevu. Naime, neprihvatljivi su navodi iz pobijane presude da „podaci krivičnog postupka nisu pružili pouzdan osnov ko je prisvojio ostatak kupoprodajne cijene za koji je oštećena ova firma“. Ovo zato što je oštećenom pouzdano utvrđena šteta u naprijed označenom iznosu, navedeni iznos od 6.073,00 KM je sadržan u izreci pobijane presude, a taj iznos je postavio i predstavnik ovog oštećenog, tako da nije bilo nikakvog razloga da se on i ne dosudi u smislu člana 212. stav 3. ZKPFBiH. Iz tog razloga ovaj sud je na osnovu člana 329. ZKPFBiH preinačio prvostepenu presudu u odluci o imovinskopravnom zahtjevu tako što se prvooptuženi obavezuje da oštećenju firmi isplati iznos od 6.073,00 KM u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude.

- **Primjer 3.1.11.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 021428 18 K od 6. oktobra 2020. godine, ukinuta Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske 11 0 K 021428 21 Kž 2 od 13. septembra 2022. godine

Prvostepenom presudom optuženi su oslobođeni optužbi zbog nedostatka dokaza. Drugostepenom presudom ukida se prvostepena presuda i predmet

vraća na ponovno suđenje zbog propusta prvostepenog suda da dâ obrazloženje odlučnih činjenica i ocjene dokaza, bitne povrede odredbi krivičnog postupka – obrazložena odluka.

Presuda Okružnog suda

Optuženi su oslobođeni optužbe da su radnjama preciziranim u presudi počinili sljedeća krivična djela: prvooptuženi i drugooptuženi krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZRS, trećeoptužena krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja u pomaganju iz člana 347. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZRS u vezi sa članom 25. istog zakona, drugooptuženi i četvrtooptužena krivično djelo trgovine uticajem iz člana 353. stav 1. KZRS.

Tužilaštvo nije dokazalo radnje iskorištavanja, kao ni prekoračenja službenih ovlaštenja optuženih, niti je na pouzdan način dokazalo pribavljenju imovinsku korist, a ni namjeru optuženih da sebi ili drugom pribave imovinsku korist.

Presuda Vrhovnog suda

U obrazloženju prvostepene presude nisu dati razlozi za činjenice od odlučnog značaja na kojim optužba zasniva umišljaj optuženih u izvršenju krivičnog djela iz tačke 1. izreke presude, niti je data ocjena dokaza na koje optužba ukazuje. Osnovan je žalbeni prigovor da je u takvim nedostacima obrazloženja sadržana bitna povreda odredbi krivičnog postupka iz člana 311. stav 1. tačka k) ZKPRS.

Sud je dalje ukazao da su osnovani argumenti žalbe izneseni u prilog tvrdnji da prvostepena presuda ne sadrži razloge u odnosu dio izreke presude kojom se optuženi terete da su, korištenjem službenog položaja i prekoračenjem granica svojih ovlaštenja, a u namjeri da privrednom društvu X pribave imovinsku korist, postupili suprotno odredbi člana 8a) Zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima. Sud je zaključio da prvostepeni sud u obrazloženju nije dao razloge za činjenične tvrdnje optužbe na kojim zasniva umišljaj tih optuženih za izvršenje konkretnog krivičnog djela.

Predmet je vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

- **Primjer 3.1.12.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 020893 17 K od 14. februara 2019. godine, ukinuta Rješenjem Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 020893 19 KŽ 2 od 26. novembra 2020. godine

Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. st. 3. i 4. KZRS.

Drugostepenom presudom ukinuta je presuda prvostepenog suda i predmet vraćen na ponovno suđenje. Obrazložena odluka – prvostepeni sud nije dao razloge o namjeri optuženih da pribave protivpravnu imovinsku korist, namjera kao bitan element krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja, bitna povreda odredbi krivičnog postupka.

Nepotpuno i pogrešno utvrđeno činjenično stanje, nije utvrđeno nastupanje imovinske koristi kao bitan element kvalifikovanog oblika konkretnog krivičnog djela.

Presuda Okružnog suda

Optuženi su počinili sljedeća krivična djela: prvooptuženi krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZRS, drugooptuženi krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZRS, te optuženi zajedno krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 3. KZRS.

Presuda Vrhovnog suda

U žalbama branilaca optuženih se osnovano ukazuje da prvostepeni sud u vezi s krivičnim djelom zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 3. KZRS uopšte ne daje razloge o namjeri optuženih da pribave imovinsku korist. Kako namjera pribavljanja imovinske koristi predstavlja jedan od bitnih elemenata ovog krivičnog djela, propuštajući da dâ razloge o tome, prvostepeni

sud je počinio bitnu povredu odredbi krivičnog postupka jer nije dao razloge o ovoj odlučnoj činjenici, čime je počinio bitnu povredu odredbi krivičnog postupka iz člana 311. stav 1. tačka k) ZKPRS kada je u pitanju krivično djelo iz tačke 3. izreke pobijane presude.

Sud je također istakao da su osnovani žalbeni prigovori nepotpuno i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, kao i da su zaključci prvostepene presude neprihvatljivi u dijelu koji se odnosi na utvrđenje prvostepenog suda da je radnjama opisanim u izreci presude prvooptuženi pribavio imovinsku korist privrednim društvima „X” i „Y”. Naime, sud je ukazao da je odredbama člana 347. stav 3. KZRS propisano da će se službeno ili odgovorno lice koje, u namjeri da sebi ili drugom pribavi kakvu imovinsku korist, iskoristi svoj položaj ili ovlaštenje, prekorači granice svog ovlaštenja ili ne izvrši službenu dužnost, kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. Nadalje, sud je ukazao da je odredbama člana 347. stav 4. KZRS propisano da ako je djelom iz stava 3. tog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000,00 KM, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000,00 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

Dakle, za postojanje krivičnog djela iz člana 347. stav 3. KZRS nije neophodno da je imovinska korist i pribavljena, dok je za postojanje djela iz člana 347. stav 4. KZRS, za koje je prvooptuženi prvostepenom presudom proglašen krivim, konstitutivni element krivičnog djela nastupanje imovinske koristi.

Prilikom rješavanja sporne i odlučne činjenice da li je radnjama koje je prvooptuženi preduzeo pribavljena imovinska korist privrednim društvima „X” i „Y” kao bitan element kvalifikovanog oblika krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja, prvostepeni sud nije s dovoljnom pažnjom cijenio činjenicu da je vještakinja izvršila procjenu tržišne vrijednosti nekretnina, dok nije utvrđivala visinu pribavljene imovinske koristi jer joj to nije bio ni zadatak, niti je s dovoljnom pažnjom cijenio činjenicu da su u toku upravni sporovi pred Okružnim sudom radi poništenje rješenja Republičke uprave za geodetske i imovinskopravne poslove, kao i parnični postupci u pogledu vlasništva na spornim nekretninama, iz čega slijedi da činjenica o pribavljenoj imovinskoj koristi za sada nije pouzdano utvrđena.

Sud je ukazao da se u pogledu osnovnog oblika konkretnog krivičnog djela kao bitan element djela pojavljuje namjera pribavljanja imovinske koristi za sebe ili drugog, pri čemu je djelo svršeno već samim utvrđenjem te namjere, a nije od značaja da li je ta korist i pribavljena. Nasuprot tome, za postojanje kvalifikovanog oblika tog krivičnog djela, za koje je prvooptuženi proglašen krivim, neophodno je da je ta imovinska korist i pribavljena.

- **Primjer 3.1.13.**

Presuda Osnovnog suda u Bijeljini broj 80 0 K 000628 16 K 2 od 27. oktobra 2016. godine, preinačena Presudom Okružnog suda u Bijeljini broj 80 0 K 000628 16 Kž 2 od 5. jula 2017. godine

Drugostepena presuda potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 80 0 K 000628 17 Kžž od 23. novembra 2017. godine

Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 3. KZRS, izvršilac krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja može biti samo odgovorno lice. Prvostepenom presudom utvrđeno da se ne radi o krivičnom djelu jer opis djela ne sadrži sva bitna zakonska obilježja krivičnog djela za koje je optužen.

Drugostepenom presudom preinačena je prvostepena presuda i optuženi proglašen krivim, svojstvo izvršioca kao konstitutivno obilježje bića krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 3. KZRS, optuženi je imao svojstvo službenog ili odgovornog lica iako nije bio na rukovodećem radnom mjestu, osuda na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci.

Izmjena optužnice na pretresu. U smislu odredbe člana 290. ZKPRS, tužilac ima pravo da na glavnom pretresu izmijeni optužnicu ako ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici.

Presuda Osnovnog suda

Optuženi je oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 3. KZRS.

Sud je ukazao da iz zakonskog opisa konkretnog djela proizlazi da to djelo čini službeno ili odgovorno lice koje, u namjeri da sebi ili drugom pribavi kakvu imovinsku korist, iskoristi svoj položaj ili ovlaštenje, prekorači granice svog ovlaštenja ili ne izvrši službenu dužnost. Dakle, izvršilac predmetnog krivičnog djela može biti samo službeno ili odgovorno lice. Odbrana osporava da je optuženi imao svojstvo odgovornog lica jer je bio samo izvršilac posla a ne i odgovoran za rad službe.

Sud je naveo da počinitelj, kršenjem blanketne norme, ovo krivično djelo može izvršiti na tri alternativno data načina, i to: iskorištavanjem položaja ili ovlaštenja, prekoračenjem granica svog službenog ovlaštenja ili neizvršavanjem službene dužnosti. Zbog toga, iz samog činjeničnog opisa sadržanog u optužnici mora biti vidljivo da je počinitelj kršenjem blanketne norme ostvario jedan od tih alternativno datih oblika izvršenja ovog djela. U optužnici tužilac nije označio koji blanketni propis je prekršen, niti je opisana radnja izvršenja krivičnog djela. Naime, u dispozitivu optužnice se navodi da je optuženi raspoređen na radno mjesto programera, ali navedene norme samo potvrđuju prema kojim aktima preduzeća je optuženi bio raspoređen na poslove programera. Iz tih akata se ne može zaključiti da je optuženi bio odgovorno lice. Naime, prema navedenom pravilniku, optuženi nije bio odgovorno lice, već je to moglo biti samo lice koje je raspoređeno na radno mjesto rukovodioca službe.

Sud je također ukazao da radnja djela mora biti jasno određena i opisana kako u pogledu načina izvršenja i stvarnog djelovanja izvršioca tako i u pogledu njegovog psihičkog odnosa prema preduzetoj radnji koji se manifestuje u svjesnom i voljnom postupanju, u namjeri zloupotrebe službenog položaja i dr. Nadalje, da bi počinitelj ostvario bitna obilježja ovog djela, on mora postupati s ciljem da sebi ili drugom pribavi imovinsku korist ili drugom prouzrokuje kakvu štetu. Prema tome, u svakom se slučaju traži direktan umišljaj, namjera koja mora obuhvatiti kako svijest o tome da se iskorištava položaj ili ovlaštenje, prekoračuju granice ovlaštenja ili ne obavlja dužnost, tako i svijest da se prouzrokuje šteta ili da se pribavlja imovinska korist. Zbog toga, sama činjenica da je u izvršenju ovog krivičnog djela on nekome omogućio imovinsku korist, a drugom nanio štetu, nije dovoljna za postojanje ovog krivičnog djela ako u optužnici nije opisana i posebna namjera. Međutim, u konkretnom slučaju u samoj optužnici nisu navedene činjenice i okolnosti iz kojih bi se moglo vidjeti da

je optuženi postupao na gore opisani način, osim što se navodi da je postupao u namjeri da sebi pribavi imovinsku korist, a drugom nanese štetu, što predstavlja puko prepisivanje zakonskog obilježja djela bez navođenja konkretnih radnji optuženog koje bi u krivičnopravnom smislu predstavljale radnju izvršenja djela.

Presuda Okružnog suda

Uvažena je žalba Tužilaštva i preinačena prvostepena presuda tako što je optuženi proglašen krivim da je počinio produženo krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 3. KZRS.

Na pretresu je nadležni tužilac u potpunosti ostao pri svim navodima i prijedlozima istaknutim u izjavljenoj žalbi, te je izvršio izmjenu optužnice. U vezi s tim, sud je ukazao da je prihvatio samo one izmjene koje idu u korist optuženog te je, u skladu s tim izmjenama, u izreci presude izostavio navode koji ukazuju na namjeru optuženog da drugom nanese štetu, te iznos pribavljene imovinske koristi, samostalno, ali i podatke o visini štete, budući da oni ne predstavljaju elemente krivičnog djela.

Sud je naveo da je tužilac pravilno ukazao na nekoliko pitanja koja prvostepeni sud nije riješio na adekvatan način. U vezi s tim, sud je istakao da je pogrešan zaključak prvostepenog suda da opis djela, kako je dat u dispozitivu optužnice, ne sadrži sva bitna obilježja konkretnog krivičnog djela. Prije svega, sud je naveo da je svojstvo izvršioca posebno, konstitutivno obilježje bića ovog krivičnog djela. Iz toga proizlazi zaključak da je prije rješavanja svih drugih pitanja neophodno razriješiti i pitanje da li izvršilac ima svojstvo službenog ili odgovornog lica. Pristup koji je u rješavanju ovog pitanja imao prvostepeni sud je pogrešan. Naime, suštinu pojma službenog, odnosno odgovornog lica ne određuje samo rukovodeći položaj službenika – radnika u pravnom licu, kako to pogrešno smatra prvostepeni sud, već činjenica da je tom službeniku – radniku povjereno određeno ovlaštenje, odnosno dužnost. Svojstvo odgovornog lica u presudnoj mjeri ne određuje formalna odluka o imenovanju za obavljanje određenih poslova, već suštinsko, faktičko, obavljanje određenih poslova. Iz tih razloga neophodno je u činjeničnom opisu djela svojstvo službenog ili odgovornog lica dovoljno jasno opisati pa, pored radnog mjesta, navesti druge činjenice iz kojih se može pouzdano zaključiti da se radi o licu koje ima određeni status i koje može

biti izvršilac ovog krivičnog djela. U tom smislu je neophodno u izreci presude, u činjeničnom opisu djela, povezati status službenog ili odgovornog lica i njegove djelatnosti u službi ili prilikom obavljanja službe. Stoga je Okružni sud zaključio da u činjeničnom opisu djela, u dijelu koji se odnosi na status optuženog u vrijeme izvršenja djela, iz navedenih činjenica i okolnosti proizlazi da je optuženi imao svojstvo odgovornog lica koje se po zakonu traži za izvršioca ovog krivičnog djela jer mu je na poslovima i radnim zadacima koje je obavljao povjeren određeni krug poslova koji se odnose na izvršenje propisa i opštih akata preduzeća u kojem je radio u pogledu rukovanja privrednim procesom kojim se preduzeće bavilo i nadzora nad njim. Naime, radi se o licu koje je radni odnos zasnovalo na radnom mjestu programera, a obavljalo je poslove u vezi s održavanjem baze podataka, izradom novih aplikacija na osnovu zahtjeva, izmjenom postojećih aplikacija, pravljenjem izvještaja za potrebe izvještavanja (preduzeća E), uprave, revizora i inspekcije, kao i izmjene postojećih izvještaja. Prvostepeni sud, samo na osnovu toga što Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta (preduzeća E) radno mjesto programera, na koje je optuženi raspoređen ugovorom o radu, nije propisano kao rukovodeće, pogrešno zaključuje da optuženi nije odgovorno lice u smislu predmetnog krivičnog djela.

Optuženi je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci.

Presuda Vrhovnog suda

Sud je, između ostalog, istakao da su neosnovani braniočevi žalbeni prigovori kojim se ukazuje na povredu prava na odbranu kao bitnu povredu odredbi krivičnog postupka na način što je tužilac podigao tri optužnice i da je tek nakon što je glavni pretres poodmakao, odnosno prije davanja završne riječi, tužilac uveo novi dokaz – finansijsko vještačenje, te da je na taj način odbrani onemogućeno da se brani na adekvatan način. U vezi s tim, sud je ukazao da, u smislu odredbe člana 290. ZKPRS, tužilac ima pravo da na glavnom pretresu izmijeni optužnicu ako ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici. Pri tome, nijedna odredba ZKPRS ne zabranjuje određivanje bilo kojeg vještačenja nakon podizanja optužnice, pa ni finansijskog, kako to pogrešno smatra žalba branioca optuženog. Osim toga, odbrana je imala mogućnost da predloži provođenje dokaza, odnosno da finansijsko vještačenje provede neki drugi vještak, što nije uradila.

Suprotno žalbenim tvrdnjama branioca optuženog, ovaj sud je našao da je pobijana presuda sve dokaze pravilno ocijenila nakon što je iznijela sadržaj tih dokaza, te izvela pravilan zaključak, koji prihvata i ovaj sud, da se u radnjama optuženog stiču bitna obilježja produženog krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. stav 3. KZRS.

Razloge za sve odlučne činjenice ovaj sud je prihvatio kao valjano obrazložene, te zaključio da se njihova pravilnost ne može osporiti iznesenim prigovorima iz žalbe branioca optuženog.

- **Primjer 3.1.14.**

Presuda Apelacionog suda broj 96 0 K 070279 17 KŽ od 20. jula 2017. godine

Osuda optuženih sa više krivičnih djela protiv službene dužnosti. Krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. KZBD nije blanketno krivično djelo, odnosno nije s blanketnom dispozicijom pa da bi bilo neophodno ukazati na prekršeni blanketni propis čija povreda bi za posljedicu imala obilježje krivičnog djela. Radnja izvršenja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1. KZBD propisana je alternativno, pa za postojanje navedenog krivičnog djela nije neophodno istovremeno postojanje i utvrđenje štete za nekog. Ne može se smatrati da je optuženi dva puta proglašen krivim za istu stvar jer nakon što je radnja izvršenja krivičnog djela krivotvorenja isprave dovršena izdavanjem potvrde, ta potvrda je prosljeđena Odjeljenju Vlade, nakon čega je izvršena isplata novčanih sredstava protivpravno odredbama ugovora, pa je na taj način počinjeno krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja. Ne radi se o beznačajnom djelu iz člana 25. KZBD ako je prije završetka radova isplaćena ugovorena naknada, jer je utvrđeno postojanje koristi za preduzeće, a štete za javnu vlast. Činjenica da se optuženi uglavnom telefonom dogovarao s članovima Komisije ne znači da je postupao na protivpravan način. Ured kojim je optuženi rukovodio u postupku privatizacije javnom imovinom je imao ovlaštenje za brisanja hipoteke, ali u vrijeme brisanja hipoteke postupak privatizacije je već bio završen i jedino je povjerilac bio ovlašten da izda brisovnu dozvolu.

Presudom Apelacionog suda prvostepena presuda je preinačena i tri optužena (službenici u različitim institucijama BDBiH) osuđena su za počinjenje krivičnih djela krivotvorenja službene isprave iz člana 383. stav 1. KZBD, prijevare u službi iz člana 379. stav 1. BDBiH, zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1. KZBD i nesavjesnog rada u službi iz člana 381. stav 1. KZBD. Optuženi su osuđeni na jedinstvene kazne zatvora od četiri mjeseca, pet mjeseci i tri godine i četiri mjeseca. Za određene tačke optužnice optuženi su oslobođeni optužbe za izvršenje navedenih krivičnih djela.

Branioци optuženih su tokom postupka prigovarali da optuženi nisu imali svojstvo službenog lica. Apelacioni sud je naveo da je prvostepeni sud pravilno utvrdio status optuženih u vrijeme izvršenja krivičnog djela, iz kojeg proizlazi da su optuženi imali status službenih lica iz člana 2. stav 2. KZBD i da su u tom svojstvu postupali prilikom izvršenja radnji za koje su proglašeni krivim. Tu činjenicu je, kako je navedeno, bilo neophodno utvrditi budući da se radi o krivičnim djelima protiv službene dužnosti.

Krivično djelo krivotvorenja isprave iz člana 383. stav 1. KZBD počinjeno je tako što su optuženi potpisali potvrdu o završetku radova s neistinitim sadržajem, iako im je bila poznata činjenica da to što potpisuju ne odgovara istini. To protivpravno postupanje je usko povezano s radnjama iz druge tačke optužnice jer je optuženi izvršio krivično djelo zloupotrebe službenog položaja tako što je na osnovu te potvrde preduzeću protivpravno isplaćen određeni novčani iznos. Na takav način je došlo do pribavljanja koristi navedenom preduzeću, a istovremeno je pričinjena šteta Brčko distriktu. Nije prihvaćen navod optuženog da je dva puta proglašen krivim za istu stvar. Potrebno je razdvojiti vrijeme izvršenja i posljedice jer se radi o dva krivična djela, iako su vrlo povezana. Nakon što je radnja izvršenja krivičnog djela krivotvorenja isprave dovršena izdavanjem potvrde, ta je potvrda proslijeđena Odjeljenju Vlade, nakon čega je izvršena isplata novčanih sredstava protivpravno odredbama ugovora.

Nije prihvaćena tvrdnja da djelo koje im se stavlja na teret nije krivično djelo jer se radi o beznačajnom djelu iz člana 25. KZBD. Branioци pogrešno navode da zbog činjenice da su naknadno izvršeni radovi u konkretnom slučaju nema ni koristi, niti je nastala šteta. Šteta se, prema ocjeni Apelacionog suda, sastoji od besplatnog korištenja novčanih sredstava, a korist se izražava kroz kamate

za onog ko prima taj novac, jer je dobio mogućnost da raspolaže novčanim sredstvima iako za to nisu ispunjeni uslovi. Poznato je da nijedna banka ne daje novac na korištenje besplatno. Ta sredstva su se mogla preraspodijeliti u okviru budžetskog korisnika tako da se nije prihvatila tvrdnja da su novčana sredstva morala stajati na računu i da se nisu mogla koristiti.

Radnja izvršenja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1. KZBD propisana je alternativno tako da krivično djelo čini službeno ili odgovorno lice koje, iskorištavanjem svog službenog položaja, pribavi sebi ili drugom kakvu korist, odnosno drugom nanese štetu. Sud ovo napominje zato što i u situaciji kada bi prihvatio braniočev prigovor da nema štete za BDBiH, postoje obilježja djela, jer je svakako pribavljena korist preduzeću u vidu besplatnog raspolaganja navedenim sredstvima. Za postojanje navedenog krivičnog djela nije neophodno istovremeno postojanje i utvrđenje za nekog štete, a za nekog koristi, jer je dovoljno da se od te dvije navedene posljedice nastale zloupotrebom službenog položaja realizuje jedna od alternativno navedenih, iako se u konkretnom slučaju radi i o pričinjenoj koristi jednoj strani i istovremeno pričinjenoj šteti drugoj strani.

Branioци su smatrali da krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. KZBD u sebi ne sadrži obilježje krivičnog djela, pa je prvostepeni sud morao upotpuniti ovu tačku ukazivanjem na odgovarajuću materijalnu normu iz nekog drugog propisa koji je po njemu prekršen, a od kojeg zavisi postojanje ovog krivičnog djela. Sud je naveo da krivično djelo iz člana 377. KZBD nije blanketno krivično djelo, odnosno nije s blanketnom dispozicijom, pa da bi bilo neophodno ukazati na prekršeni blanketni propis čija bi povreda za posljedicu imala obilježje krivičnog djela iz člana 377. KZBD. Navedeno krivično djelo je počinjeno tako što su optuženi iskoristili službeni položaj s namjerom da se drugom pribavi korist, a istovremeno i uzrokuje posljedica za budžet BDBiH u iznosu radova na sanaciji poslovnog prostora. Optuženi su, suprotno uslovima pod kojima je lokal licitiran, iskorištavanjem svog službenog položaja pribavili drugom imovinsku korist, a istovremeno nanijeli i štetu Brčko distriktu.

Obaveza optuženog kao direktora nadležnog organa uprave bila je da pokrene proceduru raskidanja ugovora o davanju na korištenje građevinskog zemljišta s tim firmama jer je tokom dokaznog postupka utvrđeno da navedena preduzeća

nisu ispunila svoje obaveze iz ugovora. Međutim, ne samo da optuženi to nije uradio, nego je, naprotiv, predložio zaključenje aneksa ugovora i dodjelu drugih parcela i ostavljanje dodatnog vremena za realizaciju neizvršenih obaveza, pa je stoga počinio krivično djelo zloupotrebe položaja i ovlaštenja.

Krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja počinjeno je tako što je optuženi, postupajući kao službeno lice, iskoristio službeni položaj i preduzeću pribavio korist tako što je izdao brisovnu dozvolu za brisanje založnog prava, čime je oštećenom založnom povjeriocu pričinio štetu. Sud je naveo da je ured kojim je optuženi rukovodio u postupku privatizacije javnom imovinom imao ovlaštenje u pogledu brisanja hipoteke, ali u vrijeme brisanja hipoteke postupak privatizacije je već bio završen i jedino je povjerilac bio ovlašten da izda brisovnu dozvolu. Brisanjem hipoteke na način na koji je postupio optuženi, hipotekarni povjerilac je izgubio mogućnost da prinudno naplati svoja potraživanja, budući da je nakon brisanja navedenog založnog prava na navedenim parcelama zasnovano založno pravo u korist drugog preduzeća, pa je povjerilac ostao bez mehanizma kojim je mogao realizovati svoja potraživanja u višemilionskom iznosu. Optuženi je ukazivao da je postupao prema nalogu supervizora za BDBiH. Sud je zaključio da ti nalozi važe za vrijeme postupka privatizacije, a ne kada se privatizacija završi. U konkretnom slučaju prošlo je dvije godine od završetka privatizacionog postupka, pa nisu osnovani argumenti koji bi opravdavali primjenu navedenih naloga na situaciju kada je postupak privatizacije dovršen. Za ovo krivično djelo optuženom je izrečena najveća kazna u trajanju od tri godine.

Optuženi se teretio da je kao službeno lice, iskorištavanjem svog službenog položaja, pokušao da drugom pribavi korist, odnosno da je preduzimao radnje kako bi firma izlicitirala određeni sportski kompleks, pa da je u tom pravcu uticao na utvrđivanje početne licitacione cijene navedenog objekta. Međutim, na osnovu provedenih dokaza nije se moglo zaključiti da je optuženi počinio krivično djelo na način da je pokušao drugom da pribavi kakvu korist zloupotrebom službenog položaja. Kao što proizlazi iz iskaza navedenih svjedoka, svima je bila namjera da odrede cijenu koja bi bila prihvatljiva i koja bi istovremeno bila interesantna za veći broj lica, a pri tome nisu bili u obavezi da se pridržavaju početne licitacione cijene iz prethodne godine, a ni cijene iz prethodnih godina, jer se početna licitaciona cijena mijenjala. Početna cijena za koju su se optuženi i drugi članovi Komisije opredijelili bila je rezultat dogovora da se odredi niža cijena od ranijih

godina jer se prethodne godine pojavio samo jedan ponuđač. Učešće većeg broja učesnika licitacije može se osigurati jedino određivanjem niže licitacione cijene. Činjenica da se optuženi uglavnom telefonom dogovarao sa članovima Komisije ne znači da je postupao na protivpravan način.

Osnovani su braniočevi prigovori da nije dokazano da je optuženi kao član Komisije postupao suprotno članu 9. Zakona o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine i da nije dokazano da je lično ili telefonom komunicirao sa strankom u postupku dok je bio član Komisije za javne nabavke za izbor najpovoljnijeg ponuđača. Što se tiče telefonskih komunikacija, do čijeg sadržaja se došlo primjenom posebnih istražnih radnji koje su određene naredbom Osnovnog suda BDBiH, radi se o komunikacijama koje su vođene u periodu koji nije relevantno vrijeme u kojem je krivično djelo počinjeno, kako se i braniočevom žalbom prigovara, jer su obaveze optuženog već prestale krajem decembra 2010. godine, a komunikacije su vođene od 8. februara do 11. maja 2011. godine.

- **Primjer 3.1.15.**

Presuda Apelacionog suda broj 96 0 K 085981 19 KŽ od 29. januara 2020. godine

Optuženi je osuđen za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u vezi s provođenjem postupka javnih nabavki. Mjere zabrane vršenja dužnosti, imovinskopravni zahtjev. Pod posredovanjem se u smislu člana 376. stav 2. KZBD podrazumijeva uticaj na drugo lice u pogledu preduzimanja službenih radnji, i to u vidu molbe, pismenog ili usmenog nagovaranja, obećanjem poklona, ukazivanjem na opravdanost preduzimanja neke radnje i slično. Posredovanje treba da se odnosi na nezakonito vršenje službene dužnosti, odnosno da se od službenog lica traži da preduzme službene radnje koje ne bi smjelo učiniti, a u konkretnom slučaju taj uslov nije ispunjen jer je optuženi od Komisije tražio da postupi u skladu s određenim zakonskim odredbama, a ne da preduzme nezakonite radnje, pri čemu se opisana neusklađenost podzakonskih akata sa zakonom ne može staviti na teret optuženom. Ne može se van razumne sumnje utvrditi da je optuženi vršio pritisak i uticao na članove Komisije jer u pogledu te bitne činjenice izjave navedenih svjedoka nisu bile saglasne.

Presudom Osnovnog suda BDBiH broj 96 0 K 085981 17 K od 7. decembra 2018. godine optuženi je proglašen krivim po više tačaka optužnice da je počinio krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1. KZBD i izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od devet mjeseci. Na osnovu člana 76. st. 1. i 2. KZBD, optuženom je izrečena mjera sigurnosti zabrane vršenja dužnosti odgovornog lica u javnim preduzećima u trajanju od jedne godine, računajući od dana pravosnažnosti presude, s tim što se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora neće uračunati u vrijeme trajanja ove mjere sigurnosti. Presudom Apelacionog suda žalba optuženog i žalba Tužilaštva su odbijene, a žalba oštećenog je uvažena i presuda je preinačena u pogledu imovinskopravnog zahtjeva tako što je oštećeni upućen da taj zahtjev ostvaruje u parničnom postupku.

Apelacioni sud je ukazao da poplava nesumnjivo predstavlja događaj nepredvidiv za sve nadležne organe, čije štetne posljedice zahtijevaju hitno djelovanje, u smislu člana 11. stav 4. tačka a) podtačka 4) Zakona o javnim nabavkama iz 2004. godine i člana 7. navedenog pravilnika Javnog preduzeća. Međutim, poplava i potreba za hitnim otklanjanjem posljedica koje je ona izazivala ne znači da se javne nabavke u tim okolnostima mogu provoditi po vlastitom nahođenju ugovornog organa i bez primjene propisanih procedura. Optuženi se prilikom javnih nabavki roba, radova i usluga, s ciljem otklanjanja posljedica poplava, nije opredijelio za pregovarački postupak bez objavljivanja obavještenja o nabavci, kakvu mogućnost je imao prema članu 11. stav 4. tačka a) podtačka 4) Zakona o javnim nabavkama iz 2004. godine i članu 7. Pravilnika, nego za direktni sporazum (tač. 5, 7, 8. i 9) i konkurentski zahtjev za dostavljanje ponuda (tačka 6. izreke). U tom slučaju bio je dužan da postupa u skladu sa svim zakonskim i podzakonskim pravilima kojim su uređene te vrste postupaka javnih nabavki, ali optuženi nije postupao u skladu s tim propisima. U ovom slučaju optuženi je postupke javnih nabavki putem direktnog sporazuma provodio suprotno odredbama Pravilnika tako što je samoinicijativno ponuđačima upućivao zahtjeve za dostavljanje ponuda i prikupljao ponude, dakle, bez angažovanja stručnog saradnika za javne nabavke iz navedenog sektora. Također, optuženi je prije formalnog pokretanja postupka javne nabavke pribavljao ponudu određenog preduzeća, a onda od podređenog službenika zahtijevao da sačini zahtjev za dostavljanje ponuda prema specifikaciji iz te ranije pribavljene ponude, čime je faktički već unaprijed izabrao preduzeće kojem će dodijeliti ugovor, a u svakom

od tih postupaka je zaobišao svog zamjenika koji je isključivo nadležan za prihvatanjem osnova za plaćanje okonča postupak direktnog sporazuma.

U odnosu na žalbu Tužilaštva u dijelu u kojem je optuženi oslobođen krivice Apelacioni sud je naveo da prema članu 376. stav 2. KZBD bitna obilježja krivičnog djela protivzakonitog posredovanja su, između ostalih, posredovanje da se učini službena radnja koja se ne bi smjela učiniti. Pod posredovanjem se podrazumijeva uticaj na drugo lice u pogledu preduzimanja službenih radnji, i to u vidu molbe, pismenog ili usmenog nagovaranja, obećanjem poklona, ukazivanjem na opravdanost preduzimanja neke radnje i slično. U tom smislu, prvostepeni sud je pravilno uočio da su različiti članovi Komisije za javne nabavke različito doživljavali ponašanje optuženog, jer je „pritisak” subjektivna kategorija, pa su tako određeni svjedoci izjavili da optuženi na njih nije vršio pritisak, drugi svjedok je izjavio da optuženi na njega nije vršio pritisak u smislu da Komisija mora odabrati tačno određenog ponuđača, dok je svjedokinja sve to doživjela kao pritisak koji je pogoršao njeno zdravstveno stanje. Zbog navedenog, prvostepeni sud je izveo pravilan zaključak da se ne može van razumne sumnje utvrditi da je optuženi vršio pritisak i uticao na članove Komisije jer u pogledu te bitne činjenice izjave navedenih svjedoka nisu bile saglasne, budući da je jedino svjedokinja izjavila da je optuženi na nju vršio pritisak, dok ostali saslušani svjedoci – članovi Komisije za javne nabavke nisu potvrdili te navode.

Pored usmenog nagovaranja, optuženom je stavljeno na teret da je vršio pritisak i uticao na članove Komisije tako što im je slao i određene pismene akte – naloge za postupanje. Iz određenih akata koje je optuženi dostavio Komisiji proizlazi da je on od Komisije zahtijevao da „preispita svoj zapisnik i donese pravilnu i zakonitu preporuku” o izboru najpovoljnijeg ponuđača. Optuženi je bio ovlašten da od Komisije za javne nabavke zahtijeva otklanjanje nezakonitosti i preispitivanje preporuke s obzirom na to da je članom 11. st. 3. i 4. u to vrijeme važećeg Pravilnika o javnim nabavkama roba, usluga i radova, na koji se optuženi pozvao u svojim zahtjevima upućenim Komisiji, propisano da direktor može prihvatiti preporuku Komisije ili je odbiti ako je prijedlog nezakonit i u tom slučaju je dužan dati pismeno obrazloženje svog postupanja, tj. u čemu se sastoji nezakonitost, te tražiti da se ona otkloni. S obzirom na to da je optuženi od Komisije zahtijevao određeno postupanje pozivajući se na čl. 58. i 68. Zakona

o javnim nabavkama iz 2014. godine, pa kada je određena radnja po zakonu dozvoljena, onda ona ne može predstavljati „službenu radnju koja se ne bi smjela učiniti” u smislu obilježja bića krivičnog djela protivzakonitog posredovanja iz člana 376. stav 2. KZBD koje je optuženom stavljeno na teret. Naime, posredovanje treba da se odnosi na nezakonito vršenje službene dužnosti, odnosno da se od službenog lica traži da preduzme službene radnje koje ne bi smjelo učiniti, a u konkretnom slučaju taj uslov nije ispunjen jer je optuženi od Komisije tražio da postupi u skladu s određenim zakonskim odredbama, a ne da preduzme nezakonite radnje, pri čemu se opisana neusklađenost podzakonskih akata sa zakonom ne može staviti na teret optuženom.

Radnje optuženog koje je Tužilaštvo kvalifikovalo kao krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja identično su činjenično opisane kao i za drugu tačku optužnice i, u suštini, ogledaju se u nepostupanju optuženog po zaključcima Komisije za javne nabavke i Upravnog odbora. Međutim, jedino kod ove tačke optužnice Tužilaštvo nije navelo propis suprotno kojem je optuženi postupio s obzirom na to da je pravna norma iz člana 377. stav 1. KZBD, kojom je propisano krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja, blanketnog karaktera, što znači da je za ocjenu da li je optuženi ostvario obilježja bića tog krivičnog djela neophodno uzeti u obzir i drugi propis, odnosno krivičnu normu je potrebno dopuniti normom sadržanom u drugom propisu. Pošto je krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja blanketno krivično djelo, posebno je bitno u optužnom aktu navesti, a na glavnom pretresu dokazati, prema kojem propisu je optuženi bio dužan postupati da bi se moglo utvrditi da li je on u konkretnom slučaju povrijedio taj propis i „pokušao iskoristiti svoja ovlaštenja s ciljem da drugom pribavi kakvu korist i da teže povrijedi prava drugog”, kako to Tužilaštvo navodi u tački 18. izmijenjene optužnice. Ukoliko se taj propis ne navede, činjenični opis radnji izvršenja nema elemente protivpravnosti i ne predstavlja krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja. Navedeno krivično djelo može postojati samo onda kada je nekom od alternativno propisanih radnji izvršenja prekršena konkretna norma drugog propisa koja određene postupke zabranjuje, pa ukoliko takva blanketna norma u opisu ovog krivičnog djela izostane, to znači da konkretno postupanje izvršioca nije zabranjeno pravilima drugog propisa i onda takve radnje i nemaju obilježja bića ovog krivičnog djela.

Punomoćnik javnog preduzeća u kojem je optuženi bio direktor u podnesenoj žalbi osnovano navodi da je podnio imovinskopravni zahtjev, a da prvostepeni sud o njemu nije odlučio. Međutim, podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje podnesenog imovinskopravnog zahtjeva, pa kako je prvostepeni sud propustio donijeti odluku o imovinskopravnom zahtjevu, to je žalbu punomoćnika JP valjalo uvažiti, prvostepenu presudu preinačiti u pogledu imovinskopravnog zahtjeva i u skladu sa članom 198. stav 2. ZKPBD oštećenog uputiti da imovinskopravni zahtjev u cjelini može ostvarivati u parničnom postupku.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-1623/20 odbačena je kao očigledno (*prima facie*) neosnovana apelacija optuženog podnesena protiv Presude Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 085981 19 Kž od 29. januara 2020. godine i Presude Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 085981 17 K od 7. decembra 2018. godine. Ustavni sud je istakao da su Osnovni sud i Apelacioni sud u obrazloženju odluka osporenih predmetnom apelacijom dali detaljne, jasne i precizne razloge za svoje odlučnje, pa se ne može zaključiti da je primjena relevantnih zakonskih odredbi ZKPBDBiH i Zakona o javnim nabavkama BiH bila proizvoljna. Ustavni sud je dalje istakao da je Apelacioni sud u obrazloženju osporene presude jasno ukazao da iz sadržaja relevantnih odredbi Zakona o javnim nabavkama BiH ne proizlazi obaveza ugovornog organa da ispita tržište „kako ne bi došlo do neekvivalentne razmjene vrijednosti za novac“, te da je obaveza ugovornog organa da nakon ispitivanja tržišta traži pismeno prijedlog cijene ili ponudu od jednog (ili više) ponuđača da pregovara ili prihvati tu cijenu kao uslov za konačni sporazum, uz obaveznu ugovornog organa da proceduru direktnog sporazuma detaljnije reguliše podzakonskim aktom. Apelacioni sud je ukazao da slijedom navedenog nije bilo potrebe da Tužilaštvo dokazuje da je provođenjem postupka javnih nabavki putem direktnog sporazuma došlo do neekvivalentne razmjene

vrijednosti za novac, niti se u tome ogleda da je apelant favorizovao određeno preduzeća. U navedenom Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost. Imajući u vidu navedeno, te konzistentnu praksu Evropskog suda i Ustavnog suda, Ustavni sud je zaključio da nema ništa što ukazuje da apelantovi navodi u predmetnoj apelaciji pokreću ustavna pitanja na koja se pozvao, odnosno ništa što ukazuje da apelant ima „opravdan zahtjev” u smislu člana 18. stav 4. Pravila Ustavnog suda.

- **Primjer 3.1.16.**

Presuda Apelacionog suda BDBiH broj 96 0 K 086728 18 Kž 2 od 21. septembra 2018. godine

Oslobađajuća presuda za zloupotrebu položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1. KZBD. Optužnica zasnovana na iskazima svjedoka koji su nelogični, protivrječni i među njima postoje nedorečenosti. Prvostepeni sud se opravdano bavio isključivo radnjama koje su se optuženom stavljale na teret, te nije ni bio u obavezi da, pored navedenog, obrazlaže zašto optuženog nije proglasio krivim eventualno za neko drugo krivično djelo.

Presudom Apelacionog suda BDBiH potvrđena je presuda Osnovnog suda BDBiH kojom je optuženi oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1. i krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 374. stav 1. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Apelacioni sud je naveo da je prvostepeni sud naveo razloge zašto nije poklonio vjeru svjedocima i svoj stav valjano obrazložio, tako da prvostepeni sud nije uzeo samo u obzir činjenicu da su navedeni svjedoci više puta prekršajno i krivično procesuirani zbog šumskih krađa, nego je u njihovim iskazima utvrdio i druge nedostatke koji su ozbiljno doveli u pitanje objektivnost i pouzdanost tih svjedoka, pa im s razlogom nije poklonio vjeru. Pored neobjektivnosti svjedoka i njihovog očiglednog neraspoloženja prema optuženom, budući da je protiv njih

više puta podnosio prekršajne i krivične prijave, prvostepeni sud je u njihovim iskazima uočio nelogičnosti, protivrječnosti i izvjesne nedorečenosti na koje je podsjetio i ukazao kod svakog svjedoka.

Apelacioni sud je naveo da Tužilaštvo neosnovano prigovara da je prvostepeni sud uz neznatne intervencije mogao optuženog proglasiti krivim za neko drugo krivično djelo, konkretno nesavjestan rad u službi iz člana 381. stav 1. KZBD, budući da je sud smatrao da nije dokazano da je počinio krivična djela za koja se optužnicom teretio. Prvostepeni sud se s razlogom bavio isključivo radnjama koje su se optuženom stavljale na teret, te nije ni bio u obavezi da, pored navedenog, obrazlaže zašto optuženog nije proglasio krivim eventualno za neko drugo krivično djelo. U situaciji da je prvostepeni sud postupio na način koji tužilac navodi u žalbi, odnosno da je optuženog proglasio krivim za neko drugo krivično djelo, a ne za krivična djela za koja se teretio optužnicom, onda bi sud bio u obavezi da navede razloge zašto je postupio na takav način. Budući da je optuženog oslobodio optužbe jer nije dokazano da je počinio krivična djela za koja se tereti i o tome naveo valjane i uvjerljive razloge, na strani prvostepenog suda nije ni postojala obaveza da obrazlaže zašto optuženog nije proglasio krivim za neko drugo krivično djelo, a što se tužiocčevom žalbom neosnovano i nepotrebno prigovara prvostepenom sudu.

- **Primjer 3.1.17.**

Presuda Apelacionog suda BDBiH broj 96 0 K 100386 17 Kž od 4. oktobra 2017. godine

Oslobađajuća presuda za zloupotrebu položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1. KZBD. Tužilaštvo nije dokazalo objektivna i subjektivna obilježja krivičnog djela.

Presudom Osnovnog suda BD broj 96 0 K 100386 16 K od 5. juna 2017. godine optužena je oslobođena optužbe da je počinila krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1. KZBD.

Prvostepeni sud pravilno zaključuje da odredbe člana 53. stav 2. Zakona o prostornom uređenju i građenju ne sadrže i obavezu podnosioca zahtjeva da pribavi odobrenje za građenje prije otpočinjanja korištenja površine za koju se

izdaju lokacijski uslovi. Pravilan je stav suda da rješenje o lokacijskim uslovima izdato podnosiocu zahtjeva – preduzeću nije ni moglo da sadrži obavezu kojom se nalaže podnosiocu zahtjeva da pribavi odobrenje za građenje. S obzirom na to, Tužilaštvo nije dokazalo da je sadržaj rješenja o lokacijskim uslovima morao biti takav da sadrži nalog, odnosno obavezu podnosioca zahtjeva da prije postavljanja ljetne bašte, odnosno zauzimanja javne površine, pribavi odobrenje za građenje. Zbog toga, realno ocjenjujući da izdatim lokacijskim uslovima podnosiocu zahtjeva nije povrijeđen materijalni propis, odnosno odredbe člana 53. Zakona o prostornom planiranju i građenju, optužena kao urbanističko-građevinska inspektorica opravdano nije prilikom vršenja inspeksijskog nadzora rješenjem pokrenula postupak za ukidanje lokacijskih uslova po pravu nadzora. Prema tome, Tužilaštvo nije dokazalo ni objektivna ni subjektivna obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja i ovlaštenja iz člana 377. stav 1. Krivičnog zakona Brčko distrikta BiH.

- **Primjer 3.1.18.**

Presuda Apelacionog suda broj 96 0 K 130844 21 Kž 4 od 27. aprila 2022. godine

Imunitet poslanika – odredba člana 27. (imunitet) Statuta BDBiH ne znači da poslanik može bez odgovornosti da čini krivična djela i da se nakon njihovog izvršenja poziva na poslanički imunitet. Situacija kada je osumnjičeni upoznat sa svojim pravima, pa se njima koristi i ne želi da odgovara na postavljena pitanja istovremeno ne znači da osumnjičeni nije bio ispitan prije podizanja optužnice. Odbijen zahtjev optuženog da se angažuje prevodilac za albanski jezik jer se sud uvjerio da optuženi dobro poznaje jezik na kojem je vođen prvostepeni postupak, odnosno da poznaje jezike koji su u upotrebi u Bosni i Hercegovini.

Osnovni sud BDBiH je Presudom broj 96 0 K 130844 21 K od 23. septembra 2021. godine osudio optuženog da je u periodu od 2015. do 2020. godine dodjeljivao grantove udruženjima građana, a potom od njih tražio da mu vrate dio novca, čime je počinio produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 3. u vezi sa stavom 1. i članom 55. KZBD. Optuženi je na taj način pribavio imovinsku korist u vrijednosti od 131.000,00 KM koja mu je oduzeta, a također mu je na pet godina zabranjeno da obavlja poslaničke dužnosti. Presudom Apelacionog suda odbijena je kao neosnovana žalba

Tužilaštva, dok je žalba branioca optuženog uvažena i prvostepena presuda preinačena u odluci o kazni tako što je sud optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju od tri godine.

Apelacioni sud nije prihvatio navode optuženog o postojanju imuniteta. Naime, prvostepeni sud je izvršio analizu člana 27. Statuta Brčko distrikta Bosne i Hercegovine gdje je navedeno: „Poslanici neće biti krivično, ni građanskopravno odgovorni za počinjena djela, izražena mišljenja i glasove date tokom vršenja svojih dužnosti.” Prema ocjeni Apelacionog suda, radi se o funkcionalnom imunitetu koji omogućava poslaniku da po svom uvjerenju i u skladu sa zakonom obavlja svoju funkciju i da poslanik ne može da odgovara za mišljenje i izražavanje u vršenju svoje dužnosti. Nadalje, prvostepeni sud pravilno zaključuje da se imunitet odnosi samo na krivična djela izvršena datom izjavom ili izraženim mišljenjem, odnosno glasanjem, a ne i na krivična djela počinjena djelom, odnosno činjenjem. Odredba člana 27. (imunitet) Statuta BDBiH ne znači da poslanik može bez odgovornosti da čini krivična djela i da se nakon njihovog izvršenja poziva na poslanički imunitet, kao što pravilno zaključuje prvostepeni sud. Pri tome, ovaj sud bi podsjetio na sadržaj odredbe člana 3. Zakona o imunitetu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine koji propisuje da poslanici Skupštine neće biti krivično ili građanski odgovorni za bilo koju radnju izvršenu u okviru njihovih dužnosti u Skupštini. Stavom 2. člana 4. Zakona o imunitetu je navedeno da u smislu ovog zakona „radnje izvršene u okviru njihovih dužnosti” podrazumijevaju radnje koje se odnose na dužnosti ili koje direktno proističu iz dužnosti koje poslanici imaju u Skupštini, kako je utvrđeno Statutom, zakonima i drugim propisima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Radnje koje je optuženi preduzimaio se ne odnose na dužnosti, niti direktno proističu iz dužnosti koje poslanici imaju u Skupštini, odnosno ne predstavljaju radnje preduzete u obavljanju poslaničke funkcije, nego radnje koje je optuženi preduzimaio tako što je iskorištavaio svojstvo službenog lica, odnosno poslanika, a koje u sebi sadrže obilježja krivičnog djela za koje je proglašen krivim. Imajući u vidu navode prvostepenog suda, Apelacioni sud je zaključio da se navedeni prigovor koji se tiče imuniteta optuženog ne može smatrati kršenjem prava i propisa na štetu osumnjičenog, kao što se žalbom neosnovano prigovara.

Optuženi se na zapisnik o ispitivanju osumnjičenog izjasnio, između ostalog, da neće iznositi svoju odbranu bez prisustva svog branioca koji se trenutno

nalazi u izolaciji jer je pozitivan na COVID-19. Međutim, optuženi je prilikom davanja iskaza Tužilaštvu u prisustvu svojih branilaca imao mogućnost da se izjasni na okolnosti koje ga terete, ali se osumnjičeni koristio svojim pravom da ne iznosi svoju odbranu i ne odgovara na postavljena pitanja, što ukazuje da je imao mogućnost, ukoliko je želio, da iznese svoju odbranu. Također, iz zapisnika o ispitivanju osumnjičenog, koji branilac spominje u žalbi, osumnjičeni se služio svojim pravom da ne iznosi svoju odbranu i ne odgovara na postavljena pitanja, tako da se da zaključiti da je osumnjičeni ispitan prije podizanja optužnice i da je postupljeno upravo u skladu sa članom 225. stav 5. ZKPBD, jer optužnica nije ni podignuta a da osumnjičeni prije toga nije bio ispitan. Situacija kada je osumnjičeni upoznat sa svojim pravima, pa se njima koristi i ne želi da odgovara na postavljena pitanja istovremeno ne znači da osumnjičeni nije bio ispitan.

Branilac smatra da je povrijeđen član 8. ZKPBD jer je optuženom bilo potrebno omogućiti da na maternjem jeziku prati postupak jer je i vještak utvrdio da optuženi slabo razumije jezike koji su u upotrebi u Bosni i Hercegovini. Sud je odbio braniočev prijedlog da se optuženom angažuje prevodilac za albanski jezik jer se sud uvjerio da optuženi dobro poznaje jezik na kojem je vođen prvostepeni postupak, odnosno poznaje jezike koji su u upotrebi u Bosni i Hercegovini. Optuženi, a tada u svojstvu osumnjičenog, kada je saslušan u Tužilaštvu, te nakon što je upoznat sa svojim pravima, između ostalog i sa sadržajem člana 8. ZKPBD da ima pravo koristiti maternji jezik, kao i pravo na prevođenje ukoliko ne razumije jezik na kojem se postupak vodi, izjavio je da razumije jezik na kojem se vodi postupak, što je svojeručno potpisao na navedenom zapisniku. Isto je učinjeno i prilikom saslušanja u policiji kada je upoznat sa svojim pravima, te je izjavio da razumije jezik na kojem se vodi postupak i da želi da mu se zapisnik piše na latiničnom pismu. Nadalje, Apelacioni sud je naveo da je preslušao cjelokupan tonski zapis o postupku vođenom pred prvostepenim sudom, tokom kojeg je optuženi komunicirao i davao određena objašnjenja, iz čega se dalo zaključiti da optuženi dobro poznaje jezik na kojem se vodi postupak, te da se ne može govoriti o povredi člana 8. ZKPBD, a u vezi s tim ni o povredi člana 297. stav 1. tačka c) ZKPBD budući da optuženi dobro poznaje jezik koji je u upotrebi pred sudovima Bosne i Hercegovine. Također, iz obraćanja optuženog na javnoj sjednici tokom žalbenog postupka dâ se zaključiti da optuženi dobro razumije i da se dobro služi službenim jezicima koji su u upotrebi u Bosni i Hercegovini.

Apelacioni sud je naveo da, za razliku od tužioca, smatra da je prvostepeni sud utvrđenim otežavajućim okolnostima dao prenaglašen značaj, odnosno da ih je precijenio, pa se opredijelio za kaznu zatvora u trajanju od četiri godine. Direktni umišljaj kao oblik vinsti ne može se cijeliti kao dodatna otežavajuća okolnost, kao što se u žalbi navodi, jer umišljaj predstavlja obilježje djela za koje je optuženi proglašen krivim budući da se krivično djelo može počinuti samo s umišljajem. Za navedeno krivično djelo je, kao što i tužilac navodi, propisana kazna zatvora u trajanju od tri godine kao minimum propisane kazne za isto djelo, međutim to istovremeno ne znači da je optuženom trebalo izreći kaznu zatvora u dužem trajanju nego što je to učinio prvostepeni sud. U tom pogledu stav ovog suda je da je kazna koju je prvostepeni sud izrekao optuženom prestoga. Prvostepeni sud je propustio da kao olakšavajuću okolnost cijeni da je optuženi porodična osoba, otac osmoro djece, iako punoljetne, da obavlja privatnu djelatnost od koje se izdržava više članova porodice, što je svakako trebalo cijeliti kao olakšavajuću okolnost na strani optuženog. I ovaj sud je uvjerenja, koje je u svojoj žalbi iznio i branilac, da se svrha kažnjavanja propisana članom 42. KZBD može postići i blažom kaznom, odnosno kaznom koju je izrekao ovaj sud uticajem na optuženog da ubuduće ne čini krivična djela. Izrečena kazna zatvora u trajanju od tri godine dovoljno će preventivno i odvraćajuće djelovati na sve potencijalne izvršioce krivičnih djela da ih ne čine. Također, ovaj sud je imao u vidu da optuženi nije lice sklono deliktnom i devijantnom ponašanju, odnosno da nije lice koje pripada kriminogenoj grupi lica, pa da bi bilo neophodno izricati kaznu preko zakonom propisanog minimuma za navedeno krivično djelo radi postizanja svrhe kažnjavanja.

Napomena: Protiv Presude Apelacionog suda BDBiH broj 96 0 K 130844 21 Kž 4 od 27. aprila 2022. godine optuženi je podnio apelaciju Ustavnom sudu BiH. U trenutku objavljivanja ove publikacije postupak pred ovim sudom bio je u toku.

› 3.2. Protivzakonito posredovanje

Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18 i 46/21)

Primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem

Član 219.

(1) *Ko posredno ili neposredno zahtijeva ili primi ili prihvati nagradu ili kakvu drugu korist ili obećanje nagrade ili kakve druge koristi, za sebe ili drugog, da korištenjem svog stvarnog ili pretpostavljenog službenog ili društvenog ili uticajnog položaja ili drugog statusa posreduje da službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili strano službeno lice ili međunarodni službenik ili arbitar ili sudija porotnik izvrši ili ne izvrši službenu ili drugu radnju kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.*

(2) *Ko posreduje, koristeći svoj službeni ili društveni ili uticajni položaj ili drugi status, da službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili strano službeno lice ili međunarodni službenik ili arbitar ili sudija porotnik izvrši ili ne izvrši službenu ili drugu radnju kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od jedne do osam godina.*

(3) *Ako je počinitelj za počinjenje krivičnog djela iz stava 2. ovog člana zahtijevao ili primio ili prihvatio nagradu ili kakvu drugu korist za sebe ili drugoga, kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od jedne do deset godina.*

(4) *Primljena nagrada ili kakva druga korist bit će oduzeta.*

Davanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem

Član 219a.

(1) *Ko posredno ili neposredno licu koje ima službeni ili društveni ili uticajni položaj ili drugi status učini ili ponudi ili obeća nagradu ili kakvu drugu korist da posreduje da službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili*

strano službeno lice ili međunarodni službenik ili arbitar ili sudija porotnik izvrši ili ne izvrši službenu ili drugu radnju kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ko posredno ili neposredno, na zahtjev lica koje ima službeni ili društveni ili uticajni položaj ili drugi status, počini krivično djelo iz stava 1. ovog člana i prijavi krivično djelo prije njegovog otkrivanja ili prije saznanja da je djelo otkriveno, može se osloboditi kazne.

(3) Primljena nagrada ili kakva druga korist bit će oduzeta, a u slučaju iz stava 2. ovog člana može se vratiti licu koje je dalo nagradu ili kakvu drugu korist.

U praksi sud je obrazložio da prvi oblik djela postoji kada neko lice primi nagradu ili neku drugu korist da bi, koristeći svoj službeni ili statusni položaj u institucijama BiH, posredovalo da se izvrši ili ne izvrši neka zakonita radnja. Iz zakonskog opisa djela proizlazi da je ono dovršeno primanjem poklona ili kakve druge koristi da bi se korištenjem službenog položaja ili statusa koji službeno lice ima u institucijama BiH posredovalo kod drugog službenog lica. Pri tome nije od značaja da li je posredovanje izvršeno, odnosno da li je uopšte uspjele ili je to službeno lice od koga se to zahtijevalo odbilo ili iz drugih razloga nije na dati način postupilo, niti na čiju inicijativu je dat poklon ili druga korist, te da li je to primljeno za sebe ili nekog drugog. Drugi oblik djela predviđen u stavu 2. sastoji se u protivzakonitom posredovanju kod drugog službenog lica da nezakonito vrši ili ne vrši svoju službu. Ovo djelo u stvari predstavlja pravo posredovanje koje se od djela iz stava 1. razlikuje u tome što za njegovo postojanje nije neophodno da je počinitelj primio nagradu ili drugu korist ili da je počinitelj uopšte to činio u toj namjeri. Ovo proizlazi iz činjenice da se ovdje radi o posredovanju u nezakonitom vršenju službene dužnosti, što predstavlja suštinsko obilježje ovog oblika krivičnog djela. Treći oblik djela postoji kada je počinitelj djela iz stava 2. za posredovanje primio nagradu ili kakvu drugu korist, što znači da je ovo djelo teži oblik djela iz stava 2. Za postojanje djela je irelevantno kada je navedena nagrada ili korist primljena, prije ili poslije posredovanja. Međutim, potrebno je da je posredovanje izvršeno, odnosno da je uticano na službeno lice da nezakonito vrši službenu dužnost. U protivnom, ako je navedena nagrada primljena a nije se uopšte uticalo na službeno lice, radić će se samo o pokušaju ovog djela koji je kažnjiv.

Također, u sudskoj praksi je zauzet stav da je zakonit iskaz svjedoka koji je, nakon što je u smislu člana 84. ZKPBiH prethodno poučen, odnosno upozoren o svim pravima i obavezama u vezi sa svjedočenjem, svjedočio o činjenicama koje su mu poznate, pa i o onim koje bi ga mogle izložiti krivičnom gonjenju.

Nadalje, da nisu ispunjeni uslovi da se optuženoj izrekne mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, jer osim prvog uslova da je optužena počinila krivično djelo protivzakonitog posredovanja u vezi s dužnošću koju je obavljala, sud ne nalazi postojanje drugog uslova koji se odnosi na opasnost da bi dalje vršenje te dužnosti moglo poticajno djelovati na nju da počinii novo krivično djelo u vezi s tom dužnošću. Posredovanje optužene determinisano je njenim službenim svojstvom u datoj instituciji, bez obzira na to koje su to konkretno radnje u okviru njenih službenih ovlaštenja i nadležnosti službenika.

Osim toga, navedeno je da su u praksi zauzeta pravna stanovišta u vezi s tretiranjem službenih zabilješki ovlaštenih službenih lica, prema kojim je sačinjavanje službenih zabilješki u okviru poslova koji obavljaju organi unutrašnjih poslova redovan metod njihovog rada reguliran odgovarajućim propisima koji se na tu službu odnose. Stoga, službena zabilješka predstavlja dokument koji, kao i bilo koji drugi, može pod određenim uslovima biti korišten u krivičnom postupku radi utvrđivanja relevantnih činjenica.

- **Primjer 3.2.1.**

Sud BiH

**Prvostepena presuda broj S1 2 K 019017 17 K
od 25. januara 2018. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 019017 18 KŽ
od 3. augusta 2018. godine**

Protivzakonito posredovanje prilikom zapošljavanja. Mogućnost zasnivanja presude na iskazima svjedoka za koje je postajala vjerovatnoća da će ih odgovor pitanja izložiti krivičnom gonjenju u smislu člana 83. ZKPBiH. Zakonit je iskaz

svjedoka koji je, nakon što je u smislu člana 84. ZKPBiH prethodno poučen, odnosno upozoren o svim pravima i obavezama u vezi sa svjedočenjem, svjedočio o činjenicama koje su mu poznate, pa i o onim koje bi ga mogle izložiti krivičnom gonjenju. Nije prihvaćena pravna kvalifikaciju Tužilaštva da je optužena tim radnjama počinila teži oblik krivičnog djela protivzakonitog posredovanja. Nisu ispunjeni uslovi da se optuženoj izrekne mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, jer osim prvog uslova da je optužena počinila krivično djelo protivzakonitog posredovanja u vezi s dužnošću koju je obavljala, sud ne nalazi postojanje drugog uslova koji se odnosi na opasnost da bi dalje vršenje te dužnosti moglo poticajno djelovati na nju da počinu novo krivično djelo u vezi s tom dužnošću. Posredovanje optužene determinisano je njenim službenim svojstvom u datoj instituciji, bez obzira na to koje su to konkretno radnje u okviru njenih službenih ovlaštenja i nadležnosti službenika.

Prvostepenom presudom, koja je potvrđena drugostepenom presudom, optužena je proglašena krivom da je počinila krivično djelo protivzakonitog posredovanja iz člana 219. stav 1. KZBiH i krivično djelo prijevare iz člana 294. stav 1. KZFBiH, te joj je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od jedne godine.

Prvostepena presuda

Neosnovan je prigovor branioca optužene kojim je osporavana zakonitost iskaza svjedoka optužbe koji je prijavio optuženu za krivično djelo i koji joj je dao određeni novčani iznos na ime zaposlenja. Sud je naveo da je svjedok prije saslušanja u istrazi i na pretresu poučen o pravima da ne mora odgovarati na pojedina pitanja ako bi ga istinit odgovor izložio krivičnom gonjenju, te da može tražiti imunitet od krivičnog gonjenja u smislu člana 84. ZKPBiH. Radi se o svjedoku koji je nakon što je prethodno poučen, odnosno upozoren o svim pravima i obavezama u vezi sa svjedočenjem, svjedočio o činjenicama koje su mu poznate, pa je njegov iskaz zakonit. Nadležnost je tužioca protiv koga će, zbog čega i kada preduzeti krivično gonjenje jer se krivični postupak u smislu člana 16. ZKPBiH može pokrenuti samo po tužiočevom zahtjevu.

Kada se radi o drugom svjedoku koji je na glavnom pretresu odbio svjedočenje u smislu člana 84. ZKPBiH, sud je zaključio da mobilni telefoni koje

je dobrovoljno predao više ne predstavljaju dobrovoljno predate predmete i da se oni, s obzirom na to da su oduzeti bez naredbe suda, ne mogu koristiti kao dokaz u krivičnom postupku. U ovoj situaciji sud je cijenio i činjenicu da prilikom oduzimanja mobitela nisu ispoštovane odredbe člana 65. ZKPBiH jer na osnovu sudske odluke nije osigurano čuvanje predmeta (stav 1), niti je za oduzete predmete izdata potvrda (stav 8), što je obaveza bez obzira na način privremenog oduzimanja predmeta (dobrovoljnom predajom ili prinudnim oduzimanjem). Stoga je zaključeno da je vještačenje tih mobitela nezakonit dokaz i da se na njemu ne može zasnivati sudska odluka.

Sud nije prihvatio pravnu kvalifikaciju Tužilaštva da je optužena tim radnjama počinila teži oblik krivičnog djela protivzakonitog posredovanja iz člana 219. stav 3. u vezi sa stavom 2. Krivičnog zakona BiH, zbog čega je izvršena prekvalifikacija krivičnog djela tako što je optužena proglašena krivom da je počinila krivično djelo iz člana 219. stav 1. KZBiH.

Sud je naveo sadržaj člana 219. KZBiH, te je obrazložio da prvi oblik djela postoji kada neko lice primi nagradu ili neku drugu korist da bi, koristeći svoj službeni ili statusni položaj u institucijama BiH, posredovao da se izvrši ili ne izvrši neka zakonita radnja. Iz zakonskog opisa djela proizlazi da je ono dovršeno primanjem poklona ili kakve druge koristi da bi se korištenjem službenog položaja ili statusa koji službeno lice ima u institucijama BiH posredovalo kod drugog službenog lica. Pri tome nije od značaja da li je posredovanje izvršeno, odnosno da li je uopšte uspjelo, ili je to službeno lice od koga se to zahtijevalo odbilo ili iz drugih razloga nije na dati način postupilo, niti na čiju inicijativu je dat poklon ili druga korist, te da li je to primljeno za sebe ili nekog drugog. Drugi oblik djela predviđen u stavu 2. sastoji se u protivzakonitom posredovanju kod drugog službenog lica da nezakonito vrši ili ne vrši svoju službu. Ovo djelo u stvari predstavlja pravo posredovanje koje se od djela iz stava 1. razlikuje u tome što za njegovo postojanje nije neophodno da je počinilac primio nagradu ili drugu korist ili da je počinilac uopšte to činio u toj namjeri. Ovo proizlazi iz činjenice da se ovdje radi o posredovanju u nezakonitom vršenju službene dužnosti, što predstavlja suštinsko obilježje ovog oblika krivičnog djela. Treći oblik djela koji se stavlja na teret optuženoj postoji kada je počinilac djela iz stava 2. za posredovanje primio nagradu ili kakvu drugu korist, što znači da je ovo djelo teži oblik djela iz stava 2. Za postojanje djela je irelevantno kada je

navedena nagrada ili korist primljena, prije ili poslije posredovanja. Međutim, potrebno je da je posredovanje izvršeno, odnosno da je uticano na službeno lice da nezakonito vrši službenu dužnost. U protivnom, ako je navedena nagrada primljena, a nije se uopšte uticalo na službeno lice, radit će se samo o pokušaju ovog djela koji je kažnjiv. Međutim, u konkretnom slučaju utvrđeno je da je optužena kao službeno lice obećala svjedoku da će iskoristiti svoj službeni položaj i posredovati kod njoj poznatih lica da preduzmu službene radnje kako bi svjedok bio izabran kao uspješan kandidat na konkursu koji bude raspisan u narednom periodu, kako bi zasnovao radni odnos na radnom mjestu policijskog službenika, za šta je od njega tražila i dobila novčanu naknadu, koji novac je optužena vratila nakon što svjedok nije primljen na konkursu.

Prilikom odmjeravanja kazne Sud BiH je naveo da je za krivično djelo protivzakonitog posredovanja utvrđena veća kazna zatvora. To je, kako je navedeno, prvenstveno učinjeno jer protivzakonito posredovanje spada u koruptivna krivična djela koja se odražavaju na društvo kao posebna negativna pojava. Kao takvo, djelo počinjeno korištenjem službenog položaja utiče na već poljuljano povjerenje građana u pravni poredak i društvenu ravnopravnost građana pred institucijama BiH. Osim toga, visina primljene nagrada (novčanog iznosa) veća je nego u odnosu na radnje iz druge tačke kojim je ostvareno obilježje krivičnog djela prijevare.

Nije prihvaćen prijedlog Tužilaštva da se optuženoj u smislu člana 73. stav 1. KZBiH izrekne mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti. Ocijenjeno je da, osim prvog uslova da je optužena počinila krivično djelo protivzakonitog posredovanja u vezi s dužnošću koju je obavljala, sud ne nalazi postojanje drugog uslova koji se odnosi na opasnost da bi daljnje vršenje te dužnosti moglo poticajno djelovati na nju da počini novo krivično djelo u vezi s tom dužnošću.

Drugostepena presuda

Analizirajući prigovor odbrane koji se odnosi na zakonitost korištenja službenih zabilješki kao dokaza, apelaciono vijeće je navelo da su u praksi zauzeta pravna stanovišta u vezi s tretiranjem službenih zabilješki ovlaštenih službenih lica. U vezi s tim, valja podsjetiti da je sačinjavanjem službenih zabilješki u okviru

poslova koji obavljaju organi unutrašnjih poslova redovan metod njihovog rada regulisan odgovarajućim propisima koji se na tu službu odnose. Stoga, službena zabilješka predstavlja dokument koji, kao i bilo koji drugi, može pod određenim uslovima biti korišten u krivičnom postupku radi utvrđivanja relevantnih činjenica. Međutim, takva zabilješka neće biti validan dokaz ukoliko sadrži izjave određenih lica koja učestvuju u krivičnom postupku, uključujući osumnjičenog, odnosno optuženog, jer u takvom slučaju lica koja su takvu izjavu dala nisu upozorena o pravima i obavezama koje im u skladu s odredbama procesnog krivičnog zakona pripadaju, pa bi korištenje takvih izjava kao dokaza nedvojbeno predstavljalo povredu prava tih lica, kao i bitnu povredu odredbi procesnog zakona. S druge strane, ukoliko se zabilješka odnosi na postupanje službenih lica u okviru redovnih poslova kojim se bave, nema nikakve smetnje da se ona u krivičnom postupku koristi kao dokaz (naravno, ukoliko ispunjava i formalne uslove da se radi o originalu ili ovjerenj kopiji, da su je potpisala lica koja su je sačinila i sl.).

Apelaciono vijeće je zaključilo da prvostepeni sud pravilno ispitaio svojstvo optužene, te zaključio da je ona u inkriminisano vrijeme imala status službenog lica. Naime, uzimajući u obzir odredbu člana 219. stav 1. KZBiH, te dovodeći je u vezu s nespornom činjenicom da je optužena nesumnjivo bila zaposlena kao stručni savjetnik, te da je nesumnjivo preduzela krivičnopravne radnje opisane u izreci pobijane presude, apelaciono vijeće je zaključilo da je optužena postupala u svojstvu službenog lica. Pravilnim shvatanjem datog činjeničnog opisa izreke, potpuno logičnim se nameće zaključak da je namjera posredovanja optužene determinisana njenim službenim svojstvom u datoj instituciji, bez obzira na to koje su to konkretno radnje u okviru njenih službenih ovlaštenja i nadležnosti službenika. Njen položaj službenog lica joj je omogućio da uđe u inkrimisanu zonu preduzimanja aktivnosti i komunikacije po tom osnovu u vezi s predmetnim radnjama, zbog čega je ispunjenost obilježja bića krivičnog djela u tom kontekstu neupitna.

U pogledu odluke o krivičnopravnoj sankciji apelaciono vijeće je zaključilo da se u žalbi pogrešno percipira ko je oštećeni iz člana 219. stav 1. KZBiH. Oštećeno lice nije lice koje je eventualno tražilo posao. Zaštitni objekt je službena dužnost, odnosno pravilno funkcionisanje javne službe, pri čemu je opasnost posebno potencirana činjenicom da ova djela vrše lica koja su nosioci službenih ovlaštenja, što predstavlja napad na integritet službe iznutra. Iako grupa krivičnih djela pod koju potpada i krivično djelo protivzakonitog posredovanja predstavlja djela kojim

se ugrožavaju različite individualne vrijednosti, iz prirode i smisla ovih djela proizlazi da je njihov primarni objekt zaštite zakonito, savjesno i pravilno vršenje službene dužnosti i ovlaštenja. Stoga se navodi o tome da činjenica da nema oštećenog treba dovesti do blažeg kažnjavanja svakako ukazuju kao apsolutno neosnovani.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-6714/18 od 23. juna 2020. godine odbijena je apelacija optuženog podnesena protiv navedenih presuda. Ustavni sud je zaključio da ne postoji kršenje prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije jer u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da se osporene presude zasnivaju na nezakonitim dokazima, te da osporene odluke ne sadrže obrazloženje koje zadovoljava standarde prava na pravično suđenje.

› 3.3. Trgovina uticajem

Krivičnim zakonom Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13), koji je prestao da važi, krivično djelo trgovine uticajem bilo je propisano članom 353. koji je glasio:

Trgovina uticajem

Član 353.

(1) Ko zahtijeva ili primi nagradu ili kakvu drugu korist za sebe ili drugog, neposredno ili preko trećeg lica, da korištenjem svog službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja, posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja kaznit će se zatvorom od jedne do pet godina.

(2) Ko drugom neposredno ili preko trećeg lica ponudi ili da nagradu ili kakvu drugu korist da, korištenjem svog službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja, posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja kaznit će se zatvorom do tri godine.

(3) Ko koristeći svoj službeni ili društveni položaj ili stvarni ili pretpostavljeni uticaj posreduje da se izvrši službena radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši službena radnja koja bi se morala izvršiti kaznit će se zatvorom od jedne do osam godina.

(4) Ko drugom neposredno ili preko trećeg lica obeća, ponudi ili da nagradu ili kakvu drugu korist da, koristeći svoj službeni ili društveni položaj ili stvarni ili pretpostavljeni uticaj, posreduje da se izvrši službena radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši službena radnja koja bi se morala izvršiti kaznit će se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(5) Ako je za posredovanje iz stava 3. ovog člana zahtijevana ili primljena nagrada ili kakva korist, počinitelj će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

(6) Strano službeno ili odgovorno lice koje počini djelo iz st. 1. do 4. ovog člana kaznit će se za to djelo.

(7) Nagrada ili imovinska korist stečena izvršenjem djela iz ovog člana oduzet će se.

Krivičnim zakonikom Republike Srpske koji je stupio na snagu 2017. godine krivično djelo trgovine uticajem u identičnom tekstu propisano je članom 321. ovog zakonika.

U praksi, u slučaju u kojem je donesena osuđujuća presuda i izrečena uslovna kazna zatvora naveden je stav suda da nije bitno da li je optuženi stvarno imao uticaj na određeno lice da ono za nagradu izvrši službenu radnju zapošljavanja oštećene, već je bitno da li je on kod oštećene svojim ponašanjem izazvao utisak da on zaista ima ovakav uticaj. Stoga se radi o pretpostavljenom uticaju iz opisa bića ovog krivičnog djela.

U drugom slučaju u kojem je donesena oslobađajuća presuda izražen je stav suda da radnja zahtijevanja uobičajeno podrazumijeva konkretno određenu obavezu licu od kojeg se zahtjeva ili prima nagrada ili kakva druga korist i po svojoj prirodi i intenzitetu radnja zahtijevanja je najveći stepen traženja, dok

posredovanjem posrednik nastoji dovesti lice od kojeg zahtijeva nagradu ili drugu korist u vezu s drugim licem. Ne proizlazi da je optuženi od svjedoka zaista i zahtijevao bilo kakvu nagradu ili korist za sebe ili drugog, što je potvrdio i sam svjedok na glavnom pretresu, koji se jasno izjasnio da on nije stekao utisak da je optuženi zahtijevao bilo kakvu nagradu ili korist. Za postojanje ovog krivičnog djela neophodno je da izvršilac zahtijeva ili primi nagradu ili kakvu drugu korist za sebe ili drugog da, korištenjem svog službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja, posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja. Dakle, radnja zahtijevanja predstavlja bitan element predmetnog krivičnog djela i ona podrazumijeva uslovljavanje radnje posredovanja nagradom ili drugom koristi.

- **Primjer 3.3.1.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 022642 18 K od 26. juna 2019. godine, potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 022642 19 KŽ od 20. aprila 2021. godine

Krivično djelo trgovine uticajem iz člana 353. stav 1. KZRS, pretpostavljeni uticaj, uslovna osuda.

Presuda Okružnog suda

Optuženi je počinio krivično djelo trgovine uticajem iz člana 353. stav 1. KZRS.

Sud je ukazao da je odredbama člana 353. stav 1. KZRS propisano, između ostalog, da je počinilac krivičnog djela trgovine uticajem i onaj koji primi nagradu za sebe (ili drugog) da korištenjem svog pretpostavljenog uticaja posreduje da se izvrši neka službena radnja. Sud smatra da je optuženi u konkretnom slučaju, pozivajući se na opštepoznatu činjenicu da je on u predmetnoj ustanovi već duže od 30 godina, pa prema tome svakako mora poznavati direktora te ustanove, prvo kod brata oštećene, a onda i kod same oštećene, stvorio utisak da on ima uticaj na direktora do te mjere da ga može nagovoriti da izvrši službenu radnju zapošljavanja novog radnika u tu ustanovu tako što će zaposliti oštećenu, za

što će mu optuženi uručiti iznos od 3.000,00 KM, a poslije toga će i za svoje posredovanje primiti iznos od 2.000,00 KM. Sud smatra da u opisanoj situaciji nije bitno da li je optuženi stvarno imao uticaj na direktora da on za nagradu izvrši službenu radnju zapošljavanja oštećene, već je bitno da li je on prvo kod brata oštećene, a kasnije i kod same oštećene, svojim ponašanjem izazvao utisak da on zaista ima takav uticaj na direktora. Stoga se radi o pretpostavljenom uticaju iz opisa bića ovog krivičnog djela. Iz navedenih razloga sud je prigovor odbrane ocijenio neosnovanim, te zaključio da su u radnjama optuženog ostvarena obilježja bića ovog krivičnog djela.

Optuženom je izrečena uslovna osuda kojom mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od osam mjeseci i istovremeno određeno da se navedena kazna neće izvršiti ako optuženi u roku od dvije godine od dana pravosnažnosti presude ne počinu novo krivično djelo, te ukoliko u roku od šest mjeseci od dana pravosnažnosti presude vrati imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela u iznosu od 2.500,00 KM.

Presuda Vrhovnog suda

Sud je utvrdio da je na pravilno utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenjen KZRS i da radnje optuženog, onako kako su opisane u izreci pobijane presude, sadrže sva bitna obilježja krivičnog djela trgovine uticajem iz člana 353. stav 1. KZRS.

- **Primjer 3.3.2.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 019870 17 K od 1. decembra 2017. godine, potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 019870 18 KŽ od 6. septembra 2018. godine

Radnja izvršenja krivičnog djela trgovine uticajem iz člana 353. stav 1. KZRS, iz provedenih dokaza sud nije utvrdio van razumne sumnje da je optuženi zaista i zahtijevao bilo kakvu nagradu za sebe i drugog, niti je dokazano da je zahtijevao posredovanje da se zaključi sporazum o krivici kod zaduženog tužioca, a što čini

radnju izvršenja krivičnog djela koje mu se stavlja na teret. Optuženi je oslobođen optužbe usljed nedostatka dokaza. Postojanje objektivnog uslova inkriminacije i primjena načela in dubio pro reo, radnja zahtijevanja i traženja bilo kakve nagrade.

Presuda Okružnog suda

Optuženi je oslobođen optužbe da je u svojstvu inspektora istražioca Poreske uprave Republike Srpske u Odjeljenju za istrage i obavještavanje, zadužen za vršenje predistražnih radnji u predmetu poreskog obveznika „X”, od R. M., direktora ovog poreskog obveznika, zahtijevao nagradu za tužiteljicu Okružnog javnog tužilaštva Banjaluka G. M. da, korištenjem svog službenog položaja, posreduje kod navedene tužiteljice da zaključi sporazum o priznanju krivice na način što je R. M. obećao da će otići kod tužiteljice i uticati na nju da se predmet brzo završi, da će joj reći da mu je on prijatelj i da ide na eventualno priznanje krivice, da dobije neku uslovnu osudu i da će joj on sve obrazložiti, da bi na kraju razgovora zahtijevao nagradu za tužiteljicu pitajući ga: „Šta bi ja njoj konkretno mogao ponuditi?”, dakle, da je, koristeći svoj službeni položaj, zahtijevao nagradu da posreduje da se izvrši neka službena radnja, čime bi počinio krivično djelo trgovine uticajem iz člana 353. stav 1. KZRS.

Sud je ukazao da se radnja izvršenja konkretnog krivičnog djela sastoji u protivzakonitom posredovanju da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja. Zavisno od toga da li se zahtijeva ili primi nagrada ili kakva druga korist za sebe ili drugog, neposredno ili posredstvom trećeg lica da korištenjem svog službenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja posreduje u izvršenju ili neizvršenju zakonite ili nezakonite radnje, odnosno da li se za posredovanje prima ili ne prima nagrada ili neka druga korist, kao i to da li se zahtijeva ili prima nagrada, zavisi i postojanje bića krivičnog djela. Radnja zahtijevanja uobičajeno podrazumijeva konkretno određenu obavezu licu od kojeg se zahtijeva ili prima nagrada ili kakva druga korist i po svojoj prirodi i intenzitetu radnja zahtijevanja je najveći stepen traženja, dok posredovanjem posrednik nastoji dovesti lice od kojeg zahtijeva nagradu ili drugu korist u vezu s drugim licem. U konkretnom slučaju nije sporno da je optuženi sa svjedokom optužbe ostvario više telefonskih komunikacija u kojima razgovara o predmetu prinudne naplate koja se provodi prema tom svjedoku. U tim razgovorima optuženi navodi da oni međusobno jedan drugom trebaju da pomognu, da se trebaju pogledati u oči, kao i to da

on svjedoka optužbe pita da li je on spreman „nekako pogurati“ da se postupak koji se vodi protiv njega okonča pred Tužilaštvom. Nije sporno ni to da optuženi u tim razgovorima navodi: „I zidovi imaju uši“, te da će pokušati razgovarati sa zaduženim tužiocem u pogledu predmeta prinudne naplate koji se vodi protiv svjedoka optužbe.

Međutim, sud je naveo da iz svih tih preslušanih razgovora ne proizlazi da je optuženi od svjedoka zaista i zahtijevao bilo kakvu nagradu ili korist za sebe ili drugog, što je potvrdio i sam svjedok na glavnom pretresu, koji se jasno izjasnio da on nije stekao utisak da je optuženi zahtijevao bilo kakvu nagradu ili korist. Također i svjedok, postupajuća tužiteljica, jasno se izjasnila da optuženi nije vršio bilo kakav uticaj, već da je samo iznosio svoje mišljenje o eventualnom postojanju krivičnog djela u postupku prinudne naplate koji se vodi protiv svjedoka. U telefonskim komunikacijama nije nigdje pominjano zaključivanje sporazuma o priznanju krivice između postupajuće tužiteljice i svjedoka, kao ni postojanje zahtjeva optuženog da posreduje kod te tužiteljice da se zaključi sporazum o krivici, pa samim tim nisu ni potkrijepljeni navodi optužnice da je optuženi zaista i zahtijevao nagradu za tužiteljicu da korištenjem svog službenog položaja kod nje posreduje da zaključi sporazum o krivici. Sud je naveo da optuženi nije potvrdio svjedoku da on može da izvrši bilo kakav neregularan uticaj na zaduženog tužioca. U razgovoru sa svjedokom optuženi mu čak saopštava da ne dolazi u obzir razgovor s tužiocem, pa samim tim ne postoji ni posredovanje. Također, iz telefonskih razgovora, kao i snimljenog razgovora prilikom susreta, sud je zaključio da optuženi od svjedoka zaista i nije zahtijevao bilo kakvu nagradu ili korist za sebe ili drugog, niti je dao bilo kakvo obećanje svjedoku da će uticati na zaduženog tužioca, već bi se moglo raditi o poukama koje je optuženi dao svjedoku o njegovom postupanju pred tužiocem.

Na osnovu rezultata provedenih dokaza Tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi zaista zahtijevao bilo kakvu nagradu ili korist za sebe ili drugog, niti je dokazalo postojanje zahtjeva optuženog za posredovanje da se zaključi sporazum o priznanju krivice između svjedoka i zaduženog tužioca. Sud je naveo da, u skladu s procesno-pravnim načelom *in dubio pro reo*, nalazi da optužba nije dokazala da je optuženi počinio krivično djelo koje mu je optužnicom stavljeno na teret.

Presuda Vrhovnog suda

Sud je naveo da je prvostepeni sud, ocjenjujući iskaze svjedoka R. M. i G. M., pravilno zaključio da navedeni iskazi ne potvrđuju činjenične navode optužnice jer je prvi svjedok iskazao da on nije stekao utisak da je optuženi zahtijevao bilo kakvu nagradu ili korist, ali da su ga telefonski razgovori iscrpljivali, kao i to da mu nije poznato u kojem pravcu su oni vodili, dok je druga svjedokinja iskazala da optuženi nije vršio nikakav uticaj, već da je samo iznosio svoje mišljenje o eventualnom postojanju krivičnog djela u postupku prinudne naplate. U vezi s tim, sud je istakao da je ispravan stav iz tužiočeve žalbe da za postojanje konkretnog krivičnog djela nije od značaja da li je uopšte došlo do posredovanja, kao što je za postojanje tog krivičnog djela bez uticaja da li je izvršilac doveo neko lice u zabludu u pogledu svoje namjere da zaista posreduje kod drugog da se izvrši ili ne izvrši određena službena radnja. Međutim, za postojanje ovog krivičnog djela neophodno je da izvršilac zahtijeva ili primi nagradu ili kakvu drugu korist za sebe ili drugog da korištenjem svog službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja. Dakle, radnja zahtijevanja predstavlja bitan element predmetnog krivičnog djela i ona podrazumijeva uslovljavanje radnje posredovanja nagradom ili drugom koristi. U konkretnom slučaju optuženi radnju posredovanja (koju pri tome nije ni preduzeo prema tužiteljici) nije uslovio nikakvim zahtjevom prema svjedoku R. M., već je tokom razgovora najprije rekao svjedoku da će zamoliti tužiteljicu, da će joj reći da je on njegov prijatelj, da ide na eventualno priznavanje krivice i da se dogovore da dobije „neku uslovnu kaznu“. Tek u sljedećem telefonskom razgovoru optuženi pita svjedoka da li smije pomenuti da bi svjedok „to malo pogurao“, na šta mu svjedok potvrdno odgovara, pa u narednom razgovoru optuženi pita svjedoka šta bi mogao ponuditi i tada svjedok pita da li je pet stotina malo.

Dakle, ni iz navedenih telefonskih komunikacija, kao ni iz iskaza svjedoka ne proizlazi da je optuženi od svjedoka zahtijevao nagradu ili korist za sebe ili za tužiteljicu da bi posredovao kod tužiteljice da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja. Osim toga, u telefonskim komunikacijama uopšte se ne spominje zaključivanje sporazuma o priznanju krivice između tužiteljice i R. M., kao ni postojanje zahtjeva optuženog da posreduje kod te tužiteljice da se zaključi sporazum o krivici. Stoga, nisu dokazani navodi optužbe da je optuženi zaista i zahtijevao nagradu za tužiteljicu da korištenjem svog službenog položaja

posreduje kod nje da zaključi sporazum o krivici. I u naknadnim telefonskim komunikacijama, kao i prilikom susreta, optuženi nije potvrdio svjedoku da on može da izvrši bilo kakav neregularan uticaj na tužiteljicu, niti da od njega zahtijeva bilo kakvu naknadu ili korist za sebe ili drugog, pa mu čak govori: „Vidjeću, prvo ću ja vidjeti da li ona uopšte hoće na tu temu da razgovara, vidjeću.”

Prema tome, kako u konkretnom slučaju dokazi ne upućuju na nesumnjiv zaključak da je optuženi zahtijevao od R. M. bilo kakvu nagradu za tužiteljicu da korištenjem svog službenog položaja posreduje da se zaključi sporazum o krivici, prvostepeni sud je pravilno, primjenom načela *in dubio pro reo*, optuženog oslobodio optužbe usljed nedostatka dokaza na osnovu odredbe člana 298. tačka v) ZKPS.

➤ 3.4. Primanje i davanje poklona i drugih oblika koristi

Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH” br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18 i 46/21)

XIX – GLAVA DEVETNAESTA – KRIVIČNA DJELA KORUPCIJE I KRIVIČNA DJELA PROTIV SLUŽBENE I DRUGE ODGOVORNE FUNKCIJE

Primanje poklona i drugih oblika koristi

Član 217.

(1) Službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, koje zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist za sebe ili za drugo lice ili koje primi obećanje poklona ili kakve koristi za sebe ili za drugo lice da u okviru svoje funkcije izvrši što ne bi smjelo izvršiti, ili da ne izvrši što bi moralo izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmičivanju službenog ili odgovornog lica kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, koje zahtijeva ili primi poklon ili kakvu korist za sebe ili za drugo lice, ili koje primi

obećanje poklona ili kakve koristi za sebe ili za drugo lice da u okviru svoje funkcije izvrši što bi moralo izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica ili da ne izvrši što ne bi smjelo izvršiti kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, koje poslije vršenja ili nevršenja iz st. 1. i 2. ovog člana, a u vezi s tim, zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist za sebe ili za drugo lice.

(4) Primljeni poklon ili imovinska korist oduzet će se.

Davanje poklona i drugih oblika koristi

Član 218.

(1) Ko službenom ili odgovornom licu u institucijama Bosne i Hercegovine, uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, počini ili obeća poklon ili kakvu drugu korist za njega ili drugo lice da u okviru svoje funkcije izvrši što ne bi smjelo izvršiti ili da ne izvrši što bi moralo izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ko službenom ili odgovornom licu u institucijama Bosne i Hercegovine, uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, počini ili obeća poklon ili kakvu drugu korist za njega ili drugo lice da u okviru svoje funkcije izvrši što bi moralo izvršiti ili da ne izvrši što ne bi smjelo izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(3) Počinilac krivičnog djela iz st. 1. i 2. ovog člana koji je dao mito na zahtjev službenog ili odgovornog lica u institucijama Bosne i Hercegovine, uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, i prijavio krivično djelo prije njegovog otkrivanja ili prije saznanja da je djelo otkriveno može se osloboditi od kazne.

(4) Primljeni poklon ili imovinska korist oduzet će se.

Ovo je jedno od krivičnih djela koje može da izvrši pojedinačni izvršilac, ali i grupa ili organizovana grupa sa svim elementima organizovanosti, odnosno organizovanog kriminala. Radi se o zloupotrebi moći od strane lica ili više lica koja imaju određenu poziciju zbog koje su prilici da urade ili ne urade nešto zbog čega traže, dobijaju ili im se daje imovinska korist. U pregledu prakse ima i odluka sudova pred kojima se u presuđenju pojavljuju grupe lica u istom krivičnom djelu.

U predmetima u kojima se radi o krivičnom djelu davanja poklona i drugih oblika koristi izdvaja se praksa prema kojoj je sud na glavnom pretresu razmotrio sve dokaze, između ostalog, provedene posebne istražne radnje, pretrese službenih prostorija, forenzičku analizu privremeno oduzetih telefona, te odlučio prihvatiti izjave o optuženih o priznanju krivice. Stav Tužilaštva je da je u ovim slučajevima upozoravajuća sankcija, odnosno uslovna osuda, dovoljna i kao specijalna i kao generalna prevencija. S obzirom na to da nije bilo moguće utvrditi tačnu visinu ostvarene imovinske koristi, predložena je novčana kazna kao sporedna kazna.

U predmetima u kojima se radi o krivičnom djelu primanja poklona i drugih oblika koristi izdvaja se praksa prema kojoj sud izriče kazne zatvora i novčane kazne kao sporedne, te donosi odluku o oduzimanju nezakonito stečene imovinske koristi i izricanju mjera sigurnosti zabrane vršenja određenog poziva.

Također, postoje primjeri da je prihvaćen sporazum o priznanju krivice nakon što su razmotreni dokazi, između ostalog, provedene posebne istražne radnje, mjere i radnje prikrivenog istražioca, radnje pretresanja.

Prema praksi, sudovi razmatraju relevantna pitanja, između ostalih, pravo na obrazloženu sudsku odluku, uslove za postojanje krivičnog djela, korištenje prikrivenog istražioca. Naglašena je dužnost suda obrazložiti postojanje elemenata saizvršilaštva u radnjama optuženih. Uočavaju se stavovi suda kada je uređenje optužnice u skladu s rezultatima dokaznog postupka. U praksi su dati primjeri kada je neosnovan prigovor odbrane da je usljed provođenja posebnih istražnih radnji došlo do povrede člana 8. Evropske konvencije, neosnovan

prigovor zakonitosti u vezi s provođenjem posebnih istražnih radnji o kojima optuženi nikada nisu obaviješteni, neosnovan prigovor o otvaranju oduzetih predmeta jer se ne radi o predmetima čiji su otvaranje i pregled obavezni. Primjer u kojem su ispunjeni zakonski uslovi za postojanje produženog krivičnog djela.

U praksi postoje stavovi suda u pogledu prava na odbranu kada su iskazi svjedoka pročitani na glavnom pretresu. U vezi s pitanjem korištenja dokaza, čitanje iskaza svjedoka koji su dati u fazi istrage korisno je uporediti, između ostalih, s odlukama Ustavnog suda broj AP-238/20 od 23. juna 2021. godine, AP-4223/15 od 20. decembra 2017. godine, AP-3811/20 od 16. decembra 2021. godine, AP-679/04 od 13. septembra 2005. godine, te praksom Evropskog suda u predmetima *Al-Khawaja i Tahery protiv UK*, presuda od 15. decembra 2011, br. predstavki 26766/05 i 22228/06, *Dzelili protiv Njemačke*, odluka o dopustivosti od 29. septembra 2009. godine, broj predstavke 15065/05, *Karulis protiv Latvije*, odluka o dopustivosti od 2. novembra 2010. godine, broj predstavke 22502/02, stav 36, *Atanasov protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, presuda od 19. aprila 2011. godine, broj predstavke 41188/06.

U slučajevima donošenja oslobađajućih presuda sud se rukovodi načelom *in dubio pro reo*.

Praksa je rezultirala i sljedećim važnim stavovima sudova.

Nema povrede prava na odbranu u situaciji kada je sud braniocu optuženog dostavio audio-vizuelni zapis s glavnog pretresa, a on nije obavijestio sud da ne može otvoriti dostavljeni CD, te kada sud nije poučio branioca da može podnijeti zahtjev da mu se dostavi prepis snimka.

Zakonska odredba propisuje način postupanja policijskih organa ili drugih lica pri izvršenju konkretnih mjera i time zabranu podstrekavanja na izvršenje djela, ali ne i obavezu da se takvo upozorenje i formalno unese u naredbu suda o provođenju posebnih istražnih radnji.

Činjenični opisi krivičnopravnih radnji nisu morali sadržavati odredbe bilo kojeg drugog zakona kojim bi se poblizje definisala obilježja bića krivičnih djela primanja poklona ili drugog oblika koristi i protivzakonitog posredovanja.

Svojstvo službenog lica, u smislu zakonske odredbe, ne podrazumijeva neophodno da službeno lice može biti samo državni službenik nego i druga lica kojim je povjereno obavljanje određene službene dužnosti na osnovu ovlaštenja iz zakona ili drugih propisa donesenih na osnovu zakona.

Zakonitost radnje pretresanja nakon simulovanog otkupa – svrha provedene posebne istražne radnje simulovanog davanja potkupnine nije samo u tome da se utvrdi da li se potkupnina nalazi kod osumnjičenog u njegovom posjedu, nego i da se obavljenim pretresom pouzdano utvrde i činjenice koje bi otklonile sumnju da novac, odnosno potkupnina optuženom nisu podmetnuti. Policija je nakon privođenja optuženog trebalo da prethodno, prije nego što je naredila da izvadi sve što ima u džepovima, pregleda prste i dlanove ruku optuženog pod UV svjetlom da bi se utvrdilo da li na njima ima tragova hemijske supstance ostale na rukama prilikom kontakta s novčanicama, koja fluorescentno svijetli. Da je takvih tragova bilo, moglo bi se pouzdano zaključiti da je optuženi prije pretresa imao kontakt s označenim novcem, a ukoliko nije bilo takvih tragova, onda ta činjenica navodi na visok stepen sumnje da je novac optuženom podmetnut.

Pribavljanje dokaza na osnovu obaveznog pružanja pravne pomoći i službene saradnje prema zakonskoj odredbi ne znači da je bilo neophodno izdavati naredbu o izuzimanju dokumentacije.

U vazii s pitanjem okolnosti koje su relevantne prilikom izricanja kazne, izdvaja se stav suda u pogledu proteka vremena kao olakšavajuća okolnost – posebno je uzeto u obzir da se radi o produženom krivičnom djelu izvršenom u vremenu od 11 godina, s ukupno šest radnji izvršenja, tako da protek vremena od izvršenja djela, kako se osnovano ukazuje u tužiočevoj žalbi, nema onaj značaj koji mu daje pobijana presuda.

U pogledu odluka Ustavnog suda BiH treba ukazati na Odluku broj AP-3236/18 u kojoj je zaključeno da se određivanje i provođenje posebnih istražnih radnji u konkretnom slučaju odnosilo na krivična djela koja imaju obilježja teških krivičnih djela, bez obzira na kazne propisane zakonom za navedena krivična djela, naglašavajući da sprečavanje i otkrivanje korupcije i organizovanog kriminala nesporno predstavlja važan javni interes, pa određivanje posebnih istražnih radnji radi sprečavanja i otkrivanja tih krivičnih djela potpada pod zahtjev

„neophodno u demokratskom društvu“ i ne dovodi u pitanje pravičnu ravnotežu između prava na privatnost i legitimnog cilja koji se želi postići primjenom posebnih istražnih radnji. Također je zaključeno da su apelanti mogli predvidjeti da, s obzirom na prirodu krivičnih djela, u njihovom istraživanju mogu biti određene i posebne istražne radnje. Ustavni sud je utvrdio da propust Tužilaštva da nakon okončanja preduzetih radnji dostavi izvještaj o njihovom provođenju nakon jednomjesečnog perioda u okolnostima konkretnog slučaja ne rezultira miješanjem u pravo apelanata koje bi se moglo smatrati nezakonitim, niti to miješanje izlazi iz okvira neophodnog u demokratskom društvu.

Također, Ustavni sud BiH je u svojoj odluci broj AP-1669/21 naglasio da ne ulazi u to da li je apelant kriv ili ne, ali da odluka treba da dâ detaljnije obrazloženje, odnosno da dâ ocjenu i analizu u vezi s izjavom svjedoka koji podupire tezu odbrane, pogotovo imajući u vidu cjelokupan postupak.

- **Primjer 3.4.1.**

Sud BiH

Pravosnažna presuda broj S 1 2 K 023675 16 K od 26. decembra 2016. godine

Produženo krivično djelo davanje poklona i drugih oblika koristi iz člana 218. stav 1. KZBiH u vezi sa članom 54. KZBiH.

Osmoro optuženih su službenim licima u institucijama BiH učinili poklon u vidu novca da u okviru svojih ovlaštenja ne izvrše što bi morali izvršiti (carinski postupak u vezi s uvezenom tekstilnom robom). Izrečene su uslovne osude i novčane kazne od 1.000,00 do 2.000,00 KM. Prihvaćen je sporazum o priznanju krivice.

Razmatrajući izjave o priznanju krivice u skladu s odredbom člana 231. ZKPBiH i cijeneći pri tome dokaze koje je Tužilaštvo sadržajno iznijelo i prezentovalo, kako tokom dokaznog postupka na glavnom pretresu tako i tokom ročišta za razmatranje izjave o priznanju krivice, sud je odlučio prihvatiti izjave o priznanju krivice optuženih nalazeći da su počinili produženo krivično djelo davanja poklona ili drugih oblika koristi iz člana 218. stav 1. KZBiH. Između ostalog,

provedene su posebne istražne radnje, pretresi službenih prostorija, forenzička analiza privremeno oduzetih telefona.

Tužilac je naveo da je u konkretnom slučaju upozoravajuća sankcija, odnosno uslovna osuda, dovoljna i kao specijalna i kao generalna prevencija. S obzirom na to da nije bilo moguće utvrditi tačnu visinu imovinske koristi koju su optuženi ostvarili, predložio je novčanu kaznu kao sporednu kaznu u iznosima koji, prema tužiočevom mišljenju, nisu ni manji, niti su veći od iznosa imovinske koristi koja je mogla biti stečena.

- **Primjer 3.4.2.**

Sud BiH

Pravosnažna presuda broj S 1 2 K 023952 16 K od 12. decembra 2016. godine

Četvoro optuženih su počinili produženo krivično djelo davanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 218. stav 1. KZBiH u vezi sa članom 54. KZBiH. Službenim licima u institucijama BiH su učinili poklon u vidu novca da u okviru svojih ovlaštenja ne izvrše što bi morala izvršiti (carinski postupak u vezi s uvezenom tekstilnom robom). Izrečene su uslovne osude i novčane kazne od 1.200,00 do 1.400,00 KM. Prihvaćen sporazum o priznanju krivice.

Razmatrajući izjave o priznanju krivice u skladu s odredbom člana 231. ZKPBiH i cijeneći pri tome dokaze koje je Tužilaštvo sadržajno iznijelo i prezentovalo, kako tokom dokaznog postupka na glavnom pretresu tako i tokom ročišta za razmatranje izjave o priznanju krivice, sud je odlučio prihvatiti izjave o priznanju krivice optuženih nalazeći da su oni počinili produženo krivično djelo davanja poklona ili drugih oblika koristi iz člana 218. stav 1. KZBiH. Između ostalog, provedene su posebne istražne radnje, pretresi službenih prostorija, forenzička analiza privremeno oduzetih telefona.

Tužilaštvo smatra da je uslovna osuda dovoljna kako bi se prevenirala krivična djela, ali da je potrebno izreći i novčanu kaznu jer se radi o krivičnim djelima počinjenim iz koristoljublja. Vodeći se time, Tužilaštvo smatra da će izricanje blaže sankcije, odnosno uslovne osude, u kumulaciji s novčanom biti dovoljno da se utiče da se više ne čine ova djela.

- **Primjer 3.4.3.**

Sud BiH

Pravosnažna presuda broj S1 2 K 034924 20 K od 19. februara 2020. godine

Dvoje optuženih su počinili krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 2. KZBiH i krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH, a sve u vezi sa čl. 29. i 53. istog zakona. Optuženi su, koristeći svojstva službenih lica UIOBiH, kao pripadnici grupe formirane s ciljem počinjenja krivičnih djela, prilikom vršenja carinskog nadzora nad robom u carinskim postupcima pri ulasku robe na carinsko područje BiH od kontrolisanih lica zahtijevali i/ili primali poklone.

Izrečene su kazne zatvora u trajanju od po jedne godine i jedinstvene novčane kazne od po 7.000,00 KM. Oduzeta je nezakonito stečena imovinska korist u iznosu od po 300 eura. Odbijen je zahtjev za oduzimanje imovinske koristi preko navedenog iznosa jer su optuženi dokazali da su imovinu stekli zakonito. Odlukom o imovinskopravnom zahtjevu optuženi su obavezani da nadoknade štetu BiH u iznosu od po 218,80 KM. Prihvaćen je sporazum o priznanju krivice. Između ostalog, provedene su posebne istražne radnje, mjere i radnje prikrivenog istražioca, radnje pretresanja.

- **Primjer 3.4.4.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 020026 17 K od 4. maja 2017. godine

Drugostepena presuda broj S1 2 K 020026 17 Kž od 27. oktobra 2017. godine

Drugostepena presuda donesena nakon održanog pretresa pred apelacionim vijećem broj S1 2 K 020026 17 Kžk od 9. marta 2018. godine

Prvostepenom presudom jedan optuženi proglašen je krivim da je počinio produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja. Više drugih optuženih proglašeni su krivim da su počinili produženo krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi.

Optuženi su oslobođeni optužbe da su počinili krivično djelo organizovanog kriminala u vezi s krivičnim djelom zloupotrebe položaja ili ovlaštenja i krivičnim djelom primanja poklona i drugih oblika koristi.

Drugostepenom presudom žalba Tužilaštva BiH je odbijena kao neosnovana i potvrđena je prvostepena presuda u oslobađajućem dijelu. Žalbe optuženih su uvažene, te je prvostepena presuda u osuđujućem dijelu ukinuta i određeno održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda BiH.

Pravo na obrazloženu sudsku odluku. Uslovi za postojanje krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja. Dužnost suda je obrazložiti postojanje elemenata saizvršilaštva u radnjama optuženih. Uređenje optužnice u skladu s rezultatima dokaznog postupka. Neosnovan je prigovor odbrane da je usljed provođenja posebnih istražnih radnji došlo do povrede člana 8. Evropske konvencije. Neosnovan je prigovor zakonitosti u vezi s provođenjem posebnih istražnih radnji o kojima optuženi nikada nisu obaviješteni. Neosnovan je prigovor o otvaranju oduzetih predmeta jer se ne radi o predmetima čije su otvaranje i pregled obavezni. Ispunjeni su zakonski uslovi za postojanje produženog krivičnog djela.

Prvostepena presuda

Optuženi V. S. proglašen je krivim da je počinio produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH u vezi sa članom

54. KZBiH, pa ga je sud osudio na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i izrekao mu novčanu kaznu u iznosu od 2.000,00 KM kao sporednu kaznu.

Optuženi L. Z., M. M., K. M., T. B. i H. M. proglašeni su krivim da su počinili produženo krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH u vezi sa čl. 29. i 54. KZBiH, pa su im izrečene kazne zatvora od dvije godine i šest mjeseci do četiri godine i šest mjeseci i novčane kazne u iznosima od 2.000,00 KM do 4.000,00 KM kao sporedne kazne. Također, izrečena je mjera sigurnosti oduzimanja predmeta na način da su navedeni novčani iznosi, koji su ranije privremeno oduzeti, sada trajno oduzeti i oni će po pravosnažnosti presude biti uplaćeni u korist budžeta BiH.

Istom presudom optuženi su oslobođeni optužbe da su počinili krivično djelo organizovanog kriminala u vezi s krivičnim djelom zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana i krivičnim djelom primanja poklona i drugih oblika koristi.

Tužilaštvo BiH i branioci optuženih izjavili su žalbe protiv prvostepene presude.

Drugostepena presuda

Žalba Tužilaštva BiH je odbijena kao neosnovana i potvrđena prvostepena presuda u oslobađajućem dijelu.

Žalbe optuženih su uvažene, te je prvostepena presuda u osuđujućem dijelu ukinuta i određeno održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda BiH.

Suprotno navodima žalbe Tužilaštva BiH, apelaciono vijeće smatra da je prvostepeno vijeće pravilnom primjenom načela *in dubio pro reo* donijelo oslobađajuću presudu.

Apelaciono vijeće također smatra ispravnim zaključke prvostepenog vijeća u pogledu radnji optuženog B. s obzirom na to da provedeni dokazi ne ukazuju da je optuženi preduzeo radnje koje su omogućile izvršenje krivičnog djela primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH. Za

apelaciono vijeće nije sporno da je optuženi B. bio u komunikaciji s optuženim H. u pogledu tretmana robe putnika R. M., ali iz daljih radnji i postupanja se ne može izvući zaključak u pogledu njegove svijesti kao pomagača, tj. da je on na bilo koji način omogućio da druga lica izvrše krivično djelo. Drugim riječima, sama komunikacija između optuženih nije takvog karaktera da bi se mogao izvući zaključak da su aktivnosti optuženog B. predstavljale pomagačke radnje koje doprinose ostvarenju krivičnog djela, odnosno da su imale određeni značaj u smislu njegovog izvršenja na način da je unaprijedeno izvršenje djela, iz kojeg razloga se i u ovom dijelu žalba Tužilaštva BiH odbija kao neosnovana.

Nadalje, apelaciono vijeće je navelo da član 290. ZKPBiH određuje sadržaj presude, kao odluke suda, kojom se neko pitanje meritorno rješava. Između ostalog, u stavu 7. navedenog člana zakona navodi se da će „sud [...] određeno i potpuno iznijeti koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane, dajući naročito ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza, iz kojih razloga nije uvažio pojedine prijedloge stranaka, iz kojih razloga je odlučio da se ne sasluša neposredno svjedok ili vještak čiji je iskaz pročitao, kojim razlozima se rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđivanju da li postoji krivično djelo i krivična odgovornost optuženog i pri primjenjivanju određenih odredbi krivičnog zakona na optuženog i njegovo djelo“. Ova zakonska odredba služi kao garant da će sud dati razloge u odnosu na sve one činjenice i pitanja koja su bila sporna u određenom postupku, i to na takav način da sve strane u postupku mogu jasno vidjeti tok odlučivanja, odnosno put kojim je sud došao do određenih zaključaka. ZKPBiH na ovaj način pruža zaštitu od arbitrarnog odlučivanja i daje garancije u pogledu ostvarivanja prava na pravično suđenje. Pravo na obrazloženu sudsku odluku jedno je od osnovnih postulata unutar prava na pravično suđenje, pa iako ne čini integralni dio člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, kroz praksu Evropskog suda prepoznato je kao osnovno pravo subjekata krivičnog postupka. Ustavni sud Bosne i Hercegovine također je utvrdio da je „[...] element pravičnog suđenja [...] i zahtjev da sudska odluka mora navesti razloge na kojim je zasnovana“.

Upravo stoga, presuda čije obrazloženje ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama i koja ne daje obrazloženje u pogledu pitanja koja su pokrenuta pred sudom, ne zadovoljava standard prava na pravično suđenje.

U konkretnom slučaju branioci optuženih osnovano ukazuju da pobijana presuda ne nudi razloge o odlučnim činjenicama u pogledu određenih pravno relevantnih pitanja od kojih zavisi postojanje krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja, odnosno saizvršilaštva iz člana 29. KZBiH.

Polazeći najprije od opisa krivičnog djela koje se optuženom S. stavlja na teret vidljivo je da se radi o takvom krivičnom djelu čija je radnja izvršenja određena alternativno i prema njoj djelo se javlja u tri vida: kao iskorištavanje službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračenje granica službenog ovlaštenja i nevršenje službene dužnosti. Pobijanom presudom optuženi S. je proglašen krivim da je „[...] svjesno propuštajući službene dužnosti kontrole izvršavanje zadataka i poslova koje obavljaju, omogućavao L. Z., M. M., Š. T., K. M., T. B., Č. E., H. Z., H. M., B. D. i D. D. da učestvuju u počinjenju krivičnih djela opisanih u tač. od 2. do 87. ove optužnice [...]. Dakle, optuženi je proglašen krivim za neizvršavanje službene dužnosti, tj. da nije preduzimao radnje koje je bio dužan preduzeti, na koji način je omogućavao (stvarao uslove) drugim optuženim (hijerarhijski podređenim zaposlenicima) da zahtijevaju ili primaju poklone od putnika. Međutim, uvidom u sadržaj obrazloženja pobijane presude koji se odnosi na radnje optuženog S., apelaciono vijeće smatra da nisu dati dovoljni razlozi u čemu se sastoji radnja propuštanja vršenja dužnosti optuženog, odnosno pravilnog rukovođenja radom, te kontrole izvršavanja zadataka od strane izvršilaca, niti je dovoljno obrazloženo na koji način je optuženi stvarao uslove drugim da od kontrolisanih putnika zahtijevaju ili primaju poklone. Kod ovog oblika radnje izvršenja ovog krivičnog djela (kao i kod preostala dva oblika) neophodno je utvrditi koja su stvarna ovlaštenja službenog lica, odnosno koje su njegove zakonom propisane dužnosti da bi se moglo utvrditi da li je službeno lice takva ovlaštenja iskoristilo, odnosno da li je iskoristilo svoj službeni položaj ili nije izvršilo svoju službenu dužnost s ciljem postizanja zabranjene posljedice. Od utvrđenja navedenih činjenica zavisi i postojanje bitnih obilježja krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja. Ovo posebno kada se radi o pojavnom obliku neizvršenja službene dužnosti, s obzirom na to da svako neizvršenje službene dužnosti ne predstavlja krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja, već može biti i neko drugo krivično djelo protiv službene dužnosti. Naime, pobijana presuda se pozvala na Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji u Upravi za indirektno oporezivanje, ali nije elaborirala način na koji je optuženi (u skladu s navedenim propisom) trebalo da postupi da bi se moglo utvrditi da li je optuženi u konkretnom slučaju,

na način opisan u optužnici, uopšte povrijedio taj propis. Stoga je pobijana presuda morala uzeti u obzir navedene odlučne činjenice, tj. obrazložiti da je optuženi svjesno i voljno propustio preduzeti službenu radnju koju je bio dužan preduzeti, odnosno presuda je bila dužna osvrnuti se na dužnosti optuženog (na osnovu pomenutog propisa) u smislu rukovođenja radom ispostave i kontrole rada podređenih, kakve su procedure i postupanja propisani prilikom kontrole, a iz čega bi se nedvojbeno moglo utvrditi da je u konkretnom slučaju optuženi bio obavezan postupati na tačno određeni način. U pobijanoj presudi izostaje obrazloženje uzročno-posljedične veze između protivpravnih radnji optuženih L., M., T. i H., s jedne, i svijesti optuženog S. da on svojim radnjama omogućava učešće u izvršenju krivičnog djela drugih optuženih, s druge strane.

Nadalje, u odnosu na optužene M. M., K. M., T. B. i H. M. u pogledu saizvršilaštva, apelaciono vijeće ističe da postojeće obrazloženje pobijane presude ne daje osvrt na radnje optuženih, odakle bi se mogao izvući zaključak o njihovom zajedničkom djelovanju, odnosno iz čega bi se moglo vidjeti koji je njihov doprinos izvršenju predmetnog krivičnog djela. Kada je riječ o zajedničkom djelovanju u saizvršilaštvu, kako je postavljeno u članu 29. KZBiH, potrebno je utvrditi da je više lica učestvovalo u izvršenju djela ili preduzelo nešto drugo što je imalo odlučujući doprinos za njegovo izvršenje. Dakle, prema definiciji člana 29. KZBiH, saizvršiocu su izvršiocu u vlastitom djelu i u vezi s tim potrebno je obrazložiti postojanje elemenata saizvršilaštva u radnjama optuženih, tj. obrazložiti saizvršilačke radnje optuženih, a što je, prema ocjeni ovog vijeća, izostalo. Drugim riječima kazano, učešće optuženih u izvršenju pojedinih inkriminacija iz izreke presude, nije obrazloženo na način iz kojeg bi se moglo utvrditi postupanje optuženih kao saizvršilaca jer je za svakog izvršioca presuda morala konkretno obrazložiti njegovo ponašanje, bilo kao činjenje ili nečinjenje, a što je od bitnog značaja u procesu izvršenja djela.

Kod ovakvog obrazloženja jasno je vidljivo da je u cijelosti izostalo obrazloženje o tome na koji način je vidljivo koje su to konkretne zajedničke djelatnosti optuženi preduzeli u izvršenju krivičnog djela koje im se stavlja na teret. Dakle, iz obrazloženja je potpuno nejasno kako i na koji način je koji od optuženih djelovao u izvršenju krivičnog djela, odnosno kojim konkretnim postupkom je doveo do nastupanja posljedice.

Drugostepena presuda donesena nakon održanog pretresa pred apelacionim vijećem

Optuženi L. Z., M. M., K. M., T. B. i H. M. proglašeni su krivim po određenim tačkama optužnice zato što su počinili krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH u vezi sa čl. 29. i 54. KZBiH. Optuženim su izrečene kazne zatvora od jedne godine i šest mjeseci do tri godine i šest mjeseci i kao sporedne novčane kazne od 2.000,00 KM do 4.000,00 KM, te su izrečene mjere sigurnosti oduzimanja predmeta – mobilnih telefona.

Optuženi S. V., L. Z., K. M., T. B. i H. M. oslobođeni su optužbe da su počinili krivična djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja, primanja poklona i drugih oblika koristi po preostalim tačkama optužnice.

Apelaciono vijeće je primilo izmijenjenu optužnicu Tužilaštva BiH.

Polazište Tužilaštva za izmjenu optužnice je pravosnažnost prvostepene presude u osuđujućem i oslobađajućem dijelu na način da su u izmijenjenoj optužnici izostavljeni oni dijelovi za koje su optuženi (kao i druga lica koja protiv kojih je vođen postupak) pravosnažno oslobođeni ili je donesena odbijajuća presuda, tj. Tužilaštvo je iz izmijenjene optužnice izbacilo one tačke za koje više ne tereti optužene. Također, u izmijenjenoj optužnici je izostala kvalifikacija krivičnog djela organizovanog kriminala iz člana 250. KZBiH, s obzirom na to da prvostepena presuda nije utvrdila da su optuženi djelovali u okviru grupe za organizovani kriminal, a u kojem dijelu je prvostepena presuda također postala pravosnažna. Apelaciono vijeće smatra da se u konkretnom slučaju nije radilo o značajnijim izmjenama optužnice čime bi se povrijedio subjektivni i objektivni identitet optužnice na štetu optuženih, jer se radilo o uređenju optužnice u skladu s rezultatima dokaznog postupka, kako to i propisuje član 275. ZKPBiH, tj. nije došlo do značajnijeg odstupanja u odnosu na uređenu optužnicu, niti se izašlo iz činjeničnog okvira postavljenog potvrđenom optužnicom, s obzirom na to da je suština događaja za koji se sudi optuženim ostala nepromijenjena. Apelaciono vijeće je u skladu s rezultatima dokaznog postupka izvršilo određene intervencije u činjeničnom opisu izmijenjene optužnice, a skladu s rezultatima dokaznog postupka.

Apelaciono vijeće je odbilo kao neosnovan prigovor odbrane da je usljed provođenja posebnih istražnih radnji došlo do povrede člana 8. Evropske konvencije, pri tome imajući u vidu praksu Ustavnog suda BiH koji u svojim odlukama navodi da „[...] je mjera nadzora i tehničkog snimanja preduzeta u skladu sa zakonom i u svrhu ostvarivanja legitimnog cilja – u konkretnom slučaju otkrivanja i kažnjavanja krivičnih djela navedenih u naredbama suda, što predstavlja javni interes koji preteže nad apelantovim interesom za zaštitu privatnog života u smislu člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije” (vidi Evropski sud, *Prade protiv Njemačke*, presuda od 3. marta 2016. godine).

Apelaciono vijeće je razmotrilo i prigovor zakonitosti u vezi s provođenjem posebnih istražnih radnji po naredbama Suda BiH u smislu da optuženi (tada osumnjičeni) nikada nisu obaviješteni u skladu sa članom 119. stav 3. ZKPBiH, odnosno da su se protiv njih provodile mjere, na koji način im je bila uskraćena mogućnost da ospore zakonitost njihovog provođenja. S obzirom na činjenicu da se odbrana pozivala na pomenute stavove zauzete u odlukama Suda BiH i drugih sudova, sud cijeni da ni apelaciono vijeće u drugom navedenom predmetu, u rješenju o ukidanju prvostepene presude, nije eksplicitno navelo niti zaključilo da neobavještavanje osumnjičenih lica o preduzetim posebnim istražnim radnjama implicira, samo po sebi, nezakonitost takvog dokaza. Pri tome, takvu posljedicu, kako to ovaj sud primjećuje, nije propisao ni zakonodavac u relevantnim odredbama ZKPBiH. Osim toga, sud smatra potrebnim ukazati na stav Evropskog suda u ovom kontekstu, prema kojem: „ Aktivnost ili opasnost protiv koje su određene mjere nadzora usmjerene može trajati godinama, pa čak i decenijama nakon ukidanja tih mjera. Naknadno obavještavanje svakog pojedinca pogođenog ukinutog mjerom može bitno ugroziti dugoročnu svrhu koja je prvobitno iziskivala nadzor [...] prema mišljenju suda, u mjeri u kojoj je ‘miješanje’ uzrokovano spornim propisima, u načelu opravdano prema članu 8. stav 2. Evropske konvencije. Činjenica da se pojedinac ne obavještava nakon što je ukinut nadzor ne može biti suprotna ovoj odredbi, pošto je to važna činjenica koja osigurava ‘uspješnost miješanja’, odnosno: ‘Sud ne može tumačiti ili primijeniti član 13. Evropske konvencije, tako što će doći do rezultata koji će značiti ukidanje njegovog zaključka da je odsustvo obavještavanja odnosnog lica u skladu sa članom 8, radi osiguranja uspješnosti mjere nadzora.’ Imajući u vidu naprijed izloženo, sud je navedeni prigovor odbrane odbio kao neosnovan.”

U vezi s prigovorom o otvaranju oduzetih predmeta, sud je zaključio da se u konkretnom slučaju ne radi o predmetima čiji su otvaranje i pregled obavezni u skladu sa članom 71. ZKPBiH, s obzirom na to da su svi predmeti u potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta individualno određeni, opisani i s jasno navedenim karakteristikama (marka telefona, boja, IMEI broj), te da su potvrde o privremenom oduzimanju predmeta potpisali tada osumnjičeni bez ikakvih primjedbi. Isto tako, iz uložene fotodokumentacije je vidljivo da se radi o identičnim predmetima koji su navedeni i opisani u potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta. Stoga, u situacijama kada je u potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta unijeto i tačno opisano koji predmeti se oduzimaju, odnosno podaci koji su važni za utvrđivanje istovjetnosti predmeta (u ovom slučaju opis, količina, boja, marka telefona, IMEI broj), te ako se uzme u obzir da niko od odbrana optuženih u toku postupka nije osporavao autentičnost oduzetih predmeta, čak i u situaciji da nije ispoštovana odredba člana 71. ZKPBiH, odnosno da nije održano otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta, ne bi se radilo o bitnoj povredi odredbi krivičnog postupka koja bi dovela u pitanje zakonitost tako pribavljenih dokaza.

Apelaciono vijeće smatra da su u konkretnom slučaju ispunjeni uslovi iz odredbi člana 54. stav 2. KZBiH, prema kojim je produženo krivično djelo počinjeno kada je počinilac s namjerom počinio više istih ili istovrsnih krivičnih djela koja, s obzirom na način izvršenja, njihovu vremensku povezanost i druge strane okolnosti koje ih povezuju, čine jedinstvenu cjelinu. U konkretnom slučaju, a kao što se može zaključiti iz izreke osuđujućeg dijela presude, optuženi su izvršili više radnji koje su istovrsne, od kojih svaka pojedinačno sadrži sva zakonska obilježja istog krivičnog djela, pri čemu postoji određeni vremenski kontinuitet između pojedinačno izvršenih krivičnihopravnih radnji (gotovo iz dana u dan).

U pogledu oslobađajućeg dijela presude, apelaciono vijeće konstatuje da se optuženi S. izmijenjenom optužnicom tereti da je svojim postupanjem zloupotrijebio službeni položaj neizvršavanjem službene dužnosti tako što nije preduzimaao radnje koje je bio dužan preduzeti, na koji način je omogućavao, odnosno stvarao uslove drugim optuženim da zahtijevaju ili primaju poklone od putnika, te je s njima i dijelio tako primljeni novac. Međutim, apelaciono vijeće smatra da iz dokaza koji su provedeni tokom prvostepenog i drugostepenog

postupka nije dokazano u čemu se sastoji radnja propuštanja vršenja dužnosti optuženog u odnosu na pravilno rukovođenje radom, te kontrola izvršavanja zadataka od strane njemu podređenih drugih optuženih, niti iz sadržaja dokaza proizlazi na koji način je optuženi stvarao uslove drugim da od kontrolisanih putnika zahtijevaju ili primaju poklone. U konkretnom slučaju bilo je neophodno dokazati koja su stvarna ovlaštenja službenog lica, tj. optuženog S., odnosno koje su njegove zakonom propisane dužnosti, da bi se moglo utvrditi da li je službeno lice takva ovlaštenja iskoristilo, odnosno da li je iskoristilo svoj službeni položaj ili nije izvršilo svoju službenu dužnost s ciljem postizanja zabranjene posljedice. Samo pozivanje Tužilaštva na Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji u Upravi za indirektno oporezivanje nije dovoljno da bi se ukazalo na dužnosti optuženog jer je bilo neophodno dokazati na koji način je optuženi (u skladu s navedenim propisom) trebalo da postupi da bi se moglo utvrditi da li je on u konkretnom slučaju uopšte povrijedio taj propis.

U tom kontekstu, u toku postupka nije van razumne sumnje dokazano da je optuženi svjesno i voljno propustio preduzeti službenu radnju koju je bio dužan preduzeti u smislu rukovođenja radom ispostave i kontrole rada podređenih, niti je dokazano kakve su procedure i postupanja propisani prilikom kontrole, a iz čega bi se nedvojbeno moglo utvrditi da je u konkretnom slučaju optuženi bio obavezan postupati na tačno određeni način. Apelaciono vijeće naglašava da su radnjama opisanim u potvrđenoj i izmijenjenoj optužnici u odnosu na optuženog S. opisana obilježja krivičnog djela primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. Krivičnog zakona BiH, a što je, uzimajući u obzir sadržaj provedenih dokaza, i dokazivano u toku postupka, dok je, s druge strane, izostalo dokazivanje elemenata krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH. U tom kontekstu, važno je napomenuti da nisu ostvarene pretpostavke za bilo kakve intervencije apelacionog vijeća u smislu izmjene pravne kvalifikacije krivičnog djela, s obzirom na to da je krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. Krivičnog zakona BiH teže nego krivično djelo za koje se tereti optuženi S.

Apelaciono vijeće ističe da iz tako postavljenog činjeničnog opisa ne proizlaze radnje optuženih, iz čega bi se mogao izvući zaključak o njihovom zajedničkom djelovanju, odnosno iz čega bi se moglo vidjeti koji je njihov doprinos izvršenju predmetnog krivičnog djela. Iako iz nekih dokaza proizlazi da je više optuženih

učestvovalo u komunikaciji s kontrolisanim licem, koje je na kraju dalo novac na ime poklona jednom od optuženih, s obzirom na to da njihove radnje nisu opisane u činjeničnom opisu (već samo navedeno „u prisustvu“), to se nije mogla utvrditi njihova krivica na način kako je to insistiralo Tužilaštvo. Naime, kada je riječ o zajedničkom djelovanju u saizvršilaštvu, kako je postavljeno u članu 29. KZBiH, potrebno je u činjeničnom opisu optužnice opisati da je više lica učestvovalo u izvršenju djela ili preduzelo nešto drugo što je imalo odlučujući doprinos za njegovo izvršenje. Dakle, prema definiciji člana 29. KZBiH, saizvršiocu su izvršiocu u vlastitom djelu i u vezi s tim potrebno je opisati postojanje elemenata saizvršilaštva u radnjama optuženih, tj. opisati saizvršilačke radnje optuženih, a što je, prema ocjeni ovog vijeća, izostalo. Drugim riječima kazano, učešće optuženih u pojedinim tačkama izmijenjene optužnice nije opisano na način iz kojeg bi se moglo utvrditi postupanje optuženih kao saizvršilaca jer je za svakog izvršioca izmijenjena optužnica morala konkretno obrazložiti njegovo ponašanje, bilo kao činjenje ili nečinjenje, a što je od bitnog značaja u procesu izvršenja djela. Kod ovakvog obrazloženja jasno je vidljivo da je u cijelosti izostao opis na koji način je vidljivo koje su to konkretne zajedničke djelatnosti optuženi preduzeli u izvršenju krivičnog djela koje im se stavlja na teret, odnosno koji konkretni postupak je doveo do nastupanja posljedice, usljed čega je i vijeće u ovom dijelu donijelo presudu kojim se optuženi oslobađaju optužbe.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-3236/18 od 11. oktobra 2018. godine odbijene su apelacije optuženih podnesene protiv Presude Suda Bosne i Hercegovine broj S1 2 K 020026 17 Kžk od 9. marta 2018. godine.

Ustavni sud se, prije svega, bavio pitanjem da li se u konkretnom slučaju radi o krivičnim djelima u odnosu na koja mogu biti određene posebne istražne radnje, naročito ističući da je Odlukom Ustavnog suda u predmetu broj U-5/16 odredba člana 117. tačka d) ZKPBiH, koja se odnosi na to pitanje, proglašena neustavnom. U vezi s tim, Ustavni sud je zaključio da se određivanje i provođenje posebnih istražnih radnji u konkretnom slučaju odnosilo na krivična djela koja imaju obilježja

teških krivičnih djela, bez obzira na kazne propisane zakonom za navedena krivična djela, naglašavajući da sprečavanje i otkrivanje korupcije i organizovanog kriminala nesporno predstavlja važan javni interes, pa određivanje posebnih istražnih radnji radi sprečavanja i otkrivanja tih krivičnih djela potpada pod zahtjev „neophodno u demokratskom društvu“ i ne dovodi u pitanje pravičnu ravnotežu između prava na privatnost i legitimnog cilja koji se želi postići primjenom posebnih istražnih radnji. Također je zaključio da su apelanti mogli predvidjeti da, s obzirom na prirodu krivičnih djela, u njihovom istraživanju mogu biti određene i posebne istražne radnje.

U vezi s pitanjem osnova sumnje i nemogućnosti pribavljanja dokaza na drugi način ili kada bi to bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama, Ustavni sud je istakao da je u naredbi Suda BiH kojom je određena posebna istražna radnja nadzora i tehničkog snimanja prostorija (kancelarije Carinske ispostave na aerodromu) Sud BiH zaključak o postojanju osnova sumnje zasnovao na iscrpnom pozivanju na razloge i obrazloženja iz prijedloga Granične policije i Tužilaštva BiH, koji su bili potkrijepljeni dokazima koji su sudiji predočeni uz prijedloge. Nadalje, naveden je i konkretni razlog zbog kojeg se dokazi ne mogu osigurati na drugi način. U naredbi Suda BiH, kojom je prvi put određena posebna istražna radnja tajnog nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija apelanata, ukazano je da je bilo nekoliko slučajeva u kojima se određena lica koja unose konkretnu robu u relativno kratkom roku više puta pojavljuju kod istih carinskih službenika, a da je provođenjem nadzora službenih prostorija zabilježena neformalna konverzacija između carinika, među kojim su i neki od apelanata, u kojoj se spominju lica za koja su postojala saznanja da se bave švercom robe, te da se s njima sreću i van mjesta svog rada. Ustavni sud je istakao da se ne može zaključiti da su izostali „stvarni

detalji koji se zasnivaju na specifičnim činjenicama predmeta i naročitim okolnostima koje ukazuju na osnovanu sumnju da su krivična djela počinjena, te da istragu nije moguće provesti na drugačiji, manje intruzivan način”.

Osvrćući se na pitanje produžavanja mjera tajnog nadzora, Ustavni sud je naveo da je u samoj odluci već ukazano da su i prijedlozi i naredbe o određivanju posebnih istražnih radnji u tom dijelu sadržavali relevantne i dovoljne razloge, te da su i prijedlozi i naredbe o produžavanju posebnih istražnih radnji u većini slučajeva, u većoj ili manjoj mjeri, sadržavali i stvarne detalje koji se zasnivaju na specifičnim činjenicama predmeta i konkretnim okolnostima koje su rezultat provođenja posebnih istražnih radnji. Ustavni sud je zaključio da su naredbe sadržavale relevantne i dovoljne razloge na kojim je zasnovan zaključak o njihovom produženju, odnosno da opravdavaju „miješanje” u pravo na privatnost apelantata koje ne izlazi iz okvira „neophodno u demokratskom društvu”.

Kada je u pitanju postupak nadziranja i izvještavanja, Ustavni sud je, između ostalog, istakao da iz osporene drugostepene presude proizlazi da je Sud BiH na osnovu ostvarenog uvida u naredbe o određivanju i produženju posebnih istražnih radnji zaključio da su sve naredbe izdate na prijedlog Tužilaštva BiH, a što upućuje na to da su razlozi navedeni u prijedlogu razmotreni i da, prema procjeni sudije, imaju uporište u dokumentaciji predočenoj uz prijedlog. Nadalje, ukazano je da su navedeni osnovi sumnje da je počinjeno krivično djelo, dokazi iz kojih to proizlazi i obrazloženje da se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način, odnosno da bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama. Navedeno je da su se svi ostali prijedlozi i naredbe odnosili na produženje postojećih istražnih radnji, njihovo proširenje na posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, a na osnovu rezultata

posebnih istražnih radnji prethodno provedenih na osnovu naredbi o njihovom provođenju, tj. svaka nova naredba bila je zasnovana na rezultatima ranije donesenih naredbi i prijedloga. Slijedom navedenog, zaključeno je da je obrazloženje osnova sumnje, kao i razloga zašto se na drugi način dokazi ne mogu pribaviti, kako su opisani u inicijalnoj naredbi, dodatno osnaženo rezultatima posebnih istražnih radnji provedenih na osnovu te naredbe. Imajući u vidu razloge i obrazloženja iz osporene drugostepene presude, te da je Ustavni sud u Odluci broj U-5/16 zaključio da postojeća zakonska rješenja o nadzoru nad provođenjem posebnih istražnih radnji osiguravaju nadzor i zaštitu lica od nezakonitog zadiranja u njihova prava i slobode, Ustavni sud je utvrdio da propust Tužilaštva BiH da nakon okončanja preduzetih radnji dostavi izvještaj o njihovom provođenju nakon jednomjesečnog perioda u okolnostima konkretnog slučaja ne rezultira miješanjem u pravo apelanata koje bi se moglo smatrati nezakonitim, niti to miješanje izlazi iz okvira neophodnog u demokratskom društvu.

U konačnici, Ustavni sud je zaključio da su u okolnostima konkretnog slučaja posebne istražne radnje prema apellantima određene i produžavane u svrhu ostvarivanja legitimnog cilja – istraživanja teškog krivičnog djela na način koji zadovoljava zahtjev „zakonitosti“ i „neophodnosti u demokratskom društvu“.

- **Primjer 3.4.5.**

Sud BiH

Drugostepena presuda broj S1 2 K 032481 21 Kž od 5. oktobra 2021. godine

Kazna zatvora smanjena je po žalbi optuženog. Pravo na odbranu kada su iskazi svjedoka pročitani na glavnom pretresu.

Žalba branioca optuženog djelimično se uvažava i prvostepena presuda Suda BiH se preinačava u dijelu odluke o kazni tako što se optuženi za krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi, za koje je proglašen krivim, osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. U ostalom dijelu prvostepena presuda se potvrđuje.

Prvostepeni sud je optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i četiri mjeseca. Optuženom je oduzeta imovinska korist u iznosu od 50 eura i izrečena mu je zabrana vršenja poslova policajca u GPBiH u trajanju od tri godine od pravosnažnosti presude, s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere sigurnosti.

Branilac optuženog u žalbi, između ostalog, ističe da je povrijeđeno pravo njegovog branjenika na odbranu jer su pravila krivičnog postupka primijenjena na štetu optuženog budući da je sud prilikom utvrđivanja spornih činjenica prvostepenu presudu zasnovao isključivo na iskazima svjedoka čiji su iskazi pročitani na glavnom pretresu, a da pri tome odbrana nije bila u mogućnosti da te svjedoke ispita, čime su, prema tvrdnji odbrane, prekršene odredbe krivičnog postupka, kao i počinjena povreda prava na pravično suđenje iz člana 6. st. 1. i 3. tačka d) Evropske konvencije.

U konkretnom slučaju prvostepeni sud je našao da je dolazak oštećene pred sud znatno otežan iz važnih razloga, o čemu je dao detaljne, jasne i konkretne razloge koji, i prema ocjeni ovog suda, opravdavaju takvu odluku.

Naime, iz obrazloženja pobijane presude proizlazi da je prvostepeni sud prvo uputio pozive svjedocima na adresu u BiH na kojoj je živio suprug oštećene, s obzirom na to da se evidentno radilo o stranoj državljanici, a koje dostavljanje nije uspjelo. Potom je sud poziv pokušao dostaviti putem ovlaštenih radnika policije, o čemu su policijski službenici obavijestili sud da uručenje poziva na tu adresu nije moguće, pružajući informaciju o novoj adresi supruga oštećene, na koju je ponovno pokušana dostava poziva ali bezuspješno, da bi u konačnici ovlaštena službena lica stupila u kontakt s majkom supruga oštećene koja ih je obavijestila da se njen sin, kao i njegova supruga (oštećena) nalaze u Japanu, u Tokiju, a što je u konačnici potvrđeno i u razgovoru s advokatom supruga oštećene. Nezavisno od toga što ova dva svjedoka nisu neposredno svjedočila, odbrani nije uskraćena mogućnost da osporava vjerodostojnost njihovih iskaza izvođenjem vlastitih dokaza, što je i učinjeno saslušanjem optuženog u svojstvu

svjedoka, kao i da osporava bilo koji drugi dokaz optužbe kojim je tužilac dokazivao tezu optužbe, odnosno potkrepljivao iskaze tih svjedoka, Također, kada je u pitanju povreda prava na odbranu, analizom argumentacije predmetne presude vijeće je zaključilo da su iskazi saslušanih svjedoka pročitani tokom glavnog pretresa, međutim iskazi tih svjedoka, iako su bili ključni, nisu korišteni samostalno da bi se na njima u potpunosti zasnovao zaključak o krivici optuženog.

Napomena: U vezi s pitanjem korištenja dokaza, čitanje iskaza svjedoka koji su dati u fazi istrage, uporedi, između ostalih, s odlukama Ustavnog suda broj AP-238/20 od 23. juna 2021. godine, AP-4223/15 od 20. decembra 2017. godine, AP-3811/20 od 16. decembra 2021. godine, AP-679/04 od 13. septembra 2005. godine te praksom Evropskog suda u predmetima *Al-Khawaja i Tahery protiv UK*, presuda od 15. decembra 2011, br. predstavki 26766/05 i 22228/06, *Dzelili protiv Njemačke*, odluka o dopustivosti od 29. septembra 2009. godine, broj predstavke 15065/05, *Karulis protiv Latvije*, odluka o dopustivosti od 2. novembra 2010. godine, broj predstavke 22502/02, stav 36, *Atanasov protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, presuda od 19. aprila 2011. godine, broj predstavke 41188/06.

- **Primjer 3.4.6.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 031704 20 K od 25. maja 2021. godine

Drugostepena presuda broj S1 2 K 031704 21 Kžk od 9. decembra 2021. godine

Prikriveni istražilac; udruživanje radi činjenja krivičnih djela. Iskaz svjedoka, koji je u ovom predmetu imao status saoptuženog, a koji je nakon zaključenog sporazuma o priznanju krivice s Tužilaštvom pravosnažno proglašen krivim.

Prvostepena presuda

Troje optuženih je proglašeno krivim zbog toga što su počinili krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 2. Krivičnog zakona BiH i krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. Krivičnog zakona BiH, a sve u vezi sa čl. 29. i 53. istog zakona.

Za krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela izrečene su novčane kazne od 1.000,00 KM do 5.000,00 KM, a za krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi kazne zatvora od deset mjeseci do jedne godine i šest mjeseci. Oduzeta je imovinska korist u iznosu od 100 eura. Odlukom o imovinskopravnom zahtjevu optuženi su obavezani da solidarno naknade štetu BiH u iznosu od 78,39 KM.

Tužilac je na glavnom pretresu predložio određivanje mjera zaštite svjedoku – prikriivenom istražiocu u skladu sa članom 3. stav 1. i članom 13. st. 1. i 2. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, i to: da lični podaci svjedoka ostanu povjerljivi u trajanju od 30 godina, da se saslušanje svjedoka provede putem tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka, te da se dozvoli svjedoku da svjedoči iz druge prostorije uz korištenje elektronskog uređaja za promjenu slike. Sud je tužiočev prijedlog našao osnovanim.

Branilac jednog optuženog istakao je prigovor zakonitosti iskaza drugog optuženog koji je on kao svjedok dao na glavnom pretresu, navodeći da je imao procesnu ulogu optuženog, zbog čega nije mogao biti saslušan kao svjedok i zbog čega se na njegovom iskazu ne može zasnivati odluka suda u ovom predmetu, pogotovo zato što je zaključio sporazum s Tužilaštvom.

U konkretnom slučaju optuženi je iskoristio svoje zakonsko pravo i dao iskaz o činjenicama u svojstvu svjedoka, te je tom prilikom bio upozoren na dužnost govorenja istine, i podvrgnut direktnom i unakrsnom ispitivanju, slijedom čega njegov iskaz predstavlja zakonit dokaz na kojem se, a suprotno braniočevom prigovoru, može zasnivati sudska odluka. Također, prema stavu i praksi Evropskog suda, ne postoji smetnja da taj iskaz čak bude i odlučujući za donošenje sudske odluke, odnosno da se na njemu u odlučujućoj mjeri zasniva osuđujuća presuda.

Prema zakonskoj odredbi iz člana 249. stav 2. KZBiH krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela čini lice koje postane pripadnik grupe ljudi ili udruženja koji su organizovani s ciljem počinjenja krivičnih djela propisanih zakonom Bosne i Hercegovine. Dakle, navedenom zakonskom odredbom inkriminisano je samo pripadništvo grupi koja je organizovana radi činjenja krivičnih djela, te se krivično djelo smatra počinjenim bez obzira na to da li je u sastavu grupe počinjeno neko drugo krivično djelo propisano zakonom Bosne i Hercegovine. Stoga, ovo krivično djelo predstavlja samostalno krivično djelo čija se radnja izvršenja sastoji u samom pripadništvu grupi ljudi koju, u skladu s odredbom člana 1. stav 20. KZBiH, čine najmanje tri lica koja su povezana radi izvršenja krivičnih djela, pri čemu svako od njih daje svoj udio u izvršenju krivičnog djela. Izvršilac ovog krivičnog djela može biti svako lice.

Izvedeni dokazi nesporno potvrđuju povezanost radnji optuženih kao saradnika – carinika i njihovih radnji u izvršenju krivičnog djela, koje su se međusobno nadopunjavale i činile jednu cjelinu, a koji su, po prethodnom dogovoru, suprotno svojim pravima i obavezama propisanim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji u Upravi za indirektno oporezivanje, propuštali izvršiti obavezan carinski nadzor nad robom koja se uvozi u BiH i naplatiti carinske dažbine, te od uvoznika za to propuštanje tražili i primali poklone u vidu novca, kao i radnji optuženog koji je kao viši stručni saradnik – vođa smjene na carinskom referatu na graničnom prelazu, suprotno svojim ovlaštenjima i dužnostima propisanim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji u Upravi za indirektno oporezivanje, propuštao obavljati dužnost nadzora nad pravilnošću rada optuženih, te im je na taj način odobravao i omogućavao da propuštaju izvršiti obavezan carinski nadzor nad robom koja se uvozi u BiH, te da za to propuštanje zahtijevaju i primaju poklone od uvoznika.

Drugostepena presuda

Kazne zatvora su smanjene tako što su izrečene u trajanju od šest mjeseci do jedne godine. U ostalom drugostepena presuda je identična prvostepenoj presudi.

Odlučujući o žalbama, apelaciono vijeće je donijelo rješenje kojim su uvažene žalbe branilaca optuženih, te je prvostepena presuda ukinuta i određeno

održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja.

Prihvaćen je prijedlog branioca optuženog da odbrana optuženog izvrši neposredno saslušanje svjedoka koji je zaključio sporazum s Tužilaštvom, i to po pravilima direktnog ispitivanja, nakon čega je ta mogućnost pružena i Tužilaštvu, kao i braniocima saoptuženih, ocijenivši kako je njegovo neposredno saslušanje potrebno radi svestranog razmatranja predmeta i pravilnog razjašnjenja stvari.

Kada su u pitanju ostali dokazi stranaka izvedeni pred prvostepenim sudom vijeće je zauzelo stav da se ponovo ne izvode već izvedeni dokazi, kako optužbe tako i odbrana u prvostepenom postupku, te su svi dokazi prihvaćeni i cijenjeni prilikom donošenja te presude. Vijeće dijeli pravno shvatanje da pretres pred drugostepenim sudom nije ponavljanje prvostepenog glavnog pretresa, pošto su predmet rasprave na ovom pretresu žalbeni navodi i u vezi s tim prvostepena presuda, pa se pretres pred drugostepenim sudom ograničava samo na sporne činjenice koje su se javile u vezi sa žalbenim navodima i procesnim obavezama drugostepenog suda u vezi s tim.

Prilikom ocjene iskaza svjedoka koji su svjedočili u ovom postupku, vijeće je cijenilo njihovu dosljednost tokom davanja iskaza, a što se posebno odnosi na iskaz svjedoka, koji je u ovom predmetu imao status saoptuženog, a koji je nakon zaključenog sporazuma o priznanju krivice s Tužilaštvom pravosnažno proglašen krivim. Vijeće je ispitalo konzistentnost njegovog iskaza datog u sudnici, kako na glavnom pretresu tako i na pretresu, dovodeći ga u vezu s iskazima datim u istrazi, uporedivši činjenice o kojima je ovaj svjedok, kao i drugi, svjedočio s činjenicama koje su utvrdili drugi svjedoci, prvenstveno s iskazima prikriivenog istražioca i policijskih službenika koji su učestvovali u istrazi, te činjenicama utvrđenim materijalnim dokazima, a sve kako bi se utvrdilo da li su potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovom predmetu.

Napomena: Optuženi je protiv drugostepene Presude Suda BiH broj S1 2 K 031704 21 Kžk od 9. decembra 2021. godine podnio apelaciju Ustavnom sudu. U trenutku objavljivanja ove publikacije postupak pred Ustavnim sudom je bio u toku.

- **Primjer 3.4.7.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 031124 19 K od 13. oktobra 2020. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 031124 20 Kž od 22. februara 2021. godine

Optuženi je proglašen krivim zbog toga što je počinio krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a u vezi sa članom 29. KZBiH. Optuženi je u okviru svoje funkcije propustio provesti odgovarajući carinski postupak prema robi koja se uvozi. Izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od jedne godine. Uprava za indirektno oporezivanje BiH se s eventualnim imovinskopравnim zahtjevom upućuje na parnicu.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda broj AP-1669/21 od 2. novembra 2022. godine Ustavni sud je usvojio apelaciju optuženog, utvrdio povredu prava na pravično suđenje te ukinuo Presudu Suda BiH broj S1 2 K 031124 20 Kž od 22. februara 2021. godine.

Ocjenjujući obrazloženja osporenih odluka, Ustavni sud je istakao da se u prvostepenoj presudi navodi svjedok O. M. U dijelu presude „Nesporne činjenice“ Sud BiH ukazuje na iskaz svjedoka O. M. koji je ocijenio kao iskren i istinit, te navodi da je na osnovu iskaza tog svjedoka zaključio da se radilo o većoj količini robe koja se uvozila i da faktura nije odgovarala stvarnom stanju. Apelant je u žalbi ukazivao da je prvostepeni sud propustio da u svom zaključku o apelantovoj saučesničkoj ulozi obrazloži saglasne izjave apelanta i svjedoka O. M. koji je svjedočio da se sjeća carinika koji je govorio da roba mora ići u redovnu proceduru. Apelaciono vijeće je razmotrilo ovaj navod, te je ukazalo na odredbu člana 290. stav 7. ZKP-a, tj. da se u

presudi navedu činjenice na koje se oslanja. To, kako je naveo Sud BiH, ne znači da se presuda u izvođenju zaključka mora osvrnuti na svaki pojedinačni dokaz, te ga analizirati, kako je to žalba ukazivala. Ustavni sud je naveo da generalno može da podrži stav Suda BiH. Međutim, u okolnostima konkretnog slučaja ostaje nejasno kako je sud na osnovu iskaza tog svjedoka utvrdio da se radi o većoj količini robe čija faktura nije odgovarala stvarnom stanju dok ne analizira dio iskaza koji bi „išao u apelantovu korist“. Ovo pogotovo kada se ima u vidu da apelant negira izvršenje i učešće u izvršenju krivičnog djela, te kada je ključni navod odbrane taj da je apelant smatrao da se radi o redovnim poslovima carinjenja. Pri tome je Ustavni sud primijetio da je i apelantov iskaz s glavnog pretresa detaljno razmotren, te da je sud dijelove tog iskaza čak koristio za svoj zaključak. Stoga, ostaje nejasno zašto iskaz O. M. nije detaljnije analiziran i ocijenjen, pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima, i to tamo gdje su činjenice sporne. Ovo pogotovo kada sud navodi šta je svjedok rekao, a to što je govorio odgovora odbrani, a zatim kroz druge posredne dokaze zaključuje da je apelantova izjava neiskrena, lažna i da „ima za svrhu prikriivanje izvršenja krivičnog djela“. Dakle, dokazi koje je predložilo Tužilaštvo očigledno, kako apelant ukazuje, podupiru tezu odbrane. Stoga je, kako ističe Ustavni sud, bilo potrebno iskaz svjedoka O. M., i u dijelu koji je bitan za odbranu, analizirati i ocijeniti kako pojedinačno tako i u vezi s ostalim dokazima, naročito apelantovim iskazom s glavnog pretresa. Na taj način bi sud poštovao garancije člana 6. Evropske konvencije, tj. otklonio bi svaku sumnju da je ispunio svoju obavezu da sasluša svjedoke i sveobuhvatno ocijeni njihove iskaze, te da je na pravi način odgovorio na „sporna pitanja“ i u dijelu presude koju je sam označio kao „Sporne činjenice“. Ustavni sud je istakao da je Sud BiH apelantove radnje, koje je kasnije ocijenio kao nezakonite, uzeo kao „posredni dokaz“, dao odgovor postavljajući „logično pitanje“, a izjavu svjedoka O. M. (koja može poduprijeti tezu

odbrane) naveo, ali zaključio da je apelantov iskaz neiskren. Stoga, upravo propust suda da analizira iskaz svjedoka O. M. u vezi s apelantovom izjavom, ali i izjavom N. H. s glavnog pretresa (koji, također, ukazuje da je sve radnje preduzima sam) otvara pitanje obrazložene odluke i, u vezi s tim, garancije prava na pravično suđenje. Osim navedenog, Ustavni sud primjećuje da je apelantove navode o nedovoljnim razlozima o odlučnim činjenicama, s akcentom na svjedočenje apelanta, N. H. i O. M. drugostepeni sud ocijenio s „aspekta formalne ispravnosti presude“. Međutim, apelant je jasno suštinski problematizovao nedostatak odluke u pogledu dovođenja izjave svjedoka O. M. u vezu s apelantovom izjavom, ali i kontradiktornosti u izjavama apelanta i N. H., pa je sasvim evidentno da je apelant ovakvim postupanjem redovnog suda ostao uskraćen za obrazloženje u skladu s garancijama koje pruža član 6. Evropske konvencije. Ustavni sud je naglasio da ne ulazi u to da li je apelant kriv ili ne, ali da odluka treba da dâ detaljnije obrazloženje, odnosno da dâ ocjenu i analizu u vezi s izjavom svjedoka koji podupire tezu odbrane, pogotovo imajući u vidu cjelokupan postupak.

- **Primjer 3.4.8.**

Sud BiH

**Prvostepena presuda broj S1 2 K 023863 17 K
od 15. decembra 2017. godine**

**Drugostepena presuda broj S1 2 K 023863 17 KŽ
od 14. marta 2018. godine**

Optuženi je proglašen krivim zbog toga što je počinio krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH. Izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od tri godine. Oduzeta mu je imovinska korist u iznosu od 300,00 eura. Optuženi je postupao u svojstvu državnog službenika Uprave za

indirektno oporezivanje BiH, svjestan da nezakonito postupa u okviru svoje funkcije, zahtijevajući i primajući novac za sebe i za drugo lice kako bi izvršio uticaj na imenovanu da ne izvrši službenu radnju koju bi morala izvršiti, koristeći svojstvo službenog lica i mogućnosti svoje funkcije u institucijama BiH, a što je i htio, s namjerom pribavljanja protivpravne imovinske koristi.

Drugostepena presuda

Žalba Tužilaštva BiH se odbija kao neosnovana, dok se žalba branioca optuženog djelimično uvažava, te se prvostepena presuda preinačava u dijelu odluke o krivičnopravnoj sankciji tako što se optuženi za krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH, za koje je prvostepenom presudom proglašen krivim, osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine.

U ostalom dijelu braniočeva žalba se odbija kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđuje.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH odbijena je kao neosnovana apelacija optuženog podnesena protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine br. S 1 2 K 02386317 Kž od 26. aprila 2018. godine i S 1 2 K 023863 17 K od 15. decembra 2017. godine. Ustavni sud je zaključio da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije kada je apelantova krivičnopravna odgovornost utvrđena nakon sveobuhvatne analize i ocjene dokaza, pojedinačno i u međusobnoj vezi, i kada u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da su redovni sudovi osporene presude zasnovali na nezakonitim dokazima i kada su u osporenim presudama dati jasni razlozi u pogledu obavještanja apelanta o optužbi protiv njega, uz obrazloženje koje ne ostavlja utisak proizvoljnosti, pri čemu je primjena materijalnog i procesnog prava bila u skladu s garancijama koje pružaju član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. Evropske konvencije.

- **Primjer 3.4.9.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 023538 16 K od 3. novembra 2016. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 023538 16 Kž od 27. januara 2017. godine

Optuženi je proglašen krivim zbog toga što je počinio krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH. Izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od osam mjeseci, novčana kazna u iznosu od 1.000,00 KM kao sporedna kazna i mjera sigurnosti zabrane vršenja određenog poziva, djelatnosti ili dužnosti, i to carinika – saradnika, u trajanju od dvije godine od pravosnažnosti presude, s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja te mjere sigurnosti. Optuženi je, koristeći svojstvo službenog lica UIO BiH, zajedno s drugim licima, s ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi, prilikom vršenja carinskog nadzora i postupka nad robom koju putnici nose sa sobom pri ulasku na carinsko područje BiH od kontrolisanih putnika zahtijevao i/ili primao poklone u vidu novca kako bi ih u okviru svojih ovlaštenja oslobodio plaćanja uvoznih dadžbina na robu koja se uvozi.

- **Primjer 3.4.10.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 033974 20 K od 12. oktobra 2020. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K 033974 20 Kž od 21. januara 2021. godine

Optuženi je proglašen krivim zbog toga što je počinio krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH. Izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci. Optuženom je oduzeta imovinska korist u iznosu od 20 KM. Optuženi je kao policijski službenik Granične policije BiH, u činu „policajac“, raspoređen na radno mjesto „policajac za graničnu kontrolu“. Obavljajući poslove granične kontrole na ulazu u BiH, prilikom kontrole putničkog

motornog vozila on je od lica u njemu zatražio poklon kako bi im dozvolio da pređu na teritoriju BiH, iako je nakon obavljenih graničnih provjera bio svjestan da oni ispunjavaju uslove za ulazak na teritoriju BiH.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-1215/21 od 22. juna 2022. godine odbijena je kao neosnovana apelacija koju je optuženi podnio protiv Presude Suda Bosne i Hercegovine broj S1 2 K 033974 20 Kž od 21. januara 2021. godine. Ustavni sud je zaključio da nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 2. Evropske konvencije jer su redovni sudovi za svoje odluke dali detaljno, jasno i argumentovano obrazloženje u pogledu ocjene izvedenih dokaza, te nema elemenata koji bi ukazivali na to da je dokazni postupak zloupotrijebljen na apelantovu štetu. Osim toga, iz obrazloženja presuda ne proizlazi ništa što bi ukazivalo da su redovni sudovi imali sumnju u pogledu postojanja bilo koje činjenice koja čini obilježje krivičnog djela koje je apelantu stavljeno na teret, pa da bi tu sumnju rješavali presudom na način koji je povoljniji za apelanta kao optuženog.

- **Primjer 3.4.11.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 023268 20 K 2 –p od 1. oktobra 2020. godine, djelimično preinačena u odluci o kazni Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 023268 20 Kž 2 od 24. februara 2022. godine

Prvostepena presuda donesena u ponovljenom postupku, prihvaćeni dokazi izvedeni u prvobitnom postupku, izrečena novčana kazna u iznosu od 10.000,00 KM, oduzeta imovinska korist u iznosu od 900,00 KM i 200,00 eura.

Drugostepenom presudom odbijena je kao neosnovana žalba branioca optuženog, uvažena žalba Republičkog javnog tužilaštva i preinačena odluka o kazni (izrečena kazna u iznosu od 15.000,00 KM). Protek vremena kao olakšavajuća okolnost – posebno je uzeto u obzir da se radi o produženom krivičnom djelu izvršenom u vremenu od 11 godina, s ukupno šest radnji izvršenja, tako da protek vremena od izvršenja djela, kako se osnovano ukazuje u tužiočevoj žalbi, nema onaj značaj koji mu daje pobijana presuda.

Presuda Okružnog suda

Optuženi je počinio produženo krivično djelo primanja mita iz člana 351. stav 2. KZRS u vezi sa članom 42.a istog zakona.

Presuda je donesena u ponovljenom postupku, pa je, nakon čitanja optužnice i uvodnih izlaganja, sud prihvatio iskaze saslušanih svjedoka kao dokazni materijal jer su suprotne stranke i branilac unakrsno ispitali sve svjedoke prilikom svjedočenja, pa su prihvaćeni iskazi svjedoka optužbe. Uz saglasnost stranaka i branioca optuženog, dokazni materijal optužbe je prihvaćen vršenjem uvida u dokaze materijalne prirode.

Da je optuženi u konkretnim radnjama postupao kao službeno lice, to obilježje djela sud nalazi u odredbi člana 147. stav 3. KZRS. Ovo zbog toga jer službeno lice može biti svako drugo lice koje vrši određenu službenu dužnost u okviru ovlaštenja iz zakona ili drugog propisa donesenog na osnovu zakona i lice kojem je faktički povjereno vršenje pojedinih službenih dužnosti. Konkretno, u inkriminisanom periodu optuženi je bio načelnik Odjeljenja ginekologije i akušerstva i ljekar specijalista iz te oblasti, u čiji opis poslova spada i nadzor nad radom Odjeljenja na čijem je čelu, a i da kao ljekar specijalista ginekologije i akušerstva pruža zdravstvene usluge, koje poslove obavlja prema opisu poslova prema aktima bolnice, pa je time obavljao službenu radnju.

Rezultati svih izvedenih dokaza, posebno iskazi svjedoka, potvrđuju da je optuženi svojim radnjama ostvario sva bitna obilježja krivičnog djela koje mu je stavljeno na teret.

Osim što je van svake razumne sumnje dokazana realna djelatnost inkriminiranih radnji, iz rezultata provedenih dokaza utvrđen je i oblik vinosti, tj. subjektivna podloga te realne djelatnosti. Nema nikakve dileme da optuženi konkretne radnje vrši s direktnim umišljajem, tj. kao načelniku i ljekaru dobro mu je bilo poznato da je od pacijenata zabranjeno zahtijevanje i primanje mita (poklona) za posao koji mora uraditi u skladu s aktima ustanove (svjestan djela). Međutim, bez obzira na to što je iskusan i dugogodišnji ljekar, on to hoće, dakle, prima i zahtijeva novac. Visina primljenog novčanog iznosa u predmetnim radnjama ne može se cijiniti kao „čašćavanje” nego upravo kao poklon u vidu mita, a to optuženi želi. S druge strane, svi prigovori odbrane upućeni u pogledu postojanja obilježja djela su neosnovani jer iz opisa radnji proizlazi direktan umišljaj za izvršenje djela za koje se optuženi tereti.

Odlučujući o vrsti i visini krivične sankcije, od olakšavajućih okolnosti koje su po svojoj prirodi naročite, sud je cijenio protek vremena od izvršenja djela, da je otac dvoje djece i da je do sada neosuđivan, a od otežavajućih okolnosti sud nije našao nijednu.

Optuženom je izrečena novčana kazna u iznosu od 10.000,00 KM te oduzeta imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela.

Presuda Vrhovnog suda

Nisu osnovani prigovori iz žalbe branioca optuženog da je izreka pobijane presude nerazumljiva, a u dijelu određenih odlučnih činjenica da ne sadrži razloge jer činjenični opis radnji izvršenja, onako kako je dat u izreci pobijane presude, potpuno je jasan i sadrži sve bitne elemente bića krivičnog djela primanja mita iz člana 351. stav 2. KZRS.

Također, tako koncipirana izreka u svemu je usaglašena s razlozima datim u obrazloženju presude za sve odlučne činjenice na kojim je zasnovan zaključak o krivici optuženog za počinjeno krivično djelo.

Činjenična utvrđenja pobijane presude, suprotno žalbenim prigovorima branioca optuženog, potpuna su i pravilna, zasnovana su na dokazima provedenim na glavnom pretresu pred prvostepenim sudom, koji su izneseni u obrazloženju pobijane presude i pravilno ocijenjeni.

U okviru ispitivanja prvostepene presude u odluci o krivičnoj sankciji, u vezi s argumentima iznesenim u žalbama tužioca i branioca optuženog, prvostepeni sud je kao olakšavajuće okolnosti pravilno utvrdio i obrazložio lične i porodične prilike optuženog, da je oženjen i otac dvoje djece, od kojih je jedno maloljetno i da je neosuđivan. Međutim, navedene okolnosti se moraju cijeliti u povezanosti s okolnostima koje se naglašavaju u tužiočevoj žalbi, a kojim je prvostepeni sud propustio dati odgovarajući značaj. Ovo posebno kada se ima u vidu da se radi o produženom krivičnom djelu, izvršenom u vremenu od 11 godina, s ukupno šest radnji izvršenja, tako da protek vremena od izvršenja djela, kako se osnovano ukazuje u tužiočevoj žalbi, nema onaj značaj koji mu daje pobijana presuda.

U konkretnom slučaju se i ublaženom kaznom (po vrsti kazne) može postići svrha kažnjavanja. Međutim, upravo okolnosti koje žalba javnog tužioca apostrofira ukazuju nužnim izricanje veće novčane kazne (u iznosu od 15.000,00 KM) od one koju je izrekao prvostepeni sud.

- **Primjer 3.4.12.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 022459 18 K od 10. juna 2017. godine, potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 022459 19 KŽ od 25. marta 2021. godine

Oslobađajuća presuda, primjena načela in dubio pro reo.

Prvostepeni sud je pravilno cijenio izvedene dokaze koji se ne mogu cijeliti u prilog navodima optužbe o počinjenom krivičnom djelu, pravilno je primijenjeno načelo in dubio pro reo.

Presuda Okružnog suda

Optuženi je oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo primanja mita iz člana 319. stav 1. KZRS.

Optužnicom se optuženi teretio da u svojstvu službenog lica, kao opštinski tržišni inspektor Opštine X, prilikom vršenja kontrole i provjere zakonitosti i pravilnosti poslovanja Poslovne jedinice za tehnički pregled vozila privrednog subjekta XY, iako je uočio nezakonitosti u poslovanju subjekta nadzora koje su se ogledale u tome da, suprotno odredbama člana 3a. stav 3. Zakona o privrednim društvima, poslovna jedinica privrednog subjekta XY koja se nalazi van sjedišta navedenog privrednog društva nije registrovana kod nadležnog suda, nije izvršio službene radnje izdavanja prekršajnog naloga za počinjeni prekršaj i izricanja mjere zabrane obavljanja djelatnosti do otklanjanja nepravilnosti, iako je bio svjestan da je navedene službene radnje morao izvršiti prema odredbama člana 57. stav 3. i člana 58. stav 1. tačka a) Zakona o inspekcijama u Republici Srpskoj, tako da je u određeno vrijeme i na određenom mjestu na kojem se sastao s licem zaposlenim u privrednom subjektu XY od tog lica tražio novčani iznos od 600,00 KM da ne izvrši navedene službene radnje koje je morao izvršiti.

Sud je ukazao da su u konkretnom slučaju za ocjenu da li je optuženi postupio u skladu s pozitivnim odredbama Zakona o inspekcijama u Republici Srpskoj relevantne odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o inspekcijama u Republici Srpskoj, Zakona o privrednim društvima, Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u BiH i Pravilnika o tehničkim pregledima vozila. U vezi s tim, sud je ukazao da je optuženi, izvršivši inspeksijsku kontrolu, sačinivši o tome zapisnik i donijevši rješenje o otklanjanju nepravilnosti u roku od 30 dana, postupio u skladu s odredbama člana 33. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o inspekcijama. Naime, sud je zaključio da optuženi nije bio dužan da primijeni odredbe člana 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o inspekcijama u Republici Srpskoj jer se te odredbe odnose isključivo na situaciju kada inspektor utvrdi da subjekt kontrole uopšte nije upisan u sudski registar, da ne plaća poreze niti doprinose i da nema odobrenje za rad, u kojem slučaju je obavezno njegovo trenutno zatvaranje i obavještanje Poreske inspekcije radi preduzimanja mjera naplate dužnih poreza, što ne odgovara opisanoj situaciji.

Također, tužilac tvrdi da je optuženi time što nije odmah uz rješenje izdao i prekršajni nalog, za šta smatra da je bio obavezan učiniti u skladu sa svojim ovlaštenjima, pogodovao subjektu inspeksijske kontrole kako bi od tog subjekta iznudio poklon u vidu novčanog iznosa od 600,00 KM. U vezi s tim, sud je ukazao da je optuženi u svom iskazu kao svjedok objasnio da je instrukcija sudije za prekršaje nadležnog Osnovnog suda da se prekršajni nalog ne izdaje prije nego što obavezano lice ne izvrši obavezu iz rješenja, jer je u protivnom neće ni izvršiti nakon što plati kaznu. I sud je zauzeo stav da se prekršajni nalog može izdati samo onda kada je rješenje postalo konačno. Osim toga, budući da je optuženi kao tržišni inspektor bio udaljen s rada istog dana kada je privrednom subjektu XY dostavljeno rješenje inspektora, sud smatra da optuženi nije ni stigao izdati prekršajni nalog, pa je neosnovana tužiočeva tvrdnja da on to nije htio učiniti kako bi iznudio poklon. Činjenica da li je optuženi kao tržišni inspektor preduzeo zakonom propisane mjere protiv privrednog subjekta XY, ili je izrekao blažu mjeru, a nesporno je da je on inspeksijsku kontrolu izvršio i da je preduzeo određene mjere radi otklanjanja utvrđenih nepravilnosti, ima značaj u ovom krivičnom postupku samo ukoliko se utvrdi da je optuženi od subjekta inspeksijske kontrole zahtijevao poklon, i to novčani iznos od 600,00 KM, da u vezi svog ovlaštenja ne izvrši službenu radnju koju bi morao izvršiti. Sud je u vezi s tim ukazao na odredbe člana 3. stav 2. ZKPRS kojim je propisano da sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili od kojih zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva sud rješava odlukom na način koji je povoljniji za optuženog.

U pogledu činjenice da li je optuženi posredstvom M. R., zaposlenice u privrednom subjektu XY, zatražio poklon da tom društvu ne izda prekršajni nalog, sud je primijenio načelo *in dubio pro reo*. U pogledu dokazivanja te činjenice sud smatra naročito bitnim iskaz svjedokinje M. R., zaposlenice u privrednom subjektu XY. Naime, postavlja se pitanje redoslijeda događaja. Prema iskazu navedene svjedokinje, optuženi je od nje zatražio poklon u iznosu od 600,00 KM, a prijavu protiv optuženog zbog ove radnje navedena svjedokinja je već bila podnijela prethodnog dana. Prema mišljenju suda, ovo ozbiljno dovodi u sumnju istinitost iskaza ne samo navedene svjedokinje nego i M. D., vlasnika privrednog subjekta XY. Njihove iskaze dovodi u sumnju i činjenica da je brat svjedokinje M. R. (N. R.) načelnik Odjeljenja za privredu, finansije i društvene djelatnosti u Opštini X, pa je direktno nadređen optuženom, što je optuženom bilo poznato. U vezi s tim, sud

je izrazio sumnju u pogledu činjenice da je optuženi od sestre svog šefa tražio da mu plati potkupninu da ne učini nešto što je u granicama svojih ovlaštenja bio dužan učiniti. Također, vlasnik privrednog subjekta XY je u svom iskazu kao svjedok tvrdio da se načelniku Opštine obratio u vezi s postupkom koji je protiv njega vodio ovaj tržišni inspektor samo jedanput, kada je načelniku Opštine ovaj slučaj prijavio, ali je iz iskaza načelnika opštine i iz iskaza svjedoka A. P. vidljivo da je M. D. načelnika Opštine nazivao i ranije i tražio od njega da provjeri da li je optuženi uopšte nadležan da kod njega vrši inspekcijsku kontrolu. Sud sumnja da bi optuženi, svjestan da je načelnik Opštine upućen u taj postupak, i pored toga tražio poklon od 600,00 KM. Također, sud ukazuje na činjenicu da je, nakon što je rješenjem načelnika Opštine optuženi bio udaljen s rada do okončanja krivičnog postupka, izvršena primopredaja konkretnog predmeta koji je N. R. odmah arhivirao, a kada je optuženi vraćen na rad, bio mu je zabranjen rad na tom predmetu i na drugim inspekcijskim predmetima, tako da na tom predmetu više niko nije preduzeo nijednu radnju, iako je rješenje o otklanjanju nepravilnosti postalo pravosnažno.

Navedene činjenice navode na zaključak da nije dokazano sa stepenom izvjesnosti da je optuženi od M. D., posredstvom M. R., zatražio poklon u iznosu od 600,00 KM kako ne bi napisao prekršajni nalog koji je bio dužan napisati u skladu s ovlaštenjima svog radnog mjesta.

Presuda Vrhovnog suda

Nije sporno da je optuženi u svojstvu službenog lica izvršio kontrolu zakonitosti i pravilnosti poslovanja Poslovne jedinice za tehnički pregled vozila privrednog subjekta XY, te donio rješenje kojim je naloženo subjektu nadzora da otkloni nepravilnosti utvrđene i konstatovane u zapisniku o izvršenom inspekcijskom pregledu.

U odnosu na činjenične tvrdnje optužbe i radnju izvršenja djela za koje se optuženi tereti, ključno pitanje koje je na pravilan način riješila pobijana presuda, dajući valjane razloge, jeste ocjena vjerodostojnosti iskaza svjedokinje M. R., zaposlene u privrednom subjektu XY, koja iznosi okolnosti u vezi s djelom, tvrdnjom da je optuženi nakon izvršene inspekcijske kontrole zahtijevao novac u iznosu od 600,00 KM, čineći izglednim izricanje novčane kazne pravnom i

odgovornom licu zbog nepostojanja određene dokumentacije za navedenu poslovnu jedinicu.

S aspekta sadržaja, iskaz navedene svjedokinje bio je predmet detaljne, sveobuhvatne i savjesne analize, kako pojedinačno, i u dijelu koji je iznesen na glavnom pretresu u odnosu na iskaze date u istrazi, tako i u povezanosti s iskazom optuženog, te iskazima svjedoka M. D., vlasnika i direktora privrednog subjekta XY, te svjedoka načelnika Opštine X, svjedoka T. D., N. R. i A. P., kao i materijalnih dokaza. U toj analizi se pravilno cijeni odlučna činjenica koja se odnosi na vremenski redoslijed događaja u neposrednom kontaktu i komunikaciji između optuženog i svjedokinje M. R. Navedeni vremenski redoslijed događaja se pravilno dovodi u vezu s iskazom svjedoka M. D., pa se slijedom toga izvodi pravilan zaključak da je prijava protiv optuženog u odnosu na vrijeme kada svjedok tvrdi da je optuženi zahtijevao mito već bila podnesena prethodnog dana.

Da se ne radi o „omašci“ na koju ukazuje tužiočeva žalba potvrđuju iskazi M. R. iz istrage u kojima je saglasno odredila vrijeme i datum izvršenje djela, te rješenje kojim je optuženi kao službeno lice naložio privrednom subjektu XY da otkloni uočene nedostatke.

Navedene okolnosti su pravilno dovedene u vezu s činjenicama da je N. R., brat M. R., načelnik Odjeljenja za privredu, finansije i društvene djelatnosti u Opštini X i direktno nadređen optuženom, da je o izvršenoj inspekcijskoj kontroli bio upoznat načelnik Opštine X od strane M. D., vlasnika i subjekta nadzora, za koje je optuženi znao da su u prijateljskim odnosima, da je nakon udaljenja optuženog s rada izvršena primopredaja tog upravnog predmeta, koji je, prema iskazu svjedoka N. R., odmah arhiviran i od tada na tom predmetu niko nije preduzeo nijednu radnju. Navedeno se pravilno dovodi u vezu s iskazom svjedoka T. D., predsjednika Disciplinske komisije, u disciplinskom postupku koji se vodio protiv optuženog i u kojem je on oslobođen disciplinske odgovornosti. Dovodi se i u vezu s iskazom da se prekršajni nalog, po „pojašnjenju“ sudija Osnovnog suda, nije podnosio prije nego što se otklone nedostaci utvrđeni u rješenju o izvršenoj inspekciji ili po proteku ostavljenog roka, jer je sud takve prekršajne naloge odbacivao kao preuranjene, a upravo na identičan način optuženi u svom iskazu obrazlaže „upute“ iz kojih razloga nakon izvršene

inspekcijske kontrole i nakon donošenja rješenja o otklanjanju nepravilnosti subjekta kontrole nije izdao krivični nalog za počinjeni prekršaj, niti je to mogao učiniti nakon udaljenja s rada.

Sud je naveo da su pravilno utvrđene činjenice od odlučnog značaja, prvenstveno one koje se odnose na redoslijed događaja i vrijeme kada je podnesena i primljena prijava protiv optuženog u odnosu na vrijeme kada je optuženi zahtijevao mito prema tvrdnjama svjedokinje M. R. kao jedinog neposrednog svjedoka. Navedene činjenice i okolnosti, dovedene u vezu s drugim dokazima, kako s aspekta vrijednosnog značaja iskaza svjedoka koji imaju neposredna saznanja o djelu, tako i u povezanosti s navedenim aktivnostima optuženog prema nadležnom ministarstvu, s ciljem razjašnjenja relevantnih pitanja konkretnog predmeta, i prema ocjeni ovog suda, ne predstavljaju valjan osnov za zaključak da je optuženi, na način i u vrijeme opisano u izreci pobijane presude, zahtijevao mito od M. R., te u vezi s tim propustio da izvrši dužne službene radnje u okviru svojih službenih ovlaštenja i time počinio krivično djelo primanja mita iz člana 319. stav 1. KZRS.

- **Primjer 3.4.13.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 023271 18 K od 20. februara 2019. godine, potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 023271 19 KŽ od 20. maja 2020. godine

Elementi krivičnog djela primanja mita iz člana 319. stav 2. KZRS, nepravno pasivno podmićivanje, pravna ocjena djela – prekvalifikacija djela, uslovna osuda i novčana kazna u iznosu od 1.500,00 KM, oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Nema povrede odredbi člana 311. st. 1. i 2. ZKPRS, u vezi sa čl. 8. i 9. navedenog zakona, kada je proveden dokaz – saobraćajna dozvola na slovenačkom jeziku.

Nema povrede prava na odbranu u situaciji kada je sud dostavio braniocu optuženog audio-vizuelni zapis s glavnog pretresa, a on nije obavijestio sud da ne

može otvoriti dostavljeni CD, te kada sud nije poučio branioca da može podnijeti zahtjev da mu se dostavi prepis snimka.

Presuda Okružnog suda

Optuženi je počinio krivično djelo primanja mita iz člana 319. stav 2. KZRS.

Sud je utvrdio da je optuženi počinio navedeno krivično djelo na osnovu iskaza saslušanih svjedoka i oštećenog koji je na glavnom pretresu detaljno opisao na koji način je optuženi prilikom vršenja policijske kontrole i zaustavljanja vozila zahtijevao da mu navedeni svjedok da „na kafu“, a da on zauzvrat tog svjedoka neće kazniti niti pokretati prekršajni postupak.

Sud je ukazao da se radnja izvršenja krivičnog djela primanja mita iz stava 1. relevantnog člana KZRS sastoji u zahtijevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili primanju obećanja poklona ili kakve koristi da se izvrši radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši radnja koja bi se morala izvršiti. Stavom 2. propisano je nepravo pasivno podmićivanje koje predstavlja lakši oblik podmićivanja od pravog pasivnog podmićivanja i radnja izvršenja se sastoji u zahtijevanju ili primanju poklona ili kakve koristi da se u okviru svog ovlaštenja izvrši radnja koja bi se morala izvršiti ili da se ne izvrši radnja koja se ne bi smjela izvršiti, što je u konkretnom slučaju.

Sud je ukazao da je osnovna razlika u pogledu radnje izvršenja iz st. 1. i 2. u radnji zbog koje se vrši podmićivanje. Cijeneći da oštećeni nije počinio bilo kakav prekršaj, nije bilo uslova za njegovo kažnjavanje, a optuženi je zahtijevanjem poklona stavljao u izgled radnju koju nije smio izvršiti zbog nepostojanja prekršaja, pa je sud utvrdio da se radi o radnji iz stava 2.

Zahtijevanjem poklona ili kakve druge koristi, pri tome stavljajući do znanja svjedoku da će biti kažnjen iako prekršaj nije počinjen, optuženi svjedoku stavlja u izgled izvršenje radnje koju ne bi smio izvršiti obraćajući se riječima: „Da skratimo muke i tebi i nama, platićeš kafu.“ Dakle, optuženi čini krivično djelo primanja mita iz člana 319. stav 2. KZRS, koje je sud, cijeneći radnje izvršenja krivičnog djela primanja mita, prekvalifikovao kao djelo iz člana 319. stav 2, a optužnicom je stavljeno na teret izvršenje istog djela iz stava 1.

Optuženom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i istovremeno određeno da se navedena kazna neće izvršiti ukoliko optuženi u roku od tri godine ne počini novo krivično djelo. Optuženom je kao sporedna kazna izrečena i novčana kazna u iznosu od 1.500,00 KM. Optuženom je oduzeta imovinska korist u iznosu od 50 eura ili u protivvrijednosti od 97,50 KM pribavljena izvršenjem krivičnog djela, koji iznos optuženi ima vratiti oštećenom.

Presuda Vrhovnog suda

Potvrđuje se prvostepena presuda.

Suprotno braničevim žalbenim prigovorima, zbog činjenice da je proveden dokaz – ovjerena fotokopija potvrde o registraciji (saobraćajna dozvola) na slovenačkom jeziku, prvostepeni sud nije počinio bitne povrede odredbi krivičnog postupka iz člana 311. stav 1. tač. v) i g) i stav 2. ZKPRS. Navedenim odredbama je, između ostalog, propisano da postoji bitna povreda odredbi krivičnog postupka ako je optuženom, braniocu ili oštećenom, protivno njegovom zahtjevu, uskraćeno da na glavnom pretresu upotrebljava svoj jezik i da na svom jeziku prati tok glavnog pretresa iz člana 8. ZKPRS. Odredbom člana 8. ZKPRS propisano je da su u krivičnom postupku u ravnopravnoj upotrebi službeni jezici Republike Srpske – jezik srpskog naroda, jezik bošnjačkog naroda i jezik hrvatskog naroda, da stranke, svjedoci i ostali učesnici u postupku imaju pravo da se služe maternjim jezikom ili jezikom koji razumiju, a ako lice ne razumije jedan od službenih jezika Republike Srpske, osigurat će se usmeno prevođenje onoga što ono, odnosno drugi iznose, kao i isprava i drugog pisanog dokaznog materijala. Odredbom člana 9. ZKPRS je, između ostalog, propisano da se podnesci sudu i drugim organima koji učestvuju u postupku dostavljaju na službenim jezicima iz člana 8. stav 1. ZKPRS. Sud je ukazao da u konkretnom slučaju odbrana na pretresu pred prvostepenim sudom nije podnijela zahtjev da upotrebljava svoj jezik i da na svom jeziku prati tok glavnog pretresa iz člana 8. ZKPRS. Dalje je naveo da saobraćajna dozvola jeste na slovenačkom jeziku, ali da je sadržaj tog dokaza potpuno razumljiv i jasan i za lica koja ne govore slovenački jezik imajući u vidu podatke navedene u tom dokazu. Osim toga, sud je ukazao da odbrana ni u žalbi, ni prilikom izvođenja tog dokaza na pretresu pred prvostepenim sudom nije ukazala šta to konkretno ne razumije od podataka navedenih u dokazu, niti je tokom prvostepenog postupka imala primjedbi na taj izvedeni dokaz.

Sud je također utvrdio da su bez osnova braniočevi žalbeni prigovori koji se odnose na zapisnik s glavnog pretresa jer je u konkretnom slučaju glavni pretres sniman uređajem za audio-vizuelno snimanje, dostavljen braniocu optuženog, a on na nastavku glavnog pretresa i do njegovog okončanja, pa ni u roku za žalbu, nije obavijestio sud da ne može otvoriti CD koji je dobio od suda i da zbog toga ne može saznati tonski sadržaj glavnog pretresa, niti je od prvostepenog suda zatražio prepis snimka glavnog pretresa, kako je to propisano odredbama člana 268. stav 1. ZKPRS. Osim toga, suprotno žalbenim navodima, odredbom člana 67. ZKPRS izričito je propisano da se za zapisnik o glavnom pretresu primjenjuju odredbe čl. 268. i 269. ZKPRS, a ne odredba člana 63. istog zakona. Nadalje, sud nema obavezu da poučava stranke i branioca da je na njihov zahtjev u obavezi da dostavi prepis snimka s glavnog pretresa, pa kako takav zahtjev optuženi i njegov branilac nisu dostavili sudu, to su bez osnova žalbeni prigovori o povredi prava na odbranu optuženog.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-2726/20 odbijena je kao očigledno (*prima facie*) neosnovana apelacija optuženog podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 OK 023271 19 Kž od 20. maja 2020. godine i Presude Okružnog suda u Banjaluci broj 11 O K 023271 18 K od 20. februara 2019. godine. Ustavni sud je istakao da su redovni sudovi u obrazloženjima osporenih odluka dali detaljne, jasne i precizne razloge za svoje odlučenje, koje Ustavni sud ne smatra proizvoljnim. Ustavni sud je zaključio da se ne može zaključiti da je izostala brižljiva i savjesna ocjena dokaza, kao i da osporena presuda Vrhovnog suda ne sadrži valjano obrazloženje. Ustavni sud je istakao da je Vrhovni sud detaljno cijenio sve žalbene prigovore koje je apelant istakao i u vezi s tim ponudio razloge i obrazloženja koji ne ostavljaju utisak proizvoljnosti. Ustavni sud je također ukazao da apelant u apelaciji ne nudi bilo kakve argumente koji bi opravdali njegovu tvrdnju da je na bilo koji način došlo do kršenja prava na pravično suđenje, osim što je nezadovoljan ishodom konkretnog postupka. Ustavni sud je zaključio da u vezi s apelantovim navodima o kršenju

prava na pravično suđenje nema ništa što ukazuje da apelant ima „opravdan zahtjev” koji pokreće pitanje iz Ustava Bosne i Hercegovine ili Evropske konvencije koji bi trebalo meritorno ispitati.

- **Primjer 3.4.14.**

Presuda Okružnog suda u Banjaluci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 022448 18 K od 26. novembra 2018. godine, potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 022448 19 KŽ od 26. novembra 2019. godine

Radnje izvršenja i elementi krivičnih djela primanja mita iz člana 319. stav 1. u vezi sa članom 57. KZRS i falsifikovanja ili uništavanja službene isprave iz člana 349. stav 1. KZRS, posebne istražne radnje – informator, zakonitost dokaza, sadržaj naredbe o određivanju posebnih istražnih radnji.

Odredba člana 234. stav 5. ZKPRS propisuje način postupanja policijskih organa ili drugih lica pri izvršenju konkretnih mjera, i time zabranu podstrekavanja na izvršenje djela, ali ne i obavezu da se takvo upozorenje i formalno unese u naredbu suda o provođenju posebnih istražnih radnji.

Osuda na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i četiri mjeseca, izrečena mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, oduzeta imovinska korist stečena krivičnim djelom.

Presuda Okružnog suda

Optuženi je počinio produženo krivično djelo primanja mita iz člana 319. stav 1. u vezi sa članom 57. KZRS u sticaju s krivičnim djelom falsifikovanja ili uništavanja službene isprave iz člana 349. stav 1. KZRS.

Sud je utvrdio da je optuženi počinio navedena krivična djela na osnovu iskaza svjedoka M. J., koji je na glavnom pretresu detaljno opisao na koji način

je optuženi prilikom vršenja inspeksijskog nadzora zahtijevao da mu svjedok da 500,00 KM, a da on zauzvat njega neće kazniti, koji je doveo u vezu s iskazima ostalih svjedoka. Nadalje, sud je ukazao da je, dovodeći tvrdnje ovih svjedoka, koje se odnose na njihovo i kretanje optuženog, u vezu s pregledanim CD-om snimljenih događanja u navedenom objektu preduzeća, utvrdio da su svjedoci govorili istinu, pa im je sud iz tih razloga i poklonio vjeru.

Radnja izvršenja krivičnog djela primanja mita se sastoji u zahtijevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili primanju obećanja poklona ili kakve koristi da se izvrši radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši radnja koja bi se morala izvršiti. U pogledu izvršioca navedenog djela, neophodno je da je riječ o radnji koju izvršilac preduzima u okviru svog ovlaštenja ili ovlaštenja koja ima kao odgovorno lice. Neophodno je da radnja zbog koje prima mito spada u djelokrug njegovog ovlaštenja i da se zahtijevanjem licu od kojeg se uzima poklon stavlja do znanja da će se izvršiti radnja koja se ne smije izvršiti, ili da se radnja neće izvršiti, a morala bi se izvršiti. Svojstvo službenog lica optuženog sud je utvrdio na osnovu rješenja o raspoređivanju na radno mjesto. Da je optuženi zahtijevao i primio poklon sud je utvrdio na osnovu tvrdnji svjedoka M. J. i na osnovu provedenih posebnih istražnih radnji nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica, transportnih sredstava i predmeta, koji su u vezi s njim, te korištenja prikrivenih istražilaca i korištenja informatora. Na osnovu presretnutih razgovora sud je nesumnjivo utvrdio da su optuženi i svjedok koji je određen za informatora M. J. prethodno dogovarali mjesto i način predaje novca, što je snimljeno i cjelokupan tok događaja pregledan na glavnom pretresu.

Radnja izvršenja krivičnog djela falsifikovanja ili uništavanja službene isprave se sastoji u pravljenju lažne isprave ili preinačenju prave u namjeri da se ona upotrijebi kao prava. Objekt falsifikovanja je isprava, a ispravom se smatra svaki predmet koji je podoban ili određen da služi kao dokaz kakve činjenice od značaja za pravni odnos. U konkretnom slučaju nesporno je da je optuženi sačinio zapisnik o izvršenom inspeksijskom nadzoru. U navedenom zapisniku je u rubrici potpisanih lica punim imenom i prezimenom kao prisutan potpisan M. J. kao kontrolisano lice. Vještakinja grafološke struke je na glavnom pretresu potvrdila navod iz nalaza i mišljenja da navedeni zapisnik nije potpisao M. J. S obzirom na to da je sud utvrdio da se radi o unošenju neistinitih podataka, ostvarena su bitna obilježja navedenog krivičnog djela.

Sud nije prihvatio prigovor odbrane da je pregledani videomaterijal snimljen na CD-u nezakonit dokaz. Naime, sud je utvrdio da je pregledani videomaterijal, na zahtjev MUPRS, dobrovoljno predao direktor preduzeća „X“ M. J., koji je u dopisu jasno naveo broj akta MUPRS i odredio predmet dopisa, a to je dostavljanje videomaterijala i zapisnika koji je sačinio optuženi. Dopis je potpisao M. J. kao odgovorno lice, dopis nije ovjeren pečatom navedenog preduzeća, što, prema ocjeni ovog suda, i nije neophodno s obzirom na to da se ne radi o bilo kakvom pojedinačnom aktu kojim bi se odlučivalo o nekom pravu, pa samim tim ni ovjera nije bila nužna, već se navedeni dopis može smatrati kao popratni akt koji služi kao dokaz o kretanju predatih predmeta i kao takav se ne može smatrati formalnim aktom, kako to pogrešno smatra odbrana. Dakle, ne može se raditi o formalnim nedostacima koji bi za posljedicu imali nezakonito pribavljanje dokaza zato što je CD s videomaterijalom nakon obraćanja MUPRS dobrovoljno predat i samo pojmovno određivanje da li se radi o aktu ili dopisu i nije od uticaja na zakonitost tako pribavljenog dokaza.

Bez osnova je i prigovor odbrane da se radi o nezakonito provedenim radnjama dokazivanja jer o provedenim posebnim istražnim radnjama nema izvještaja upućenog sudiji za prethodni postupak. Navedeno jer se iz akta MUPRS od određenog datuma vidi da se radi o izvještaju upućenom Republičkom javnom tužilaštvu o realizaciji posebnih istražnih radnji, a Tužilaštvo je kao dodatni dokaz izvelo dokaz o postojanju izvještaja iz kojeg proizlazi da je sudija za prethodni postupak obaviješten o provođenju posebnih istražnih radnji po njegovoj naredbi.

Optuženi je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i četiri mjeseca, izrečena mu je mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, te je oduzeta imovinska korist u iznosu od 500,00 KM pribavljena izvršenjem krivičnog djela, koji optuženi ima vratiti oštećenom. Od optuženog je oduzeta imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela u iznosu od 2.000,00 KM, korištena prilikom provođenja posebne istražne radnje simulovanog i kontrolisanog otkupa predmeta i simulovanog davanja potkupnine.

Presuda Vrhovnog suda

Nisu osnovani argumenti iz žalbe branioca optuženog izneseni u prilog tvrdnji da je pobijana presuda zasnovana na nezakonitim dokazima i time počinjena bitna povreda odredbi krivičnog postupka iz člana 311. stav 1. tačka z) ZKPRS. Sud je ponovio obrazloženja iz prvostepene presude. Sud je, između ostalog, istakao da su zakonom propisani postupak donošenja naredbe iz odredbe člana 236. stav 1. ZKPRS i postupak provođenja posebnih istražnih radnji iz odredbe člana 234. stav 2. tač. a), g), d) i đ) ZKPRS u svemu poštovani, pa su bez osnova prigovori iz žalbe i tvrdnja da je pretresanje optuženog bez naredbe izvršeno na nezakonit način, i da su, zbog toga, svi dokazi pribavljeni na osnovu pretresanja lica nezakoniti i da se na njima ne može zasnivati presuda. Bez osnova su i tvrdnje žalbe da u naredbi sudije za prethodni postupak, u odnosu na posebnu istražnu radnju simulovanog davanja potkupnine, M. J. nije poučen, u smislu člana 234. stav 5. ZKPRS, da je zabranjeno preduzimanje aktivnosti koje predstavljaju podstrekavanje na izvršenje krivičnog djela, te da su svi dokazi pribavljeni provođenjem te posebne istražne radnje nezakoniti. Naime, citirana zakonska odredba propisuje način postupanja policijskih organa ili drugih lica pri izvršenju konkretnih mjera i time zabranu podstrekavanja na izvršenje djela, ali ne i obavezu da se takvo upozorenje i formalno unese u naredbu suda o provođenju posebnih istražnih radnji. Konačno, iz sadržaja razgovora između optuženog i M. J. ne proizlazi da je M. J. kao informator podstrekavao optuženog na izvršenje djela, jer je taj razgovor između njih dvojice, vremenski posmatrano, vođen nakon što je optuženi već zahtijevao novac kao korist da u okviru svog službenog ovlaštenja ne izvrši odgovarajuću službenu radnju, pa je bez značaja ko je inicirao razgovor i lokaciju susreta radi predaje novca koji je pripremljen s ciljem realizacije posebne istražne radnje. Nadalje, nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija za telefonske brojeve koje su koristili optuženi i M. J., koji su navedeni u naredbi za posebne istražne radnje, nije u suprotnosti s potvrdom o privremenom oduzimanju predmeta od optuženog. U toj potvrdi, koju je optuženi bez primjedbi potpisao, navedeni su predmeti koji su optuženom privremeno oduzeti: mobilni telefon marke „Huawei“, crne boje, „SIM kartica telefonskog broja 066/***.***, službena legitimacija sa značkom, serijskog broja i nadležnog organa izdavanja. Sasvim je jasno da se navedeni telefonski broj ne odnosi na serijski broj SIM kartice tog mobilnog aparata jer taj broj nije ni naveden u potvrdi o privremenom oduzimanju predmeta, pa time, suprotno

tvrdnjama iz žalbe, nije ni vršeno otvaranje navedenog mobilnog telefona oduzetog optuženom, protivno odredbi člana 135. ZKPRS.

Napomena: Optuženi u ovom predmetu je 21. februara 2020. godine podnio apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine protiv gore navedenih presuda ukazujući, između ostalog, na pogrešnu ocjenu dokaza i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, te u vezi s tim da su presude rezultat korištenja nezakonitih dokaza, proizvoljne ocjene dokaza, a slijedom toga arbitrarno utvrđenog činjeničnog stanja, te povrede prava na obrazloženu odluku. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je Odlukom broj AP-743/20 od 8. septembra 2021. godine utvrdio da ne postoji povreda prava na pravično suđenje, jer su redovni sudovi za svoje odluke dali detaljno, jasno i argumentovano obrazloženje u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava proisteklog iz izvedenih dokaza, uz ocjenu njihove prihvatljivosti i zakonitosti, kao i o tome zašto su izveli zaključak da je apelant počinio krivična djela za koja je osuđen, te kada u okolnostima konkretnog postupka ništa ne upućuje da postupak posmatran u cjelini, uključujući i način na koji su dokazi pribavljeni, nije bio pravičan.

- **Primjer 3.4.15.**

Presuda Apelacionog suda BDBiH broj 96 0 K 046925 21 KŽ 3 od 4. augusta 2021. godine

Subjektivni i objektivni identitet krivičnopravnih radnji opisanih u dispozitivu potvrđene optužnice. Činjenični opisi krivičnopravnih radnji nisu morali sadržavati odredbe bilo kojeg drugog zakona kojim bi se pobliže definisala obilježja bića krivičnih djela primanja poklona ili drugog oblika koristi i protivzakonitog posredovanja. Svojstvo službenog lica, u smislu člana 2. stav 3. KZBD, ne podrazumijeva neophodno da službeno lice može biti samo državni službenik, nego i druga lica kojim je povjereno obavljanje određene službene dužnosti na

osnovu ovlaštenja iz zakona ili drugih propisa donesenih na osnovu zakona. Tužilac može mijenjati činjenični supstrat dispozitiva optužnice do granice da se u izmijenjenom činjeničnom supstratu i dalje radi o istom optuženom i istom inkriminisanim događaju. Pored toga, kada je u pitanju pravna ocjena tako izmijenjenih krivičnopравnih radnji, tužilac je ovlašten da izmijeni pravnu kvalifikaciju, uključujući i promjenu na teže, sve dok se radi o istom krivičnom djelu (privilegovani – kvalifikovani oblici osnovnog djela), odnosno genusno istovrsnom krivičnom djelu (krivična djela s istim zaštitnim objektom). Usljed činjenice da je došlo do promjene pravne kvalifikacije nije povrijeđeno pravo optuženog na odbranu zato što je, suprotno braniočevim tvrdnjama, optuženi na okolnosti počinjenja tih krivičnopравnih radnji ispitan u svojstvu osumnjičenog u istrazi, a tada preliminarna pravna kvalifikacija tih krivičnopравnih radnji u konačnici nije obavezujuća za tužioca prilikom podizanja optužnice u skladu sa članom 280. stav 2. ZKPBD, niti za prvostepeni sud prilikom donošenja prvostepene presude.

Presudom Apelacionog suda odbijena je kao neosnovana žalba branioca optuženog i potvrđena je Presuda Osnovnog suda broj 96 0 K 046925 17 K od 15. aprila 2021. godine kojom je optuženi proglašen krivim da je u više tačaka presude počinio krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 374. stav 1. KZBD, te krivično djelo protivzakonitog posredovanja iz člana 376. stav 3, u vezi sa stavom 2, sve u vezi sa članom 55. KZBD. Za počinjenje navedenih krivičnih djela optuženi je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije godine.

Optuženi je proglašen krivim da je u svojstvu predsjednika Komisije za polaganje ispita zahtijevao određeni novčani iznos koji je primio da bi omogućio uspješno polaganje ispita, te da je, koristeći svoj službeni položaj, u slučaju drugih kandidata na neprimjeren način posredovao kod predsjednice druge komisije radi polaganja ispita, pri čemu je u jednom slučaju primio novac. Apelacioni sud je naveo da braniočevi žalbeni prigovori polaze od pogrešne pretpostavke da se u slučaju oba navedena krivična djela radi o tzv. „krivičnim djelima s blanketnom normom“, kao i da se u konkretnom slučaju svojstvo optuženog kao službenog lica moralo utvrditi na osnovu odgovarajućih odredbi Zakona o državnoj službi u organima uprave BDBiH. Takvo polazište branioca optuženog je potpuno pogrešno s obzirom na to da odredbe čl. 374. i 376. KZBD sadrže sva obilježja bića tih krivičnih djela i ne upućuju na primjenu bilo koje druge odredbe nekog

drugog zakona. U članu 2. stav 3. KZBD jasno je definisano ko se može smatrati službenim licem. Propisano je da su službena lica „i druga lica koja uz naknadu ili bez naknade obavljaju određenu službenu dužnost na osnovu ovlaštenja iz zakona ili drugih propisa donesenih na osnovu zakona“. U konkretnom slučaju svojstvo optuženog kao službenog lica ne proističe iz činjenice da je zaposlenik Vlade nego iz činjenice da je imenovan za člana i predsjednika Komisije za polaganje ispita, bez ograničenja mandata, a čija prava i obaveze su utvrđeni Odlukom o ispitu za rad u organima uprave. Dakle, svojstvo službenog lica, u smislu člana 2. stav 3. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, ne podrazumijeva neophodno da službeno lice može biti samo državni službenik, nego i druga lica kojim je povjereno obavljanje određene službene dužnosti na osnovu ovlaštenja iz zakona ili drugih propisa donesenih na osnovu zakona.

Optuženi je isticao da je prvostepeni sud prekoračio optužbu tako što je prihvatio izmjenu optužnice, koju je izvršio tužilac, kojom se optuženom na teret stavlja drugo krivično djelo od onog za koje je potvrđena optužnica. Apelacioni sud je naveo da nije sporno da je tužilac u tri navrata izmijenio potvrđenu optužnicu prilagođavajući činjenične supstrate prema činjeničnom stanju tokom prvostepenog postupka. Također, Apelacioni sud je naveo da nije upitno da je za krivično djelo protivzakonitog posredovanja iz člana 376. stav 1. KZBD, koje se optuženom stavljalo na teret prvobitno potvrđenom optužnicom, propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a da je konačnim preciziranjem optužnice optuženom za te krivičnopravne radnje na teret stavljeno produženo krivično djelo protivzakonitog posredovanja iz člana 376. stav 3. KZBD, za koje je kao kvalifikovani oblik osnovnog krivičnog djela iz člana 376. stav 1. propisana kazna zatvora od jedne do deset godina. Dakle, nesumnjivo se može zaključiti da je izmjenom optužnice tokom prvostepenog postupka optuženom na teret stavljeno teže krivično djelo od onog za koje je potvrđena optužnica. Međutim, prema ocjeni Apelacionog suda, takvo disponiranje tužioca s potvrđenom optužnicom nije u suprotnosti s odredbom člana 275. ZKPBD jer je tužilac ovlašten mijenjati činjenični supstrat dispozitiva optužnice do granice da se u izmijenjenom činjeničnom supstratu i dalje radi o istom optuženom i istom inkriminisanom događaju. Pored toga, kada je u pitanju pravna ocjena tako izmijenjenih krivičnopravnih radnji, tužilac je ovlašten da izmijeni pravnu kvalifikaciju, uključujući i promjenu na teže, sve dok se radi o istom krivičnom djelu (privilegovani – kvalifikovani oblici osnovnog djela), odnosno genusno

istovrsnom krivičnom djelu (krivična djela s istim zaštitnim objektom). Imajući u vidu da prvostepeni sud, bez tužiočeve intervencije, nije izmijenio pravnu kvalifikaciju krivičnopravnih radnji za koje je u tač. 2. i 3. izreke osuđujućeg dijela prvostepene presude optuženog proglasio krivim, a da branilac, osim prigovora na tako izmijenjenu optužnicu, nije zahtijevao odlaganje glavne rasprave radi pripremanja odbrane, prema ocjeni ovog suda, tako izmijenjenom pravnom kvalifikacijom krivičnopravnih radnji iz tač. 2. i 3. izreke osuđujućeg dijela prvostepene presude, bez obzira na to što se radi o težoj pravnoj kvalifikaciji od one koja je za te radnje navedena u potvrđenoj optužnici, proglašavajući optuženog krivim za novo (teže) krivično djelo, prvostepeni sud nije prekoračio optužbu, odnosno povrijedio pravo optuženog na odbranu, a time ni počinio bitnu povredu odredbi krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tač. d) i j) Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Apelacioni sud je naveo da nisu tačne tvrdnje branioca da optuženi u istrazi nije saslušan na okolnosti krivičnog djela protivzakonitog posredovanja iz člana 376. KZBD, opisanog u tač. 2. i 3. osuđujućeg dijela izreke prvostepene presude, već da je ispitan na okolnosti osnova sumnje za počinjenje krivičnog djela zloupotrebe položaja i ovlaštenja iz člana 377. stav 1. i primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 374. stav 1. KZBD. U vezi s tim, Apelacioni sud je naveo da je optuženi u istrazi pred tužiocem ispitan u svojstvu osumnjičenog zbog osnovane sumnje da je počinio 18 krivičnopravnih radnji koje je tada tužilac pravno kvalifikovao kao produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 377. stav 1, u sticaju s krivičnim djelom primanja poklona ili drugih oblika koristi iz člana 374. stav 1. KZBD. Analizom svih krivičnopravnih radnji koje su tom prilikom pročitane može se zaključiti da je ispitan i na okolnosti krivičnopravnih radnji iz tač. 2. i 4. Te radnje su u potvrđenoj optužnici kvalifikovane kao produženo krivično djelo protivzakonitog posredovanja iz člana 376. stav 1. u vezi sa članom 55. KZBD, a u konačno preciziranoj optužnici kao produženo krivično djelo protivzakonitog posredovanja iz člana 376. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZBD. U takvim okolnostima, prema ocjeni ovog suda, nisu prekršene odredbe člana 225. stav 3. ZKPBD, jer je iz zapisnika o ispitivanju osumnjičenog vidljivo da mu je u skladu sa članom 78. stav 2. ZKPBiH saopšteno za koja krivična djela se tereti i da je u prisustvu svog branioca ispitan, između ostalih, i na okolnosti krivičnopravnih radnji koje su opisane u tač. 2. i 3. osuđujućeg dijela izreke prvostepene presude. S obzirom na to, Apelacioni sud je naveo da zbog činjenice da je došlo do promjene pravne

kvalifikacije nije povrijeđeno pravo optuženog na odbranu zato što je, suprotno braniočevim tvrdnjama, optuženi na okolnosti počinjenja tih krivičnihopravnih radnji ispitan u svojstvu osumnjičenog u istrazi, a tada preliminarna pravna kvalifikacija tih krivičnihopravnih radnji u konačnici nije obavezujuća za tužioca prilikom podizanja optužnice, a u skladu sa članom 280. stav 2. ZKPBD, niti za prvostepeni sud prilikom donošenja prvostepene presude. Također, Apelacioni sud je naveo da bez obzira na činjenicu što su navedene radnje u konačnici pravno kvalifikovane kao kvalifikovani (teži) oblik krivičnog djela iz člana 376. stav 1. KZBD u odnosu na ono za koje je potvrđena optužnica, u konkretnom slučaju ne može se govoriti o novoj optužnici koju bi u pogledu krivičnihopravnih radnji iz tač. 2. i 3. bilo neophodno vratiti na ponovno potvrđivanje.

Optuženi je prigovarao da je bez naredbe vršeno pretraživanje i pribavljanje brojeva mobilnih telefona i fiksnog telefona optuženog u njegovoj porodičnoj kući jer se ona nalazi na području koje je van stvarne, mjesne i funkcionalne nadležnosti pravosudnih organa BD. U vezi s tim, Apelacioni sud je naveo da da se braniočevom žalbom mistifikuje način pribavljanja tih telefonskih brojeva. Naime, optuženi je zaposlenik organa uprave BDBiH, te su predmetnim slučajem zakonito naloženih posebnih istražnih radnji bili obuhvaćeni i telefonski brojevi koji su službeni brojevi Odjela Vlade u kojem je optuženi zaposlenik. Prema tome, sasvim je izvjesno da pribavljanje tih brojeva telefona od strane policije nije u suprotnosti sa zakonom. Članom 21. stav 2. ZKPBD propisano je da su svi organi vlasti u BDBiH dužni službeno sarađivati sa sudovima, tužiocem i drugim organima koji učestvuju u krivičnom postupku. Kako se u slučaju pribavljanja brojeva mobilnih i fiksnih telefona kojim se koristi optuženi nije radilo o primjeni posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, u smislu člana 116. stav 2. tačka a) ZKPBD, onda se ni njihov način pribavljanja ne može dovesti u kontekst zakonitosti takvog dokaza u smislu člana 10. st. 2. i 3. ZKPBD, kako to branilac optuženog neosnovano ističe u žalbi.

Napomena: Protiv Presude Apelacionog suda BDBiH broj 96 0 K 046925 21 Kž 3 od 4. augusta 2021. godine optuženi je podnio apelaciju Ustavnom sudu BiH. U trenutku objavljivanja ove publikacije postupak pred ovim sudom bio je u toku.

- **Primjer 3.4.16.**

Presuda Apelacionog suda broj 96 0 K 083774 18 Kž 2 od 18. septembra 2018. godine

Optuženi je oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 374. stav 1. KZBD. Zakonitost radnje pretresanja nakon simulovanog otkupa – svrha provedene posebne istražne radnje simulovanog davanja potkupnine nije samo u tome da se utvrdi da li se potkupnina nalazi kod osumnjičenog u njegovom posjedu, nego i da se obavljenim pretresom pouzdano utvrde i činjenice koje bi otklonile sumnju da novac, odnosno potkupnina optuženom nisu podmetnuti. Policija je nakon privođenja optuženog trebala prethodno, prije nego što je naredila da izvadi sve što ima u džepovima, pregledati prste i dlanove ruku optuženog pod UV svjetlom da bi se utvrdilo da li na njima ima tragova hemijske supstance ostale na rukama prilikom kontakta s novčanicama, koja fluorescentno svijetli. Da je takvih tragova bilo, moglo bi se pouzdano zaključiti da je optuženi prije pretresa imao kontakt s označenim novcem, a ukoliko nije bilo takvih tragova, onda ta činjenica navodi na visok stepen sumnje da je novac optuženom podmetnut.

Presudom Apelacionog suda broj 96 0 K 083774 18 Kž 2 od 18. septembra 2018. godine potvrđena je Presuda Osnovnog suda broj 96 0 K 083774 16 K od 11. maja 2018. godine kojom je optuženi oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 374. stav 1, a u vezi sa članom 55. KZBD.

Apelacioni sud je naveo da je svjedok bez sumnje nepouzdan i kao informator i kao lice koje je od policije određeno da izvrši posebnu istražnu radnju simulovanog davanja potkupnine optuženom u iznosu od 400,00 eura, koji novac je bio označen. Iako je svjedok u policiji preuzeo pomenuti iznos novca namijenjen za simulovano davanje potkupnine, svjedok je samo polovinu od tog iznosa, kako i sam priznaje, dao optuženom. Za takav čin je dao nelogično objašnjenje da prilikom predaje novca optuženom jednostavno nije gledao koliko novca mu daje, tako da je i policija prilikom pretresa optuženog kod njega pronašla iznos od 200,00 eura koji potiče od potkupnine. Ovako postupanje svjedoka navodi na ozbiljnu sumnju da namjera svjedoka i nije bila da optuženom

da cjelokupan iznos potkupnine. Kako je svjedok bio lice koje je policija odredila da provede pomenutu istražnu radnju, te kako je time bio zaštićen od krivičnog progona za tu radnju, a kako to pravilno konstatuje i prvostepeni sud, sud je opravdano imao u vidu i tu činjenicu pri ocjeni pouzdanosti i vjerodostojnosti iskaza tog svjedoka.

U vezi s iskazom tog svjedoka, Apelacioni sud je naveo da ni odbrana niti prvostepeni sud ne osporavaju zakonitost posebne istražne radnje simulovanog davanja potkupnine koju je odredio sud, kao ni zakonitost njenog provođenja, niti osporavaju zakonitost istražne radnje pretresanja optuženog. Međutim, prvostepeni sud pravilno utvrđuje da pretres osumnjičenog radi utvrđivanja da li je primio potkupninu, i to označeni novac na koji je policija postavila nevidljivu hemijsku zamku, nije izvršen na adekvatan način. Apelacioni sud je prihvatio zaključke prvostepenog suda, te je posebno naglasio da cilj pretresa osumnjičenog, posebno kada se taj pretres obavlja neposredno nakon provedene posebne istražne radnje simulovanog davanja potkupnine, nije samo u tome da se utvrdi da li se potkupnina nalazi kod osumnjičenog u njegovom posjedu, nego i da se obavljenim pretresom pouzdano utvrde i činjenice koje bi otklonile sumnju da novac, odnosno potkupnina optuženom nisu podmetnuti, odnosno stavljeni mu u odjevni predmet bez njegovog htijenja i znanja.

Optuženi je naveo kako sumnja da mu je dvije označene novčanice bez njegovog znanja svjedok ubacio u vanjski džep jakne, najvjerovatnije kada su se rastajali, kada ga je zagrlilo, pa misli da je tada iskoristio priliku da mu novčanice bez njegovog znanja gurne u džep jakne, koji novac je poslije toga pronađen kod njega prilikom pretresa. Apelacioni sud je zaključio da prvostepeni sud pravilno zaključuje da pretres nije bio adekvatan. Naime, policija je nakon privođenja optuženog trebala prethodno, prije nego što je naredila da izvadi sve što ima u džepovima, pregledati prste i dlanove ruku optuženog pod UV svjetlom da bi se utvrdilo da li na njima ima tragova hemijske supstance ostale na rukama prilikom kontakta s novčanicama, koja fluorescentno svijetli. Da je takvih tragova bilo, moglo bi se pouzdano zaključiti da je optuženi prije pretresa imao kontakt s označenim novcem, a ukoliko nije bilo takvih tragova, onda ta činjenica navodi na visok stepen sumnje da je novac optuženom podmetnut. Takva opcija je realno moguća jer se radi o kosim, vanjskim džepovima jakne na kojim ne postoje poklopci, odnosno rajsferšlusi kojim se džepovi zatvaraju. Prema tome, optuženi

je u konkretnom slučaju došao u kontakt s hemijski tretiranim novčanicama u trenutku kada je po naredbi policije rukama izvadio novac, odnosno potkupninu, što je ostavilo tragove na rukama od hemijske supstance kojom su tretirane novčanice. Dakle, nema nijednog pouzdanog dokaza da je optuženi prije dolaska u prostorije policije bio u kontaktu s označenim novčanicama, odnosno hemijski tretiranim novčanicama. U takvoj situaciji prvostepeni sud je odlučio primjenom načela *in dubio pro reo* propisanog članom 3. stav 2. ZKPBD.

- **Primjer 3.4.17.**

Presuda Apelacionog suda BDBiH broj 96 0 K 085311 18 Kž 2 od 14. juna 2018. godine

Primanje poklona i drugih oblika koristi. Pribavljanje dokaza na osnovu obaveznog pružanja pravne pomoći i službene saradnje iz člana 21. st. 1. i 2. ZKPBD ne znači da je bilo neophodna izdavati naredbu o izuzimanju dokumentacije. Način na koji su pribavljeni dokazi nije podrazumijevao obavezu postupanja prema čl. 70. i 71. kojim je propisano čuvanje privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije. Nije neophodno da u svakom postupku bude prisutan sudija za prethodni postupak, pa u vezi s tim ni neophodno da bude otvorena faza spisa „Kpp“, jer to zavisi od toga da li su tražene neke radnje od strane suda u fazi istrage, u vidu određene intervencije od strane suda, kao naredba za pretres, naredba za oduzimanje predmeta i tako dalje, a što nije neophodno da se pojavljuje u svakom predmetu.

Presudom Apelacionog suda potvrđena je Presuda Osnovnog suda broj 96 0 K 085311 17 K2 od 6. oktobra 2017. godine kojom je optuženi proglašen krivim da je radnjama navedenim u izreci presude počinio krivično djelo primanja poklona i drugih oblika koristi iz člana 374. stav 1. KZBD, za koje je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca. Apelantu je na osnovu člana 374. stav 4. KZBD oduzeta imovinska korist u iznosu od 5.000,00 KM.

Osnovni sud je naveo da je pouzdano utvrdio da je apelant preduzetim radnjama počinio krivično djelo za koje je u konačnici osuđen jer je kao službeno lice – inspektor za kontrolu velikih poreskih obveznika od osnivača i direktora firme zahtijevao i dobio novčani iznos da u okviru svojih ovlaštenja ne obračuna porez na promet proizvoda i usluga za poslovanje s fiktivnim firmama.

Materijalna dokumentacija Poreske uprave (dokazi) ne predstavlja nezakonite dokaze jer nije izdata potvrda o oduzimanju s obzirom na to da u konkretnom slučaju nije izvršeno oduzimanje, već je Poreska uprava uz dopis dostavila dva zapisnika u okviru obaveznog pružanja pravne pomoći i službene saradnje iz člana 21. st. 1. i 2. ZKPBD. Navedena odredba propisuje da su svi organi vlasti u BDBiH dužni da sarađuju sa sudovima, tužiocem i drugim organima koji učestvuju u krivičnom postupku. Radi se o uobičajenom postupku postupanja nadležnih organa, a ne o postupanju koje branilac podvodi pod odredbe čl. 65. i 66. ZKPBD, pa pogrešno zaključuje da se radi o nezakonitim dokazima iz člana 10. st. 2. i 3. ZKPBD. Ne radi se o dokazima koji su pribavljeni povredama ljudskih prava i sloboda propisanih Ustavom i međunarodnim ugovorima, nego o dokazima pribavljenim na legalan i zakonit način u skladu sa članom 21. stav 2. ZKPBD. Način na koji su pribavljeni zapisnici od Poreske uprave nisu ni podrazumijevali obavezu postupanja prilikom njihovog preuzimanja na način propisan čl. 70. i 71. ZKPBD kojim je propisano čuvanje privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije, otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije, na koju povredu branilac neargumentovano ponovo ukazuje.

Branilac prigovara da tokom istrage nije formiran „Kpp” spis, te da zbog toga sudija za prethodni postupak nije mogao kontrolisati zakonitost provođenja istrage koju vrši Tužilaštvo i policija. Apelacioni sud je naveo da ukoliko nije bilo sudije za prethodni postupak, a ni spisa sa oznakom „Kpp”, to istovremeno ne čini istragu automatski nezakonitom, kao što branilac ističe u žalbi. Nije neophodno da u svakom postupku bude prisutan sudija za prethodni postupak, pa u vezi s tim ni neophodno da bude otvorena faza spisa „Kpp”, jer to zavisi od toga da li su tražene neke radnje od strane suda u fazi istrage, u vidu određene intervencije od strane suda, kao naredba za pretres, naredba za oduzimanje predmeta i tako dalje, a što nije neophodno da se pojavljuje u svakom predmetu. Ukoliko nije bilo takvih intervencija suda, a u vezi s tim ni predmeta s oznakama „Kpp”, jer je to faza prethodnog postupka prije podizanja optužnice, odnosno faza kada tokom postupka istrage postupa sudija za prethodni postupak u slučajevima kada je to propisano zakonom i kada se traži takvo postupanje u skladu s odredbama ZKPBD. Budući da u konkretnom predmetu protiv optuženog S. S. nisu tokom istrage vršene radnje u kojima je bilo neophodno postupanje sudije za prethodni postupak, nije moglo ni biti spisa s oznakom „Kpp”, niti se to može dovoditi u vezu sa zakonitošću postupka kao što to branilac tvrdi u žalbi.

Krivično djelo za koje je optuženi proglašen krivim ne spada u grupu krivičnih djela s blanketnom dispozicijom, kako branilac pogrešno zaključuje, pa da je bilo u činjeničnom opisu neophodno navesti propis čija je povreda za posljedicu imala navedeno krivično djelo. Tako ni u konkretnom slučaju nije bilo potrebno u činjeničnom opisu radnje izvršenja krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret navoditi bilo koju odredbu Zakona o Poreskoj upravi. Ni zakonsko određenje krivičnog djela iz člana 374. KZBD ne ukazuje na bilo koji blanketni propis kao uslov za postojanje obilježja krivičnog djela. Pogrešan je braniočev zaključak da u konkretnom slučaju bez blanketne norme radnja ne predstavlja krivično djelo. Ni član 12. stav 3. Zakona o Poreskoj upravi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u konkretnom slučaju ne predstavlja blanketnu normu, kao što branilac tvrdi u žalbi, niti je to zakon koji bi se mogao smatrati blanketnom normom u konkretnom slučaju jer, kao što je već navedeno, krivično djelo za koje je optuženi proglašen krivim ne spada u grupu krivičnih djela s blanketnom normom.

Također, prvostepeni sud je pravilno postupio kada je na osnovu člana 374. stav 4. KZBD i člana 115. stav 1. istog KZBD optuženom oduzeo imovinsku korist u iznosu od 5.000,00 KM, s obzirom na to da je propisano da će se primljeni poklon ili imovinska korist oduzeti.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda broj AP-5152/18 od 23. juna 2020. godine odbijene su kao neosnovane apelacije optuženog i njegovog branioca protiv presude Apelacionog suda i Osnovnog suda BDBiH broj 96 0 K 085311 17 K2 od 6. oktobra 2017. godine. Ustavni sud je, između ostalog, u vezi s navodima kojim se suštinski osporava ocjena dokaza i dovodi u pitanje pravo na odbranu, istakao da je u konkretnom postupku donesena osuđujuća presuda koja je zasnovana na iskazima svjedoka, te velikog broja materijalnih dokaza. Ustavni sud podsjeća da redovni sud nije vezan ni ograničen posebnim formalnim dokaznim pravilima, ali da slobodna ocjena dokaza zahtijeva obrazloženje kako svakog dokaza pojedinačno tako i svih dokaza zajedno, te dovođenje svih provedenih dokaza u

međusobnu logičnu vezu. Prema stavu Evropskog suda, mora se utvrditi da li je licu koje je u pitanju bila pružena mogućnost da osporava validnost dokaza i da im se suprotstavlja, te da se u vezi s tim mora ocijeniti kvalitet dokaza, uključujući i činjenicu da li su uzeti u okolnostima koje dovode u sumnju njihovu pouzdanost i istinitost. U tom kontekstu Ustavni sud je istakao da je u predmetnom postupku proveden dokazni postupak u kojem su izvedeni predloženi dokazi odbrane i optužbe, te da je na osnovu svih izvedenih dokaza utvrđeno činjenično stanje iz kojeg proizlazi da je apelant, na način opisan u izreci presude, počinio krivično djelo za koje je proglašen krivim i kažnjen. Također, Ustavni sud je naglasio da u konkretnom slučaju nije izostala sveobuhvatna analiza izvedenih dokaza, pri čemu je prvostepeni sud u svojoj presudi u potpunosti opisao proces pojedinačne ocjene dokaza, te njihovo dovodenje u međusobnu vezu, dok je Apelacioni sud, nasuprot žalbenim prigovorima, takvu ocjenu dokaza ocijenio pravilnom i zakonitom. Apelacioni sud je svoje pravno stanovište povodom apelantove žalbe obrazložio na način kojim se otklanja sumnja u arbitrarnost postupanja i odlučivanja. Ustavni sud je zaključio da nije došlo do povrede prava na pravično suđenje.

› 3.5. Krivotvorenje isprava i ovjeravanje neistinitog sadržaja

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17)

Član 373.

Krivotvorenje isprave

(1) Ko izradi lažnu ispravu ili preinači pravu ispravu s ciljem da se takva isprava upotrijebi kao prava, ili ko lažnu ili preinačenu ispravu upotrijebi kao pravu ili je nabavi radi upotrebe kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana počini u pogledu javne isprave, oporuke, mjenice, čeka, javne ili službene knjige ili druge knjige koja se po zakonu mora voditi kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Član 375.

Ovjeravanje neistinitog sadržaja

(1) Ko dovođenjem u zabludu nadležnog organa učini da on u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi ovjeri štogod neistinito što treba služiti kao dokaz u pravnom prometu kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.

(2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se ko ispravu, zapisnik ili knjigu iz stava 1. ovog člana upotrijebi znajući da su neistiniti.

U sudskoj praksi su dati stavovi u pogledu postojanja svojstva službenog lica za izvršenje krivičnog djela krivotvorenja službene isprave, bitni elementi za krivično djelo prijevare u službi, za dokazivanje postojanja organizovane grupe.

Pored toga, praksa ukazuje i na neka pitanja koja nisu vezana samo za predmetna krivična djela.

Tako je navedeno da su naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji proglašene nezakonom jer ne sadrže obrazloženje kumulativnih uslova za izdavanje ovakve vrste naredbe, a postojanje prijedloga koji sadrži zakonske elemente ne može ni na koji način osnažiti predmetne naredbe.

Vještačenje glasa optuženih korištenjem nespornog uzorka glasa optuženih iz sudnica ne spada u tjelesne preglede, ne krši pravo optuženog da sam sebe ne optužuje, niti pravo da se brani ćutanjem.

Sud BiH je nadležan da sudi za krivična djela predviđena entitetskim zakonom jer zakonska odrednica „druge štetne posljedice za Bosnu i Hercegovinu“ implicira i štetu u vidu sigurnosnih prijetnji i narušenog ugleda državnog aparata.

Sud BiH nema jurisdikciju da ispituje zakonitost provedenih posebnih istražnih radnji u drugoj državi.

- **Primjer 3.5.1.**

Sud BiH

Prvostepena presuda broj S1 2 K 024760 17 K od 21. juna 2019. godine, potvrđena drugostepenom presudom broj S1 2 K024760 19 KŽ 12 od 11. novembra 2019. godine

Odstupanje od neposrednog izvođenja dokaza jer je dovođenje svjedoka pred sud nemoguće u datom momentu, a u budućnosti neizvjesno i otežano. Naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji proglašene su nezakonitim jer ne sadrže obrazloženje kumulativnih uslova za izdavanje ovakve vrste naredbe, a postojanje prijedloga koji sadrži zakonske elemente ni na koji način ne može osnažiti predmetne naredbe. Vještačenje glasa optuženih korištenjem nespornog uzorka glasa optuženih iz sudnica ne spada u tjelesne preglede, ne krši pravo optuženog da sam sebe ne optužuje, niti pravo da se brani ćutanjem. Sud BiH je nadležan da sudi za krivična djela predviđena entitetskim zakonom jer zakonska odrednica „druge štetne posljedice za Bosnu i Hercegovinu“ implicira i štetu u vidu sigurnosnih prijetnji i narušenog ugleda državnog aparata. Sud BiH nema jurisdikciju da ispituje zakonitost provedenih posebnih istražnih radnji u drugoj državi. Dokazivanje postojanja organizovane grupe. Oslobođajuća presuda donesena je primjenom načela in dubio pro reo, prema kojem sumnja u pogledu činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili od kojih zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog.

Dvoje optuženih su, prema određenim tačkama optužnice, proglašeni krivim zbog toga što su počinili krivično djelo organizovanog kriminala iz člana 342. stav 2. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u vezi s krivičnim djelima krivotvorenja isprave iz člana 373. stav. 2 u vezi sa stavom 1. i ovjeravanja neistinitog sadržaja iz člana 375. stav 2. u vezi sa stavom 1. istog zakona, pa su im izrečene kazne zatvora u trajanju od pet godina i osam mjeseci, odnosno od pet godina. Po preostalim tačkama optužnice drugi optuženi, uključujući i

jednog od kažnjenih, oslobođeni su optužbe za isto krivično djelo, dok je prema jednoj tački optužnice prema kažnjenom optužba odbijena, postupak protiv jednog od optuženih je obustavljen zbog smrti. Prethodno je u odnosu na ovog optuženog sud donio odluku kojom odbacuje sporazum o priznanju krivice koji je sklopljen između tada optuženog i Tužilaštva jer sankcija predložena sporazumom (uslovna osuda) nije u skladu s primjenjivim Krivičnim zakonom.

Sud je tokom postupka u dva navrata donio rješenje o izvođenju dokaza čitanjem izjava svjedoka datih u istrazi, jer je dovođenje svjedoka pred sud nemoguće u datom momentu, a u budućnosti neizvjesno i otežano.

Pozivajući se na razloge ekonomičnosti i efikasnosti krivičnog postupka, te praksu suda u odnosu na donošenje odluka o prigovorima odbrane koji se tiču zakonitosti dokaza Tužilaštva prije njihovog provođenja na pretresu, odbrane optuženih su dostavile zajednički podnesak kojim se ističu prigovori zakonitosti u pogledu materijalnih dokaza Tužilaštva, konkretno naredbi za provođenje posebnih istražnih radnji. Prema stavu odbrane, navedene naredbe su u suprotnosti sa ZKPFBiH, ZKPBiH i sudskom praksom Suda BiH i Evropskog suda, s obzirom na to da ne sadrže obrazloženje osnova sumnje, kao ni razloge zašto se istraga nije mogla provesti na drugi način ili da bi pribavljanje dokaza bilo spojeno s nesrazmjernim poteškoćama, niti je ukazano na dokaze na osnovu kojih bi se to moglo utvrditi, ukazujući na presudu Evropskog suda *Dragojević protiv Hrvatske*, te praksu ovog suda o identičnim pitanjima.

Nakon uvida u uložene dokaze, dovodeći ih u vezu s prigovorima odbrane, sud je na ročištu za nastavak glavnog pretresa donio odluku kojom je svih 13 naredbi za provođenje posebnih istražnih radnji proglašeno nezakonitim.

Razmatrajući prigovor zakonitosti naredbi za preduzimanje posebnih istražnih radnji, vijeće je utvrdilo da naredbe ne sadrže obrazloženje kumulativnih uslova za izdavanje ovakve vrste naredbe – obrazloženje osnova sumnje da je lice protiv kojeg je posebna istražna radnja određena samo ili s drugim licima učestvovalo ili učestvuje u počinjenju krivičnog djela za koje se može odrediti njena primjena, niti razloga zbog kojih se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način. Naime, naredbe koje je Tužilaštvo prezentovalo kao dokaz u ovom krivičnom predmetu nisu u skladu s procesnim zakonodavstvom, s obzirom na nedostatak potrebnih

obrazloženja, gdje pojedine naredbe nemaju čak ni zakonsku formulacije „da se na drugi način ne mogu pribaviti dokazi ili bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama“. Neophodnost obrazloženja osnova sumnje i razloga za preduzimanje ovih mjera je utvrđena kako praksom Evropskog suda tako i brojnom praksom ovog suda.

Kada su u pitanju pojedine naredbe vijeće je prvenstveno imalo u vidu činjenicu da one nisu izdate za krivično djelo koje se optuženim stavlja na teret, već su one izdate s ciljem pribavljanja dokaza za počinjenje krivičnih djela neovlaštenog prometa opojnim drogama i neovlaštenog prometa oružjem, vojnom opremom te proizvodima dvojne upotrebe, odnosno ne sadrže obrazloženje osnova sumnje za počinjenje krivičnog djela krivotvorenja isprave. Pored navedene manjkavosti, prezentovane naredbe ne sadrže obrazloženje osnova sumnje da je lice protiv kojeg je određena radnja, samo ili s drugim licima, učestvovalo ili učestvuje u počinjenju krivičnog djela.

Bitno je istaći da i postojanje prijedloga koji sadrži zakonske elemente ne može ni na koji način osnažiti predmetne naredbe s obzirom na to da naredbe nisu ispunjavale sve uslove propisane odredbama čl. 116. stav 1. i 118. stav 1. ZKPBiH. Stoga, i u situaciji da su prijedlozi Tužilaštva propisno sastavljeni i obrazloženi, navedeno postupanje ne može ispraviti manjkavosti naredbe jer naredba predstavlja zaseban akt na osnovu kojeg se isključivo mogu odrediti i provoditi posebne istražne radnje.

Takav postupak naknadnog konvalidiranja naredbi nije predviđen odredbama ZKPBiH.

Odlučujući o prijedlogu Tužilaštva za izvođenje dodatnih dokaza, i to vještačenjem glasa optuženih, imajući u vidu i prigovor odbrane i izjašnjenje odbrane da optuženi ne pristaju na dobrovoljno davanje nespornog uzorka glasa, vijeće je donijelo odluku kojom se prihvata prijedlog Tužilaštva da se kao dodatni dokaz provede vještačenje glasa optuženih putem Agencije za forenzička ispitivanja i vještačenja u okviru Državne agencije za istrage i zaštitu BiH, korištenjem nespornog uzorka glasa optuženih iz sudnica.

Vijeće nije prihvatilo prijedlog Tužilaštva da se vještačenje provede uzimanjem nespornog uzorka glasa od optuženih, prvenstveno zato što član 109. ZKPBiH nije primjenjiv na predloženu vrstu vještačenja, jer se odredba ovog člana odnosi na tjelesni pregled bez pristanka optuženog ako je potreban da se utvrde činjenice važne za krivični postupak. Naime, tjelesni pregled, odnosno preduzimanje ljekarskih radnji bez volje optuženog, treba razlikovati od prinude optuženog da aktivno učestvuje u ljekarskim radnjama, što nije dozvoljeno jer optuženi nije dužan vlastitim radnjama učestvovati u takvim pregledima. Uzimanje nespornog uzorka glasa ne spada u tjelesne preglede, a i u slučaju suprotnog tumačenja, prisiljavanje optuženog na davanje nespornog uzorka glasa podrazumijevalo bi prinudu na aktivnu radnju, čime bi bilo povrijeđeno pravo optuženog da sam sebe ne optužuje, a što bi bilo suprotno zakonu i odredbama Evropske konvencije. Nasuprot tvrdnji odbrana, vijeće nalazi da uzimanjem nespornog uzorka glasa optuženih za potrebe vještačenja nije povrijeđeno njihovo pravo da se brane ćutanjem.

Pitanje koje su odbrane optuženih problematizovale u izlaganju završnih riječi jeste pitanje posebne (izvedene) nadležnosti koju je ovaj sud zasnovao u konkretnom slučaju, imajući u vidu da se radi o krivičnim djelima iz entitetskog zakonodavstva – KZFBiH.

Suprotno tvrdnjama odbrana, izvedeni dokazi van svake sumnje potvrđuju da je ova grupa u potpunosti kompromitovala državni sistem izdavanja identifikacionih dokumenata i državnih institucija koje su za njih nadležne, na koji način su sigurnosno interesantna lica sticala lažne identitete na štetu državljana BiH čiji su lični podaci korišteni u te svrhe. Zakonska odrednica „druge štetne posljedice za Bosnu i Hercegovinu“ svakako implicira i štetu u vidu sigurnosnih prijetnji i narušenog ugleda državnog aparata.

Prigovori zakonitosti koje su tokom postupka isticale odbrane optuženih te uložile određene materijalne dokaze u pogledu rezultata provedenih posebnih istražnih radnji u Republici Srbiji, te sačinjenog i kao dokaz provedenog i uloženog izvještaja na osnovu njih, nisu mogli ishodovati isti zaključak kod ovog vijeća, niti su osnovano doveli u pitanje njihovu pouzdanost i mogućnost korištenja u ovom postupku.

Prije svega, sud je nadležan da procjenjuje i preispituje zakonitost provedenih posebnih istražnih radnji i rezultata dobijenih po osnovu njih kada se radi o naredbama ovog suda (*mutatis mutandis* i naredbama koje su izdali domaći sudovi kada se sudi u stvarima u kojima je nadležnost izvedena u smislu člana 7. stav 2. Zakona o Sudu BiH kao što je slučaj *in concreto*), međutim, ta nadležnost prestaje kada su u pitanju naredbe Republike Srbije s obzirom na to da su one izdali organi strane države u skladu s procesnim zakonom te države u kojoj Sud BiH nema jurisdikciju. Ovakav stav zauzet je u brojnim primjerima prakse ovog suda. Ispitivanje zakonitosti rezultata dobijenih ovim putem, na osnovu saznanja istražnih organa u BiH, u svojoj osnovi bi predstavljalo nedopušteno djelovanje, posebno imajući u vidu da u skladu s praksom Evropskog suda pravila o prihvatljivosti dokaza predstavljaju „prvenstveno pitanje koje se uređuje domaćim zakonodavstvom“, dakle pitanje koje se u konkretnom slučaju uređuje zakonodavstvom Republike Srbije, koje odredbe ovaj sud nije nadležan tumačiti. Korištenje ovih dokaza u konkretnom slučaju ne dovodi do povrede prava optuženih na pošteno suđenje, niti njihovo pribavljanje dovodi do zaključka da oni ne mogu biti dijelom krivičnog progona, kako to ističu odbrane. Tokom izvođenja ovih dokaza (sadržaji presretnutih razgovora) pred ovim vijećem optuženim i njihovoj odbrani je omogućeno da prisustvuju njihovom izvođenju, da iznesu ocjenu tih dokaza i da im suprotstave svoje dokaze.

Ono što se pojavilo kao sporno pitanje u toku postupka jeste pitanje postojanja organizovane grupe koja je formirana s ciljem omogućavanja tim licima da pribave dokumente BiH, zatim da li je takva grupa djelovala na prostoru BiH i Srbije, te ako jeste, da li su optuženi bili pripadnici takve grupe koja je počinila radnje detaljno opisane u optužnom aktu.

Cijeneći izvedene dokaze, pojedinačno i u njihovoj međusobnoj vezi, vijeće nalazi da je Tužilaštvo uspjelo dokazati da je u navedenom periodu na području BiH i Republike Srbije djelovala grupa za organizovani kriminal, sa svim navedenim elementima, a koja je organizovana s ciljem izrade, nabavke i prodaje falsifikovanih putnih isprava i ličnih karti, te njihove upotrebe od lica koja su, s ciljem sticanja lažnog identiteta, kupila lične podatke i krivotvorenu ispravu.

Vijeće je van svake sumnje utvrdilo da je grupa pribavljala i koristila lične podatke lica koja imaju dvojno državljanstvo BiH i Republike Srbije, a koja do

navedenog momenta nisu pribavljala lične karte i putne isprave BiH, koje je zatim prodavala korisnicima lažnih identiteta u vidu krivotvorene lične karte Republike Srbije i propratne dokumentacije. Dokazi nedvojbeno ukazuju da su lica koja su s ciljem sticanja lažnog identiteta kupila lične karte i krivotvorenu ispravu, po nalogu, uz pomoć i savjete članova grupe, ovjeravala neistinit sadržaj u postupku dobijanja isprava BiH.

Odluku da donese oslobađajuću presudu vijeće je donijelo uz primjenu načela *in dubio pro reo*, prema kojem sumnju u pogledu činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili od kojih zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog.

Napomena: Odlukom Ustavnog suda BiH broj AP-238/20 od 23. juna 2021. godine odbijena je apelacija podnesena protiv prethodno navedenih presuda Suda BiH. Ustavni sud je zaključio da su redovni sudovi za svoje utvrđenje i odlučivanje u odlukama dali jasna i precizna obrazloženja iz kojih proizlazi da su tokom krivičnog postupka protiv apelanta poštovani svi standardi prava na pravično suđenje.

- **Primjer 3.5.2.**

Presuda Apelacionog suda BDBiH broj 96 0 K 079876 21 Kž 2 od 3. decembra 2021. godine

Postojanje svojstva službenog lica za izvršenje krivičnog djela krivotvorenja službene isprave Bitni elementi za krivično djelo prijevare u službi. Činjenica da kandidati nisu izabrani, odnosno primljeni u radni odnos ne umanjuje krivičnu odgovornost optuženog za protivzakonito posredovanje niti postojanje krivičnog djela. Primjena instituta ublažavanja kazne zbog postojanja naročito olakšavajućih okolnosti.

Presudom Apelacionog suda potvrđena je prvostepena Presuda Osnovnog suda BDBiH broj 96 0 K 079876 18 K 2 od 13. marta 2020. godine. Tom presudom

optuženi je proglašen krivim da je radnjama u određenim tačkama optužnice počinio krivično djelo krivotvorenja službene isprave iz člana 383. stav 1. KZBD, prijevare u službi iz člana 379. stav 1. KZDBiH i produženo krivično djelo protivzakonitog posredovanja iz člana 376. stav 2, a u vezi sa članom 55. BDBiH. Optuženi je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od pet mjeseci.

Branilac u žalbi navodi da osporava da je optuženi imao svojstvo službenog lica. Apelacioni sud je smatrao važnim napomenuti da je pojam službenog lica u krivičnompravnom smislu određen odredbom člana 2. stav 3. KZBD, gdje je navedeno da je službeno lice, između ostalog, imenovani funkcioner u organima izvršne vlasti Brčko distrikta BiH, koje vrši određenu službenu dužnost na osnovu ovlaštenja iz zakona ili drugog propisa donesenog na osnovu zakona, kao i lice kojem je faktički povjereno vršenje pojedinih službenih radnji.

S obzirom na navedeno, optuženi je bio imenovani funkcioner u organu izvršne vlasti, konkretno bio je šef Odjeljenja, i posljedično tome i član Vlade, te je on shodno svojoj nadležnosti, odnosno ovlaštenju i obavezama propisanim u članu 3. stav 17. Uputstva o kretanju i evidentiranju dokumentacije – knjigovodstvenih isprava u Direkciji za finansije – Trezoru Brčko distrikta BiH, bio službeno lice nadležno i ovlašteno da potpisuje privremene situacije i druge službene isprave u skladu s navedenim propisom. Međutim, ni u kom slučaju nije bio ovlašten, a niti je mogao da potpisuje, odnosno da svojim potpisom kao službeno lice ovjerava službene isprave za koje je bio svjestan i znao da im je sadržaj neistinit. Naprotiv, optuženi je to učinio na način da je svojim potpisom stavljenim na Prvu privremenu situaciju, Pregled izvršenih radova rekonstrukcije i uređenja škole i Nalog za nabavku potvrdio da je izvođač radova završio izvođenje radova na rekonstrukciji i uređenju aneksa škole u skladu s Prvom privremenom situacijom iako je znao da navedeni radovi nisu bili ni započeti.

Apelacioni sud je dalje naveo da nije opravdana braniočeva tvrdnja da u radnjama optuženog nisu ostvarena sva bitna obilježja predmetnog krivičnog djela prijevare u službi iz člana 379. stav 1. KZBD, konkretno da nije postojao cilj optuženog kao službenog lica da se izvrši nezakonita isplata i cilj da se drugom pribavi protivpravna imovinska korist. Iz samog činjeničnog utvrđenja prvostepenog suda proizlazi da je postupao s ciljem da drugom, i to konkretno određenoj ugovornoj firmi, pribavi protivpravnu imovinsku korist. Neosnovan

je braniočev prigovor da u radnjama za koje se optuženi okrivljuje nedostaje bitan element krivičnog djela prijevare u službi iz člana 379. stav 1. KZBD, a to je da nije postojala nezakonita isplata. Naime, branilac ne navodi po kojem je to zakonskom osnovu firma imala pravo da naplati radove i njihovu vrijednost u određenom iznosu, koje ugovorene radove uopšte nije izvršila, odnosno nije ni počela izvršavati, a što je optuženom bilo poznato, a to nije mogla ni po osnovu ugovora, a ni po zakonu.

U odnosu na navod da nije postajao cilj optuženog da drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, Apelacioni sud je naveo da je cilj u ovom slučaju očigledan kada se imaju u vidu sve preduzete radnje optuženog kojim je omogućeno da se izvrši nezakonita uplata novčanog iznosa. Što se tiče žalbenog prigovora da opisanim radnjama optuženog nije pribavljena nikakva korist preduzeću, niti je pričinjena šteta Brčko distriktu BiH, Apelacioni sud je te prigovore ocijenio neosnovanim jer iz izreke presude proizlazi na koji način je pribavljena korist u vidu protivpravnog raspolaganja novčanim iznosom, odnosno pričinjena materijalna šteta koja se ogleda u nemogućnosti plasmana navedene sume novca.

U odnosu na osudu za krivično djelo protivzakonitog posredovanja iz člana 376. stav 1. KZBD, optuženi je ukazivao da je iskaz svjedoka neuvjerljiv. Apelacioni sud je zaključio da je taj svjedok u svjedočenju detaljno opisao na koji način je optuženi, kome je on bio podređen u službi, vršio uticaj na njega u 2011. godini, preferirajući tačno određene kandidate koji su podnijeli prijave na raspisane javne konkurse da budu primljeni na određena radna mjesta u obrazovanju. Svjedok je u svjedočenju uvjerljivo iznio kako je morao, protivno svojim uvjerenjima, dati najveći broj poena favorizovanim licima jer se bojavao za svoj posao i egzistenciju. Nesumnjivo je da iz svjedočenja tog svjedoka koje je dovedeno u vezu s ostalim dokazima proizlaze sve bitne činjenice vezano za protivzakonito posredovanje optuženog za zapošljavanje određenih lica.

U odnosu na prigovor da određeni kandidati nisu primljeni u radni odnos po raspisanom konkursu i da je zbog te činjenice nelogično prihvatiti tvrdnju svjedoka da je optuženi urgirao za te kandidate kod svjedoka – člana Odbora za zapošljavanje, takav prigovor je neosnovan. Naime, navedena činjenica koju iznosi branilac ni u kom slučaju ne znači da optuženi nije urgirao i vršio pritisak

na svjedoka da učini službenu radnju koju ne bi mogao učiniti, tj. da na nezakonit način doprinese izboru, odnosno prijemu navedenih kandidata na određene pozicije po raspisanom konkursu. Činjenica da navedeni kandidati nisu izabrani, odnosno primljeni u radni odnos, ne umanjuje vjerodostojnost svjedočenja u vezi s protivzakonitim posredovanjem optuženog kod člana Odbora za zapošljavanje Ravlića da se navedeni kandidati prime u radni odnos.

Apelacioni sud je ocijenio neosnovanom žalbu Tužilaštva u kojoj je navedeno da su optuženom nisko odmjerene kazne zatvora za počinjena krivična djela i da nije bilo opravdano da prvostepeni sud olakšavajućim okolnostima da značaj naročito olakšavajućih okolnosti. Tužilaštvo je isticalo da sud nije uzeo u obzir otežavajuće okolnosti da je predmetna krivična djela optuženi izvršio s pozicije šefa, tj. s izuzetno visoke pozicije člana Vlade, da sud nije uzeo u obzir brojnost radnji i izraženu upornost i istrajnost optuženog pri izvršenju produženog krivičnog djela protivzakonitog posredovanja i da nije adekvatno cijenio opasnost i karakter počinjenih krivičnih djela.

Apelacioni sud je smatrao da činjenica da je optuženi krivična djela počinio dok je obavljao značajnu dužnost nema karakter otežavajućih okolnosti. Također, iz provedenih dokaza ne može se zaključiti da je optuženi pri počinjenju krivičnog djela protivzakonitog posredovanja pokazao upornost i istrajnost. Što se tiče broja radnji koje su ušle u sastav produženog krivičnog djela protivzakonitog posredovanja, sud je ocijenio da je prvostepeni sud o navedenoj činjenici vodio računa, što se odrazilo izricanjem bezuslovne kazne zatvora. Tvrdnja Tužilaštva da prvostepeni sud nije adekvatno cijenio opasnost i karakter počinjenih krivičnih djela nije opravdana, a ovaj sud smatra da je o navedenim činjenicama prvostepeni sud dovoljno vodio računa, što se da zaključiti na osnovu činjenice da je optuženom izrečena bezuslovna kazna zatvora za počinjena krivična djela. S druge strane, Apelacioni sud je ocijenio da utvrđene okolnosti na strani optuženog, kao što su činjenice da ranije nije osuđivan i da je porodična osoba, u svom skupnom dejstvu imaju značaj naročito olakšavajućih okolnosti koje je prvostepeni sud pravilno ocijenio takvim, te primjenjujući odredbe o ublažavanju kazne iz čl. 50. tačka b) i 51. tačka e) KZBD.

4. Zaključak

Rijetke su publikacije u Bosni i Hercegovini u kojima se, na ovakav način, upustilo u analiziranje grupe, odnosno oblasti krivičnih djela koja po svojoj prirodi predstavljaju ne samo sferu krivičnopravne već i društveno-sociološke analize narušavanja društvenog poretka.

Publikaciju su sačinili autori i saradnici koji su u svom pozivu neposredno uključeni u razmatranje, odlučivanje i presuđenje. Ona predstavlja snažan poziv na stručnu raspravu o svim spornim pitanjima, ali i preispitivanje nespornih pitanja koja se pojavljuju pred najvišim sudovima. Istovremeno, ona je samo otvorila vrata daljnjim analizama u godinama koje su pred nama. Te analize morat će da odgovore na pitanja kao što su ujednačenost sudske prakse, ujednačenost korištenja instituta krivičnog i krivično-procesnog prava i u najvećoj mjeri na pitanje koliki je društveni doprinos prevenciji da se ova ozbiljna i teška krivična djela smanje ili da se smanji broj lica koja pristaju da budu članovi organizovanih grupa.

Ponekad u društvu neka dešavanja za posljedicu imaju *Verterov efekat* jer se unutar javnosti sve rjeđe, pogotovo u masovnim medijima, osuđuju izvršioци, budući da se oni, na neki iskrivljeni način, predstavljaju kao medijske zvijezde. Predstavlja li osnov za raspravu među sociolozima i politolozima pitanje da li i opšta agresija liberalizacije korištenja droga (koliko god ih nazivali *lakim!*) putem filmova i serija u neku ruku doprinosi poticanju na brzo sticanje prljavog novca vršenjem tih krivičnih djela. Ali, pravosudni sistem nema tu lagodnost da se može baviti sociološkim temama, već jedino i isključivo da svoje odluke zasniva na zakonu i dokazivanju. Ova teška pitanja ne zavise samo, a možda ni u presudnoj mjeri, od rada pravosudnog sistema u užem smislu (sudova), ali bez tog dijela nema društvene borbe protiv negativnih pojava kakve krivična djela i jesu. Naravno, teško je dati odgovore na pitanja ažurnosti i uspješnosti bez analiziranja rada početka krivičnog postupka (policijskih agencija u otkrivanju i tužilačkog sistema u gonjenju), ali je moguće doći do nekoliko zaključaka i iz pravosudne analize.

Prvi opšti zaključak je da, u suštini, pravosudni sistem u Bosni i Hercegovini, na nivou najviših sudova, ali i sudova prvog stepena, ima respektabilan profesionalni kapacitet da se nosi s najtežim izazovima koji se pred njega postavljaju u postupku suđenja. Ukupna analiza ukazuje i na pogrešna tumačenja, ali u konkretnim predmetima od kojih svaki predstavlja svijet za sebe sa svojim pravnim i činjeničnim obimom. Ono što i u tom slučaju treba naglasiti jeste da ni prema ovoj analizi ne postoji površnost ili nonšalantnost u odlučivanju o žalbama kod drugostepenih sudova, već, naprotiv, drugostepene odluke predstavljaju ne samo zbir odgovora na prigovore i žalbene navode nego i obrazlažuća uputstva o najboljoj praksi *obrazložene presude*. Pažnju posebno zaslužuje korištenje standarda Evropskog suda i Ustavnog suda i njihova primjena u konkretnoj pravnoj i činjeničnoj situaciji.

Drugi opšti zaključak je da ova analiza ima jedan strukturalni nedostatak i na neki način predstavlja treći tom gdje se nedostatak prva dva toma može prepoznati i u zaključcima i komentarima o odlukama najviših sudova. Naime, prvi od dva toma bi bio analiza rada policijskih agencija u otkrivanju i u saradnji s tužilačkom organizacijom u procesuiranju, a drugi bi bio analiza rada tužilačkog sistema u saradnji s policijskim organizacijama u otkrivanju, a posebno u sistemu istrage te optuženja u *procjeni konačnog uspjeha pred sudom*, rečeno američkim pravosudnim rječnikom. Svakako, takva analiza predstavlja ogroman posao i nije predmet ove publikacije, ali je neophodno napomenuti da bi se nekad trebalo uhvatiti u koštac i s tim pitanjima.

Treći opšti zaključak je da se klasična krivična djela, bez obzira na njihovu složenost u savremenim uslovima (uključujući i obim, prekograničnost, brojnost učesnika, novčanu vrijednost i sl.), presuđuju u najvećoj mjeri po najvišim pravosudnim standardima, pri čemu se pravosudni sistem vrlo brzo prilagođava primjeni i korištenju dokaza pribavljenih posebnim istražnim radnjama kao skoro pa neophodnog alata u presuđenju. Posebne istražne radnje predstavljaju i temu koju su dobrim dijelom apsolvirali najviši sudovi, mada oni tek treba da odlučuju o novim dokazima pribavljenim korištenjem kriptovane komunikacije, odnosno nekim oblikom međunarodne pomoći. Tu se svakako može uvrstiti i presuđenje u donedavno rijetkim djelima u kojima se pravna lica pojavljuju kao učesnici krivičnog postupka i korištenje posebnih vrsta vještačenja, prije svega forenzičnog, finansijskog i knjigovodstvenog vještačenja.

Četvrti opšti zaključak je da se koruptivna krivična djela, koja nisu problematična za dokazivanje, relativno brzo procesuiraju.

Međutim, pitanja zloupotrebe uticaja i položaja i dalje predstavljaju problem i u optuženju i u presuđenju. Medijska pažnja i teret se prebacuju na sudove koji se ne mogu kretati van granica optuženja pa stoga u društvenom okruženju u kojem se izgubila razlika između klevetanja i smislene sumnje sudovi postaju krivci za navodne nedostatke borbe protiv korupcije i tzv. visoke korupcije. Kada se uzme u obzir *postojanje kulture postizborne podjele plijena*, a medijski je najlakše prozvati sudove, ozbiljno je pitanje koliko je korisno a koliko maglovito postojanje zloupotrebe uticaja.

Peti opšti zaključak je da su svi najviši sudovi u zemlji skoro pa ujednačeni kada se radi o ključnim i najvažnijim krivično-procesnim i krivično-materijalnim temama. Ono što izaziva pažnju i kviri ovaj zaključak jeste pitanje ujednačenosti (ili neujednačenosti) izricanja kazni i o tome bi se mogla povesti ozbiljna rasprava. Međutim, kao pojava koja bi zahtijevala ozbiljan prigovor ne postoji neujednačenost u postupanju najviših sudova kada je riječ o primjeni skoro pa istovjetnih odredbi zakona (bez obzira na to o kojem je krivično-materijalnom ili krivično-procesnom zakonu riječ).

Kada govorimo o posebnim zaključcima proisteklim iz analize, nameće se nekoliko tema o kojima, bez obzira na to da li su potvrđene pravosnažnim i/ili konačnim presudama ili još uvijek nisu, treba govoriti kao o mogućim budućim problemima ili sporenjima.

Kao prva tema, koja je i najvažnija, jesu *dokazi pribavljeni u postupku međunarodne pravne pomoći*, odnosno dokazi koje su pribavili organi druge države i u skladu sa svojim procesnim zakonima.

Dosadašnja praksa, potvrđena na svim nivoima, jeste da se sudovi ne mogu upuštati u ocjenu zakonitosti navedenih dokaza. Naravno, izuzeci su kada sudovi moraju da poštuju pravila iz našeg procesnog zakonodavstva i kada se ti dokazi ne mogu koristiti, uključujući i neposrednu primjenu imperativnih normi Evropske konvencije. Ali, kako je sve češće slučaj da se i unutar konvencijskog sistema u Evropi javljaju sporovi oko zakonitosti pribavljanja jedne vrste dokaza

i/ili dokaza koji su pribavljeni u saradnji s prekookeanskim zemljama koje nemaju konvencijske obaveze, zaključak je da se treba s velikom oprežnošću u budućnosti pristupiti tako pribavljenim dokazima jer niko sa sigurnošću ne može da pretpostavi kakav će biti konačan zaključak u pogledu korištenja tih dokaza u specifičnim situacijama koje su u posljednjih nekoliko mjeseci postale bitne za otkrivanje, ali i dokazivanje izvršenja krivičnih djela.

Druga tema o kojoj se mora ponešto reći u ovom zaključku predstavlja ponovno naglašavanje primjene nekih osnovnih postulata koji su već postali standard u najvišim sudovima, ali, nažalost, ne u potpunosti i u prvostepenim sudovima. Radi se o sadržajima naredbi o posebnim istražnim radnjama, obavezi strogog poštovanja kumulativnog ispunjenja zakonskih uslova za određivanje i produženje naredbi, korištenju iskaza svjedoka koji su u toku glavnog pretresa sklopili sporazume o priznanju krivice ili o zasnivanju odluke o krivici optuženog na osnovu tuđih sporazuma ili na iskazima optuženih datih u istrazi u svojstvu svjedoka. U svim tim slučajevima zanemarena je potreba da se i drugim dokaznim sredstvima dokaže eventualna krivica optuženog. Istina, ova primjedba bi se u najvećoj mjeri odnosila na tužilačko postupanje, ali se ipak i u sudovima pojavljuju takvi pogrešni zaključci.

Treća tema, koja je zbog nepostojanja velikog broja predmeta možda manje u fokusu profesionalne javnosti, predstavlja krivičnopravno postupanje u oblasti utaje poreza i još više u oblasti pranja novca. U tim predmetima sudovi uspijevaju da se izbere s materijalnim dokazima i finansijsko-knjigovodstvenim vještačenjima, ali se postavlja pitanje do koje granice sudovi mogu da svoj nesporni profesionalni i pravni autoritet ulože u presuđenje koje u najvećoj mjeri zavisi od posebnih saznanja koje ulažu vještaci. Pred sudovima su se pojavila pitanja fiktivnih prometa, formalnih i faktičkih rukovođenja pravnim licima, međunarodnih prometa i, kada je riječ o razlozima organizovanog kriminala (a to je pribavljanje imovinske koristi), na koji način se izboriti sa skrivanjem tog nelegalnog toka novca i njegovim ubacivanjem u legalne finansijske tokove. Namjernim ukazivanjem na praksu sudova u ovim predmetima istovremeno ukazujemo da se hitno mora reformisati sistem finansijske kontrole jer se bez posebnih institucionalnih i validnih stručnjaka iz ove oblasti sudovima nameće ili prihvatanje tuđih zaključaka kao sudijskih ili upuštanje u razmatranje validnosti, što opterećuje sudove i usporava presuđenje.

Kao što smo i naveli u uvodu, ova analiza predstavlja otvorena vrata za budućnost i treba da trasira nekoliko bitnih odgovora u budućnosti. Pred nama je da se odgovori na stalnu potrebu za ujednačavanjem sudske prakse, još višim nivoom profesionalnog znanja, noveliranjem standarda u skladu s novom i novijom praksom Evropskog i Ustavnog suda, te stalnim zahtjevima da se i drugi učesnici u krivičnom postupku – tužilaštva ali i odbrane – usklade s profesionalnim nivoom kojem sudovi teže. Ona sama po sebi ne daje odgovore na pitanja, ali daje pregled prakse s lakonskim komentarima koji svakom profesionalnom čitaocu, pregledom rada vrhunskih sudija u presuđenjima u ovim oblastima, nude mogućnost da svoja pitanja i dileme može da raspravi i možda i odgovori na njih. Ako se na taj način ona shvati i koristi, postigla je svoj cilj.

